

~~acc 3773~~

~~977~~

acc m 3773

CUSTODIAN
PROPERTY
EVACUATION
(With Possession of Collection U/S 6 of L.R. Act. 1996)
KASHMIR, PROVINCE.

باہتمام بابو منوہر لال بھار کو سپرنٹنڈنٹ

اطلاع - اندرین مطبع کتب ہر علم و فن را ذخیرہ بسیار است اگر مفصل حالات خواهند فرستے طولانی مفت بمحصل خود طلب دارند قیمت بسیار ارزان است در سہ صفحہ میثل کہ سادہ بود ازین فن و چیزے از کتب تصوف بقدر گنجایش نگاشته آمد تا نمونہ از خود ارے باشد

قیمت	نام کتاب	قیمت	نام کتاب
۱۱ روپائی	مصلح الہدایۃ - ترجمہ عرف از حضرت شاہ محمود کاشانی		کتب تصوف فارسی
۱۲ روپائی	فوائد سعیدیہ - از قاضی ارفعی علیخان تصوف میں	۱۳ روپائی	انیس الارواح - از حضرت شیخ معین الدین چشتی
۱ روپائی	پند نامہ عطار - از حضرت شیخ فرید الدین روم		کلمہ الحق - از شاہ عبدالرحمن مع شرح نور مطلق از مولانا
۱۳ روپائی	منطق الطیر - از حضرت شیخ فرید الدین عطار قدس سرہ	۵ روپائی	در بیان وحدت وجود مع دلائل و دفع شکوک -
۸ روپائی	فوائد القوادی مصنفہ حضرت محمد نظام الدین ایبہ مطبوعہ ۱۳۰۴	۱۲ روپائی	مکتوبات جوہانی - شیخ شرف الدین محیی مینری قدس سرہ
۶ روپائی	می باید شنید - رموز تصوف قابل دید از شاہ فوت علی	۱۰ روپائی	مکتوبات حضرت شرف الدین محیی مینری قدس سرہ
	مدارج النبوة - در حالات سید المرسلین از مولانا شاہ عبدالحق دہلوی -	عبارت	مکتوبات امام ربانی - حضرت مجدد الف ثانی
۱۲ روپائی	زبدۃ المقامات - نفیس کتاب -	۷ روپائی	مطلع الانوار نظم از طوطی ہند امیر خسرو دہلوی تجبشی
۶ روپائی	رسالہ رموز الحقیقتہ		مولانا ابوالحسن فرید آبادی -
۳ روپائی	مثنوی عطار - از شیخ فرید الدین عطار	عبارت	حدیقہ حکیم سنائی معروف بہ آلہی نامہ تجبشی جدید
۳ روپائی	بے سرنامہ مصنفہ فرید الدین عطار کاغذ سفید مطبوعہ ۱۳۰۴	عبارت	کاغذ سفید کنندہ -
۳ روپائی	مثنوی راجہ - مطبوعہ سلاطین کاغذ خنائی	۱۳ روپائی	ایضاً - کاغذ خنائی
عبارت	معارج النبوة فی مدارج النبوة		گلشن اسرار - رموز تصوف از مولوی انور علی -
	مے باید پسندید - قابل دید مصنفہ منشی	۱۱ روپائی	کیمیائے سعادت از امام غزالی معروف متداول
۱ روپائی	راے چند صاحب زمیندار قصبہ سلطانپور	۱ روپائی	ہدایت المؤمنین - سالہ در بیان بیعت صالحین از ملا معین الدین -
۳ روپائی	مثنوی شاہ بوعلی قلندر - معروف	۱۰ روپائی	مطالب رشیدی - از حضرت شاہ ترابی قلندر قدس سرہ
۱ روپائی	مثنوی شیخ بہلول - حکایات عارفانہ	۱۲ روپائی	رسالہ معرفۃ السلوک - از حضرت شاہ محمود خوشنہان
	مثنوی مولانا روم - قدس سرہ مقبول عام چار مصرعہ		مناجات ہفت پیکر گنجینہ توحید و سفینہ تمجید
عبارت	عشتی ہر شش و فتر مع تکرار و فتر ہفتم کاغذ سفید خنائی	۱۳ روپائی	مصنفہ منشی اداخان پشاد صاحب نظر کلکتری رئیس سرگودھپور
۷ روپائی	شرح مثنوی روم از ملا بحر العلوم مقبول عام مجلد کامل	عبارت	نفحات الانس مع حواشی مفید از ملا عبدالرحمن جامی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بفضل تعالی که تا جمیع آیات احادیث و روایات بر بیان معراج نبی صاحب تلج یعنی

حسب فرمایش زائر الحرمین الشریفین حاجی صدیق خواجہ خجندی تاجر کتب

مطهر بولکشی و آقہ یونس طبع
در آستان منشور و لکهنو حلیہ

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي نور قلوب العارفين بانوار الجمال وحيث عقول الكاملين عن درك عظمة الكبرياء
والجلال وعظمته ما رواج الوالحين بنفحات شائعه تسيل لاس والوصال ووطيب قلوب
المشتاقين بنسائم شهيد الجمال والجلال تحريك صفائف لطائف لطائف فلكي نفوس تقر بان منقش بود
وثنائیکه صفائح مدائح اوراق ملکی بهر قوم تحریر آن مقرر بود و احدی که بر صفائف لطائف نه فلک تو قیام بر کشید که الکبریا
کی واجب الوجودی را که سیرغ کبریا پیش در آشیانه حدوث نگنجد باسط الوجودی که میار علم و میزان عقل نفوس جلال صفای
نسبیه میست آنجا که سرایر و اجلال جلال به جا نهاد همه و از با نهاد همه لال و دیران صفائف لطائف
معارف و حکم و نقشندگان صفائف مدائح جود و کرم بر الواح اروح قدسی و اوراق اشواق انسی نظم شد و در شاد رقم
انشای حمد و ثنای او بر کشیدند و هندستان صنایع جود و مؤسسان بدائع و جود بر طاق نه و اوراق اخضر و بساط
هفت باط اغیر تشبیه قواعد مرتبه و تمهید معادله اساس بی اندر اس سلیس بی قیاس اومی نمایند و سبحان صوامع فلكی
و مللان مجامع ملکی در سقف فیروزه گون گردون و طارم نلیگون بو قلمون زبان معجز بیان با ثنای کبریا می او مترخم دارند
لمعات بارقات آفتاب جودش شمع سواطع الهام مشهود بر خاک پاک آدم مسجد منکس فرمود محمد که نقاش صنم ربانی
در کارگاه فیض فضل سبحانی بر در و دیوار قصر و جود انسانی نقوش اسرار و معانی آن نگار و و شکر که فراس لطف الهی
شموع جمیع نعم تا ممتنا هی بشعاع سواطع آه سحر گاهی در مساکن بواطن طالبان ارباب الاشیاء گماهی بنور حضور آن
برافروزد و اوراست پس اگر از ان الطاف که در خزینه فضل دست ذره بر شرک مشرکان کفر کافران اندازد همه عین
توحید گردد و اگر از ان شراب جان پرور که در قح غیب دارد قطره در خلق خلق چکاند هیچ مخالف منکر اختلاف
نماند پاس و ستایش مر آن خداوند آفریننده زمین و آسمان را که آفریدگار و روزی دهنده همه جانوران و بی همتا
اوست و بزرگوار است مثل ست و در کامکاری بی نیاز از هر چه هست کامکار است و بر هر که هست اولی است

که اولیت او را بدایت و آخریت او را نهایت نیست خداوندی که بساط بسط مر بوط و مضبوط و زمین با سمت را
فرش قدرتش آراسته و سقف آسمان کیوان بر تنبوش انا اننا نبتنا نقاش قدرت حضرتش مظهر ساخته و ساحت با حشا
این گلزار عالم اسرار یعنی فلک و دایره یار برگ و شاخ و انوار را مهندس شستش برانگخته صد هزار کوب منور بر مثال و زراعت
هر برگ و شاخ ازین گلبن خضر مونس طشتش در آینه و هفت آسمان را بیا فرید و در هوای فرج کرد و هفت زمین را
بیا فرید و در آب موعود خلق را در میان آن بداشت و هر یک را پیچیده مشغول کرد

در نعت حضرت سید کائنات و مظهر موجودات احمد مجتبی
حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم شفیع ما یوم الجزاء

صد هزاران صلوات سلام و تحفه تحیات نثار و ضمه منو و مشهد معطر حضرت سید بشر شفیع روز محشر آن عنوان
عهد نامه وفا آن میزان ممانعت صفای آن شمع جمع اصفیا آن چراغ طایع انبیا نقشند گلبن طریقت نافه کثای
گلشن حقیقت مشکافه طریقت شمع شب کرمیت صبح روز قیامت خورشید سیاهی ساحت طالع دریای طاعت شمس فلک
رسالت سر و چین طالت صد صفه صفا بر رقبه وفا گوهر فرج اجتناب ترجم مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم ریاضی

ای دل طمع از ملک موبد داری	در سر هوس دولت سرمد داری
هر چیز مراد دست با نمود داری	گر در دل و جان مهر محمد داری

صلی الله علیه و آله و سلم آن خواجه که لام لعمرك تر صبیح تاج و مغفراوت الف اننا انزلنا اعلام ربیت منصور
والا غفراوت فای انا فکتنا فتاحه رواج لشکراوت طامی ظاهر از اعزاز منشور عالی کشور اوست حامی
لحم طلقه گوش مثال و فرمان خجسته پیکر اوست یاسی لبیب یاسمن وصال گلزار شکفته منظر اوست انا انزلنا
اشارات به برکت نظر اوست لعمرك انما قسم جان و سر اوست انا اعطینا ک اشارت بحضرت کونست لا کذا
عینک استالت درویشان غم پرور اوست سبحان الله کنا منی عبارات از شبگیر سفراوت فآوخی الی عبده
فآوخی از راز سر بهر بام اوست و ما یطق عن الهوی اشارت بمقریر پیغام منجر اوست ابیت عند بلبر خوان
احسان نواله از ماحضراوت کاینکه قلبی در بزم بار زم جانن پیاله از شراب الهی و جرعه از ساغر دل مظهر اوست
انکم مثل تاج کرامت بر سر اوست لباس تقوی لباس محبت و بر اوست لی مع الله وقت و بارگاه بی جت
خلوت ال سلوت جان صومعه در خوراوت ان لیرکونی ایام دهر که نفحات طیبی از شامم را کله روح پرور روح گستر
اوست های سحر گاه سوزان از استال کاتیسوا من روح الله غالیه از بخور عود منجر اوست آفتاب لعل از جبین انور
اوست ماه گردون شتاب زخم خورده پیاپی و النش الفهم اوست عطار دستوفی دیوان علی و صاحب رقم دفتر اوست

از هر مشاطه چهره آئینه دار جمال اطهر اوست مریخ لشکر صفه تسخیر و تقدیر مسخر اوست مشتری باجلت مشتری
بر من قضا و سروری قاضی محکمه شریعت اوست کیوان فلک شمع ایوان مفتاح پاسبان طلا و معسکر اوست فلک در غم
چو گان تقدیر گوی بد و ز زین محروم اوست ملک در جوار علای فلک طائر میمون بال نجست خال فرمان گستر اوست نامرین
و طاووس انضواء حانی بال نورانی شهسویک راه سفر اوست زمین با تکیه بساط انبساط و غیره اوست آسمان عالی ارکان
قبر رفیع البنیان انضواء اوست روزه عالم فروز و دیباچه از منشور نور چهره منور اوست و شام سایه مشک ذفری از جعد جعد لطف
عنبر اوست هشت بهشت جاودانی در همان سرایان جهانی از برای دوستان جانی کترین حاضر اوست هفت و نزع
آتشین بخت سیاست اصدای دین و انتقام کین دشمنان جفا گستر اوست این هفت طارم زمین پرچم مقرر نس
فلک البروج با عروج مدس و فلک بی قوا و دواعی نیل پایه بالا اوست دنیا عقیقی ملک ملکوت غیب شهادت با سائر
ممکنات و جمله کونات پیش و محروم اوست خلاق شمرده هزاره عالم از اهل آسمان و زمین غلام و چاکر اوست و مقصود از
خلقت این ایوان آراسته و طاق پر است ذات مقدس اوست وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ تَشْرِيفُ بِهِ اوست
وَرَفَعْنَا لَكَ تَعْرِيفَ قُرْبَتِ فَبِشْحَنِ الَّذِي اسْرَى بَعْدَهُ وَاَعْطَاهُ مِنَ الْمَرَاتِبِ مَا لَمْ يَحِطْهُ احَدًا مِنَ الْاَنْبيَاءِ
وَالْمُرْسَلِينَ وَاَخَذَهُ سَكَّانَ السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِينَ مِنَ الْكُرُوبِيِّينَ وَزَمْرَةً مَّلَاحِ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَوةَ وَالسَّلَامَ
عَلَى ذَاتِهِ لَا زَهْرُورٍ وَحَدَا شَرَفٍ لَا طَهْرُورٍ لَا بَيَانٍ بِالْكَلَامِ الْمَعْلُومِ وَاَضَاءُ الْكَوَاكِبِ كَالسَّارِجِ اعْنَى مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى

صلی الله علیه و سلم و علی صحابه التائبین الطاهرین		کیسور از صف روح الامین	صد عالم آفتاب شرع دین
در میان انبیاء و تاج سر	قد آور عرش عظیم عین زمین	یک پیاده در کابش عقل کل	حق و را کرده شفیع المذنبین
در ازل منشور و خیر البشر	آبید طغرائش ختم المرسلین	من گویم وصف و جبار گفت	وصف پاکش حجت العالمین
و صد هزاران تحفه تحت نثار دل و دل مطهر و آل معظم و از و ارج کرم و اتباع محترم و اصحاب محترم او باد که هر یک ستاره اوج سروری و سیاره بروج مهتری اند که قوله علیه السلام اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدایتیتم			
در منقبت امیر المومنین ابوبکر صدیق رضی الله عنه			
علی الخصوص و الخلوص بان ثابت مخصوص بآیه ثانی اثنین اذ هما فی الغار و آن سر حلقه مهاجر و انصار و آن مخزن اسرار نبوی و آن مبطانوار مصطفوی و آن قافله سالار قدا فلی المؤمنون و آن سهم بخش و آن چند ناظم الغالبون و آن کلیم صفت در کلیم تجرید و آن خلیل سیرت در خلوت تفرید و آن قده و دار الخلافت اعنی حضرت ابوبکر			
ابن ابوقحافه رضی الله تعالی عنه		آن محرم راز آسمانی	و آن محرم کعبه معانی
و آن همم خالص ثانی اثنین	و آن خواجہ چارسوی کونین	در سند حکم امیر عدل	در آخر عهد امام اول
صدیق طریق انتقامست	سنا لوک معارج کرامت	ثابت قدم مقام تجرید	سر دفتر جمله اهل توحید

اورا قدم از قدم لقمین بود | زان پشتیر و سپاه دین بود | در جمع مقربان صادق | حقا که چو او نبود سابق

در منقبت امیر المومنین عمر رضی الله عنه

بر آن ستایش عرب و عجم و آسایش لطمه و حریم و آن مظهر کلمه صدق و صیانت آن معارف مقصوده شرع و دیانت آن بانی قلعه
جهان بانی و آن تخت خلافت سلیمان ثانی و آن صاحب دژه و احتساب امیر المومنین عمر ابن خطاب مشهور می

چو بر تخت خلافت فاروق	شد اعلام هدیه اسر بقیوق	ز صدیق ارچه عالم زیرب فریانت
خود از عدل عمر زب دگر یافت	سه سالار دین کز رسل عالی	همان را داشت از بیداد خالی
چنان بنیاد ظلم از پنج بر کند	که گرگ از میش من بر سر افکند	ز سه روشن دل و صاحب سکینه
که نبودش نهادند از مدینه	عروس مملکت گم کردش اودا	از ان شد بعدا و این کار شور ا

در منقبت حضرت امیر المومنین عثمان رضی الله عنه

و بران امام معصوم و محترم مرحوم آن صاحب حبش عشرت و آن واسطه عیش و عشرت و آن قاعده اصحاب علم و آن قیام با

حلم و آن جامع قرآن اعنی عثمان ابن عفان رضی الله عنه قطعه	نه بی بر سپهر شرف کو کعبه	که بودش همی باد و اختر قران
همه قول و همی مجلس صواب	نه در کار دین بود ایش بسک	نه او بار کس گشته طبعش گران
جهان صفا صوفی پاک دین	چو از صبغه الله شد سر خرو	بمعنی سه گشت وی جهان

در منقبت امیر المومنین علی ابن ابی طالب کرم الله وجهه

و بان شیر بیشه شریعت گشتی گرداب طریقت مبارز میدان خلافت یقین بدرقه توکل صاحب ذوالفقار و دل دل
خطیب منبر سلونی و ارث مرتبه بارونی اصل و دفرع و هقان دوزخ و الد و مظلوم و درویشی علوم و بران سرور مطلبی
و آن ابن عم نبی و آن اصل شجره ولایت و آن فرع ثمره نهایت آنکه نه او مدینه علم را و نبی یابست مرویکه در هیچ جای هیچ
پشت رو نیار و دو آن پردلی که بیک نعره لشکری را دو پاره میگرد و می شکست و آن صفه ای که بیک حمله صد قلعه را
می افکند و شمشیر یک رویه بود از ان در دل دوستان می نشست و تنش دور و یه بود از ان در میان دشمنان میرفت قطعه

شاه مردان کز نهیب خنجرش	خشم افکنده خون در حنجره	بود از آسیب پیش از اجل	جان دشمن در عجز چون غرغره
اوست قلب لشکر اسلام را	مهر دین بی مهر و نامه سره	بر فراز قدر عالی منظرش	من گویم آسمان را کنگره
خود کم از یک نقطه موعوم بود	در محیط مکرش نه دانه	و ثنائی بسیار بر اوج اصحاب کبار	مهاجر و انصار و مینه نرگوار و ابادین

در مدح شهنشاه گروون چاه انار الله بر هانه واقاض علی العالمین بره حسانه

این درویشی بلاغت و این گو کب آسمان فصاحت بعد از محنت تمام و سعی بالا کلام چنانچه مذکور خواهد شد مجموع شده
در یک نسخه هزار و چهل و چهار در هجرت نبوی علیه کمال الصلوٰه و السلام و در عهد سلطنت سلطان اعظم و خاقان معظم

حامی بیضه اسلام ماحی آثار ظلم و شرک و طغیان حاکم بلا و الله ناصر عباد الله جالس سر پر سلطنت بالاس و الاستحقاق
 ظل سبحانی ملاذ من و امانی ابو المنظر شهاب الدین محمد صاحب قرآن ثانی شاه جهان پادشاه الغازی علیه السلام و سلطانه
 طرفه شاهی که روزمانه خویش روح شریعت غراودین محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم داده و شکسته استیصال فرموده
 مساجد و معابد از سر نو تعمیر کرده و دستار علما و صلحا و فضلا و اتقیا بوده و خمس و طاعت با و اگردن نماز با جماعت تلاوت قرآن
 و وظائف و اوراد اشتغال داشته به مقدس فاتی که رفاهیت خلایق رحمت دوست و آسودگی عالم فرج دوست کام بخشی
 که در کشت سینه او تخم کینه کس ندیده و هیچ دلی را غباری از نور سیده خوی خوش او همه جهان چنان پر داخته و چون
 بوی گل بهر باغ ساخته و حسن سلوک مبرهم ریش در دمنده و در طریق نکوئی شفا بخش مستمندان قاعده صدقش بنیاد
 کذب را برکنده و ضابطه عدلش بیخ ظلم را برافکنده الله تعالی آن شاه نوال باغ دولت لایزال را از سر صر
 خزان روزگار محروس داشته عالمگیر گرداناد و شاه جهان ستان با کام بخش و اراد قطعه

ناصر بابین شاه جهان که عدال و	آب و آتش آشفته تخلص در روی زمین	پاد از فضل الله و لطف شاه انبیا
بخت دولت خاوش کوهین در زیر نگین	از اول تا آخر ترتیبی لائق و ترکیبی قانع چنانکه مقبول خاصان حقیقی شود و منظور	

عیون عارفان تحقیقی گردد ترتیب ترکیب ساخته بجلوت گاه آورده و بالله التوفیق وهو حسبی و کافی

در سبب تالیف این کتاب

اما بعد می گوید بنده ضعیف نحیف المقتدر الی الله تعالی شیخ العالم اکبر آبادی جامع معراج رسول کریم صلی الله علیه
 و آله وسلم قبل از جمع کردن معراج بدو سه سال لوله قوی و حالت عجیب پیدا شده بود که شب روز شنیدن نعت و وصف
 معراج آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم اشتیاق تمام داشت و در صحبت علماء و فضلا و در ایشان بهره خاص بر می داشت
 و در هر جا که عالمان و دانشمندان می شنیدند از صحبت فیض بخش ایشان شنیدن نعت حضرت صلی الله علیه و آله وسلم
 می رسید و از وصف معراج نبوی از کتب احادیث و تفاسیر خطی یافت شوق بنده غم شنیدن این کلام فرخنده
 چنان شد که لحظه بلکه لای بی گفت و شنیدن این کلام قرار و آرام نداشت روز و شب در بیداری خواب هیچ چیز و رله
 ذکر معراج آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم در غیله خاطر فقیر خطور نمی کرد بعد از مدت مدیدی در عالم دیوان سر و کائنات
 و آن منظر موجودات صلی الله علیه و آله وسلم پر تو جمال جهان آرای خویش برین خسته دلش انداختند و بزبان معجز بیان
 فرمودند که ای درویش عشق و محبت تو شنیدن ذکر معراج جزایده می بینم من بعد جامع معراج من تو باش که ترا طبیعت
 کامل و ذهن شامل است و وقتی باز اوقات حل مشکلات معراج من از تو بظهور آید حسب فرموده آنحضرت صلی الله علیه
 و آله وسلم مدت سی سال در فکر و تردید بسر بردم در هر ملک و در هر شهر پیش بزرگی و عالمی درویشی که کتب خانه بود و کتابهای جبر
 شنیدم بخدمت شائن رسیده از نسخهای تفاسیر و احادیث و غیره جست و جوی نمود خلاصه ذکر معراج آن حضرت

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم انتخاب کرده نویسانیدم و آنچه در اخبار مسطور است بعین تحقیق مذکور چون مولانا معین الدین صاحب
تصنیف معارج النبوة شائق تمام در باب جمع نمودن معراج بود و صاحب تصنیف مولانا عبدالرحمن ابن جنید و اعظم
شیرازی نیز غلبه شوق جمع کلمات معراج داشته و صاحب تصنیف حیرت الانسان خواجہ احمد یغدادی نیز در جمع ساختن
معراج آن سرور خیر البشر شائق بود و آیین ضعیف عباد اللہ شیخ العالم اکبر آبادی جامع معراج را نیز در باب جمع نمودن
کتاب معراج نامہ آن صاحب التاج لیلۃ المعراج غلبه شوق از حد گذشت بوفیق اللہ تعالیٰ معراج نامہ را
با انصرام رسانید و این کتاب را نادر المعراج و بحر الاسرار نام نهادیم

الاعلم

کنم وصف معراج حضرت رسول خدا یا تو از لطف خود کن قبل سروران مغرکانات اگر و یافته جسم آدم حیات
اکنون حاضر باشید که معراج را تمام بیان کنم بسیار گفتیم نباید که کسی را از بسیار گوئی من طلال افزاید حقیقت بدان که
اگر این ضعیف را هر سوی زبانی شود و در هر زبانی بیانی با نیمه اگر صفت معجزه و کرامات و تشریفات حضرت
محمد مصطفی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را تقریر کنم هنوز از صدیکی را نگفته باشم من قرع المعراج او سمعه و نظره کان وجہہا
فی الدنیا و الآخرۃ و من المقربین باللقاء و الرؤیۃ و من المبشرین بالجنة یعنی ہر آنکس کہ بخواند معراج را یا بشنود
یا ببیند باشد آنکس بزرگ در دنیا و آخرت و باشد از مقربان ببقا و ریت باشد از مبشران بجنّت زیرا کہ معراج
سید المرسلین می باشد فرمود حق تعالی در حق آن خلاصہ موجودات کہ وَمَا آتٰ سُلَکَ الْاَحْمَرِ لِلْعَالَمِیْنَ و گردانید بہت و
بہترین ائمہ و وعدہ گرد ایشان را و دخول در بہشت عنبر سرشت با من سلامتی و آخر دعوائی ایشان این ست اَلْحَمْدُ لِلّٰہِ
رَبِّ الْعَالَمِیْنَ پس ہر کہ خواهد کہ این نعمت اودا حاصل آید باید کہ مطالعہ معراج آن سرور انبیا علیہم الصلوٰۃ والسلام کند کہ
این ہمہ علوم در وی جمع است تا کہ بندہ خداوند خویش را بحقیقت بشناسد و بہستی خدای تعالی اقرار کند و خود را در قبضہ
قدرت او مقہور داند و پادشاہی اودا بر نفس خود کمال بشناسد و بدون حق با کسی آرام نگیرد و ہر کہ را از خواندن و نوشتن
این نسخہ بہرہ تلم حاصل آید امید آنکہ این بندہ سیدوار را بفائزہ فاتحہ خیر یاد آورد و بدعای ایمان یاد آورد و ابواب درین نسخہ
پنجاد و دو باب مرتب ساخته ایم بدین تفصیل باب اول در بیان عروج آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و حقیقت
معراج و اثبات آنکہ نتیجہ او بوده است باب دوم در بیان تشبہاتی صیقل دارد عبارات انکار از آئینہ مظہر انوار بحقیقت
معراج سید مختار صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بردارد و جمال مقصود در آئینہ شہود روی نماید باب سوم در بیان آنکہ پنج اصحاب
گفتہ اند کہ ہفت پیغمبر علیہم السلام معراج شدہ است باب چهارم در بیان آنکہ حکمت در بردن معراج آنحضرت
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چہ بوده و بیان اسرار و فوائد آن باب پنجم در بیان فضیلت شب معراج و عجائب و
غرائب آن باب ششم در بیان آمدن جبرئیل علیہ الصلوٰۃ والسلام و آوردن براق و آمدن عروج کہ
از کدام جای و از کدام فغانہ و کدام ماہ و کدام سال است باب ہفتم در بیان سوار شدن آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

بر براق و رفتن در مسجد اقصی و بیان آن سخنها نیکه در راه واقع شده بود باب هشتم در بیان من بیت المقدس آن سخنها نیکه
در مسجد اقصی واقع شده بود باب نهم در بیان توجیه نمودن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم از مسجد اقصی بجانب آسمان
و آنچه مابین آسمان و زمین عجائب و غرائب دیدند باب دهم در بیان رسیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
یا آسمان دنیا و دیدن حضرت آدم صلی الله علیه و آله و سلم و نبی الله علیهما السلام و دیدن ماه و عجائب و غرائب دیگر باب یازدهم
در بیان رسیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم با آسمان دوم و دیدن مهتر یحیی و مهتر داود و مهتر سلیمان علیهم السلام
و عجائب و غرائب دیگر باب دوازدهم در بیان رسیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم با آسمان سوم و دیدن
حضرت یوسف صدیق و جرجیس علیهما السلام و عجائب و غرائب دیگر باب سیزدهم در بیان رسیدن آنحضرت صلی الله
علیه و آله و سلم با آسمان چهارم و دیدن ملک الموت مهتر عیسی و مهتر یونس علیهما السلام و ذکر بیت المعمور و دیدن آفتاب
و عجائب و غرائب دیگر که در نظر درآمده باب چهاردهم در بیان رسیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم با آسمان پنجم
و دیدن مهتر یارون و مهتر ایوب و شعیب علیهم السلام و دیدن ملائکه نورانی و عجائب و غرائب دیگر باب پانزدهم
در بیان رسیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم با آسمان ششم و دیدن مهتر موسی و یسع علیهما السلام و ملک دوزخ
و عجائب و غرائب دیگر باب شانزدهم در بیان رسیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم با آسمان هفتم و دیدن مهتر
ابراهیم و مهتر اسماعیل و حضرت لوط علیهم السلام و گذشتن از هشت بهشت و آنچه در آنجا روی نمودند و دیدن سر
ابوبکر صدیق رضی الله عنه و عجائب و غرائب دیگر باب هجدهم در بیان رسیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
بمسدرة المنتهی و رفتن مقام جبرئیل علیه السلام و دیدن بزرگی او و تفسیر سوره الطور و سوره الکوفه و باز ماندن جبرئیل
و براق و دیدن سر امیر المومنین عمر رضی الله عنه و دیدن عجائب و غرائب دیگر باب نوزدهم در بیان گذشتن
آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم از مسدرة المنتهی و رسیدن کرسی وسیع و صفت میکائیل علیه السلام و میزان و عجائب
غرائب دیگر و دیدن سر امیر المومنین عثمان رضی الله عنه باب بیستم در بیان گذشتن آنحضرت صلی الله علیه
و آله و سلم از کرسی و مسافت آن در میان عرش و کرسی و دیدن او پس قرنی را گفتم پوشیده در خواب دیدن سر امیر المومنین
علی کرم الله وجهه و دیدن سر حضرت سلطان العارفين بانیزید بسطامی و دیدن عجائب و غرائب دیگر باب بیست و یکم در بیان رسیدن
آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بمقام اسرافیل علیه السلام و دیدن صور و حقیقت روز قیامت و گذشتن از مقام اسرافیل
و شستن بر کتف او و دیدن عجائب و غرائب دیگر باب بیست و دوم در بیان سوار شدن آنحضرت صلی الله علیه
و آله و سلم بر فرشت دوم و دیدن صفهای ملائکه و دریاها و حاملان عرش و بزرگی ایشان و دیدن عجائب و غرائب دیگر باب
بیست و سوم در بیان سوار شدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بر اسبی که از یک شانه مراد بود و دیدن اندرون
برجهای عرش و بزرگی آن و دیدن رکنهای هر برج که چند لک بوده است و دیدن عجائب و غرائب دیگر که در شمار نیاید

باب بیست و سوم در بیان ستن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بر رف سوم و بر آمدن بر بالای عرش و دیدن
مقامهای عرش و دیگر عجایب و غرائب باب بیست و چهارم در بیان ستن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بر کتف
فرشته معراج و گذراندن او از عرش و مجاہد و رسانیدن بحجاب کبریا و دیدن فرشته روح و دیدن عجایب و غرائب دیگر
باب بیست و پنجم در بیان رسیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بعالم لامکان و دیدن عجایب و غرائب دیگر باب
بیست و ششم در بیان رسیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بقاب قوسین اودنی و نمودن رویت حضرت حق
سواء و تعالی آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و دیدن عجایب و غرائب دیگر باب بیست و هفتم در بیان تکلم نمودن
حق تعالی آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و ناز و بختگاه بر پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم و بر امت و وسی و در ذره فرض شدن
باب بیست و هشتم در بیان مراجعت نمودن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم از عالم بالا بجانب عالم اسفل
باب بیست و نهم در بیان دیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بهشت اول را که آنرا دارالخلد نامست و دیدن
عجایب و غرائب دیگر باب بیستم در بیان دیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بهشت دوم را که آنرا دارالمقام گویند
و دیدن عجایب و غرائب دیگر باب سی و یکم در بیان دیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بهشت سوم را که آن را
دارالسلام گویند و دیدن عجایب و غرائب آن باب سی و دوم در بیان دیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
بهشت چهارم را که آنرا جنات عدن گویند و عجایب و غرائب آن باب سی و سوم در بیان دیدن آنحضرت صلی الله
علیه و آله و سلم بهشت پنجم را که آنرا دارالقرار گویند و عجایب و غرائب آن باب سی و چهارم در بیان دیدن آنحضرت
صلی الله علیه و آله و سلم بهشت ششم را که آنرا جنات النعیم گویند و عجایب و غرائب آن باب سی و پنجم در بیان دیدن
آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بهشت هفتم را که آنرا جنات الماوی گویند و عجایب و غرائب آن باب سی و ششم
در بیان دیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بهشت هشتم را که آنرا جنات الفردوس گویند و عجایب و غرائب آن
باب سی و هفتم در بیان دیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم اعراف را و هفت طبقه زمین و گاو و ماهی و دیدن
عجایب و غرائب دیگر باب سی و هشتم در بیان دیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم طبقه اول دوزخ را که آنرا جهنم
گویند و آنچه در بوده است باب سی و نهم در بیان دیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم طبقه سوم دوزخ را که آنرا
نظی نامست و آنچه در بوده است باب سی و دهم در بیان دیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم طبقه سوم دوزخ را که آنرا
مطی نامست و آنچه در بوده است باب سی و یکم در بیان دیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم طبقه چهارم دوزخ را
که آنرا جیم نامست و آنچه در بوده است باب سی و دوم در بیان دیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم طبقه پنجم
دوزخ را که آنرا سعیر نامست و آنچه در بوده است باب سی و سوم در بیان دیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
طبقه ششم دوزخ را که آنرا سقر نامست و آنچه در بوده است باب سی و چهارم در بیان دیدن آنحضرت صلی الله

علیه وآله وسلم طبقه مفتوح و وزخ را که آرد با ویه نام است و آنچه در بوده است **باب چهل و نهم** در بیان دیدن آنحضرت
صلی الله علیه وآله وسلم واقعهائی که بعد از نزول معراج بظهور پیوسته و رفتن در شهر جالبقا و جالبسا و دیدن یا جوج و ما جوج
و عجائب غرائب **باب چهل و ششم** در بیان خبر دادن آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم از نشانهائی بیت المقدس
و قوافل قریش و آنچه در آن بوده است **باب چهل و پنجم** در بیان تعیین نمودن اوقات نماز خمس که بعد از نزول سفر معراج
جبرئیل علیه السلام آمده آموختن و خبر دادن از عجائب و غرائب که سر سر در شب معراج دیده بودند و بیان در ویت حضرت
حقیبانه و تعالی **باب چهل و ششم** در بیان عبادت در روزه های سه ماهه اول ماه رجب و شش ماهه شوم رمضان المبارک
و بزرگی آنها که از آیت قرآن و حدیث نبوی صلی الله علیه وآله وسلم ثابت شده است آنچه تعلق بدین **باب چهل و نهم**
در بیان صفت آفرینش نور آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم و صفت آفرینش عالم و عجائب غرائب آن **باب پنجاه و نهم**
در بیان ولادت آن سرور صلی الله علیه وآله وسلم و معجزاتی که در آن وقت بظهور پیوسته **باب پنجاه و یکم** در بیان معجزات
آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم که از حد عبیرون است ازان جمله کیصدوسی و پنج معجزه آن سرور صلی الله علیه وآله وسلم
درین نسخه مبین میگردد **باب پنجاه و دوم** در بیان نصایح حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم بر اصحاب کرام صلی الله علیه وآله وسلم

باب اول در بیان عروج آن سرور صلی الله علیه وآله وسلم و حقیقت معراج و اثبات آنکه متحیة یقین او بوده است مشتمل بر سه فصل

فصل اول در ذکر عروج آن سرور صلی الله علیه وآله وسلم نقل است از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا
معین الدین در بیان آنکه حکمت در عروج آن سرور صلی الله علیه وآله وسلم می شاید که استمالت خاطر و ترغیب باطن
مبارک او بوده باشد که آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم در دنیا از گبر و ترسا و جهود و مشرک چندان ملالت کشیده بودند
و آزار و جفا دیده بودند و ریاضت مجاهدت دیده که برای آن نقصان بغیر از عروج آن حرم سرای خاص به هیچ عطای
و گیر میر نمی گشت حق تعالی خورشت تارفت شان و عظمت او با و نماید تا همه ریاضات و مجاهدات دنیوی و جنب آن
عنایات متنوعه محصل و ناچیز گردد و خاطر نازنین او از ان غبار بیرون آید و با وجود تیر باران بلا و غن در پناه آن آرمگاه
بر آساید پس مقتضای خواهش حضرت حقیبانه و تعالی آن سرور رسالت پناهی صلی الله علیه وآله وسلم پیش از آنکه
ایة کریمه **وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَاجَدُ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ** نازل شود گاهی بنماز مشغول بود و گاهی بی آنسودی شبی چشم مبارک
در خواب و بدل بیدار بودند که ناگاه آواز دلنواز حناح با انجاح طائوس فلکی و ناسوس ملکی یعنی جبرئیل امین علیه السلام
از آسمان بختین بگوش هوش سید المرسلین صلی الله علیه وآله وسلم رسید خواهی عالم صلی الله علیه وآله وسلم از خواب بیدار
شدند و بر مرقد هایلون نشستن بالفور جبرئیل علیه السلام و گفت یا رسول الله حق تعالی شما را سلام میرساند و می گوید
که ترا برای آن آفریدم تا عذر خواه گناهندگان و شفیع گناهکاران و در ماندگان باشی این کار با خواب راحت بستر سحر است

راست نیاید اکنون بر خیز و قدم به نجه فرمای و از بطحای مکه بیرون آی تا بر افعال اعمال متوقف گشته عبرتی برداری
تا دانی که وقت خواب است یا هنگام بیداری است سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم گرفت از بطحای مکه بیرون آورد
و تمامی امت را بر آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم عرضه کرده یک یک معروض گردانید چندان گناه و اسباب بعد
خذلان مشاهده کردند که از حد عدد بیرون و از حیطه شمار افزون بود و جبرئیل علیه السلام گفت ای حبیب مبعود صلی الله علیه
و آله وسلم اگر داعیه وصول بمقام محمود را می بینی بیداری و مجاهدت کم خوار می مبادرت نمایی بمن
سهر و مجالیت بدرجات علیای شفاعت ترقی نماید این آیت را بر آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بخواند که وَهَبَ
اللَّيْلَ فَتَهَجَّدَ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَسَىٰ أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم باخاطر
جبروح و سینه مشروح بخانه باز آمدند معاصی امت دیده و شراب عتاب چشیده گفت الهی اکنون کدام معصیت و عیب
ایشان را عذر خواه آیم و کدام جرم و گناه ایشان را شفاعت کنم خطاب آمد که گناههای امت باز بسته با حیا شب
تست اگر مغفرت ثلث از امت خواهی ثلث از شب بخد مت بگذران و اگر نصف خواهی نصف از شب اگر ثلثان
میخواهی ثلثان از شب و اگر تمام گناه امت میخواهی تمام شب تا روز بخد مت بگذران گویند که سوره کریمه یا ایها المظلوم
قُلِ اللَّيْلُ أَكَلِيلًا لِّصَفَةِ أَوْ أَنْقُصَ مِنْهُ قَلِيلًا أَوْ نَزِدْ عَلَيْهِ فَرُودًا مِّمَّنْ لَّيْنٍ مَعْنَى که مذکور شد خواه ما صلی الله علیه و آله
و سلم فرمودند که رعایت حساب ثلث و نصف و ثلثان شکل است پس فرارش میمون اتمام در نور دیدند تمام شب حیا پیش رفتند
القصه که خد مت گاری بر میان بر بستند و در مقام مجاهدت نماز و نیاز پیوستند و روز قرار داشتند و نه شب آرام نه صبح فارغ
بودند و نه شام شبهای دراز را بد و رکعت نماز پایان بروی و روزها تا شب غم امت خودی چنان بقیام اتمام نموندند که پایها
مبارک و دورم کرده بودند چندان ناله و زاری بجانب حضرت پروردگار جلیل علا عرض کرد که مقربان حظا ملکوت اول بر آورده بود
گفتند که الهنا این چه رنج است که این بگناه از برای امت گناهکار بر تن مبارک خود نهاده هر طعنه انین حزن بطام
افلاک و عرصه عالم پاک فرستاده حضرت جلال احدیت کمال صمدیت سوره کریمه طه مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَىٰ
نزول فرمود که ای محمد صلی الله علیه و آله وسلم ما ترا فرمودیم که بخد مت استغفار است قیام نمایی مداینکه در ریاضت و مجاهدت
در عرصه ملکوت در آیی معصیت است بر تو عرض کردیم ترا بسیار نمود اکنون ترا بر ملکوت اعلى بر آورده و دریا های رحمت و
خزینه های مغفرت خود در نظرت در آورده اما مشاهده کنی که معصیت است پیش است یا خود و ریای رحمت و پیش است

آفاق گر چه تیره زده سیاه است	دریا ی رحمت تو افزون از گناه است

در کتاب معراجین آورده است که حکمت یہ بود که حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم بقیام بعضی از شب فرمودند
و قیام تمام شب فرمودند که قُلِ اللَّيْلُ أَكَلِيلًا جواب آن است که لو نام اللیل کل لصاعته لکلامه ولو قام اللیل کل
لصاعته لرحمة اگر رحمت خواه عالمیان همه شب بختی امت و ضایع شدی فرمود حق تعالی ای رحمت خواه عالمیان

بعضی از شب نماز کن و بعضی از شب نجس تا بعضی را بر حمت خود بیاورم تا که نه شفاعت تو ضایع شود و نه رحمت ما
ای محمد صلی الله علیه و آله و سلم اگر مقام محمود و جود می طلبی بیداری شب بیدار کنان النصره مع قیام اللیل
و ای عاصی جانی اگر آبروی فردا خواهی بوقت سحرگاه بدرگاه آتی و روی بر خاک بند و آتش شوق از کوره دل برافروز تا که
جمله مصیبت های ترا بیاورد لا ابالی برده چنانچه مذکور شد که فان النصره مع قیام اللیل نقل است از کتاب معراج تصنیف
مولانا عبد الرحمن بن جنید واعظ شیرازی آورده است که چون وقت آن سید که سرور عالم سید اولاد آدم صلی الله علیه
و آله و سلم ابسفر معراج بردند توجبه آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم زیاده شد و آتش اشتیاق و باطن مبارک و افروز گشت
و از بهرامت بی قرار شدند و با هر کشتی مستند نه رحمت یافتند و نه آرام گاه از سبب بخانه شتافت و گاهی از خانه مسجد
خارج میزدی عزیزان صحابه و پاکان صحبت همه در حیرت و افسوس این حال مانند دور دل خود هر یک فکر میکردند که آتی
سید ما را چه احوال و می داد که چنین در اضطراب می بینم سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم بجز در آمدن یکی از پاکان سوال کرد
که یا رسول الله شما را چه روی داده است که چنین مضطرب حال می بینم و ما از دیدن شما بدین صفت شسته بقیاریم
و آتش در باطن ما گرفته این چه حال است هر روز جمال شما را می دیدیم بستان گل سرخ امروز خسار شما بستان گل زرد است
و نفس مبارک چون نسیم سر و چنان مینماید که باطن مبارک پر در دست سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم جواب دادند که ما را
غم امت چنین بقرار داشته و حدیث عاصیان ما را شنیده و دانیده و دوست میباید که ما را بخشند تا دلم بیاساید و جانم بیاراید
پس آن سرور صلی الله علیه و آله و سلم هم در آن سوز آن روز و شب بر و بند و فرض نماز مخفق بگذراند و بجز در آمدن
سوزش آن بیش از روز بود چه آن روز در آن شب در سوز چون شب سر بالین نهادند چادر شب را بر سر کشیدند
فی الحال نسیم سوز باطن مبارک بار جای غیب سید ملکوت بالا نشیب از خبر یافت در مکتوب خود شیخ محلی منیری
آورده است که چون آن سرور صلی الله علیه و آله و سلم شوق تقای حق سبحانه و تعالی غالب آمدی در حین شوق گفتی
که یا لیت رب محمد لم یخلق محمدا علیه السلام یعنی فریاد ازین وجود است نشانه باشد است اگر ماده قضا و قدر
گشته اما ماده قضا و قدر شدن دشوار است و اسنادن با مرنه اندک کار است فاستقم كما امرت چه دشوار است چون
گفت بار خدا یا اگر گلیم در سر کشم گوئی که یا ایها المذکر فأنذر و اگر از گلیم بیرون آیم گوئی که و اهجرهم هجر اجمیلا
پس مرا چه باید کرد فرمان آمد که یا محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم تو رحمت می طلبی ما از تو سرگردانی می طلبیم یا محمد علیه السلام
میخواهی که با ما بسربری و ساکن گردی گوشه میخواستیم که ما را با تو در هر نفسی و ترا با ما صد هزار گونه حساب بود و اگر شادت
بینیم گویم که لا تفرح ان الله لا یحب الفرحین و اگر دل تنگ بینیم گویم که ولقد تعلم انک لا یصیق صدرك
بما یقولون و اگر عبادت بسیار کنی گویم که طه ما انزلنا علیک القرآن لنتقوا و اگر طاعت کمتر کنی گویم که و اعبد
الذین و اگر نجسی گویم که قد اللیل و اگر در آن پرده رخت نبی و خوشتر نشینی گویم که اللیل الله و اگر رفیق کنی گویم که

وَاعْلَظْ عَلَيْهِمْ وَارْحُزْ كُنْ كَوَيْمٍ كَمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظًا الْقَلْبَ لَا تَفْضُوا مِنْ حَوْلِكَ اَلْجَا بَانِي كَوَيْمٍ كَمْ وَقُلْ لَهُمْ
فِي نَفْسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا وَارْجُ بَانِي كَوَيْمٍ كَمْ وَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَسْوَدًا هَسْ سَرَّكَ دَانِي مَشْتِ خَاكِي رَاكِي نَصِيبُ مَشْتِ

درین چند ماتم و مصیبت نوحه بر حال خود نمیکند چنانکه گفته اند باعی	هر در طلب کنی محال و گرم
وز گردش حیرت و رجول و گرم	امروز بت از گی محال و گرم
	در گوش شده ز گوشمال و گرم

این لطیفه در کتاب شرح عشقی است ایجان من آنکه سرور عاشقان بود که در زبانش محبوب بی نیاز از سرب نیازی و
بیقراری و نازچه لطف میفرماید یعنی ای محمد صلی الله علیه و آله و سلم از ما بیقراری میجویی من نیز بیقراری میخواهم از نجاست
که گاهی بر ریای و صحت و بقدر وصلت یعنی کل من علیها فان و یبقی وجه ربك ذو الجلال و الاکرام متفرق
بودی و عند یب روحش ترانه لی مع الله وقت می نواختی چون موج غیرت بساط فراق پانزدوی که قل انما انال بشر
مثلكم تاله بالیت رب محمد لم یخلق محمدا صلی الله علیه و آله و سلم و انما خلقه من نوره و انما خلقه من نوره و انما خلقه من نوره
و گاه بهدش تیرالم بعد کدیتما فاوی زوی گاه در عشق بی نیاز سره ما زانغ البصر و ما طغی و روید با کشید
و گاه طعنه اغیار به پیانه جوهر جانش رسیدی و گاه بر تخت قاب قوسین اودانگی شستی و گاه به در خانه یوکلن
گشتی این همه از برای از یاد محبت و در دلبود اتمام از نجاست که حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله و سلم نمودی
و نو عشقی حاصل شود و در بر آمدن آفتاب آن روز با و آری هر چند فراق بسیار عاشق بی بشمار و عاشق بیقرار و هر چند
عاشق بیقرار معشوق در کنار عاشق و لفظ عاشق با آب و نم یعنی در طوال الشمس تصنیف غوجه حیدر الدین گوری این شعر گفته

بلست بر حضرت حق هر آنکه عاشق باشد	تقدیس خودش بگو چه لائق باشد
لائق بودش خموشی از هیبت او	بی هیچ شک از اهل حقائق باشد

ای برادر عاشق بتقدیر هزار قرن عمر یابد و آن عمر را در ذکر محراب محبوب با خرازد هنوز خود را مقصر شمارد و عاشق دارد
آن استغراق محبوب چون خود را هیچ و مقدس او و اند عاشق نباشد زیرا که حضرت او مقدس است تقدیس مقیدان
لا اله الا الله عشق غالب و مرجع باید تا در آوان استغراق تن را برنگ دل کند و دل را بقوت جان گرداند و جان را
بر تبه سر ساند و سر را بجمال معشوق مکاشف گرداند تا او سر خود را از عدد لا تنای حسن محبوب بیا گاهاند و از تجلیت عوا
محبت در عین عشق آب نشود و عجب دارم از عاشقی که از کمال غیرت ذکر ساوی غیر کند و ذکر محراب آنجمل قیها من
یفسد فیها و یسفک الدماء ذکر ساوی غیرست و سخن نسیم بحد و نقد سذک ذکر محراب خود
فصل دوم در ثبوت حقیقت معراج نقل است از کتاب معراج تصنیف مولانا عبدالرحمن بن
جنبه و اعظ شیرازی آورده اند که بدانکه اهل تحقیق را دلیل برهان و حجت بیان بر ثبوت حقیقت معراج جسمانی آنست و
صلی الله علیه و آله و سلم من الرحمن آنست که این مری ست مکن چنان فرض قوی و ثبوت آن محال عقلی لازم نمی آید

زیرا که اجسام ماثل اند و علویات سفلیات و ارضی و سموات همه یک حقیقت اند و مجرد عوارض و صفات متفاوت
 محالی متعرض نمی شود پس خرق و التیام و شقاق بر آسمانها جائز باشد همچنان که بر زمین کوه جائز است خدوند
 تعالی مختار است فاعل جبار هر چه خواهد میکند و احداث میفرماید و هر که را میخواهد برگزیند و ربك یخلق ما یشاء و ینتقل
 لطیفه امام فخر المیزانی در تفسیر خویش بیان این مسئله اوله معقوله و بر این حکمیه باز نموده است و بسیاری از
 دلیل هندی اقیسه حکمی ایراد کرده و تصریح نموده بآنکه ارتقای عروج آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم از مکه معظمه
 بام فوق عرش مجید و ثلث شب مرئوسیت ممکن فی نفسه اصلا بانکار آن باری نیست لطیفه در فرقان حمید قرآن مجید
 در بسیاری از آیات کریمه ذکر آن و بیان احوال آن فرموده کما سیبغی تفسیرها و صادق و مصدق امین یعنی محمدی علیه
 الثناء من رب العالمین خبر از آن داده و بروایات متکثره متعدده در احادیث اخبار صحیح معتبره پس بر آئینه معراج
 حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله و سلم بحسد و جسم مع الروح حق باشد و ثابت و اقرار بدان از اشعار مسلمانی و
 ارکان دینداری باشد و انکار آن بنی بر اصول فلسفی و قواعد حکمی است اصلا اوله ایمان تمام نیست حجت بر تحکیم نیست
 و از مدعیان دلائل و کلمات لا طائل ایشان آنچه بار سیده و در کتب حکمت بمطالعه در آمده همه باطل و ضعیف و مرئی و نجیف
 انحمد لله رب العالمین لطیفه باید که بدانی که هیچ حکیم صاحب فطرت و هیچ و انانی ذی جرأت انکار و جحد معراج
 حضرت نبوی صلی الله علیه و آله و سلم و اسرار جناب سالت آب مصطفوی صلی الله علیه و آله و سلم نکرده و غایت سخنی
 که درین بحث گفته اند همین است که عقل ما بآن نمیرسد و مجرد دلائل عقلیه این بی پایان نمیرسد کسائر المعنیات من
 اجوال المعاد و البنیات بل بعضی از مبتدعان که اندکی از مقدمات کتب عقلیه دیده اند و بر چند مسئله از مسائل
 حکمیه گذری کرده اند و از دلائل علوم عقلیه و نقلیه ذاهل و غافل اند و هیچ خبری از آن ندارند انکار معراج می کنند و
 خود را در سلک زمره کفر و منکران و جمله جهنمیه و مبتدعان منخرط می سازند و اظهار مهملات و ثابته کلمات متفرقات
 میکنند قوله تعالی من یهدک الله فلا مضل له و من یضللک الله فلا هادی له و این فهم نمیکنند که معراج مسئله است
 از مسائل شرعی و مطالب علیه دینی که مفسران کلام ربانی و محدثان اخبار و آثار محمدی و مجتهدان دین
 مبین و علمای شریع سید المرسلین صلی الله علیه و آله و سلم آنرا دانند و تحقیق آن و تفتیش اسرار و غوامض آن حق ایشان است
 و شعرا و ایمان نه هر بتدی نادان و بهر ناقص بی ایمان فرو کین نه باندازه بغافل است این مداه باندازه مرئوسیت که مرئوسیت
 لطیفه و همین طائفه بیچاره پیش بود که نزد انانی دیندار تحقیق یک مسئله حکمت که بآن مفتخر اند و لاف تحقیق
 از آن میزنند نمیتوانند کرد و بهم در اوائل مباحثه و مباد مناقظه ساکت و متحیر میشوند و اگر سائر مسائل شرعی و مباحث
 تعلیمیه و تفهیمیه سوالی از ایشان میکنند لال و مدبوش میشوند و اصلا هیچ از آن خبر ندارند چون بامثال بامثال
 خامضه مشکله میگردند خود را محقق و مدقق و بی همتا میدانند و فتوایها بران باب میدهند زبانه اندر لاشه باطل و خبیث

خیال محال اللهم اننا الحق حقا وارنا الباطل باطلا انك على كل شیء قدير وباجابة السائلین جدیر
فصل سوم در بیان اثبات معراج حضرت رسول صلی الله علیه وآله و اصحابه وسلم

و این تعلق با اعتقاد اهل سنت و جماعت در نقل است از کتاب معراج تصنیف مولانا عبد الرحمن بن جنید و اعظم
 شیرازی که در معراج آن سرور صلی الله علیه وآله وسلم شش طائفه بوجه ضلالت افتاده اند و آنرا منکر شده اند و بجز
 محسوس قناعت کرده اند و هر شش طائفه متقصر و بی ادراک اند و می گویند که عقل قبول ندارد که مخلوق ثلث شب
 این همه راه برود و آسمانها شکافته شود و بدرجات آنها گذر کند و باز آید همچنان از شب چیر باقی باشد جواب
 رد ایشان باید داد که مدار این کار خانه برادر اک عقل ما و شما نیست قلب مصدر خطا می شود پس چون دانستید که این
 عقل شما معیار است و بدان قرار است و باز بگویم که خداوند جل جلاله بیک کلمه امثال این چهار را باطل کرده و آن نیست
 که فرمود سبحانه الذی اسرى بعبدی و نگفت جاء محمد صلی الله علیه وآله وسلم یعنی پاک و منزه است آن خدای
 که بر دهنده خود را و نگفت آمد صلی الله علیه وآله وسلم پس بنا بر قدرت خود نهاده بر استطاعت و قوت بنده و خداوند
 جل سلطانه قادر بر کمال است و صانع ذوالجلال اگر چه قدرت انسان ناقص است لیکن قدرت او کامل است و نه علی کل شیء
 قدیر ما شاء الله کان طائفه اول کفره اند و سخن درین کتاب بایشان نیست چه در ازل رقم تفاوت بنام ایشان
 کشیده اند نه دعوت و ایشان اثر می کنند و نه صحبت زیرا که رانندگان درگاه و مردودان نگاه اند قوله تعالی و اصحاب
 الشمال ما اصحاب الشمال فی سموم و حمیم و ظل من یحوم کلابا و دولا کرمیما انهم کانوا قبل ذلک مترفین
 طائفه دیگر جهنمیه اند و معتزله و و افض و لعبیان اند که دعوی اسلام توحید می کنند و چنین میگویند که روح محمد مصطفی
 صلی الله علیه وآله وسلم عروج کرد و در خواب دید آنچه خواب بیننده و چند دلیل ضعیف میگویند ابو عثمان حیری در کتاب
 فکمه میگوید بعضی گفته اند که این معراج خواب بوده و اگر خواب بودی گرامت بخودی مانیز در خواب مثل همین می بینم
 اگر نه در بیداری بودی ملک تعالی چند تفضیلهما در قرآن چگونه یاد کردی بدان ای موحد صادق و ای مخلص عاشق آیات
 قرآنی و نصوص فرقانی که در کلام مجید و فرقان حمید در شان معراج نبوی و در بیان وقایع و احوال عروج جناب
 مصطفوی صلی الله علیه وآله وسلم وارد شده بسیار است از انجمله است و یک چیز در قرآن مجید مبین گشته اول قسم
 و النجم اذا هوى و دوم علو و هو بالافق الا علی سوم قرب دینی فتدلی چهارم رفعت و منزلت فکان قاب قوسین
 اوادنی پنجم رویت و تقا و بقای و لقد راة تریة اخری عند سدرة المنتهی عند حاجته للماوی ششم سورۃ
 الضحی ست هفتم و ما جعلنا الرویا التي ادیناک الا فتنة للناس هشتم من الرسول آخر سورۃ بقره است نهم
 سبحانه الذی اسرى است و هم الم نشرح است یازدهم و اسال من اسئلنا من قبلك من رسلنا از سورۃ زخرف
 است و و اودهم فان کنت فی شک هما انزلنا از سورۃ یونس است علیه السلام تیردهم و لقد اتینا موسی الکتاب

فلا تكن في صريرة من لقائه از سورة سجده است چهاردهم فلا اقسم بالشفق والليل وما وسق از سورة نشت
ست پانزدهم ولقد رآه بالافق المبين از سورة الكورة است شانزدهم سورة المائدة است هفدهم ومن قوم مو
اصلة يهدون بالحق وباعدلون از سورة الاعراف است هجدهم والطور است نوزدهم ان اول الناس
بابواهم از سورة آل عمران است بستم كذلك نرى ابراهيم از سورة الانعام است بستم وكلم وما من الا له مقام معلوم
از سورة الصف است طائفة سوم طائفة متمسكة انبث به چند آيتي باطل شده اند مثل آن كه خرق واليام بافلاك
محال و چگونه معراج نروباني از آسمان فرود آيد و كسي بآن بالا رود و امثال ذلك والله اعلم للمنة كه دلائل تمام
نيست و اصلا حجت بر كسي نيست و قواعد فلسفيه آنچه من دیده ام بسي ضعيف و ناقص است و هر چند تقويت مي كند
بجائي نرسد بكمالاتي على من لا اطلاع و وقوف على كتبهم طائفة چهارم بالبيان اند ميگويند كه معراج بود و ليكن
شب بود و آن شب سيصد سال بود و اهل عالم سيصد سال در آن شب خفته باندند طائفة پنجم اباحيانند ميگويند كه
معراج دل و سر محمد صلى الله عليه وآله وسلم است نقل است از تفسير ابي بصير تصنيف حضرت امام زاهد بخاري حمته الله عليه
آيت ديگر و دليل بر صحت معراج كه در بيداري بودند بخواب قوله تعالى فلا اقسم بالشفق والليل ما وسق والقمر
اذا التقي لتركبن طبقا عن طبق بنصب التاء خطاب مصطفى صلى الله عليه وآله وسلم بود خاص يعني سوگند بدین
شفق و ليل بر نشيني بر آسمان بر در طبق تا از هفت آسمان بر آبي فمالصه كايومنون چه بوده است مر ايشان را كه بمعراج
مي نگرند منرا نيست و من قادر مستقيم و اخبار بسيار است معروف نقل است از معراج النبوة بدانكه و اهل معراج به عكس را
اختلاف نيست از اهل قبله منكر اصل معراج كافرست بجهت انكار نص قرآني كه سبحانه الذي اسراى بعبد له لا اله الا
المسجد الحرام الى المسجد الاقصي كذا بجهت ورود احاديث صحيحه صريحه كه مشهوره است فحيث تو اتر رسیده چنانچه از
صحابه كرام رضی الله عنهم جميعين سي نفر حديث معراج روايت كرده اند و تصديق اين معني نموده اند و تفصيل سامي ايشان
اين است اول ابو بكر صديق و دوم عمر فاروق سوم عثمان في النورين چهارم مرتضى علي نجم عبد الله بن عباس ششم عبد الله
ابن مسعود هفتم انس بن مالك هشتم ابو هريره انصاري نهم ابو سعيد خدری قهيم مالك ابن صصعه يازدهم عمران بن حصين
دوازدهم عبد الله بن عمر سيزدهم ابو سلمه چهاردهم حذيفة بن اليمان پانزدهم عبد الله بن زبير شانزدهم ابو ايوب انصاري
هفدهم جابر بن عبد الله انصاري هجدهم عباس بن عبد المطلب نوزدهم عبد الله ابو اوفى بستم ام كلثوم بنت رسول الله
صلى الله عليه وآله وسلم بستم و كرم بلال حبشي بستم و دوم ابو امامة باهلي بستم سوم اسامة بن زيد بستم و چهارم عبد الرحمن
ابن عامر بستم و پنجم ابو درداست بستم و ششم عائشة صديقة بستم هفتم ام هانئ بستم و هشتم ابو ذر غفاري بستم و نهم
بلال ابن سعيد ششم ابي بن كعب رضی الله عنهم و ديگر اهل قبله بران اند كه معراج آن سرور صلى الله عليه وآله وسلم در بيداري بوده
و روح با جسد همراه بود و معتقد جمهور اهل سنت و جماعت بران است كه آنحضرت صلى الله عليه وآله وسلم را با روح و جسد در بعضي

از شب از مکه در بیت المقدس از انجا با سمانها برودند چنانچه تفصیل مذکور خواهد شد و منکر اسری تا بیت المقدس کافرت
و با طباق سموات مبتدع زیرا که عروج آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم با طباق سموات باخبار و احادیث آمده است و منکر
اخبار و احادیث کافر نباشد بلکه گمراه و مبتدع باشد و مقربان تا بمقام قاب قوسین او ادنی مومن تحقیق باشد و برین
مذهب و لائل بیان کرده اند اما دلیل آنکه حق تعالی اسری بعبد گفته است هم عبد موضوع است از برای شخصی که عبارت
از جسد باروح باشد و این واقع در خواب بود و روح او را بر روی ظاهران بودی که اسری بروح عبد گفتی و دیگر دلیل آنکه
اگر در خواب بودی فضیلت بران متحقق نگشته و معراج در اعداد منظر نبود چه که هر چه یار ترسل بهشت او خواب بیند
چیزیکه مرکفران را روا باشد پیغمبران را بان چه فضل باشد و دیگر آنکه فضیلت رسول صلی الله علیه و آله و سلم بر سایر انبیاء بر چیز
است یک معراج در دنیا و دیگر شفاعت در عقبه و دیگر هر چه او را بود پیغمبران و دیگر رانیز بوده اگر نبوت داشت
دیگران هم نیز داشتند و اگر مراد کتاب و شریعت بود دیگران را هم بود گویند که تفصیل فی معراج و شفاعت بود
این هر دو را معتزلیان منکر اند عصمنا الله من الضیغ والضلال و گویند که این دو شرف بمرتبت توضع یافت چون
باحق تعالی توضع نمود و ملت معراج یافت و چون با خلق مخلوق نمود مرتبه شفاعت یافت دلیل دیگر اینکه در خبر است
که رسول صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند که صلیت العشاء عندا که وصلیت رکعتی را بابت المقدس صلیت الوتر
بجنب العرش و فی روایة تحت العرش مرخته را نماز نباشد پس تقریر بمعنی بدین عنوان دلیل است که در بیداری بوده

باب دوم در بیان تمثیلاتی که صیقل و اخبار انکار از آئینه انوار تحقیقت معراج سید مختار صلی الله علیه و آله و سلم بزادید و جمال مقصود از آئینه شهود و روی نماید

درین باب ده تمثیل که دلیل عروج آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم تواند بود از معارج النبوت تصنیف مولانا
معین الدین بر آورده درین باب مرقوم کرده ایم بدانکه از کوتاه نظران که در محبس حواس مضیق او هام و قیود دین
و ملت جوی قدم بیرون ننهاده اند از جمله مجوسان نفس خاکی و مقیدان سلاسل طوارق افلاکی اند و در باز بسته
ادراکات عقل خیره خویش و گرفتار تخیلات و توهمات خاطر کوتاه اندیش خود اند و دیده دل بحقائق امور مکنه که در
تحت قدرت الهی داخل است نگشاده اند و از تصدیق قضیه سنیه والله علی کل شیء قدیر نداده اند امور خارقه
عادات را باور نمیدانند و بسر حد قبول آن راه نمی برند و از مصدق صدق صدیقان چون ابو جهم روی میآیند و میگویند
که بر آمدن جسم ثقیل زمینی بر هوای لطیف مکن نیست و اهل سنت جماعت که تصدیق معراج نموده اند میگویند که بر آمدن
جسم کثیف بر هوای لطیف مکن است کذا که فرود آمدن جسم لطیف بر زمین تیره مکن است پس هر کس بر آمدن حضرت
محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم بصفا عدا سمان منکر است ضرورتاً فرود آمدن جبرئیل علیه السلام را بر زمین منکر خواهد شد

و این کفر صریح باشد عیاذ الله و از ابو بکر صدیق رضی الله عنه منقول است که در وقت تصدیق معراج آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم از وی دلیل پرسیدند وی ایراد همین حجت نمود چنانچه در محل خود مبین خواهد شد **تشکیل اول** آنکه اصحاب بهیئت و نجوم برابر این هندسیه اثبات این معنی نموده اند که جرم آفتاب یک صد و شصت و چهار دانگ و کسری برابر و بر طبقی برابر یکصد و شصت برابر کره ارض است در لمح چندین هزار ساله راه را حرکت و قطع مسافت نماید و قوت این نوع سرعت میر عند نقل مبلغ و بعد نیست که جرم خورشید چندین هزار ساله راه را در طرفه العین طی کند چرا در خاطر ضمیر منیر خرومندان جهان پوشیده و پنهان نماند که آفتاب فلک سالت خورشید سپهر جلالت صلی الله علیه و آله و سلم صد هزار اجرام تیره فلکی و جواهر مجروره فلکی استفاده از نور وجود اوی نمایند **استحسان** آنکه فی آسمانی یقیناً در بعضی از شب بیام هفت اجرام برآیند و بذروه اعلی قدری فکان قباب قوسین او ادنی ترقی نمایند عجیب و غریب نباشد **تشکیل دوم** و هم بدانکه جاده ان کشمیر با همه خست ضمیر از خم مرکب سازند و از چوب جاروب تازیانه میکنند و بر اهری شیطان قطع مسافت بسیار در مان اندک می نمایند فکیف آنجا که راکب سید المرسلین باشد علیه السلام و مرکب براق مرغزار علینین باشد و تازیانه از زمره باشد و منزل خلد برین باشد و راهبر چه برکتی بین باشد علیه السلام و عمان غریت در دست اسرافیل مهین باشد علیه السلام و برنده حضرت اب العالمین باشد جل و علا اگر حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم بطرفه العین از مسجدی حرام بیام اجرام علوی برآیند عجیب و غریب نبوده باشد **تشکیل سوم** ابلیس که برترین خلق است در لحظه از مشرق تا مغرب میرود و از مغرب تا مشرق باز می آید چون برترین خلق را ممکن است که در ساعتی از طرفی شرقی بکنار غربی رسد چه بهترین هرزده هزار عالم را این منصب نباشد که در شب از زمین بمعارج ملکوت برآیند **تشکیل چهارم** بر صحت معراج آنست که حق تعالی جل جلاله در کلام مجید خود فرمود که ولسیلمان الیه غدو ما شهودوا حقا شهر چون روا باشد که سلیمان علیه السلام بر مرکب باو نشیند با او یک ماه راه برود و شبانگاه باز آید چاره آن بود که خواجه کائنات صلی الله علیه و آله و سلم بر مرکب عطا و براق اعتبار در شب بقباب قوسین او ادنی بروند و باز آیند چه عجیب باشد **تشکیل پنجم** چوب ترکه بواسطه رطوبت فانی ثقلی دارد و بر پایه بازی می بندند باز بجهت ثقل آن از پرواز می مانند اگر آن چوب از آب آفتاب خشک شود و آن ثقل که لازمه رطوبت است از وی زایل گردد و سبک شود تا باز مدبر و از آید چه عجیب کند که خواجه عالم صلی الله علیه و آله و سلم شاه بازی بودند از آشیانه انامن الله پرواز کرده در قوس خانه و ما ادرسلنا الیه الارحمة للعالمین نزول فرموده و چوب گران سنگ انما انابشر مشککه بر قدم کرم این شاهان بلند پروازند و انبیت عند ربی بر بسته اند بجهت این ثقل بشریت و حمل نفسانیت در میان امت قرار گرفته اما چون در تابش آفتاب عنایت ثقل بشریت خود بگذارد و حمل نفسانیت بکند تا بعدی که طبیعت آب و خاک از وجود او و محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم پاک بیرون رود و شب اسری جسم با روح و قلب با قالب عروج نماید

چه عجیب **تتمیل ششم** آنکه شعبدان را عادت می باشد که بعضی را بسوزنی سوراخ کنند و آنچه در درون آن باشد از آن سوراخ بیرون آرند بعد از آن از شبنمی که در هنگام بهار و وقت سحرگاه بر گیاه می نشیند آنرا در شیشه گرفته از منفذ سوزن بتدریج در اندرون آن بعضی رویت دهند چنانی که آن بعضی از آن شبنم بر شود و انگاه بمقدار موم آن منفذ را استوار سازند بعد از آن آن بعضی مملو از شبنم را در آفتاب بدارند چنانکه شبنم در درون آن بعضی گرم شود آن بعضی بآن شبنم بکوشش آفتاب قدم در رکاب هوا نهاده قصد عالم بالا کند که عارف هیچ میدانی که چه میگویم وجود با وجود محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم درین عرصه عالم ملکوت بعضی مرغ لاهوتی بود و شعبدان تقدیر ازلی بصفت لم یزلی از سوزن تشریح الم نشر حک صدک سینه بی کینه آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را شکافتند و طبایع بشریت و اظلام جسمیت را بتمام از وی بیرون گرفتند تا منادیان شوق بزبان بیان خواجه علیه السلام این ندا در دادند که ای هست کا حد که انگاه در سحرگاه ازل از آسمان قدم شبنم گرم که بر سینه زار جو بار قدس باریده بود بقارور شوق گرفته در وجود آن بعضی مرغ کبریا تعبیه ساختند بعد از آن بعضی وجود با وجود سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم را در تاب آفتاب تجلی چندان بدشتند که بجزارت عشق و محبت جوش شوق و ذوق بر آور و انگاه برود کشاکش سبحان الذی اسری قصد هوای کبریا کرد و برین هفت گنبد اخضر بر دوید و بر مسند فی قتلی فکان قاب قوسین و ادنی ممکة زد چنانچه شیخ نظامی قدس سره فرموده اند **ششون**

سر بیرون ز در عرش نورانی	در خطرگاه سر سبانی	حیرتش چون خطری بر می کرد
رحمت آمد لگام گیری کرد	قاب قوسین بود ان انا	در گذشت از دنی با وافی

تتمیل هفتم در شریعت قاعده ایست که چون دو چیز با هم جمع آید چنانکه یکی غالب گردد و دیگری مغلوب حکم غالب راست مسئله شیر آب مخلوط کرده اگر بر ضعیف دهند حکم ضایع ثابت شود و این را علماء گویند که اگر شیر آب غالب بود در ضلع ثابت گردد و اگر آب غالب شود در ضلع ثابت نشود مسئله دیگر آب و بان خون آلود گشت اگر خون غالب باشد ناقض وضو باشد و الا نه مسئله دیگر نقره که منشوش است حکم غالب است اگر نقره غالب است حکم جمید دارد و اگر غش غالب است حکم نهرج دارد و ازین نوع در شریعت مسائل بسیار است برین قیاس است هرگاه که روح بر فتوح حضرت صلی الله علیه و آله و سلم بر جبهه حسدش غالب آید اگر حکم روح گیر و در قضای عالم ملکوت در خطای جبروت در طیران در آید چه عجیب باشد **تتمیل هشتم** دولت است که چون روح بنده از بدن مفارقت کند بعضی ارواح بکثر از طرفه العین بر طارم فلک افلاک بالا رود و از کرات فلکی در گذشته بساق عرش در قنایل نور ممکن گردد و جسم شریف و گوهر لطیف محمدی صلی الله علیه و آله و سلم صد هزار بار از جان صافی تر و از ارواح پاکتر است اگر در بعضی از شب مسافت هشت هزار ساله راه یابد و از آن قطع کنند چه عجیب باشد **تتمیل نهم** این کوناظران

چرا درین معنی اندیشه نمی کنند که نور با صره ایشان بیک چشم کشادن ثوابت و سیارات را که از فلک مقیم تا فلک قمر
 هر یک بفلک مستقر دارند احساس میکنند و ادراک می نمایند اگر جسم محمدی صلی الله علیه و آله و سلم را که نور دیده فلک و
 قره العین ملک است از روشنائی چشم الطیف و از ان عین نور در یک شب بقدرت الهی جل و علا قطع این راه
 اگر دست و هر چه آید باشد **مشیل** و هم فلک الافلاک را که محدود جانش می گویند و با وجود آن عظمت ذات که
 محیط اجسام و مدیر همه علویات و اجرام اوست در یک شبانه روز در خود تمام میکند که مقدار و مسافت او را در لحظه
 هیچ مهندسی ادراک نتواند نمود پس اگر همان افع حکیم صانع قدیم که بقدرت و حکمت او این صفحه صحیفه آنگون
 باعتبار ثوابت لقون است و این سراییده بوقلمون با نوار کواکب مزین و این بساط اخضر مرصع بخواهر انهار است
 و این اغبر طمع است بمفاخر انهار و آن کرات افلاک متحرک بجر یک او این بساط خاک مشکین او هر آینه تواند که
 جوهر جسم محمدی صلی الله علیه و آله و سلم را لحظه تاج تارک افلاک و های بلوای پای سماک گرداند چه عجب حاصل کلام
 آنکه واقعه معراج از برای تبیین بدائع حکمت و اظهار صنائع قدرت است اگر منصف از سر انصاف در سایر غرائب
 و عجایب مصنوعات و مخلوقات نظر کند و از روی تحقیق تأمل کند و تدبر نماید یقین بداند که حکمت کسیت خاص کیفیت
 اختصاص هر یک از افراد کونات بصورتی معین و هیئت مخصوصه از خیر ادراک عقل بیرون است بلکه همه و فاعل
 عالم را از قبیل خوارق عادات و نوادر جمله بتدعای از مستبذات شناسد فاما بواسطه کثرت مشاهدت مستنکر و
 مستبعد نمانده است بلکه از جمله بدیهیات و ضروریات گشته مثلا وجود خویش که عالم صغیر است تأمل کند این نقش
 بدائع فطرت را صنع قدرت که نگاشته و از حیر عدم بفضای وجود که آورده و در ظلمت رحم تفصل اجزا و تقاسم
 اعضا بدین ترتیب که کرده و قنیل منظم قالب او را اشعاع مصباح حیات که روشن ساخته و بلوای مع الوار
 فیض و حر است اساس ولایت و ایالت خطه وجود او که پرداخته و بعد از تخمیر طینت چون تعمیر بنیت او
 تمام انجامیده و هنگام رحلت و میعاد نهضت او بفضای صحرائی عالم کبیر نزدیک رسید غذای موافق بنیادهای
 او را بجاری پستان که فرستاد و هر یک از مستلذات و شتهیات و نیویه را بر لبه ازده و الباط غیبیه در جزوه
 از آخرای وجود او که مربوط گردانیده و هر عضوی از اعضای او را بسبب اتقاع و وسیله استمتاع الا ان مستلذات
 و شتهیات که ساخت تا بحدت بحدت بصر از الوان و اکوان و متبرجات و تجلیات تمتع می یابد و بجای سمع از
 اصوات و زمزمه و تغنیات خبردار میگردد و بجای ذوق از انواع مطعوم و مشروب التذاز میکند و بقوت ناطقه
 از اسرار ستیر و اظهار مافی الضمیر اعلام می نماید کند لک هر یک از مشاعر باطنیه و قوای طبیعیه را از برای کار
 و ترتیب مهمی که نصب فرموده تا وزیر بصیر و قهرمان خمیر از عالم عقل کل بکفایت مهمات و ترتیب معاش او
 مشغول گشته در ارج مضار و منافع بروی مستتر میدارد و نسخه از معرفت مصالح و مفاسد بر لوح تفکر و تدبر او

نی نگار و مقصود از ایراد این معارف انقاد این مصارف آنکه حسیجانه و تعالی هر چه از کتم عدم بعالم وجود آورد هم چون
و بیگونه اند و عقل بحقیقت هیچ کدام را نمی یابد اما بعضی بکثرت ممتاز است که تعاقب مشاهدت از حیر غرائب بیرون آمد
مخبره مستحیلات عقلیه بساحت باساحت ممکنات حسیه خراسیده و بعضی بر عکس این هنوز در وایای خبا یا مختفی مانده
و عقل آنرا بواسطه عدم تعمق در مقدرات الهیه سبحانه محال شمرده و آن حواله بقصان عقل اوست و قاحت معرفت او

باب سوم در بیان معراج هفت پیغمبر صلوات الله علیه و آله جمیعین

مشتمل است این باب بر شش فصل اول در ذکر معراج حضرت آدم علیه السلام نقل است از کتاب معراج ائمه
تصنیف مولانا معین الدین که معراج حضرت آدم علیه السلام در بهشت بود از معراج آدم علیه السلام تا معراج حضرت
محمد صلی الله علیه و آله و سلم تفاوت بسیار است آدم علیه السلام با غرضش در بهشت بودند و بملت بیرون آوردند و حاجه
مار صلی الله علیه و آله و سلم غریز بودند بمقام قاب قوسین اودانی و غریزه با آوردند لطیفه چون آدم علیه السلام
بدنیا میفرستادند ملائکه میگفتند که غصوا البصار کما یعنی چشمها را پوشانید که چشم بر آدم عاصی نمیفتد چون
حبیب خدا صلی الله علیه و آله و سلم باز بدنیا میفرستادند تمامی فرشتگان براه آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
آمده بودند و دیده بریدار او منور میساختند از یغشی السلاطه ما یغشی لطیفه چون آدم علیه السلام از معراج خود
بازگشت رفیق او حواری رضی الله عنهما و حیه و طاووس و الطیلس بود چون خواجه کائنات حضرت محمد مصطفی صلی الله
علیه و آله و سلم از معراج خود بازگشتند رفیق او جبرئیل و میکائیل و اسرافیل بودند علیه السلام ایضا لطیفه
چون آدم علیه السلام بر زمین فرود آمد آوازه و عطی آدم در بهر عالم در انداختند چون سید عالم صلی الله علیه
و آله و سلم بدنیا فرود آمدند آیه امن الرسول بما انزل الیه من ربهم فرود فرستادند فرشتان ما بینهما و الله اعلم
فصل دوم در ذکر معراج حضرت ادریس علیه السلام مشتمل است بر شش لطیفه اول نقل است
از کتاب تاج القصص آورده اند که در اول نام او اخنوخ بود از بسیاری کتب که درس کرد او را ادریس نام نهادند
و بسیار صاحب حسن بود و حرفت او خیا طی بود هر روز نشسته پیراهن میبندید و هر بار که سوزن دمی خدای تعالی را
تسبیح میگفت چون پیراهن تمام شد بخداوند او سپرد و هرگز که بخوابید هم برین جمله روزگار میگذرانیدی هر روز
چندان خیر و طاعت او را بر آسمان برومی که عمل جمله نبی آدم در آن وقت بابر عمل او بنوی از بسیاری جهاد و در عبادت
فرشتگان در تعجب بماندند و گفتند آدمی باشد که او را چندین طاعت باشد تا کار او بجائی رسید که ملک الموت را
آرزوی دیدار او فاد لطیفه دوم از گفته ملک الموت فرشته که بر فلک موکل است او را نیز آرزوی دیدار حضرت
ادریس علیه السلام پیدا شد گفت آتی مراد ستوری ده که بزیر ایت حضرت ادریس علیه السلام بروم چون دستوی
یافت بر ادریس علیه السلام آمده زیارت کرد ادریس علیه السلام صائم الیه بودی چون وقت وزه کشادن می شد

فرشته بیامدی از بهشت عبرت بر روی طعام آوردی چنانکه خواسته بخوردی و باقی را باز در بهشت بردی آن
فرشته که زیارت حضرت ادریس علیه السلام آمده بود با وی در صومعه می بود چون وقت روزه کشادن می شد
فرشته دیگر بیامدی و طعام بهشت بیاوردی در پیش جناب حضرت ادریس علیه السلام نهادی حضرت ادریس
علیه السلام آواز دادی که اگر حاجت به طعام داری بیا تا روزه کشایم فرشته گفتی که حاجت بطعام ندارم و عبادت مشغول گشته
ادریس علیه السلام ندانست که او کیست زیرا که او بصورت آدمی آمده بود پس ادریس علیه السلام طعام تناول فرمودند
پس چنان تا چهار روز برین منوال گذشت آن فرشته چیزی نخورد و در عبادت مستغرق می بود روز چهارم حضرت ادریس
علیه السلام گفت ای جوانمرد بیا تا بصبح بخوریم و زمانی تفريح کنیم تا دل باکشاید و وقت ما ختم گردد پس برخاستند
و از صومعه بیرون آمدند و می رفتند تا که یکبشت راهی رسیدند دیدند که حوشه گندم رسیده آن فرشته گفت
یا ادریس چه گوئی اگر ازین گشت تازه بدر ویم و بدست فروماییم و بخوریم ادریس علیه السلام گفت سبحان الله طعام
حلال نمی خوری و میگوئی که بیا تا حرام بخوریم من هرگز این کار را نکنم و از اینجا گذشته باغی رسیدند دیدند که انگور او
رسیده آن فرشته گفت پاره ازین انگور بکنیم و بخوریم ادریس علیه السلام باز همان جواب دادند و از اینجا نیز گذشتند
و رفته گوسفندان دیدند آن فرشته گفت میل گوشت داریم اگر خواهی ازین رفته گوسفندان یکی را گرفته بکشیم و بخوریم و
بخوریم ادریس علیه السلام باز همان جواب دادند که نخواهیم خوردن القصه از اینجا بصومعه باز گشتند چون وقت
روزه کشادن رسید آن فرشته بطعام بهشتی حاضر شد ادریس علیه السلام گفت ای جوانمرد بیا ازین طعام طیب
افطار کن گفت مرا حاجت بطعام نیست ادریس علیه السلام با مظنه افتاد که مگر وی آدمی نیست بطعام احتیاج
ندارد و در طاعت مستغرق می آید ادریس علیه السلام گفت بجزمت آن خدای که خدای دیگر نیست ترا آفریده است
بگو که تو کیستی که من باین طبع آدمی ندیده ام گفت من فرشته ام از فرشتگان و قصه ماجرا با ادریس علیه السلام گفت
که سبب آمدن من نزد تو چه بوده است ادریس علیه السلام گفت بجزمت آن خدای که ترا این کرامت داده است
مرا بر آسمان بر آری تا عجایب آسمان را ببینیم و علم الیقین من حق الیقین گردد فرشته گفت این بدست من نیست
و لیکن باز گردم و از حضرت ابوالفرات جل شانہ دستوری خواهم اگر دستوری شود باز بیایم و ترا بر آسمان برم فرشته
باز گشت و التماس ادریس علیه السلام را بحضرت ابوالفرات عرضه داشت و دستوری خواست تا او روی بجان
لطیفه سوهم چون آن فرشته دستوری یافت و بیامد و بر پتہ خود ادریس علیه السلام را گرفت و بر آسمان برآورد
و گرد آسمانها را میگردانید و عجایبها را می نمود تا آنگاه که با آسمان چهارم رسید و ادریس علیه السلام فرشته را دید
که با عظمت تمام نشسته آن فرشته را گفتند که این کیست گفت این ملک الموت است ادریس علیه السلام نزد او رفتند سلام
کردند گفتند ای ملک الموت چه باشد که اگر جان مرا برداری من سختی احوال مرگ بسیار شنیده ام چون آن شدت بینم

بدینا باز دوم ساخته تر باشم ملک الموت گفت دستوری خواهم از حضرت ب العزت جل سلطانه اگر اجازت یابم بچنان کنم
 لطیفه چهارم ملک الموت از حق تعالی اجازت خواست چون اجازت یافت روح پر فتوح حضرت ادریس علیه السلام
 رقیب کرد آن فرشته که او را با آسمان آورده بود گفت آئی بنده از بندگان ترا اگر فتم بر آسمان بر آوردم تا عجائب صنع تو بیند
 اکنون بسبب محبت من با و که جان او را برداشتی من بقیامت از و شمرده خواهم بود آئی او را باز زنده گردان چندان تضرع
 و زاری کرد که حضرت حق سبحانه و تعالی باز ادریس علیه السلام را زنده گردانید چون ادریس علیه السلام زنده شد گفت مرا
 آرزوست که دوزخ را به بنیم و الوان غذا های او را مشاهده کنم سلسل اغلال او را شنیده ام تا به بنیم و ترس من زیاد شود
 گفت این کار بدست من نیست دستوری خواهم پس از حضرت ب العزت جل سلطانه دستوری خواست چون دستوری
 یافت حضرت ادریس علیه السلام را بهر دوزخ را بدید بعد از آن گفت تمنای من آنست که بهشت را به بنیم خوشی و
 راحت او را بسیار شنیده ام چون معاينه بنیم یقینم زیاده شود و فرشته گفت تا دستوری نیابم این کار را نتوانم کرد
 پس از حضرت ب العزت دستوری خواست چون دستوری یافت حضرت ادریس علیه السلام را بهر بهشت آورد چون
 خواست که بیرون بهشت در آید فرشته گفت اول با من شرط کن که در اینجا قرانگیری زود بیرون آئی ادریس علیه السلام
 شرط کرده در بهشت در آمد و هر طرف نظاره میکرد که خدای تعالی از بهر بندگان خود چه چیز آفریده است تا که بیاید
 درختی رسید بغایت زیبا و خرم بود نعلین مبارک را از پا بیرون کشید و در زیر درخت نهاد و از بهشت بیرون آمد تا شرط
 وفا کرده باشد ناگاه آن فرشته گفت من نعلین خود را فراموش کرده ام در فلان موضع تو در همین جا قرار گیر تا من
 بشاب بروم و نعلین خود را بگیرم این گفت ادریس علیه السلام باز در بهشت در آمد زیر آن درخت آمد و بخاطر جمع
 نشست دیگر بیرون نیامد لطیفه پنجم گویند که آن فرشته یک دو ساعت در انتظار بود تا بیرون آید چون دید که بیرون
 نمی آید آخر الامر در بهشت در آمد ادریس علیه السلام را دید که در پای آن درخت بفرغت تمام نشسته اند گفت
 یا ادریس با من عهد نکردی که زود بیرون آیم ادریس علیه السلام گفت آری عهد خود را وفا نمودم و بیرون آمدم
 اکنون دیگر بیرون نمی آیم آن فرشته او را گرفته کشید که از بهشت بیرون آرد او دست بآن درخت استوار کرد و گفت
 البته بیرون نمی آیم خدای تعالی فرشته دیگر را فرستاد تا میان ایشان حاکم باشد آن فرشته بیامد و قصه را برپرسید
 ایشان کیفیت احوال بگفتند آن فرشته گفت یا ادریس برخیز بیرون برو که وقت بودن در بهشت نیست مگر نشنیده
 که جلال احدیت جل ذکره فرموده است که کل نفس ذائقة الموت ادریس علیه السلام گفت من پیاله مرگ را
 چشیده ام باز فرشته گفت خدای تعالی میفرماید که وان منکم الا وارهها ادریس علیه السلام گفت من دوزخ را دیده ام
 ناگاه ادریس علیه السلام گفت مگر نشنیده که حضرت رب العزت فرموده است که اصحاب الجنة هم فیها یخلدون
 و جای دیگر گفته که لا یجوز عنهما حولا و نیز فرموده که و ما هم عنهما یخرجن حین حال من در آمده ام بیرون نمی آیم ناگاه

ندائی شنیدند که راست میگوید بنده من دست از وی باز دارید قوله تعالی ورفعناه مکانا علیا قبل ربیعین
 الانبیاء فی الاحیاء اثنتان فی الارض خضر الیاس واثنتان فی السماء ادريس علیه السلام بموت
 هؤلاء الثلاثة ولا يموت علیه السلام لانه قد مات مرة الا انه قد يدخل علیه لفناء عند النفخة
 أقول خدای تعالی راست شود که من المملک الیوم لله الواحد القهار لطیفه ششم ادريس علیه السلام را
 بفرودس بردند وخواجده را سلسله ابد علیه وآله وسلم از هفت آسمان بگذرانیدند و بمقام او ادنی رسانیدند تا با حق تعالی
 میگفت و از حق تعالی می شنید چنین آورده اند که رب الغفر در ازل دانسته بود که ملک الموت جان همه را بردارد
 و پیش از آنکه خلق را زنده کند و بچسب نباشد که دم زندند که من المملک الیوم یعنی امروز پادشاهی کست و کسی
 نباشد که جوابش دهد ادريس علیه السلام را در بهشت آورد و زنده میدار و تا خطاب و اجواب هر گوید که **اللهم**
فصل سوم در ذکر معراج حضرت ابراهیم علیه السلام ششست بر چهار لطیفه اول نقل
 از کتاب معراج تصنیف مولانا عبد الرحمن بن جنید و اعطای شیری که قسامه بن زبیر نساپوری فی غیر چهار وایت میکنند
 که ابراهیم خلیل ابد علیه السلام بسیار مشفق و مهربان بود بر بندگان خدای تعالی روزی با خود این اندیشه کرد که این
 حیم تر و مهربان تر کس گیر نباشد خدا تعالی جل جلاله حکم فرمود تا حضرت ابراهیم علیه السلام را بر آسمان بردند و او را بر اعمال و افعال
 خلق اطلع و او ندانست که در زمین کسی زنا میکند پس بر او دعا کرد و خداوند تعالی آن را بپایان رسانید و او را باز و گری را دید که او طاعت
 میکند پس دعا کرد و او نیز هلاک شد چنانچه تا هفت کس دعا می دادند بعد از آن خداوند تعالی فرمود که یا ابراهیم بندگان
 گناهکارانند اگر دعای تو قبول کنم یک بنده در روی زمین نماند دست از بندگان من باز دار و ایشان را و اگر که بندگان من
 سه صنف اند یکی تا بمانند اگر توبه نکنند توبه ایشان را قبول کنم و ایشان را عفو کنم دوم اگر توبه نکنند از صلب ایشان
 فرزند آفرینم و استخار کند ببرکت استغفار فرزند پدر و مادر را بیا مرزم سوم اگر چنین کنم کار بهشت من است اگر
 خواهم بیا مرزم و اگر نخواهم عذاب کنم المستمعان احکام الله هو الصبوری ابراهیم مگر شنیده که یک نام من
 صبور است صبر میکنم تا باشد گریخته باز آید که دریای رحمت بانی پایان است و کرم بالا مال لطیفه دوم نقل است
 از کتاب معارج النبوت تصنیف مولانا معین است که چون ابراهیم را علیه السلام این خطاب پر عتاب آمد که
 انزل خلیل قبل ان یهلك عبادی ای جبرئیل خلیل مرا باز گردان بمقام او پیش از آنکه بندگان مرا هلاک گردانند
 و مرا در آنگوی که خدای تعالی میفرماید که من بر بندگان خود هر روز هفتاد بار نظر میکنم و ایشان را در مصیبت می بینم
 و هلاک شان نمی کنم و ترا یک بار نظر بر ایشان افتاد همه را هلاک گردانیدی لطیفه سوم نقل است از کتاب
 معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین که خلیل ابد علیه السلام از برای امت خویش در معراج خود هلاکت
 طلبید و حبیب صلی الله علیه و آله وسلم از برای امت خویش در معراج خود مغفرت و رحمت خواست غفرناک ربنا

چون هست محبت تو شفاعت پذیر نومید که شویم ز لطف که هر صحر گنج عطای افسر اجر کثیر ما	دنیا و آخرت ز تو خواهم کرم آید ندان حضرت تو کمال فقیر ما آخر همان کنیم که از لطف ما نزد	ما آنکه هیچ مایه نداریم خوش بزم نعم الوکیل مایه نعم النصیب ما خوش باش که برای تو آماده کرده ایم هان استوار باش بفضل کبیر ما

لطیفه چهارم از کشف المحجوب تصنیف میر علی بهجری که خلیل علیه الصلوٰة والسلام اندر ملکوت آسمانها نگاه کرد
واندر حقیقت وجود آن تامل و تفکر کرد و دلش بدان حاضر شد و برویت فعل طالب فاعل شد تا حصول فعل را نیز
دلیل فاعل گردانید تا در کمال معرفت گفت انی وجهت وجهی للذی فطر السموات و الارض حنیفاً صیباً
صلی الله علیه و آله و سلم چون ملکوت بردن چشم از رویت کل فرا کرد فعل ندید و خلق ندید و خود را هم ندید تا بفاعل
مکاشف شد پس اندر کشف شوق بر شوق بیفزود و خلق بر خلقش زیاده شد طلب رویت کرد و دوری بود دور
قربت نشد و وصلت کرد و وصلت صورت نسبت هر چند که بدول حکم نزدیک دوست ظاهر تر شود شوق زیاده تر شود
نه روی اعراض بود نه امکان اقبال متحر شد پس آنجا که خلعت بود حیرت کفر نمود و ادینجا که محبت وصلت
شرک آمد و حیرت اندرستی بود آن شرک باشد و در محبت حیرت اندر چگونگی درین توحید باشد **فصل چهارم**
در ذکر معراج حضرت موسی علیه السلام مشتمل بر لطیفه لطیفه اول نقل است از تفسیر بام یعقوب
کشافی و در تفسیر زاد المذکرین و در تفسیر مطلع انوار و بیان فضل حبیب خدای تعالی صلی الله علیه و آله و سلم
بر کلیم علیه السلام گویند که موسی علیه السلام در معراج خود گفت خداوند نهایت همه کار تو دانی و در ماندگان را
فریادرسی مرا بیا موز تا چه کنم و چه گویم که با حضرت تو نزدیک شوم خداوند تعالی گفت ای موسی اگر خواهی که
از مقربان درگاه ما گردی بگوئی که لا اله الا الله محمد رسول الله حق تعالی گفت ای موسی اگر هفت زمین
و هفت آسمان و آنچه در ایشان است از زمینها و کوهها و درختان و دریاها همه در روز قیامت در یک پله
تراز و نهند و این کلمه شریف را در یک پله تراز و نهند پله این کلمه شریف گران تر آید انگاه موسی علیه السلام گفت
شکر مر خدای را که بیا موقت مرا چیزی که بآن بجزرت او نزدیک شویم باز حق تعالی گفت ای موسی اگر خواهی
که بجزرت من نزدیک شوی ازان که سخن از زبان و سیاهی چشم از سفیدی و نزدیک تر ازان که جان تو در جسم تو
گفت من خواهم حق تعالی فرمود ای موسی اگر میطلبی دوستی من بر دوست من و حبیب من یعنی محمد مصطفی صلی الله
علیه و آله و سلم درود بفرست که اللهم صل علی محمد و علی آل محمد و بارک و سلم موسی علیه السلام استاده ماند و
بر دست موسی علیه السلام هفت لوح بود از یاقوت نرخی و در آن لوحها تورات نوشته بود چون موسی علیه السلام
نام حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم را شنید لوحها از دست خود بینداخت گفت خداوند محمد صلی الله

علیه وآله وسلم کیست که تو مرا میفرمائی که از برکت او بمن نزدیک شوی و برود و فرستادن بروی تو خوشنود باشی
خداوند تعالی گفت ای موسی اگر محمد صلی الله علیه وآله وسلم دوست او نبودی بهشت و دوزخ را نیا فریدی و بسیار
زمین را نگه ترانیدی و تو که موسی هستی و ابراهیم خلیل علیه السلام را در وجود دنیا دردی در معراجین چنین آورده است
که موسی علیه السلام گفت یارب سخن تو بشنیدم اما نمیدانم که با که میگوئی فرمان آمد که یا موسی بن کلام من است
باجان است محمد صلی الله علیه وآله وسلم میگوید گفت یارب تو با جان است محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم سخن میگوئی
فرمان آمد که ای موسی بغزت و جلال من چنانکه ماوراء مهربان فضل خود را با شیر خود عادت کنند و به پرورد من
نیز ارواح تحت حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم را با لطف کلام خود عادت کنانیده ام و می پرورد من

شوریده شربت استیم هنوز

مست ازل آدمیم و سیم هنوز

کز عهد عهد تو سیم هنوز

زان باد که عهد نبه سیم هنوز

ای عزیز من خوش باش امروز کلام دوست را بواسطه می شنوی و فردایی واسطه میشنوی بهم اکنون باشد که
تو میگوئی که خدای جل جلاله میگوید که بنده من هرگاه که شکسته مسجد هندی با حق سخن میگوید و هرگاه که قرآن
میخواند و حق سخن میشود و انگاه خداوند تعالی گفت ای موسی اگر بفضل محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم اقرار کنی
ترا آتش و دوزخ بسوزم و بنزدیک خود راه ندهم و اگر دوست حبیب صلی الله علیه وآله وسلم باشی ترا کرامت کنم
و بنزدیک خود بخوانم و دوست دارم چون موسی علیه السلام سوی لوحها دید که در آن تورات نوشته بودند سه لوح پریده
و چهار مانده بعضی گفته اند که ده لوح بودند و برفت و هفت او بماند پس خدای تعالی فرمود که ای موسی بغزت
و جلال و بادشاهی بی زوال من که در بهشت هیچ درختی و برگی و قصری و خیمه و خانه نیست الا که بروی پریده
آورده ام که لا اله الا الله محمد رسول الله و نیز هر چه میان دوزخ است و آنچه در روی ماه و آفتاب و عرش
و کرسی پریده آورده ام نوشته بر آنکه لا اله الا الله محمد رسول الله لطیفه دوم خدای تعالی گفت یا موسی
شکر کن بداده من و بر دار آنچه من با تو داده ام از شومی آنکه تو گفتی محمد صلی الله علیه وآله وسلم کیست سه لوح
از تورت برفت و اگر بفضل محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم اقرار کنی چنانکه نفس خود را دوست میداری
محمد صلی الله علیه وآله وسلم را دوست نداری همه لوحهای تورت برود و انگاه موسی علیه السلام گفت خداوند
من نزدیک تو دوست ترم یا محمد صلی الله علیه وآله وسلم حق تعالی فرمود که یا موسی انت کلیم محمد صلی الله
علیه وآله وسلم حبیبی فالحبیب احب الی من کلیم تو کلیم منی و محمد صلی الله علیه وآله وسلم حبیب من
و حبیب دوست ترست از کلیم موسی علیه السلام گفت خداوند افرق حبیب میان حبیب و کلیم حق تعالی فرمود
که ای کلیم کسی است که هر چه کند برضای من کند و حبیب آنست که من هر چه کنم برضای او و کلیم کسی است

که مرادوست دارد و حبیب کسی است که من او را دوست دارم و کلیم کسی است که صائم الدهر و قائم الليل باشد و حبیب
کسی است که بر فراش خود خفته باشد جبرئیل و میکائیل و اسرافیل علیهم السلام را بر سر بالین وی فرستد که بکلمات طریقه این
ویرانزدیک من آیند و من او را بجای رسانم که هیچکس از مخلوقات را وصول بآن مقام ممکن نیست یا موسی
ناجیتک علی طور سیدنا و ناجی محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و هو اقرب منی فوق العرش من
قاب قوسین او ادنی و از فضائل آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم کی آن بود که او را بنام کریمت یاد فرمود و او را
بخود اضافه کرد که انما بعد لیل و موسی علیه السلام را بنام ناجیتک یاد کرد و لما جاء موسی لمیقاتنا
و چون قرب محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم یاد کرد و خود را استود که سبحان الذی اسری بعدة آن
دلیل بقای موسی است و صفات موسی و این فانی محمد است صلی الله علیه و آله و سلم و صفات حق و غیر آنکه
موسى علیه السلام را آینده گفت و لما جاء موسی لمیقاتنا و محمد صلی الله علیه و آله و سلم را برده گفت انما بعد لیل
بمعنی این سخن آنست که رسیدن محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم آنجا بصفت حق تعالی بوده آن برون باشد
نه آمدن است که بصفت خویش است لطیفه سوّم بدانکه آینده طالب است و برده مطلوب است آمدن صفت
عام است و برون صفت خاص و هر که ما را خواهد او را از آمدن چاره نیست و هر که امن خواهد هم بزم و هر که خود آید
بود که راه یابد و بود که راه نیابد و هر که راه نیابد یعنی البته راه یابد ازین معنی بود که موسی علیه السلام
بر کوه اثر تجلی وید از صفت خویش فانی گشت که وخر موسی صعباً و حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم
کل مقامات انبیا علیهم السلام را دیدند و هفت آسمان و هفت زمین با کمال نعمت و ورنج با کمال شدت
و لوح و قلم و قضا و قسمت اندر وی بدیدند و در آنجا از حال خود تغیر نیافتند و لا جرم موسی علیه السلام بصفت خویش
قائم بود بر کوه طور یک صفت ویرا مغلوب گردانید حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم بصفت حق تعالی
قائم بودند هر دو مغلوب و بی گشتن لطیفه چهارم بدانکه ای طالب اگر موسی علیه السلام مقام کلیمی دادند و کلام
الله موسی تکلیماً محمد صلی الله علیه و آله و سلم را مقام حبیبی کرامت کردند اگر موسی علیه السلام را بیضا دادند
و اخبرید انک الی جناحک تخرج بیضاء من غیر سوء حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم را دین بیضا
و او را آتینا که بالملة الحنیفة السمحة البیضاء آن بیضا که موسی علیه السلام را بود الی و قصر و لایت آن روشن
گردانید و این دین بیضا قصر آسمی جل و علار او روشن گردانید که قال الله تعالی امن فخرج الله صلی الله علیه و آله و سلم
فهو علی نور من دجّه اگر موسی علیه السلام را عصا دادند که چندین سحر ساحران را نابود گردانید و قلقت مایوفکون
محمد صلی الله علیه و آله و سلم را شفاعت دادند که هزاران گنابان عاصیان را نابود گردانید شفاعتی لاهل
الکبا عن امتی اگر موسی علیه السلام را پادشاهی بنی اسرائیل دادند و حاجه ما را صلی الله علیه و آله و سلم

پیک چون جبریل و غاشیه بر دلت چون اسرافیل دو دست چو ب العالمین جل و علا چون موسی علیه السلام بخودی
 خود آمد و لما جاء موسی بلیقا تانوا جبهه بارک الله علیه وآله وسلم بخودی خود برو کما سری لعیب لا لیلا اگر چه
 علیه السلام را بکوه طور بردند که کلام پاک شنید و کلام الله موسی تعظیم حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم را بر
 کرسی نور بر آوردند تا دیدار پاک دیدنی فکان قاب قوسین او ادنی موسی علیه السلام چهل روز آب و
 نان ندادند نگاه با وی سخن گفتند و وعد ناموسى اربعین لیلۃ حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم را
 در شب بجناب قدس الهی بردند و آب و نانش دادند و بدولت دیدارش مشرف گردانیدند عند ربی هو یحیی
 و یسقین موسی علیه السلام چهل شب احیا کرد و چهل روز روزه داشت بطور برآمد تا با وی سخن گفتند حضرت
 محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم بر فراش خود خواب کرده بودند که حضرت جبریل علیه السلام براق را آورد و بکمر
 از طرفه العین بجائی برد که فهم قسیریت و دو هم ملکیت بجوای آن نرسیده چون موسی علیه السلام بکلام مشغول شد
 انبساط نموده گفت رب انی انظر الیک خطاب آمد که ولكن انظر الی الجبل اشارت بقدرگاه او بود
 دید که ابلیس از زیر قدم او سر بر آورد و لطیفه **بسم** نقل است از کثر المذکرین که ابلیس لعین نزدیک موسی
 علیه السلام آمده گفت ای مقرب فروده طور و ای سر پرده نور چون دیده تو بر نور جمال حق سبحانه و تعالی منوشد
 بجزو همین که سخنی از و را می جاب می شنوی چه معلوم کردی که این سخن حق تعالی است جل شأنه موسی علیه السلام
 گفت به پنج علامت دانستم که سخن حق سبحانه و تعالی است اول آنکه سخن مخلوق را از یکجاست شنوند و سخن حق را از همه
 جانب دوم آنکه از هیبت آن کلام بر عضای من لرزه افتاده و کلام مخلوق را این عظمت نباشد سوم آنکه از عرش
 تا تحت الثری منظور من شده بود و ملائکه و غیر ایشان را در وقت القای کلام مدح و ستایش میدیدم و سخن مخلوق
 باین هیبت نبود چهارم آنکه کلامی شنیدم که آنرا انقطاع نبود و امتداد آن از خلل و نقصان مبرا میدیدم و سخن
 مخلوق بی انقطاع صورت نمیداد پنجم آنکه کلام خالق را جمیع اعضا و اجزای شنوم و در آن محل همه تن گوش
 شده بودم و حلاوت آن سراپای مرا احاطه کرده بود لطیفه **ششم** حضرت موسی علیه السلام را در وادی مقدس
 امر فاخلع نعلیک شد حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم را بر فوق عرش نهی آمد که لا تتخلع نعلیک
 موسی علیه السلام ویدار خواست نه نمود حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم چشم فرو خوا بانیبند ما زان البصر
 و ما طغی و با اقتضای مشاهده نموده که التذلی ربک موسی علیه السلام چهل روز از میان هست خود بیرون رفت
 چون باز آمد دید که قوم او گوساله پرست شده اند قوله تعالی واتخذ قوم موسی من بعد من حلیم عیال جسد
 لخوا و محمد صلی الله علیه وآله وسلم قریب نهصد سال لی یومنا بلکه از هزار سالن یاده میشود که از میان قوم خود
 بیرون رفته اند هنوز خاکساران امت رومی نیاز بر آستانه حضرت ب الفرت دارند جل جلاله فوق له تعالی

لا تلهيهم تجارة ولا بيع عن ذكر الله از برای موسی علیه السلام و امتان او من و سلوی فرستادند و از برای
 آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و امتان او ایمان و سکینه فرستادند و هو الذی نزل السکینه فی قلوب المومنین
 از برای امتان موسی علیه السلام و از ده چشمه از سنگ بیرون آوردند و الفجرت من ثلثین عترة عینا از برای
 اصحاب محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم چشمهای آب حیات بیرون آوردند و انفجر الماء من باین اصابعه
 عجب آن نیست که از میان سنگ آب بیرون آید عجب آنست که از میان گوشت و پوست و رگ آب بیرون آید
 ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء موسی علیه السلام را اگر متی دادند که امتان او بر رویا که شتند و من خشک
 ایشان تر شد و اذ فرقنا بکما البحر و حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم را اگر متی دهند که امت او را بر و فوخ بگردانند
 که و امن ترا ایشان خشک نشود و جریا و من فان نورک اطفاء به حضرت موسی علیه السلام و عمر خویش
 سه بار خدای تعالی را مناجات کرد و امت حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم هر روز پنج بار بحضرت حق جل جلاله
 مناجات میکنند المصلی یناجی ربه موسی علیه السلام سه چیز بخود اضافه کرد و خود را میان آمد و بطلب لن ترانی
 آمد یکی آنکه گفت رب یعنی ای پروردگار من قوم گفت ای بتای مرا ستوم گفت انظر الیک یعنی به بینم من
 بسوی تو حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم در حین ثنا سه چیز بحضرت حق سبحانه و تعالی اضافه کرد که افت
 کما انذیت علی نفسک لاجرم او را خطاب دیدار الم ترالی سرباک آمد و موسی علیه السلام را منع آمد که لن ترانی
 اسی موسی لولا محمد صلی الله علیه و آله و سلم و امته ما خلقت الجنة و النار و الشمس و القمر و اللیل و الیوم و لا انما
 و لا ملک مقربا و لا نبیا و لا ایاة و الحبیث اقرب الی من الکلیب و حق موسی علیه السلام فرمود که و لما جاء
 موسی لم یقاتل و حق حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که لقد جاءکم رسول من انفسکم عزیز
 علیه چنانست که حق تعالی میفرماید ان موسی جاء عنکم الینا و ان محمدا علیہ السلام جاء منّا الیکم
 یعنی موسی علیه السلام از شما بسوی ما آمد و حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم از ما بسوی شما آمد و اوقات
 خلوت یک ساعت نبوذ و بگردیدن لشکر نور تجلی بهیوش شده افتاد آنکه از ما بسوی شما و از یک ساعت
 صحبت با شما نبوذ تا گفت لی مع الله وقت لا یسعی فیہ ملک مقرب و لا نبی مرسل و آنکه از شما بسوی
 ما آمد و او را راه طلب از پوشیدن لباس خدمت چاره نیست و آنکه از ما بسوی شما و چون مؤوب گرد و
 بگوید که ادب بتی دلی فاحسن تا دبی لطیفه **مستم** حق تعالی در حق موسی علیه السلام فرمود که ای کلیم قصد
 حضرت ما کردی اگر میخواهی که مطلوب برسی از خلائق و مال و عیال مجرد بشو باین همه سحر التلاع من الشجر
 و لا فی الشجر منادی و لا اعصا حیة و لیس الحیة فی اعصا سحر الکلام من السحاب و لا متکلم
 فی السحاب و راع التجلی فی الجبل و لا متجلی فی الجبل یعنی ند از درخت شنید اما منادی در درخت نبود

و عصا راحیه دید و می در عصا نبود و از ابر کلام شنید و تکلم در ابر نبود و در کوه تجلی وید اما تجلی در کوه نبود حکمت
درین آن بود که موسی علیه السلام در جید بود آنکه در خدمت جید و آید او را واسطه باید چون موسی علیه السلام
کلام شنید انبساط سوال ارنی کرد بواسطه کوه طور نور تجلی دید بخود شد و بیفتاد اما حبیب مصلی علیه وآله وسلم
کامل حال بودند از روز آفرینش نور و تربیت از حضرت مایافته و قدیم شده و ساطع و محبت از پیش چشم او
بر گرفتند سید عالم صلی الله علیه وآله وسلم همه کون بالا و فرو و خرد و بزرگ همه را دیدند و ملکوت را مشاهده کردند
ظاهر و باطن او در تفسیر نکرد و خلوت نه درخت گنجید و نه ابر و نه کوه و نه فلک و نه ملک و نه افهام
و نه او هم ما گفتیم او شنید او گفت ما شنیدیم زیرا که او را بسوی شما فرستادیم و صحبت اصلی او با ما بود و صحبت
وصلی او با شماست لطیفه ششم فرق میان معراج کلیم و حبیب مصلی علیه وآله وسلم آنست که
معراج موسی علیه السلام بر کوه طور بود و معراج جناب محمد صلی الله علیه وآله وسلم بر بساط نور بود و موسی علیه السلام
نحیی کرد و گفت فافرق بیننا و بین القوم الفسقیین و حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم شفاعت
کردند و گفتند و اعف عنا و اغفر لنا و ارحمنا موسی علیه السلام قوم خود را فاسق خواند گفت و بین القوم
الفسقیین و حضرت محمد صلی الله علیه وآله وسلم قوم خود را صالح خواندند که السّلام علینا و علی عباد الله الصّالحین
موسی علیه السلام از برای قوم خود و محبوب آورده که فاقتلوا انفسکم و حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم
از برای امت خود رحمت آورده و ارحمنا و انت خیر الراحمین موسی علیه السلام را گفت بشنو تا من بگویم فاستمع
مایوحی و حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم را گفت بگو تا من بشنوم اثن علی موسی علیه السلام گفت
ارنی جواب آمد که لن توالی حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم را نا خواسته خطاب میکرد که الم توالی ربک
لقد رای من آیات ربی الکبری موسی علیه السلام محب بودند و حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم محبوب
بودند و محبوب را در پرده پنهان کنند لاجرم شب بودند و محب را سرگردان کنند لاجرم زبر طور بر آرد لطیفه هفتم
نقل است از طول المشهور تصنیف خواجه حمید الدین ناگوری و در کتاب نواد القصاص نیز آورده است که چون
موسی علیه السلام از شوق بر طو که مناجات او بود بر آمدی از انوار کبریا برگردوی درآمدی و بدو محیط شد
لا اله الا الله موسی علیه السلام غرق بحر نور شدی بلکه خود نور شدی تا محرم اسرار غیب شدی کلام بی حرف
شنیدی اما آن خواجه عالم صلی الله علیه وآله وسلم در وجود خود نور بود و قد جاءکم من الله نور و از خودی
دور بود و خلق نوری من نوره ازان قد مش بر بساط نور بود که در آوان بخودی گردید و بر گرد مهر کلیم در گرفته
شده بود ازان نور که در قد مگاه حضرت مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم بود و چنانچه خواجه عالم صلی الله علیه وآله وسلم
فرمودند که لو کان موسی حیّا ما وسعه الا اتباعی سرائین معنی است نور ظهور است که حجاب شد میان او

و نظر اغیار و اگر در عهد دولت مابودی این نور برای دفع اغیار از وجود ما طلب کردی ما وسعه الاتباعی
سبح ذکره الله بالخیر میفرمودند شعاع نور حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم بود که حجاب میان مهتر
موسی علیه السلام و اجابت معبودی جل فکرة گردید عجب در بار آن ستاع کلام حجاب نظر اغیار شد و در مقام طلب
ویدار حجاب حضرت اجابت ویدار شد ای برادر استماع کلام برای نظام قواعد احکام بود و روی عزت نبود زیرا که
محبوب پادشاه را امر و نهی بود و آن بکلام تعلق دارد و کلام باورای حجاب او من وراء حجاب لا اله الا الله
چون استعداد وجودش تمام شده بود نورش حجاب عجب نوری که نظر اغیار را حجاب شد و نوری که دیدن ییدار را
حجاب آمد و آن هر دو نوری که بودند زیرا که در نور تصور و نوری نتوان کرد و تفرقه آن جمع نیز نتوان کرد ای برادر
نور بخود کشف است و رافع حجاب اما استعداد وجودی باید که تمام بود تا کار وصول در عشق با نظام بود ای برادر
آنرا که استعداد وجود تمام بود طلب کار وصولش با نظام بود و الم توالی ربك و کتاب مقبر دیدیم که مهتر
علیه السلام در مقامات خود صد نسبت و چهار هزار بار گفت بنما یا بنیم در لیدة القرب کرامت صد نسبت چهار هزار بار برتر
حضرت محمد صلی الله علیه و آله وسلم اندر که بین تا بنایم حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم واحد نور بودند و کلیم طلب
نور بود و طالب نور را بواجب نور چه نسبت مصرع کسی ترش نمیدانند زبان در کش زبان در کش **فصل پنجم در ذکر**
معراج حضرت یونس علیه السلام مثل ست بر سه لطیفه لطیفه اول نقل است از کتاب تاریخ طبری که یونس
علیه السلام ابن متی از بنی اسرائیل بود و از پیغمبران مرسل بود و قوله تعالی و ان یونس لمن المرسلین چون یونس علیه السلام
برغم قوم خود از ایشان بگریخت بفرمان خدای تعالی بر لب دریا رسید گشتی همی آمد ترسید که قوم بطلب آید و نوری ترس
اندر گشتی نشست چون بمیان دریا رسید خدای عز و جل آن ماهی را که یونس علیه السلام را در شکم او غمت نشستن
از قعر دریا حشر کرد تا بر گشتی آمد و گشتی را بر جای بدشت خلق بدعا و داری در آمدند و روی بر هلاک نهادند و ماهی گرد
آن گشتی همی گشت گفتند در میان ما مردی است که گناه بزرگ کرده است یونس علیه السلام گفت آن گناه کار منم
مرا بدریا اندازید آن ساعت بدانت که او گناه کرده است و بدش اندر آمد که مرا قوم مرا بجهنم نیاختند خدای تعالی
از من نه پسندید که من از ایشان جدا شوم اهل گشتی گفتند که تو کیستی گفت پیغمبر خدایم یسوی اهل فینا و از همه
شما گناه کار ترم یونس علیه السلام گفت مرا بدریا اندازید و شما یان سلامت بروید ایشان گفتند یا پیغمبر خدای
تعالی را بدریا نمی اندازیم و ماهی آن گشتی را همی جنبانید یونس علیه السلام گفت مرا بدریا اندازید گفتند قرعه زیم
قرعه بنام هر که بر آید و مرا بدریا اندازیم گردی گویند که قرعه زدند گردی گویند که بخت سفال بدید مردی که گشتی
نشسته بودند بر هر پاره نام هر مردی را نوشتند و بدین گونه قرعه زدند بنام یونس علیه السلام آمد تا سه بار بلکه
بارها قرعه زدند بنام یونس علیه السلام برآمد بعد از آن همه حیران شدند گفتند یا پیغمبر خدای اکنون تو بهتر میدانی

لطیفه دوم در کتاب تاج القصد آورده است که بعد از آن یونس علیه السلام در لب کشتی آمد خود را بدریا انداخت
 ماهی او را فرو برد و ماهی دیگر آن ماهی را فرو برد و باز آن ماهی را ماهی سوم فرو برد و ماهی اول را فرمان آمد که ما
 یونس را طعمه تو ساخته ایم بلکه شکم ترازندان او گردانیدیم باید که استخوان او را شکنی و گوشت و پوست او را
 نیازی آن ماهی و بان فراز کرده موافق حکم لم نزل در سینه خود یونس علیه السلام را نگاهاشتی بعد از هفت دریا
 که چهل هزار ساله راه بود و در چهل روز حکم قارون و الجلال سیر کرده میسکن خود آمده قرار گرفت یونس علیه السلام
 در سینه آن ماهی ناز میگزارد و تسبیح میگفت و ماهی او را از دریا بدریای برد تا آنجا رسانید که قارون با مال
 بزمین فرو می بردند قارون آواز تسبیح یونس علیه السلام شنید از آن فرشتگان که بروی موکل بودند پرسید
 که این آواز کیست و از کجای می آید و آواز حزین کیست فرشتگان گفتند ای قارون خدای تعالی یکبار
 بنندگان خاص خود را در شکم ماهی حبس کرده است این آواز تسبیح اوست قارون گفت که مرا بدارید که از وی
 سوالاتی میکنم ملائکه او را بدشتند پس قارون آواز داد که تو کیستی که درین محبس گرفتار شدی یونس علیه السلام
 جواب داد که منم یونس بن متی از بنی اسرائیل قارون گفت موسی علیه السلام و هارون علیه السلام و خضران
 ایشان زنده اند گفتند نه از دنیا گذشتند قارون برایشان بگریست الله تعالی وحی کرد بآن فرشتگان
 که قارون را درهما بخابدارید و گیر بر زمین فرو برید که او بر خویشان خود ترحم نموده بگریست ای عزیز کافری
 بر خویشان خود ترحم نموده بگریست خدای تعالی او را از فرو رفتن بزمین نگاهداشت اگر تو امروز بر خویشان
 خود ترحم نمائی امید است که فردای قیامت ترا از فرو رفتن و در نگاه دارد و لطیفه سوم نقل است از
 تاریخ طبری چون یونس علیه السلام در شکم ماهی درآمد بدو درای مشغول شد چون ماهی آواز تسبیح بشنید
 از شادی هزار فرسنگ در قعر دریا فرو رفت و شکم خود را بر زمین نهاد از بزرگی او هیچ پدید نیامد یونس علیه السلام
 ناز بسیار کردی قوله تعالی فلو لانه کان من المصلین للبت فی بطنه الی یوم یبعثون
 اگر نه آن بودی که یونس علیه السلام از ناز گذارندگان نبودی تا روز ستیز و شکم ماهی بماندی چون چهل شبانه روز
 تمام شد خدای تعالی خواست که او را برهاند و دل او بیگنداند خدای تعالی را بخواند شب تاریک دریا تاریک بود
 و شکم ماهی نیز تاریک بود یونس علیه السلام در ظلمت ثلاث با خدای تعالی مناجات کردند فنادی فی
 الظلمات ان لا اله الا انت سبحانک انی کنت من الظالمین خدای تعالی بپاکی مقرر آمد بر تن خویش
 بستم کاری قوله تعالی فاستجبنا له ونبیناه من الغم گفت اجابت کردم و از غم برهانیدمش و کذلک ننجی
 المؤمنین همچنین مومنان را که در سختی بخوانند حق تعالی میگوید که من او را فریاد میسم و برهانمش یونس علیه السلام
 این مناجات بخواند خداوند تعالی هر چه در اطباق سموات و سبع ارضین بود و در نظری کثرت گردانید این است

معراج حضرت یونس علیه السلام در تاج القصص آورده است که چون یونس علیه السلام در شکم ماهی مناجات کردن گرفت آواز سپیج او بملکوت رسید فرشتگان گفتند آئی آواز یونس علیه السلام را می شنویم و آور نمی پسیم در کجاست فرمان آمد که در قعر دریا بشکم ماهی مجوس است گفتند آئی او چه کرده است که او را بدینجا فرستادی خطاب آمد که از دنی لقی بوجود آمده است او را پسند میکنم آن فرشتگان شگفتی که داشتند بر یونس علیه السلام گفتند آئی دستور می ده که بزیارتش برویم چون دستور می یافتند فرود آمدند فرشته که بر دریا موی بود او ایشان را راه انداد و گفت یونس علیه السلام زندانی است زندانی را نتوان زیارت کردن فرمان آمد که بگذار ایشان را چون بقعر دریا رسیدند ماهیان را دیدند که آن ماهی صاف کشیده اند یونس علیه السلام آواز بر آورده گفت که لا اله الا انت سبحانک ائی کنت من الظالمین گفتند السلام علیکم یا یونس جواب نداد ایشان تاسه بار سلام کردند جواب نیا فتند بمقام خویش باز گفتند فرمان آمد که چگونه دیدید یونس علیه السلام گفتند با توجیهان مشغول است که با نایب رحمت خطاب آمد که آئی هر که بجا باشد بغیر ما پند از دو دریا پنج طبری آورده است که خدای تعالی فرشته دریا را بفرمود تا آن ماهی را از قعر دریا حشر کرد و در لب دریا آورد آنجا که یونس علیه السلام در کشتی نشسته بود از لب دریا تا شهر مغوا سه روزه راه بود ماهی در لب دریا آمد بر از دریا بیرون کرد یونس علیه السلام را از گلو بر انداخت یونس علیه السلام چنان شده بود که چنانچه کودک از شکم مادر بیرون آید دست و پایی بی همچنان بود چهل شبانه روز از طعام و شراب بازمانده چون بیماری قولی تعالی فنبذناه بالعراء و هو سقیم ای بالنصره اعلی الشطانم اضمیم او را پس خد تعالی درختی بر ویانید این عکس رضی الله عنه گوید که آن درخت کدو بود از بن او شیر بر آمدی یونس علیه السلام از وی هم خوردی تا نیر و گرفت و موی بر آورد و گوشت سخت کرد و استخوان او محکم گشت قوله تعالی و انبتنا علیه شجرة من یقطين گروهی گویند که آهوی بیامد خدای تعالی او را الهام داد در آن بیابان او شیر درخت یونس علیه السلام به پہلو افتاده بود و نیر و ندر داشت که بجنبه و آن آهوی پستان خود بدین او نهادی و یونس علیه السلام شیر آهوی مکیدی چون سیر شدی آهوی بر رفتی و شب باز آمدی چون آفتاب گرم شدی بر تن او تافتی و تن مبارک او بسوختی پس آن درخت را بر ویانیده بود و بر لب دریا چوبی بود خشک شده آن کدو بر آن چوب تنیده برگ باز پس کرد تا یونس علیه السلام را سایه کرد و چیل شبانه روز قوت گرفت برخاست و نماز کرد و روزی یونس علیه السلام بحاجتی رفته بود چون باز آمد درخت را خشک شده یافت یونس علیه السلام بگریست و اندوه آمدش که آن سایه از وی جدا شد خدای تعالی وحی کرد و گفت ای یونس علیه السلام تو این درخت را کشتی و نه رویانیدی غم نخوری و میگویی پس این چوبی رحمی بود که صد هزاران تن را بملکت خواستی کردن از بهر ایشان بملکت غم نخوردی پس یونس علیه السلام را بقوم او باز فرستادند

فصل ششم در ذکر معراج حضرت عیسی علیه السلام

شغل است هر سه لطیفه لطیفه اول نقل است از تاج القصاص که وقتی حضرت عیسی علیه السلام در اسب میرفت گروهی
 از جهود آن اورا پیش آمدند بایکدیگر گفتند که این مرد جادو و گرسنه و جادوی از دانه است عیسی علیه السلام سخن ایشان
 را شنیده غمناک شد و گفت آئی مرا تو آفریده و مادرم بصلح پارسا بود و بفرمان تو آمده ام جهودان مرا چنین میکنند
 آئی برایشان لعنت کن خدا ایتعالی در حال صورت ایشان را خاک گردانید این خبر ملک جهودان رسید ترسید که
 اورا نیز دعای بد کند ملک جهودان فرمود که اورا بکشید عیسی علیه السلام از ایشان بگریخت و بخانه در آمد جبرئیل علیه السلام
 او را مستقیف خانه اورا بیرون آورده با آسمان برد و جهودان گرد آن خانه فرو رفتند و مردی را در آنجا فرستادند بطیانوش
 نام که عیسی را در آمده بکش آن کس بخانه آمد چون نظر کرد عیسی علیه السلام را ندید متحیر ماند چون بیرون آمد تا صوت
 حائل را بایاران گوید حق تعالی صورت اورا چون صورت عیسی علیه السلام گردانیده بود و ریش بروی عیسی علیه السلام
 میماند و اندامهای دیگر یا اورا گرفته و پنداشتند که این عیسی علیه السلام است اورا بر دار کردند و فریاد میکرد که من عیسی
 فیستم یا رشتایانم جهودان قبول نکردند و در ابرازی نداشتند پس اختلاف در میان جهودان افتاد گفتند که روی
 این شخص بروی عیسی میماند و اندامهای دیگر او بیار ما میماند اکنون اگر این عیسی است بطیانوش بجا رفت و اگر
 بطیانوش است عیسی بجا رفت اولیای بطیانوش سلاح بر خود راست کردند و تیغها از نیام بر کشیدند و گفتند
 که نمایان کس ما را کشتید و حرب در میان ایشان قائم شد جهودان بسیار در آن فتنه هلاک شدند و قوله تعالی
 وما قتلوه وما صلبوه ولكن شبه لهم وقوله تعالی وما کرم الله والله خیل ما کرم الله لطیفه دوم گروهی
 گویند که عیسی علیه السلام با حواریان در خانه نشسته بودند که جهودان گرد آن خانه فرو رفتند و در خانه در آمدند خدا تعالی
 همه حواریان را بصورت عیسی علیه السلام گردانید تا هر یک را عیسی علیه السلام پنداشتند یکدیگر را اهلن میان
 بر گرفتند و بر دار کرده شهید کردند و در میان گمان بودند که عیسی علیه السلام است اما عیسی علیه السلام را جبرئیل علیه السلام
 با آسمان برده بودند بر وایت و دیگر بعضی گویند که جهودان گرد آن خانه را که عیسی علیه السلام با حواریان در آنجا بودند
 فرو گرفتند عیسی علیه السلام گفت کیست از شما که شبه من پذیرد و جان خود را بکند بقیامت در بهشت با من باشد
 یکی از میان حواریان گفت من پذیرم خدای تعالی صورت عیسی علیه السلام را روی افکند پس عیسی گلیم و عصا
 خود را بوی دادند آن مرد چون گلیم و عصا در دست گرفت و اذان خانه بیرون آمد جهودان چون او را دیدند همه
 پنداشتند که این عیسی علیه السلام است برگرفتند و بدرجه شهادت رسانیدند لطیفه سوم پس حق تعالی جبرئیل علیه السلام
 را بفرستاد با مرکب از نور که چون آتش می درخشید و عیسی علیه السلام را گفت برین مرکب بنشین و مترس پس عیسی
 علیه السلام بران مرکب سوار گردید جبرئیل علیه السلام او را با آسمان برد حق تعالی شهبوات و طعام و شراب از او
 برداشت و طبع فرشتگان بوی ارزانی داشت و فرشتگان گرد وی در آمدند اکنون در آسمان است

لطیفت بشری از وی زائل شده است قال الله تعالى يا عيسى اني متوفيك ورافعت الي

باب چهارم در بیان آنکه حکمت در بردن آن حضرت صلی الله علیه

وآله وسلم بمعراج چه بوده است و فوائد آن و آنچه در و بوده

مشتمل است بر سبب و یک حکمت اول نقل است از تفسیر سوره و النجم که آن سرور صلی الله علیه و آله وسلم
در محراب عبادت چندان بایستادند که درم از ساق پای بزانور سید لاجرم شب چندان در معراج بر شدند از خطه مکان
تا بخطه لامکان باندازه دو خانه کمان بماند که فکان قاب قوسین او ادنی و آن دو خانه کمان عبارت از دو
ابروی عنبرین است که خدنگ مشکین مره را بنشانند و لها میرسانید عجب کاری محرابش و او بکبرمش معراجش و او
بکرمش و در محراب و شب در معراج می آسود و روز روشن بخراب اومی نازید و شب تیره معراج اومی نازید و لقای
من آیات ربی الکبریه بدستی و راستی که بدیدند حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم از آیات بزرگ خدا
تعالی عز وجل این کبری صفت آیات است نه صفت خداوند جل و ذکره یعنی لقد را من آیات ربی الکبری کلیم
رحمة الله علیه مراد از این آیات بهشت و دوزخ است سخاک گوید رضی الله عنه که مراد سدره است مقاتل گوید مراد دیدن
حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم جمال جبرئیل است بصورت اصلی او این مسعود رضی الله عنه گوید دیدن حضرت
محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم رفرف اخضر بافق اعلی بعضی گویند که هر چه بدیدند در رفتن و آمدن همه آیات
و حدائیت و دلائل قدرت خداوند بود و جبرئیل را با خلقت و هلیت او بدیدند و سدره را با عجائب کرامت بدیدند و بهشت
با فروزی نعمت او بدیدند و دوزخ را با بسیاری عقوبت او بدیدند آسمانها را با بسیاری طائفه او بدیدند بیت النور و بیت المعمور
و بیت الاحرار و بیت الصراح را با بیت الغرث او بدیدند کرسی را با وسعت او بدیدند لوح و قلم را با زینت او بدیدند و
هر یک از اینها آتیه بزرگ از آیات پادشاهی خداوند تعالی بود بعضی دیگر گفته اند که حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم
در راه بودند بیت المقدس را دیدند چون آسمان رسیدند سدره را دیدند و دوزخ مگه کردند عقوبت دیدند و بهشت
مگه کردند قربت دیدند و درجه نگاه کردند راحت دیدند و در فرشتگان نگاه کردند عبادت دیدند و سدره رسیدند
کرامت دیدند بقاب قوسین رسیدند قدرت دیدند و در مقام خود نگرستند عبودیت دیدند و بحق نگرستند بوبیت
دیدند و سخن گفتند اجابت دیدند و حاجت خواستند عطیت دیدند چون حدیث امت را گفتند فضیلت دیدند
چون سخن عاصیان گفتند رحمت و مغفرت دیدند حکمت دوم بعضی از محققان چنین گفته اند که حکمت
در بردن معراج حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم نمودن خزان بوی آن بود که تا کون مقدار از چشم و
یابند و او بآنها مشغول نشود زیرا که هر گاه استی که در جهان اذان بزرگتر نیست خاصه مرا و ببادند چون نوای حمد

و جمع شدن خلقان زیر لوای محمد و حوض کوثر و تقای شفاعت و بیرون آمدن از خاک پیش از همه و کس و ن
 در بهشت و در آمدن پیش از مسلمانین علیهم السلام و مانند آن و عادت خلق آن است که هر که عطا فی دهند و بر آبان
 عطا با عزیز کرده باشند چون حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم را چنین کرامت بداد حواس است تا بخلقان نماید
 که وی باین عطا با عزیز نیست بلکه اینها بوی عزیزانند و بر اینها افتخار نیست بلکه اینها را بوی افتخار است فرمان شد
 تا اورا بمعرج برودند تا هر چیزی که با درخواست دادند بریزد قدم او آورد و تا حقارت آنها را در جنب غر خویش بید و آنکه صل
 صلی الله علیه و آله و سلم گفتنا انا اول من تنشق عنه الارض ولا فخر و لولا عا محمد بیدی ولا فخر و ادم صلی الله علیه و آله
 و من دونه تحت لوائی یوم القيمة ولا فخر و انا سید ولد ادم ولا فخر و انا اول من یخرج باب الجنة
 ولا فخر یعنی مرا باین چیز با فخر نیست و ایشان را با من فخرست زیرا که من ایشان را از برتدم آورده ام و من
 قرب بودم ایشان در بعد پس بعد از آن بقریبان نماندند نه قریبان با بعد از آن ایشان بمن نماندند من ایشان
 من کسی لازم که از من او عزیز تر است و آن جز حق نیست حکمت سوم در کتاب معراجین آورده است
 که حکمت در بیرون معراج آن سرور صلی الله علیه و آله و سلم آن بود که تا برکت نظر او به عالم علوی رسد و آن عالم
 بنظر او عزیز شود اول بمنتش در آوردند تا برکت نظر او نعمت بهشت برانش تمام گردد و انگاه فرمود تا و نوح را
 بروی عرض کردند تا نظر او بر و نوح افتد برکت نظر او امت او از عذاب و نوح خلاصی یابد و خواست تا قدر قیمت
 محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم بر عالمیان بپاید اگر دو جوهر این چون جوهری را که قیمت ندانند گوهر را بر طبقی بپند
 تا قیمت خود را خود کنند و اموال را بفرق او میریزند و او هر سال می آید و خود را بذلت سخت بیرون می آرد و چون
 قیمت او کمال رسد انگاه را بکنند که مال بر سر او می آید که انصاف در همه چیز با شرط است چون خطاب لولا الله
 لما خلقت الا فلا الله رسید فرمان شد که ای جبریل درین شب روز بار اسرار عالمیان مست المجد لای یتم
 فادی او را بر آسمان بر آرتا جوهریان عالم قدس قیمت او را بکنند جبریل علیه السلام خواست که آن سرور موجودات
 صلی الله علیه و آله و سلم را با آسمان بر آرد هر کسی سخنی گفت بیک گفت معراج آدم که اصل اوست بهشت بود و از آن پد
 نخواهد گذشت دیگری گفت که دیگر از پدایت یعنی ابراهیم علیه السلام در نخواهد گذشت که منتهای بصیر و ملکوت است
 دیگر گفت که آخر از بهشت خود مهتر عیسی علیه السلام در نخواهد گذشت که در چهار آفتاب فرو و آمد حال لامر همه از قیمت
 حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم عاجز شدند گفتند که او را بر طبق کرامت نهیم و جمله کمونات و موجودات را
 بروی ریزیم تا بهای خود را خود کنند **قیمت** **سبای کسیر موش و عالم سید پهلوان** **سپهرش گریست پرتابی ایگان باشد**
 همچنان کردند حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم از آسمانها و گذشتند و از بهشت و و نوح در گذشتند
 و از لوح و قلم و گذشتند و از عرش و کرسی در گذشتند بقاب همسین او ادنی رسیدند فاستوی است با ستاره

و بعل میان نمودند که قیمت ذاتم نه دنیا ی فانی ست و نه عقبای باقی ست نه عرش با عظمت نه کرسی

با وسعت بلکه قیمت من رضای خدای تعالی که حبیبی رفیع الاعمالی

مردی همه راه و رسم مشوقه است در هر دو جهان ننگرم و نندیشم

پیش و پس ماسپاه مشوقه است

حکمت چهارم در تفسیر سوره النجم بعضی گفته اند که حکمت در بردن معراج او طوره کردن او بود بر خلق

اولین و آخرین مقدمه آن قصه زینجا با یوسف علیه السلام چون زینجا بحبت یوسف علیه السلام مبتلا شد از همه

دوستان اعراض کرد بعضی از زنان و دستان وی بودند خود هستند که تا دوست او را به بیند کمر ساختند و زبان ملامت

در از کردند گفتند اگر از ملازمت ترسیده ایم که محبت او حقیقی نیست و اگر نرسید ایم که محبت او حقیقی است قوله

تعالی و قال نسوة فی المدینه امرأة العزیز تراود فلهن عن نفسن ما کنتن زانیات و در آن شهر بودند زن

عزیز مصر غلام خود را اگر قمار شده او را بخود میخواند و دوستی آن غلام بمیان دل او رسیده انا الذی هانی ضلل

مبین ما او را در گمراهی پیدا می بینیم که خداوند و فرمان ده بود اسیر و فرمان بردار شد بر فرمانده نیکنام بود و سرافراشته

و بدنام شد و عشق بسی چنین بوده است این خبر بسمع زینجا رسید و بچاره را ضربت محبت بستند و نبود که زخم ملامت

می بایست و غمناک شد گفت اگر خاموش مانم ملامت زیاده کنند و عوقی ساخت آن زنان را حاضر کرد و

هر یک را کار و و ترنجی براد آنگاه یوسف علیه السلام را بیا راستند و مویهای او را بگوهر تافتند و بقای حریر

در بروی پوشانیدند و پیراهن مروارید و برادران و فلکند و موز و سبزه پای او کشیدند و مکر بند مرصع بر میان او

بستند و تاج مکرل بر سر او نهادند و قالت اخرج علیهن گفت ای یوسف کی جمال خود را بنمای تا زبان ملامت و نان

ازین سوخته بجان منقطع کرد و بیست آن کس که ملامت از عشق تو کرد

بیست گزین بنی دست از ترنج شناسی

روا بود که ملامت کنی زینجا را

خارج الیهن گفتی یا فتندی چون

علیهن گفت بلا آمد یوسف علیه السلام و زینجا قدم خود را آورد و زنان در مشاهد جمال یوسفی چنان متحیر شدند که بیدل ترنج و ستم

خود را بریدند خبر نشنیدند و زینجا در ایشان نگاه میکرد و می خندید سوال زینجا چرا دست نبردی و زنان مصر همه دستهای خود را

بریدند جواب زینجا چشم محبت نظر میکرد و زنان چشم تعظیم و هیبت نظر کردند و اندر یوسف فانی شدند و از خود

بیمیر شدند و همه دستها بریدند جواب دیگر آنکه زینجا در دیدن یوسف علیه السلام ریاضت پذیرفته بود و از زنان ناگاه دیدند

بیمیر شدند جواب دیگر آنکه زنان مصر ملامت کرده بودند رسیده آنچه با ایشان سید از زینجا ملامت کرده بود و ملامت باند جواب دیگر

آنکه زینجا در حمایت دوستی و دستش نگاه داشت چنانکه کوه موسی علیه السلام در حمایت محبت نبود و لاجرم پاره پاره شد

اما دل بنده مومن در حمایت محبت مست سبب شصت و شصت نظر تحمل میکند جواب دیگر آنکه زینجا در محبت یوسف

علیه السلام همه یوسف بود یوسف را از یوسف هیبت از کجا باشد و مقصود این بود که چون زینجا با کرم مجازی

در مقام عشق بازی یوسف علیه السلام را چنین جلوه میکند پس حق تعالی با کرم حقیقی میخواست تا در شب معراج
حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم را بر همه خلقان جلوه دهد زیرا که از عرش تاثری هیچ ملک مقرب و
نبی مرسل نبود الا صفت و نعت حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم با وی نگفته بود و ز ازل فرشتگان را
گفت که آنچه من دائم شما ندانید یعنی در میان اینها حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم است تا این همه
گناهان اینها در گدازیم بدوستی او گذریم و با همه پیغمبران عهد کرد که امتان خود را بگویند که اگر زمان او را دریابید
او را نصرت کنید و ایمان آرید و اذن الله میثاق النبیین لما اتیتکم من کتاب و حکمة ثم جاءکم رسول
چنانچه در خبر آمده است که موسی علیه السلام چندان فضیلت حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم و امتان
وی شنید گفت اللهم اجعلنی من امة محمد صلی الله علیه وآله وسلم پس ارواح انبیا و اشخاص ملائکه
و خلقان زمین مشتاق جمال وی شدند که ما هم دیدار این دوست را به بنیم آن وقت که حضرت رسول صلی الله
علیه وآله وسلم با صدیق اکبر قدم در غار اسرار نهادند از غار وی از دریا کشادند تا بر هوا هم زمین و خلقان دریا و دریا
جلوه دادند باز زمین نوشت در خبرست که آن فرشته را که در زمین موکل است فرمان آمد که تا گهای زمین را بکشد
همچنانی که رشته سفره را بکشیدن فراز آید زمین نماید اگر مراد آن بودی که زمین را نمودی و او را سوی ایشان بردی
چون بر اهل زمین جلوه کرد اهل آسمان نیز منتظر جلالی بودند و ایشان را بر زمین آمدن روی نبود که مقام عبادت
ایشان خالی میماند فرمان آمد تا او را بر آسمانها بر آوردند بر همه خلقان جلوه کردند که آن دوست با این است اگر
در اینجا رسد که یوسف علیه السلام را جلوه کند ما را رسد که حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم را جلوه کنیم
این سخن دیگر استماع شما که هزار جان می آرد و حکمت پنجم اهل تحقیق آورده اند که حکمت و بردن معراج آن بود
که تا خلقان بدانند که حال او بدینا چون حال دوست یعنی زیرا که هر کس با نفس صحبت اختلاط باشد تا میان نفس
و روح جدائی نه افتد و روح به عالم علوی نرود اما حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم با نفس صحبت و امتزاج
و اختلاط نبود بلکه او بکلمه معنی همه روح گشته بود و روح او طالب شده بود و تحقیق که این معنی را پیش از وفات او
مات نفس را با روح بمقام روح رسانیدند تا همه انبیا نفسی نفسی گویند حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم
نفس ندارند امتی امتی گویند و دیگر اینکه اگر او را نفس بودی نفس کثیف بود و کثیف را سایه بر زمین افتد چون
محمد صلی الله علیه وآله وسلم را سایه نبود معلوم شد که او را نفس نبود و این آیت آمد که قوله تعالی ام حسبک
ان اصحاب الکهف و الرقیم کانوا من ایتنا عجبا اگر و هی گویند که معنی این آیت آنست که چنان
پنداری ای محمد صلی الله علیه وآله وسلم که اصحاب کف و رقیم از آیات ما عجب بودند و معنی این آن بود که حق
تعالی فرمود و تری الشمس اذا طلعت تزاور عن کفهم ذات الیمین ای یحیی عن کفهم چون

آفتاب برآمدی از کف ایشان میل کردی تا نور از سر ایشان شعاع آفتاب را غلبه نکند حضرت محمد مصطفی
صلی الله علیه وآله وسلم را ازین عجب آمد آیه امر حسببت ان اصحاب الکف والقیم کانوا من ایتنا عجبا
یعنی این عجب نیست که نور سر ایشان آفتاب را غلبه میکند عجب این است که نفس تو آفتاب را غلبه میکند آفتاب
بر همه نفسها سلطان است تا نفس بر زمین سایه افکند و آفتاب را بر نفس تو سلطانی نیست زیرا که بر زمین سایه
نیست و ازین عجب تر آنکه حال اول پس از مرگ چون حال وی است پیش از مرگ نه بینی که عدت زنان او را بعد
از گذشتن او نبود و مرگ وی چون مرگ انعام دیگر آنکه چون ناله خلقان در گور با و عرض میکنند از طاعت
شادی میکنند و از معصیت عذر میخواهد درست شد که موت او حیات او است و ازینجا بود که زبان دربار شکر شمار
او خبر داد که حیاتی خیر لک و هماتی خیر لک زیرا که تا زنده بودند از بعضی خبر داشتند و از بعضی نه چون چشم فراز
کردند از کل احوال امت خبردار شدند اگر موت او چون موت دیگران بودی نقصان علم واجب بودی
نه زیادت علم پس دیگران را موت بالیست تا از دنیا بروند و بمنزل برسند و ارواح انبیاء نیز از نقصان گذشته
تا بآن مقام رسیدند و نفس و پیرایش از مرگ آفتاب بروند تا خلق باشند و او در مشاهد حکمت ششم
آنکه نقل است از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین که بعضی میگویند که حکمت در بر و ن
خواجہ عالم صلی الله علیه وآله وسلم آن بود که چون قضای الهی و حکم بادشاهی جل و علا چنین رفته بود که شفیع است
و سخن گوی در روز قیامت آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم خواهند بود و حل عقد اهل سعادت و شقاوت
باز بسته به رای عالم آرای او بود و صولت و سیاست و وحشت و هیبت آن روز را بعلم قدیم میدانست چنانکه
فرمود انزل الی الساعه فتی عظیم و اشتغال هر کس بنفس خود بر تبه می دید که بد گیرے پر واختن مجال بود
و نظر بر احوال دیگرے انداختن محال می نمود لاجرم حضرت خواجہ مارا صلی الله علیه وآله وسلم ملکوت
سماوات بر آوردند و غرائب کمونات در نظرش در آوردند در جات جنت و در کات جهنم بیدیدند و ثواب
نعیم و عذاب الیم یک بیک مشاهده فرمودند و هیبت و صلابت آنها را دیدند و گذرانیدند تا چون روز قیامت
شود و صوبت آن ظاهر گردد بر همه کس ویدن آن صعب نماید تا زبان بگفتار نفسی نفسی بکشایند و بر آنحضرت
صلی الله علیه وآله وسلم دیده و هیبت آن روز گذرانیده باسانی گذرند امتی امتی گویند حکمت هفتم
چون حضرت خداوند جل ذکره موسی بن عمران علیه الصلاة والسلام را بفرعون می فرستاد معجزه خواست
عصای او را معجزه او ساخت تا بفرمود بمقتضای ان الق عصاک مینداخت ثعبان شد موسی علیه السلام
از وی ترسید گر زبان شد خطاب آمد که خداها و لا تخف ترس از وی زایل شد حکمت در امر با لقا آن بود
که اگر یک لذت آن صوبت را مشاهده نکردی در کثرت ثانیه که بحضور فرعون مینداختی و نیز چون فرعون

و فرعونیان تبرسیدی معجزه او را نعل و نعل گشتی کذا لک خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم در شب معراج اگر امور
عالم غیب مشاهده گشتی در روز قیامت او نیز چون دیگران خائف بودی و زبان بشقاعت عاصیان نکشود
حکمت **بسم** ای درویش حق تعالی بندگان خود را در بهشت وعده فرموده و پشاهیده و پدیدار امیدوار
گردانیده و للذین احسنوا الحسن و زیاده و همه طالبان را باین بزمگاه مراد خوانده و الله یبدع الی الاحوال السلام
و واسطه حصول این نعمت و رابطه وصول آن دولت حضرت خواجه ما اند صلی الله علیه و آله وسلم و کالائی که
خریداران بآن رغبت نمایند و بقبول آن میل کنند بی تعریف دلال میسر نگردد و تا دلال صاحب بصیرت بر حقیقت
کالا مطلع نباشد توصیف آن کما یغنی نتوان کرد پس خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم که واسطه وصال و دلیل
وصول بدار الجلال است اول بدان همان سرای افضال و سرای پرده نوال پرده و مثال طعمه و اشتر بولیا سها می قلخه
و زیورهای ظاهریک بیک بران حضرت صلی الله علیه و آله وسلم نمودند و او را بر غیب طالبان فرستادند تا دلال
او بر عیانتا خط دعوی نباشد هر چه گوید همه از گفته و دیده باشد هر که بگوید عاقبت بمنزل سیده باشد حکمت منعم
بعضی دیگر گفته اند که جناب آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم حبیب بودند و حبیب را بر جمیع مخزونات اطلاق باید
نمی بینی ملک مجازی چون بنده را مخصوص محبت خود گردانند خزائن و دقائن خویش را با و جلوه دهد و همه را در
زمین و زمین و تکمین او در آورد کذا لک اول مرید صلی الله علیه و آله وسلم خزائن و دقائن زمین را با و نمودند و کویت
فی الارض فرات مشارقها و مغاربها پس او را با آسمانها بر آوردند و ملکوت آسمانها بوی نمودند و کلیه بهشت
و دوزخ در حبیب جا و دکن او نهادند تا هر که بدولت شفا عیش مشرف گردد و بر تخت فیروزی نشیند و هر که ازین
دولت و سعادت محروم ماند هرگز روی به روزی نه بیند **حکمت** و پنجم بعضی علما گویند که حکمت در بردن معراج
آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم آن بود که آسمان و زمین از چیز عدم بفضای وجود آمدند میان آسمان و زمین
مناظره افتاد آسمان خود را بر میکشید و زمین خود را می انداخت در تفسیر بحر المذهب و در کتاب معراجین با طناب
در چند محل از این مناظره عبارات مختلفه و اشارات مولفه مهین گشته است از ان خرمن خوشه و از ان معدن
قراضه درین مختصر ایراد نموده شد این است مناظره آسمان و زمین مثلا آسمان گفت من رفعت فارم و السما
رفعه ازین گفت من بساطت دارم والله جعل لکم الارض بساطا آسمان گفت من وجودی دارم که
هر روزی که بر من دهند بخشم زمین گفت من وجودی دارم که هر بار که بر من نهند میکشم آسمان گفت مرا انوار است زمین
گفت مرا اسرار است آسمان گفت بیت المعمور در من است زمین گفت خانه کعبه در من است آسمان گفت من
موضع خدمت ملائکه ام زمین گفت من موضع عبادت بنی آدمم آسمان گفت لوح المحفوظ در من است زمین گفت
کلام الله در من است آسمان گفت روال انبیاء در من می باشند زمین گفت اجساد پیغمبران در من آمد آسمان گفت

خراطشیت گونی بن خورشید را به تزیین و تسخیر تقدیر منور و مدور ساخته در میدان وجود مانده است و الشمس و ضحی
خراط جرم نیز ماه را گوی گویان کرده فیروزه رنگ ماگردانیده و القمرا ذات لها و راق حکمت صوائف لطائف طلق
المباق را با باعشار زرین کواکب تزیین داد که انا ذینا السماء الدنیا بنینتنا الکواکب حواس خطا و حمایت
برین طعمه علمی رنگ عالی بنیان ناهرم سنگ بطلان و در میان عساکر شیطان افکنده الا من خطف الخطفه
فانتبه شهاب ثاقب هر شام که اعلام ظلام بر شرفات این گنبد لاجوردی فام برافرازند و موکب کواکب مرکب
انوار سوار در میدان جولان ما در تازند و هر صبح مقدمه عساکر الفلق الا صلیح با خزان معاون فوز و فلاح برین
نزهتگاه قوافل ارواح بگذرند و ثواب تفرج آن بر مراقب به ارج ایوان ما بر آیند زمین گفت ای آسمان خود را
بر میکشی و از زمام انقیاد سرکشی آیت زینت خود را اینخوانی مگر تفسیر آیه انا جعلنا ما علی الارض زینة فمیدانی
و آخر نمی بینی که فلج حکمت بکلم صفت بساط بطلون این ساحت با مساحت مرا چندین نقوش و الوان
بچه نقوش و منطافته مشاطه قدرت و اسل فطرت لطف مفتون ریاحین مبارک خسار عرائس بساطین بچه زیباست
بر هم تافته آخر مشاهده کرده صحن لاله زار در فصل بهار و نسیم صبا بر روی گلزار و نغمات بلابل بر دوش شجارت ثبات
سلاسل و در هنگام اثمار باری ببین که شمال با زلف تابدار بنفشه چه تصرف دارد و خط سبز سبز و بر عارض عرصه
گلزار چه تکلف مینماید چشم غنچه زگس بر خسار گلر دیان باغ شگفته و خطیب عندلیب تسبیح سبحان ذی الملک
و الملکوت گفته در هر گلزار می مرغان چون مرغیان با ساز و مهر مرغزاری قریان با مطربان زیبا هم آواز
آسمان گفت ای زمین از بوستان و ریحان و اند مرغان خوش الحان تسبیح نیاید اگر الحان می باید نغمات تسبیح
مدرعان و عصمت ملکی و ثنات سوامع مکان فلکی چه کم از صوت عصفور و ترنم طیور بوستان از بوستان
من آراسته تر یکاست و گلستان از گلستان من پیراسته تر یکاست آخر مطلع مطلع من نمی شنوی که نقاش
قدرت در عرصه و مساحت من صد هزار شاخ و برگ انوار چگونه بر انگخته و بهیئت هر کواکب و اختر بر مثال و در حمر
از سر هر برگ و شاخ چگونه در آویخته ناه با چاه و رضای صحرای من خرگاه نور در بر مرگاه عیش و سرور زده عطار و
عطار و در عطر حکمت و بخور فطنت با یکدیگر آمیخته زهره که شهره شهر جمال ست در بساط انبساط من طنبور شاط
و دست گرفته جمشید خورشید در سراسر زده نور بر چهار بالش ظهور و نفوذ شعاع و کنوز انتفاع بر دوش اشهاد و بر هر فرد
از افراد شمار کرده مرغ برین صفحه تو اینج بر مثال نقوش و اعشار شجر و درخ متقش گشته مشتری که نگین
انگشتی دولت و سعادت و اجلال ست بر کمره کمال و جلوه جمال بر آمده و زحل در اعلی الخلق شقاوت بر خسار
برنجان مالیده سیل مینی چون خاتون ختنی دامن به تبختر کشان کرده جزا حائل ز رنگار خود را بوقوف نور و آیات بر
نشان نبات انفس چون عروسان با محار و نقش بر تخت لاجوردی فام درین قصر عالی مقام من پادراز کرده شنوی

پنچین هر یک از اجرام سپهر

شستاد سر چشمه انوار چهر

ثابت سیاره چون شاه عدس

دست در گردن تخت آبنوس

اینجا همه خود از عالم صورت است اما در وی معنی آخر قلعه فلک نه محل عرش رفیع نه در حیطه کرسی و سیع نه جائے
 جبرئیل و میکائیل علیهما السلام نه مسکن اسرافیل و عزرائیل نه صومعه پسر مریم نه مدرسه ادریسیم القصة آسمان بصافات
 کمال و سمات جمال برخاک شوریده حال تفوق نمود خاک غنناک سرخالت در پیش افکنده مدت چندین هزار
 سال برین منوال گذرانید چون خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم از خیر عدم بعرضه عالم وجود تشریف آوردند و پای
 مبارک بر فرق زمین نهادند زمین بنازید زبان بنغازی کشوده آواز برکشید لکن تم فخری اکنون فخر من تمام شد
 امی آسمان اینک آن پیغمبری که هر ده هزار عالم طویل وجود با وجود مبارک اوست و مقربان حظائر ملکوت
 جرعه نوش جزم شود اوست اگر چه گوهر پاکش از وری دوازا افلاک است اما اصل وجود و محل زاد بودش این
 مرکز خاک است ماده وجودش از من و معیشت او بر من و تربیت او در من حاصل زمین بواسطه تشبث بذیل نیل
 مطالب حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم بر آسمان فضیلت یافت آسمان مغلوب بر ادویه محول غنیمت
 بعد از ان اطباق سموات بحضرت و اهب الطایات جل ذکره بنالید گفت یا رب ازرقنی لقاء محمد سید الانبیاء
 صلی الله علیه و آله وسلم ای پروردگار تقای سید انبیاء بر من روزی کن عرش و کرسی لوح و قلم و بیت المعمور و ارواح
 انبیاء و زمره ملائکه میدانند که زمین را بر من شرف نیست مگر قدم سید انبیاء صلی الله علیه و آله وسلم و بسیار است عانود
 که بنین قدم خواجه کائنات صلی الله علیه و آله وسلم عرصه او را منور ساخته مشامش معطر گردانیده او را محزون و مانده
 مقرون مانند حقایق جل سلطان مسالت او را اجابت نموده بود عظمیت شفا رفعت و ثار او را بر اعناق ملکی
 نهاده بر اطباق فلکی بگذاشته ازین مرتبه سفلی بدرجه علیا می دلی فتدلی رسانید تا مراد آسمانیان برآید و همان
 نیز از حجاب غفلت و محرومی بدرآید بنا بر آن در شب معراج فرمان شد که آن سرور را صلی الله علیه و آله وسلم بر آسمان
 آرند خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم بر آسمان برآمدند زمین در ناله شد که خداوند سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم را
 باز بمن رسان آسمان نیز بنالید که خداوند چون تو بقدم سرور انبیاء صلی الله علیه و آله وسلم مرا کرم کردی و مرا
 از من جدا گردان جناب حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم گفتند خداوند میان این هر دو مستجاب الدعوه
 کیست فرمان آمد که ای سید کونین صلی الله علیه و آله وسلم تا تو بنده من بودی زمین غنی بود و آسمان فقیر بود
 ما دعای آسمان را مستجاب کردیم چون تو بر آسمان برآمدی آسمان بقدم مبارک تو غنی شد و زمین فقیر گشت
 اکنون ادلی در حضرت ما آنست که دعای زمین را مستجاب کنیم زیرا که یکی از موجبات حضرت ما آنست
 که فقیران را آرزوی ایشان برسانیم تا مست تو بدانند که ما صر فقیران و مسکینانیم درین سخن اشارت است

دورین اشارت بشارت است و آن آنست که چنان است که حق تعالی میفرماید که ای امت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم
 شما در همه عمر خود محبت محمد صلی الله علیه و آله و سلم را در دل جای کردید و شب و روز با فقر خود حاجت خود را بجهت
 ما عرضه کردید از کرم ما نسر که شما را خائب باز گردانیم که باعی
 از من نسر و بدی و من خود نکندم | انومید مشو تو ای گنهگار ز من
 آنم که بجای بسندگان بد نکندم
 اول چو قبول کرده ام و نکندم

حکمت یازدهم بعضی میگویند که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را بر اطباق سموت گذرانیده بدرجات
 علیات رسانیده تا امت را بی واسطه بوی سپارد و گانه یقول ای محمد صلی الله علیه و آله و سلم درین زمین است را
 با تو می سپارم اما تو در زمین بی من ایشان را می بینی بمقام قرب آئی تا ما ایشان را با تو عرض کنیم تا سپارنده را
 بینی نه سپرده را بین که کیست که با تو می سپارد و بین که چیست که با تو می سپارد ای محمد صلی الله علیه و آله و سلم
 پیش از ما سپردن با ما بودند با همه عیبهایشان است ما بودند و با وجود همه نفسی گویند وی امتی امتی گوید در نجاست
 بنایت لطیف و آن آنست که همه نفسی نفسی گویند نفس حق نیست و آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم امتی امتی
 گویند و امت نیز حق نیست ظاهر آن می نمود که اندر بزرگی بهت وی امتی و سروری بجای امتی امتی بی ربنی
 گفته و لیکن در ضمن آن سری است که ربنی گفتن در حیل امتی مندرج است زیرا که در وقت امتی گفتن ناظر هست
 نیست بلکه ناظر دهنده امت است گوینده فرماید عطای که در مقام بمن ارزانی داشتی امت بود اگر دست از
 ایشان باز دارم استحقاق عطای دوست کرده باشم لاجرم امتی امتی و در خود ساخته و اینجا لطیفه نیز هست
 در شرح تعرف چنین میگوید که حق تعالی دو کار عجب باین امت کرده است یکی آنکه همه امتان را با ایشان باز گذشت
 تا زنا بستند و عهد شکستند بعد از اینکه پیغمبران ایشان بیرون رفتند تا آشتی را جای نماند لاجرم همه پیغمبران
 نفسی نفسی گویند چون امتان خویش را اهل بیت آشتی ندیدند چون این امت را بر اریان نگاه داشت تا اصل عقد
 دوستی بر جای باشد و صلاحیت صلح داشته باشد و از بهر این رسول صلی الله علیه و آله و سلم امتی امتی گویند
 کار دیگر از لطائف که باین امت پیش بر دآن بود که اگر چه این امت با وجود ضعف بنیت اضعاف امم سابقه
 جفاکاری نمودند اما اصل آشتی را بر جای داشت و آن ایمان است و آن جفاکاری امت نه از بهر خواری این امت
 است بلکه از برای آن بود که تا دو چیز ظاهر گردانند یکی دوستی خود باین امت و دیگر جاه و شفاعت رسول صلی الله
 علیه و آله و سلم بزرگان گفته اند که التجا و نزاع الجفاء علی قدر المحبة و عظم الجفاء علی قدر عظمه الجفاء الشفیع
 یعنی بسیار جفا در گذشتن دلیل تا کید محبت بود و جفای بسیار بنشیندن شفیع دلیل جاه شفیع است حکمت دوازدهم
 آنکه خواجه عالم صلی الله علیه و آله و سلم را در زمین گاه خلوتی بود که از آن تعبیر بدین میفرمودند که لی مع الله وقت
 لا یسعنی فیہ ملک مقرب ولا نبی مرسل و او همواره طالب آن می بود که او را بجائی رسانند که آنچه حاصل مقصود

آن وقت است نقد وقت او گرد و چنانکه ملک مقرب که عبارت از جبرئیل باشد و بنی مرسل شارت بخلیل است
 علیه السلام فی فی بلکه بنی مرسل عبارت از قالب او ملک مقرب کنایت از روح است که در میان نگنجد و لغود
 وجود کونین در میزان و جدان خداوند هیچ بر نسجد لاجرم که ازین منزل بنی ثبات و ازین مجلس چهار جیش جهات
 بیرون بروند آنچه مقصود بالذات بود بوی نمودند مثال حضرت یونس علیه السلام چون از گردش ایام
 کار و از صحبت نام فاطمه طویل خاطر گشت کج: اوید میخواست تا بفرغخت دل با دوست را رس گوید و
 پادشاه بنی نیاز می عرضه کند و خانقاه شکم باهی خلوتگاهای از برای خدمتش کماهی ترتیب داده باشد هیچ
 و تقدیس مشغول گردانیدند و بر او مقصودش رسانیدند تا خواجه مصلی الله علیه و آله و سلم از حال چنین خبر دادند
 که لا تفضلونی علی یونس ابن متی علیه السلام عروج من بجانب علو آمده و از وی بجانب اسفل یعنی در وصول
 بآن جناب توجه بفرق و تحت مساوی است و در حصول آن مراد فوق العرش تا تحت الثری مستوی بیت

گفت پیغمبر که معراج مرا	نیست از معراج یونس اسبغت	آن من بر چرخ آن او نشیب
قرب یزدانی برون است از حبیب	قرب فی بالا و پستی رفتن است	قرب حق از قید هستی رستن است

و قصه ابراهیم علیه السلام نیز ازین قبیل است که همه خلوتگاه در آتش تعین فرمودند و آنگاه مزاحمت اغیار
 اورا بخود مشغول گردانیده بدرجات اعلی و بذروه علیا می مقاصد و معنی رسانیدند حکمت سیر و هم بعض
 دیگر میگویند که چون آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را حق تعالی مشرف خلعت محبوبی گردانید آوازه این نوازه
 بدر و آوازه عالم ملکوت رسید صدای این ندا در گنبد خانه عالم جبروت پیچید همه کائنات بحجت حضرت جناب
 سرور کائنات علیه افضل الصلوات و اکمل التحیات مفتخر گشتند ملائکه که در ابتدا بگفتار بتجمل فیها اظهار
 استغناء نموده بودند و جواب انی اعلم ما لا تعلمون شنیده بودند اکثر مفسران بر آنند که آنچه بعلم غیب حواله فرمود
 اشارت بوجوه حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم بود یعنی شما از نسل آدم همه مفسدان و تبا و روزگاران
 می بینید و من نظر بآن فرزندان رحمت دارم هر چه خلعت وجود یافته از برکت وجود او بوده و هر که محرم حرم
 وصول گشته طفیل بزم شهود او بوده لاجرم چون مقصود وجود آفرینش عالم دانش و بینش وجود با وجود محمدی
 صلی الله علیه و آله و سلم دیدند و از جناب قدس اتقی ملاقات حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله و سلم را
 مسألت نمودند خواجه صلی الله علیه و آله و سلم برین الطباق نه رواق از برای قلبی عاشقان مشتاق بر آورده
 تا حکمت در اینجا آدم بلکه هر ذره هزار عالم دانستند و عذر خواهی آن سوال و طلب حکمت آن توانستند حکمت
 چهار و هم بعضی دیگر گویند که حکمت درین عروج آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم آن بود که تا بواسطه نوا تر
 و توالی تجلیات جلای و جمالی از مقام شنیده بمنزل دیده رسیده و از مرتبه علم الیقین بمرحله عین الیقین ترقی نماید

و تجلی حق یقین آراسته و پیراسته گردد حکمت پانزدهم بعض دیگر گویند که از برای آن ازین زندان
برین ایوان عالی ارکان برآوردند تا لطائف آخرت به بند و دامن همت از زوایل دنیوی تمام و چند باقی را
بر فانی از روی بصیرت برگزیند حکمت شانزدهم تمثیل است که از باب اشارت گفته و آن آن است که دلالت
که واسطه وصال و رابطه اتصال عاشق است بمشوق چنانکه پیش شاه توصیف جمال و تعریف کمال عروس
کند محبت آن چنان متحقق نگردد و محبوب خود را استیلا به جمال و ذیقت کمال مزین ساخته بعاشق در مصفا
جلوه گرمی می درآید و لمعات انوار جمال بی واسطه اغیار بطالب وصال نماید کذا ک ای محمد صلی الله علیه
و آله و سلم مدتی است که آوازده حسن و جمال و بدیه جاه و جلال ما را از جبرئیل علیه السلام میشنوی و تمطش زلال
از نیاب علی قل لباده فی عالم آب حیات میجوی اکنون بر خیز و واسطه بر انگیز نهی بلکه واسطه از میان
بردار که حسن و جمال ما بزور کمال آراسته و نقاب احتجاب جلال ز چهره عروس جمال برداشته و بحار مالال
افضال موج وجود بر افروغ عالم شود بر آورده و در وحدت ذات از کثرت صدق و صفا مجر و گشته بیست

ساقی می ناب بر گرفته	بهر تو شراب بر گرفته	هان گر عشرت ست پیش ای	کان یار نقاب بر گرفته
عکس رخ خویش دید و در جام	هر که می ناب بر گرفته	روشن شد از ان سراج دل	کان ماه حجاب بر گرفته

حکمت هفدهم بعض دیگر گفته اند که حق تعالی میخواست که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را جمیع مقام
و محی شرف گرداند و فاضل ترین اقسام او آن است که بی واسطه جبرئیل علیه السلام باشد چنانچه سابقه
مذکور شد و مستتران گفته اند که آیت امن الرسول ازین قبیل است که بی واسطه جبرئیل علیه السلام از ملک طیب
جل جلاله در شب معراج می شنید و مراد است از حضرت می طلبید و نوید اجابت میرسید بآیات و اخذنا ان سینا
او اخطانا الی آخر سوره و درین باب لطائف بسیار در ساله شریف الاوقات در باب معراج ایراد کرده ایم
فلیطالع ثقه پس حکمت و در بدن معراج خواجده عالم صلی الله علیه و آله و سلم آن بوده باشد که این آیه کریمه بر خود
خود بر آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بخواند حکمت هجدهم تمثیل است که در میان ملائکه اعلی گفت شنیدی
در میان آمده بود و سوالی چند بایکدیگر در معرض عرض در آورده بودند و جواب شافی حاصل نمی آمد گویند که حکمت
چهار صد هزار سال این گفت و شنید در میان بود جواب آن نمی یافتند تا آن سید برگزیده و این نوز بهر دو
و دیده صلی الله علیه و آله و سلم عرصه این عالم را بنمود و خود مشرف ساخته های وارسایه دولت برین
خاکساران و امن آخر الزمان انداختند چون شمر از وصف کمال و نفوت افضال او بر ملا را اعلی و کربیان
عالم بالا ظاهر گشت دانستند که این حل مشکلات باز بسته با اشارت این خواجده کائنات علیه افضل الصلوٰه
خواهد بود و حق تعالی بنا بر استعدای مقربان خواجده هر دو جهان را صلی الله علیه و آله و سلم بر ارم آسمان کن فکان بر آورد

و جواب مسائل ملا الا علی کما یجب و منبغی برایشان املافراید و این گره فرو بسته از کار ایشان بکشاید و تقریر
آن مسائل و جواب شافی آن غمگین در محل خود مبین بر سائل وافی میگردد و انشاء الله تعالی حکمت نوردهم
حکمت در بردن معراج خواجه عالم صلی الله علیه و آله و سلم بمعراج چنانچه امام جعفر محمد ابی صادق رضی الله عنه
میفرماید که آن بود که حق تعالی میخواست تا آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را بتعلیم اذان مفتخر گرداند چون از طبقات
سموات در گذشتند و عرش و کرسی و لوح و قلم در نوشتند بحجاب خاص رسیدند و در آنجا و حجاب فرشته بیرون آمد
با یک نماز بدستوری که حالا معروف است بگفت و آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم استماع فرمودند و این واقعه نیز
بشرح و بسط در محل خود مذکور خواهد شد انشاء الله تعالی حکمت بیستم حکمت دیگر در بردن سرور انبیاء صلی الله
علیه و آله و سلم بمعراج آن گفته اند که تا قدم او بر همه بزرگان و ارکان مملکت متحقق گردد اول در بیت المقدس
امام انبیا گردانیدند تا فضل او برایشان ظاهر گردد و بعد ازان در بیت المعمور امام فرشتگان گردانیدند تا فضل
بر فرشتگان متحقق گردد و در زمین او را در شرق و غرب به پیغمبری فرستادند بعتت الی الخلق كافة تا همه افراد
انس و جن را حاکم باشد و پادشاه باشد پس حکمت در معراج اظهار فضل خواجه باشد صلی الله علیه و آله و سلم
بر جمیع کمونات حکمت بیست و یکم آنکه نقل است که چون نور خواجه عالم صلی الله علیه و آله و سلم پیش از سائر
خلایق از نور احدیت خود بیرون آورد سه مقام از برای وی نصب فرمودند مقام هیبت و مقام لطف و مقام قرب
هزار سال در مقام هیبت بداشت تا مودب گشت هزار سال در مقام لطف بداشت تا منبسط گشت هزار سال در مقام
قرب بداشت تا با حق تعالی انس گرفت چون آن روح پاکیزه را ازان مقام بقالب در آوردند مشتاق آن مقام
گشت چنانکه او را آرام و قرار نماند چنانچه آتش را که بر افروزدند اضطراب حرکت میکند و میل بجانب حلو دارد و
آن چیست از شوق حب و وطن است از اینجا که آمده باز رجوع نماید و مرغی را که از باغ بوستان گرفته بقیه
محبوس گردانند می تند و خود را بر زمین می زند آن همه از اشتیاق و وطن است اول است

بازشاهی تو درین دالگه آرام گیر	سوی شهباز بهیروز آنکه وطن میطلبی
بر سر عرش و دیدم که گویار کجاست	گفت با تست شب و روز من میطلبی
حاجت پرده بر افکن که بان پیشتر آید	جام می گیر اگر شرم شکن میطلبی

القصه چون روح مبارکش را اول در مقام هیبت بگذاختند و بلطف پرداختند و بقرب بنواختند و در اشتیاق
همان مقام و قالب قرار نداشت و جوای آن قرب بود و جان را بمقام قرب بردن بی بدن هیبت نداشت که
اگر کالبد بی جان ماندی از نصب آیات شریعت عاجز آمدی لاجرم نفس بطفیل سر انجام بردند چون نفس ذوق
مقام سیرایت خاطرش هم آنجا فرو آمد گفت جای خوش است از اینجا زوم باز نگردم ازان معنی بدین عبارت تقریر فرمودند که

دلی فتدلی خطاب آمد که ای حبیب من صلی الله علیه و آله وسلم اگر تو طالبان راه نمانی که نماید اگر تو ابواب معصیت و جوارح نمانی که نشاید
 متوئی از یکم تو نیز خسته | هر یک ز هزار رنج رسته | اگر مرده بود و گر که مجروح | یابزد تو این شفا این روح
 ای درویش مثل خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم مثل باز بود بازی | بهزار دینار خرمند و بوی خوشگی صید کنند که بد همی هم نازد
 ای محمد صلی الله علیه و آله وسلم تو بازمانی کنجشکه چند که عبارت از امت تواند با تو صید خواهم کردن چون تو اینجا بشی ایشان را که آرد
 بیعت تو باز عتقه و زمین تی مرغی می دانه چین | از بهر صید این چنین از دست شد پزیده

ای درویش خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم در دامگاه صید بودند و هم صیاد مرغی بودند از ایشان گذرم الله
 پرواز کرده در صورت صیاد می دعوت الی الاسود و الاحمر گرد کائنات پرواز میکرد تا عاقبت مرغ وصال
 موسی علیه السلام خواست که بایتر کمان اری انظر الیک صید کند نتوانست صید کردن از آنکه تفرزد در
 اوج کبریای لن توانی آشیانه داشت بصد هزار عزت زشت را از وی باز دادند که لم تذلل سر بلک پس
 همون مرغ بود و همون دانه و همون شمع بود و همون پروانه بیعت | مادر غم خویش غمگسار تو خوشیم
 شوریده و سرگشته کار تو خوشیم | محنت زدگان روزگار تو خوشیم | صیاد نیم هم شکار تو خوشیم

باب پنجم در بیان فضیلت شب معراج و عجایب آن و غرائب آن
 شش ست بر سه حکمت و تفسیر سی حروف بجا حکمت اول نقل است از تفسیر امام یعقوب کاشانی
 حکمت چه بود که حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم را شب بردند و درین چند وجه است وجه اول
 آنست که شب از روز فاضل تر بود زیرا که شب نتیجه بهشت است و روز نتیجه دوزخ است چون حق سبحانه
 و تعالی بهشت و دوزخ را بیا فرید هر دو منور بودند زیرا که آتش دوزخ در اصل خلقت سیاه حق تعالی بفرمود
 تا روشنایی را از آتش سلب کردند و در ازان روشنایی بیا فرید و بفرمود که هر کجا در بهشت تاریکی بود ویران
 آورند و شب را ازان ظلمت بیا فرید نمی بینی که در روز همه رنج و مشقت است و در شب همه آسایش و راحت
 است قوله تعالی وجعلنا نومکم سباتا وجعلنا الیل لباسا وجعلنا النهار معاشا و لهذا پیشترین
 کشف احوال انبیاء و اولیاء در شب بود مثل الخلیل و الکلیم علیهما السلام و مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم را هم
 شب بردند تا صدیق از زندیق پدید آید شب تلج جنت است شب از ریاض جویبار سرای نعمت است
 شب فراغگاه مستاقان است شب وقت عذر خواستن عاصیان است شب روز بازار عاشقان است شب
 وقت مناجات صادقان است **بیعت** در روز اگر گم نیاید محرم شب هفت غمت مرا بیش چه غم
 بهشتیان هر عطائی که در بهشت یابند خلوت شب یابند چون آفتاب بر آید روز عوام در آید چون شب آید روز خواص در آید
 حکمت دوم نقل است از کتاب معارج النبوه تصنیف مولانا معین الدین آورده که در اختیار شب

آنکه شب پرده اسرار است و محرم هدم یاران ننگسار است پرده عصمت است جذبه رحمت است بارغ یقین است
چمن ان یقین است تخت و تاج اولیا است بخت و معراج انبیاست بنده گاه عبادت خلوتگاه زبانه دست بیت

شب محرم راز خستگان است

شب خلوت خاص عاشقان است

تاراج کرب اهل فوق است

معراج قلوب اهل شوق است

جرعه از مختصرات معین سکین مسجج در فضائل شب بشنو

قرارت فرمود شیخ آیات کلام ربانی جل و علا و تحقیق کرد بدان ای درویش که فضائل شب بسیار است و
خصایص ادبی شمار و تفصیل این اجمال آنکه الف آرام و قرار را باب اضطرار و اصحاب انتظار در شب است
و جعلنا الیل لتسکنا فیه یا بخت صائمان تبین للصائم فرحتان و حین تعین افطار در شب است
ثم اتموا الصیام الی الیل تا تجلیات انوار جمالی و جلالی در مریای منظر و آثار در شب است فلما جن علیه
اللیل رای کوکبا ثوابی حساب احیای شب میمون لقی نه برابر ما هی بلکه بهتر از هزار شب است لیلة
القدر خیر من الف شهر صرح جود و سخای عطای بی ریای مخفی از نظر اغیار و شب است ینفقون
اموالهم باللیل ح حلاوت طاعت مطیعان در شب است فم الیل الا قلیلاً خزان عبادت اهل سعادت
یا اقبال یا اوبار در شب است امن هو قانت انا الیل و دبدبه تسبیح مسبحان عالی مقدار در شب است و سبت لیلاً
و ذوق قرارت مقربان شیرین گفتار در شب است یتلون آیت الله انا الیل در راحت جرم و بندگان فرموده
روزگار و سرایه استراحت و فرماندهگان سوگوار در شب است هو الذی جعل لکم الیل لمباساً و النوم سباتاً
و زینت و تجمل و سکون و تحمل و فریت همیشه صدق و توکل را دوام و استمرار در شب است و جعلنا الیل سکناء
س سوای خواب در دیده انوار در شب است و من آیته منا مکرم باللیل ش شرف نزول قرآن گوهر بار
عرفان شمار در شب است انا انزلنا فی لیلة القدر ص صولت و هیبت و حلول اسرار دران دل شب تار
در شب است ان ناشئة الیل هی اشد و طأ و اقوم قیلاض ضیای لواطن معانی مساکن متبجیان قائم
شب زنده دار در شب است ان ربک یعلم انک تقوم ادنی من ثلثی الیل ط طرب و نشاط و اکوان با منبسط
دولت یار در شب است و من الیل فسیحه و اباد السجود ط ظهور و شایع آشنایان اظهر من الشمس و
ابین من النهار در شب است و آیه لهم الیل المسلم منه النهار ع عشرت مومنان مراض روز و دار
در شب است احل لکم لیلة الصیام الی لیسات کمر غیبت مواعدت روز بازار مشتاقان ویدار
در شب است و وعدنا موسی ثلاثین لیلة ف فتح و ظفر بنظر خط و خطاب ملک اکبر موسی علیه السلام
و خلاص مومنان از کفار در شب است فاسر بعبادی البلاق قافله سالار مخدوم مهاجران و انصار متوجه

قبله اقبال و کعبه آمال و استنظار در شب است فتجد به نافلة لك كفايت لوطا عليه السلام آن نیمه بزرگوار
در شب است فاسر يا هلك يقطع من الليل لذت مناجات ابرار و ذوق طاعات حضرت پروردگار در شب
است اقم الصلوة لدلوك الشمس الى غسق الليل مم معرفت حقائق اسرار و سرایر فاعتبر و ايا اولی البصار
در شب است و من آيته منامكم بالليل ان نور سرور و نور شهود و جبین مبین بندگان نماز گذار در شب است
من کثر صلوة بالليل حسن وجهه بالنهار و وجاهت قسم باری تعالی جل و کراه بر سبیل تکرار در شب است
والليل و ما وسق والليل اذا عسعس والليل اذا يغشم والليل اذا سحج ه هیبت رخسار اسرار مشبه
بظلمت شب تار و مثل بسواد لیل و داج زنگبار در شب است کائما اغشيت وجوههم قطعاً من الليل
مظلماً لا لالی معانی تدبر و تفکر در آیات بینات صنع آفریدگار در شب است و بالليل افلا تعقلون
می بین و برکت سفرید ابرار و سند اختیار اعنی محمد مختار صلی الله علیه و آله و سلم بحریم حرم بار کردگار در شب
ست سبحان الذی اسرى بعبده لیلًا قال والذی رحمة الله علیه فی فضائل الليل و الثمائل غزل

خوان نعم نهاده بین بهر صلا ی نیم شب	دست کرم گسترده بین بهر عطای نیم شب
وقت صال و ستان و نیم شب یدم چنان	ای چشم جان عاشقان با دافای نیم شب
هر نیم شب تیر و عابر چرخ هفت می زوم	کان کارگر آمد مگر تیر و دعای نیم شب
هر نیم شب آیدند از بارگاه کبریا	بخشای گوشت هوش را بشنوندای نیم شب
گوید که هل من تائب جوی که هل من متب	جوید که هل مستغفرو انتهای نیم شب
تا تو بپذیرم از دودین جرم برگیرم از دود	او داند از من من از داند از خدای نیم شب
هم عید بین هم قدر بین هم صدر بین هم نو بین	هم شمس بین هم بدر بین و رنگنای نیم شب
هم تاج بین هم تاج بین هم جسم جان تاج بین	هم لیل المعراج بین و برسمای نیم شب
بان ی فرای کار کن شب ناله های زار کن	دل مرده را بیدار کن از ناله های نیم شب

حکمت سوم در برون معراج آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در شب نقل است از کتاب معراج منی
سبحان الذی اسرى بعبده آن است که چون خواجه عالم صلی الله علیه و آله و سلم مست شراب محبت گشتند
و قصد عالم قرب کردند بکلمه مستی آرد از غایت فلق و شوق برخواستی و برشته و در بیابان عشق و در راه
حیرانی و سرگردانی ظاهر میگردد و لطف محبوب وجود او را در هوش عزت نهاده بر سر هیاهوی بازار عشق که مر
آزایت المقدس خوانند بر داور دل عاشقان قدیم بیند و حیرت ایشان مشاهده کند چون برون خواجه
عالم صلی الله علیه و آله و سلم از کعبه معظمه تا مسجد اقصیٰ مرعوب بود پس بدان ثنا گفتن بر خود سزا بود و اضافه کردن

بخود و ابود که سبحان الذی اسری بعبدہ لیلًا و معنی دیگر در اسری بعبدہ آنست که چون از راه دوستی مغایرت از میان دو دوست سلب شود هر آینه محبوب محب گردد و محب محبوب شود و فعل و بدین مضاف بود و فعل این بدو مضاف گردد حق تعالی خواست که تا اهل عالم بدانند عقد محبت میان احد و احد موکده است و عهد دوستی موکده و فرمود که و من یطع الرسول فقد اطاع الله و از کمال محبت در عالم صورت فعل مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم بخود اضافه کرد که و ما دیمیت اذ نصیت و لکن الله رکه و در عالم معنی بحکم و انا الیهم استلشوقا سیر و سلوک او را با سرای حضرت خود بخود اضافه کرد بدان بر خود ثنا گفت که سبحان الذی اسری بعبدہ لیلًا معنی دیگر در اسری بعبدہ آنست که حضرت ذوالجلال بر خود و انا و بینا می احوال است و جمال و جلال و کمال و بها و مجدا و بر کمال پس هر آینه محبت او هم خود او تا سرافیه سواه ظاهر شود و ارادت لم نری او آن بود که بر تو جمال و جلال خود بر دیده محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم قابل دستبرد بود جلوه کند تا عشق او بیفزاید و شوقش زیاده شود و او را از عالم بشریت به عالم نبوت آورد و از عالم نبوت به عالم رسالت آورد و از جهان رسالت در اولوا العزم در آورید پس بر سریر غرت و اصطفا بر آورد پس محرم حرم خود کرد پس در خلوتخانه قربت ابدیت عند البارش و او را تا بموعد وصل حاضر شد و هم بدو مراد را ناظر شد پس آمدن او را اضافه بگردان خود کرد بدین معانی بر خود ثنا گفت که سبحان الذی اسری بعبدہ لیلًا معنی

و اندر همه حال اعتماد تو بر اوست
گویند جهانیان که از عالم اوست

در عالم عشق گر قیام تو بر اوست
در عالم تو هر آنچه آید در دید

معنی دیگر در اسری بعبدہ لیلًا آنست که چون قطره از قطرات باران در بحر محیط افتد هر آینه کم شود بوسه اشارت نتوان کرد اما چون بتلاطم امواج بر سر آید هوا را چون مشکلی خود بیا بد بزد و او علی بر کشد ظهور یابد چون این معنی در ذهن مقرر شد بیا بد نیست که خواص عالم صلی الله علیه و آله و سلم در آوان استهلاک چون قطره در بحر موج عشق گم گشتند محب و محبوب که وصف ذات قدیم اوست بتلاطم بحر عشق وجود گم شده او را در ظهور آورد و او را بخود کشید و در بارگاه قدیم بر او کشاد و نقاب عزت از جمال با جلال برداشت و در خود فرمود که کمال تذللی بک بدان بر خود ثنا گفت و اظهار او را از آنجه بحر عشق بخود اضافه کرد که سبحان الذی اسری بعبدہ لیلًا معنی

یک موج ازان کینند بالاشد
هر چیز که پنهان است بدو پیداشد

آن قطره که از عشق همی دریا شد
تحقیق بدان که اندرین ملک عظیم

ایضا معنی اسری بعبدہ آنست که در عالم تحقیق محب چون در خود نگر و محبوب را بیند چون در محبوب نگر و خود را بیند المؤمن مرآة المؤمن زیرا که وجود او و مشاهد و وجود این مشاهد او است گاه او شاهد و این مشاهد

وگاه آن مشاهد و این شاه پس اسرای بعبده عبارت از چنین معنی بود رباعی

ای آنکه ترا از حسن من هست خبر	خواهی که بیانی من امرکان نظر
آن آنکه که قابل عکس من ست	آن روی محضست درک بنگر

ایضا معنی اسرای بعبده آن ست که سایه را در نظر بیند و هست نماید اما نباشد بلکه هستی او مضاف بذاتی باشد زیرا که سایه بی ذات نباشد اما را بود که ذاتی که بی سایه بود در عالم صورت چنانکه در نقل صحیح آمده است که ذات محض نبوی حضرت سید کائنات صلی الله علیه و آله و سلم را سایه بر زمین نیفتاد و بی زیرای که ذات مقدس او صلی الله علیه و آله و سلم آفتاب آسمان رسالت بوده و ماه فلک جلالت و مرآت آفتاب و ماهتاب را سایه نبود و گیر آنکه خواجه عالم صلی الله علیه و آله و سلم روح صرف و قالب مطهر و در صفات متشکل ارواح دیگران بود زیرا که قالب مطهرش محلی رسیده که ارواح دیگران در آردان کشف بدان نرسیدند و ملک که روح مجرد از تقرب آن حذر کرد که لو دلت اغلته لا حترقت بالی و سایه را از جسم کثیف تصور توان کرد از روح لطیف و گیر آنکه خواجه کائنات صلی الله علیه و آله و سلم نور مقدس بود و خلق نوری من نور از اشارت بدان است که عبارت از ان ست و در کلام مجید آمده که قد جاءکم من الله نور و لکن جعلناه نورا پس تصور سایه از نور از خرد و دور بود و گیر در دور آمده است که آدمیان بر هیاتی باشند که از هیات کل ایشان سایه ساحت بر عرصات نیاید بمعنی امام حجة الاسلام محمد غزالی در کتاب مصون علی غیر اله آورده است که پس ای جوانمرد سید بشر صلی الله علیه و آله و سلم بر هیاتی بود که دیگران در عقیب خواهند بود و صحبت اختیار را زیرا که امور آن جهان هر آینه درین جهان نباشد تا عقل بدان اعتراف تواند نمود و گیر آنکه ذات مقدس خواجه عالم صلی الله علیه و آله و سلم سلطان کائنات پادشاه موجودات بودند و من یطعم الرسول فقد طاع الله سر این معنی ست و در خبر آمده است صحیح که السلطان ظل الله فی الارض سلطان سایه لطف حق سبحانه و تعالی ست در زمین سایه را سایه نبود پس او چون سایه لطف الهی بود اگر سایه را ذات بخود اضافه کند روا بود و اگر باختیار آن بر خود ثنا گوید

سر او را بود سبحان الذی اسرای بعبده کیلا رباعی

ختم ملکوت ماند و در خانه اوست | آن طایم و شست جنت و بهشت اقلیم | کمتر ز یک کنگر کا شانه اوست

باب ششم در بیان آمدن جبرئیل علیه السلام بامر ملک علام و آوردن براق شریف اخلاق و ابتدای عروج که از کد ام جای و از کد ام خانه و کد ام ماه و کد ام شب بود

مشتمل بر چهار فصل

فصل اول در ذکر آزار یافتن حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم از نعم خود و اهل بیت

و آمدن نجافته امهانی و پیر و ختن آن جناب سالت آب بخت استراحت در خواب

حاوی بر هفت لطیفه است لطیفه اول نقل است از کتاب بحر المکاشفی تصنیف ابولیت سمرقندی
که مصداق در برون معراج آن بود که پس از وفات حضرت بی بی خدیجه کبری رضی الله عنها بود گویند که
تا خدیجه بود دست کفار عرب بیاران و اقربای آنحضرت دراز نشد و تا ابوطالب زنده بود هر دشمنی که قصد
رسول صلی الله علیه و آله و سلم کردی ابوطالب شمشیر در کمر حائل کرده بکوه اوقیس برآمدی و آواز می آوردی
که یا آل هاشم و بنی عبد المطلب همه جمع آمدندی و گفتندی که ای سید عرب حال چیست ابوطالب گفتی به برادرزاده مرا
نصرت کنی ابو جهل و ابولهب و جمله اهل قریش را زهره بنودی که یکی از یاران رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم را
خری رساند چون ابوطالب از دنیا رفت حال دیگر گشت و جفای کافران متواتر شد و سر سید کوین
صلی الله علیه و آله و سلم بر کوه حرا بودند شبانگاه بیامدند گذر بر درماری ابو جهل بود ابو جهل را خیل و شتم مضوم در پیش
بود ابو جهل و ابولهب در آن روز با هم شسته بودند چون چشم ابو جهل لعین بر حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه
و آله و سلم افتاد گفت یا محمد علیه السلام وقت آن آمد که این دعوی پیوده را بگذاری چه مهری هست که شب رو
بگری سگداری چون ابولهب از ابو جهل بن سخن بشنید ابولهب علیه اللغه گفت اے سید عرب تو باقیم چه سخن
میکنی و اندازدی می مایید انتم که با دیر ابرو بزرگ کرده ایم ابولهب از جای جست پیش سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم پرید
بسی ناسزا ها گفت و آن بد بخت لعین سگی بر پشت و بنداخت بر ساق پای مبارک سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم زد و پای
مبارک سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم مجروح شد و خون روان گردید از زمان در افق علی یکمرب نماند که آب ز دیده بنارید بیا

دران دم زدنال شاه عرب	بیامد و آن آن سگ بولهب	بنداخت بگرفته سنگ از زمین
بز و ساق پای رسول امین	روان گشت خون مبارک از آن	زمین گشت مانند ارغوان

و این خبر بصدیق اکبر رضی الله عنه رسید بیامد و دید که خون از ساق پای مبارک سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم
روان شده طاقت نیاورد و خواست که تیغ حائل کند و بسوی ابولهب لعین رود و سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم
اورانگداشتند و گفتند که ای ابی بکر وقت محنت ماست خدای تعالی بر ما مقرران افق علی را جلوه کرده است
و من نیز مقربان را گواه گرفته ام فردای قیامت چون عاصیان است من پای بر صراط نهند زبانی و دوزخ خواهند
که ایشان را نگذارند و بر دوزخ اندازند و من بگوشه صراط استاده باشم گویم اتی بحرمت خود مناس
ما حق من که گناه است من در گذاری و پایهای است مرا بر صراط نگه داری و سلامت بگذرانی میریت

بد و گفت سیدایایار من	بکن گوش اینجا تو گفتار من	دران دم که محشر شود آشکار
که هر کس بجالی فرو مانده زار	رسد استان بر صراط و یق	نهند اندران جا قدم بر طریق

گویی ایا قادر ذوالجلال	که خونم روان کرده اهل ضلال	بجای جهان ای خدای جهان
سلامت همه امتان بگذران	پس صدیق از حضرت صلی الله علیه وآله وسلم عذر خواستند	
لطیف و موم نقل است از کتاب معارج النبوت تصنیف مولانا معین الدین که راویان اخبار بنویسند		
و ناقلان آثار مصطفوی صلی الله علیه وآله وسلم در معراج آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم و آیات متعدده و حکایات متنوعه ایراد فرموده در وقت آن نیز اختلاف نموده اند اکثر علما بر آنند که معراج در ماه ربیع الاول		
سال دوازدهم از نبوت واقع شده و بعضی دیگر گویند که پیش از هجرت یک سال پنج ماه برین تقدیر در ماه		
شوال یا زدهم بوده باشد و بقولی در شب بخت و هفتم رجب بوده و محدثان برین قول رفته اند و بروایتی		
در بخت و هفتم ماه ربیع الآخر و بروایتی در هفتم ماه مبارک رمضان در سال دوازدهم از نبوت بوده و بعضی		
بر آنند که بعد از نبوت به پنج سال این صورت روی نموده و اکثر بر آنند که در شب دوشنبه بوده چون آنحضرت از جفاکار		
ایلب لعلین و لنگ شدند گفتند دستهای که غمهای دل خود با وی گفتمی و یاری با هستی که غمگسار		
ما بودی انگاه روی مبارک بخانه امهانی نهادند بیک قول امهانی دختر ابوطالب خواهر شاه مردان		
امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه بود و میان ایشان حرمت رضاع بود و بیک روایت امهانی عاتکه بنت		
عبد المطلب است عمر حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم و بروایتی بعد از نماز شام و بروایتی بعد از		
ادای حقن آن سر حلقه او لوالالباب در بز و امهانی را در وقت صبح سعادت رفت نمود امهانی		
بیرون آمد شاه انبیاء صلی الله علیه وآله وسلم را دید که بر در ایستاده اند از فرح در خانه بگنجید بیت		
امروز صبح ما چه مبارک دمیده بود	کان شاه را بدل شده کان دل کشیده بود	
انگاه گفتند ای عمه همان خواهی امهانی گفت هزاران دل عمه فدا شد خاک قدم اینچنین همان بادری باعی		
ما کوره دل بر تو پیای بزم نیم	وانگه ز جگر بر تو کباب بزم نیم	
روزی که بخوای آمد ای دوست گوی	تا بر گذرت ز دیده آب بزم نیم	
انگاه قدم مبارک در کلبه امهانی نهادند و از سر تلطف و دلداری پرسیدند که ای عمه در کلبه چه داری		
گفت سید او را مید که این کلبه از آن شاست و هر چه در کلبه دارم آن نیز از آن شاست رباعی		
این جرعه سودای تو هر خس نخورد	الا دل پیش من که واپس نخورد	
مهمان من سوخته ناله هرگز	زین ترس که نان سوخته کس نخورد	
یا رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم بر شما پوشیده نیست که عورت بیوه ام در کلبه نه مایه دارم و نه میوه دارم		
در ویشان را جگر بریان شده و دل کباب گشته و آب چشمها باشد اگر مهمان شوید از رشته تماجت میسازم		

و از دو دیده نهاده در وی اندازم آن آفتاب ماه شکاف ذره پروری کردند و آن نخل قامت خسته نوازی
فرمودند دعوت او را اجابت نمودند و برکت آنکه دل غمزه بیوه را در یافتند پایه عزت او بالا گرفت و بقباب
توسین رسیدند و حاسدان از غیرت در کشاکش جان کندن که عبارت از نزع ست افتادند امهانی میگوید
که نان جوین و کوزه آب پیش بر دم خواجه آنرا به تبرک تمام بخوردند بعد از آن پهلوی مبارک بر بویا نهاده در خواب شدند
امهانی گفت مخدوم من در خواب و کلمه پراز دشمن و خانه من خالی در می و در بندی ندارد و نباید که کسی خبر یا بد قصد خست
محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم کند باید که من امشب پاسبانی آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بکنم لطیفه سوم
در تفسیر زوال المذکرین آورده است که امهانی شمشیر ابوطالب او را کمر حائل کرده به پاسبانی آن سرور با ستاد گفت اگر
دشمنی قصد سوختن کند جان خود را فدای سول الله صلی الله علیه و آله و سلم بکنم آن مردوار گرد و سربازی پاسبانی میکرد و با عی

دچار ترانثار جان باید کرد	این کار بر رسم پاسبان باید کرد
پس هر چه تو گوئی همه آن باید کرد	جان در سر کار و دستان باید کرد

بر وایت دیگر و تفسیر مطالع دیده ایم که امهانی دوک از سر حربه بیرون کشید و در دست گرفته و گوشه پنهان شد
با ستاد گفت اگر کسی می خواهد عالم صلی الله علیه و آله و سلم تیر می نگر دمن باین دوک دیده با می و ابرین کفتم با عی

تا پای شوم زیده سوخته تو در دم	جز بر سر کوس تو بکوس ز در دم
لایق نام ای دوست فدایت کردم	ای کاش فدای بندگان تو شوم

لطیفه چهارم نقل است از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین که اکثر محدثان قائل باین
روایت اند که در آن شب آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بخانه امهانی بودند و آن خانه میان مرده و صفا
ست و آن داخل حرمت و آوان کفالت ابوطالب آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم در آن خانه می بودند
باین معنی آن خانه را بخود اضافه فرموده گفته اند که در خانه خود می بودم و روایت چنین است که آنحضرت صلی الله
علیه و آله و سلم نماز خفتن را گذاریده بودند و چشم مبارک بخواب بودند و در مقام توجه بجناب قدس الهی
الطینان پذیرفتند و نظر عنایت بجانب خاکساران امت تحقیق یافتند همیت

بصورت خواب دل در استقامت	ز باش امتی گویا قیامت

لطیفه پنجم نقل است از کتاب لمخوطات که حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم در خانه امهانی
خواهر امیر المؤمنین علی رضی الله عنه خفته بودند و در آن شب کلیم پوشیده چون حضرت سالت پیراهی صلی الله
علیه و آله و سلم کلیم پوشیده بودند جمله فرشتگان را امر شد که از حجاب عظمت تا ایشان کلیم پوشند چون
همه ایشان پوشیدند سرور سجده نهادند گفتند آئی ما را آگاه کن که بموافقت که ام نیکبخت است فرمان آمد

که بموافقت رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم حبیب ما امروز در ویشی اختیار کرده گلیم پوشید اگر رسول صلی الله علیه وآله وسلم در ویشی قبول نکرد و برکت در ویشی او بعالم بنودی هیچکس سلامت نماندی بلکه هلاک شدی و از رسول صلی الله علیه وآله وسلم است که گلیم و صوف پوشیدن سنت انبیاست و آن زمان کسی از انبیا و اولیا حاجت و مهم پیش آمدی در حال گلیم و صوف را پیش داشتندی و بحضرت بنی نیا زحل فکره مناجات کردند و گلیم و صوف را شفیع آوردندی خدای تعالی آن مهم را بکفایت رسانیدی از برکت گلیم و صوف لطیفه ششم در معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین آورده که معهود چنان است که برقع داران مقام انوشت در کنج زوایای نجال بوقت حضور فحول رجال در محب متوازی میکردند القصه چون مبارزان میدان مردی و مردی بسبزه زار فلک گذری میکردند و مقنعه دار حجره چهارم در کنج زاویه عین حامیه گرنیت آری آفتاب که نور عاریتی دارد با نور حقیقی چه تفاوت نماید اول ما خلق الله تعالی بنوری کجا برآید امضا در تیشلی مبین گردد و ای در ویش قاعده است بین الناس وضابطه بنی شایبه التباس چون عقد نکاح میان عروس و شاه منعقد گردد و قواعد محبت بینما استحکام پذیرد چون وقت زفاف در آید چنان توقف نماید که تاشب در آید و دست فلک جلایب ظلمت بر چهره خلقت فرو گذارد و پاسداران قل من یکلؤکم بالیل والنهار عرصه بساط روزگار را از نا محرمان اغیار پاک گردانند مولج افواج متحرکان از بهت کن فکان ساکن گردند و بطور باذکار خود قرار گیرند و خوش با کام و جام خود آرام یابند مشاطه که دلاله وصال ستان عروس صاحب حال با جلایه کمال و زیور اقبال بیاراسته شبگاه در خلوتخانه شاه بفرستد تا بتکلیف نقاب حشمت از جمال عزت برداشته دست موافقت در گردن مرافقت یکدیگر در آرند لاجرم خواجه ما را صلی الله علیه وآله وسلم که دره التاج عروسان حرم سرای قدس بودند و حبیب عشوه نمای طربخانه انس بودند و در آن شب فرخ لقب مشاطه گان قدرت الهی جبهه عروس شب را بغالیه مشک و بوسل و قمر نفل بیارستند و فرشان حکمت خداوندی حل و علاشا در وان ورافشان ضیار از سر عروسی سرای عالم برداشته شامیانه عباسی شام را بر بنظرین حجره آبنوسی قام گسترانیدند آن خلوت نشین نازنین لی مع الله را در خلوتخانه دنی افتد لے بر بساط انبساط قاب قوسین بر تخت اودانی نشانیدند و در ایوانی سربهر قاضی الی عبده ما اوحی در گوش جاننش فرو خواندند و معنیان عالم غیب از زبان لاریب این زمزمه اش می شنواید غزل

بیا در بزم اودانی بجی حرفی دمن بشنو	وزان اسرار ما اوحی عجب طور سخن بشنو
اگر اسرار وحدت را از من باور نمیداری	تو گوش پیش خود بکشای بے کام و دهن بشنو
برا فکن نور ظلمت را ز ره بردار کثرت را	پس انگه سر وحدت را تو هم از خویشتن بشنو

گهی از شوق می نالم خبر که دارم از عالم
جوانی میرسد مردم گوش من از ان عالم
معین برکش می باقی بنه لب لب ساقی

رنجی در خاک میالم من ای جان راز من بشنو
که من راز تو بشنیدم تو اکنون راز من بشنو
پس آنکه در مشتاقی از ان خوب ختن بشنو

لطیفه ششم در تفسیر حقایق آورده است که والفجر بالفجر معرفت از سینهای عارفان چنانکه نقل است
که چون دل عاشق از لطف عشق بسوزد و ابر شوق وصال در جنبش آید و برق جمال از وی بدرخشد بهفت
آسمان و هشت بهشت و درخت سدره المنتهی و کرسی و عرش و حجاب کبریا و قاب قوسین بلوامع جمال خود
بیاراسته فرمان در رسد که دریای عشق عاشقی است که در سرا و باضطراب آمده است این موج عرفان جمال ماست
که از و پدید آمده به عالم علوی رسیده و گویند که بار خدایا سوخته بنده ایست آتش عشق تو فرمان برسد که بجلال عزت من
که من بوی مشتاق ترم از آنکه حبیب من صلی الله علیه و آله و سلم من که شب معراج اوست و انا شوق الی لقاءکم

فصل دوم در ذکر خواست نمودن فرشتگان ملا الا علی و کرم بیان عالم بالا از حضرت
سبحان از برای آمدن بآستان بوسی سید انس و جان صلی الله علیه و آله و سلم

مستمل است بر هفت لطیفه اول نقل است از کتاب مبارک النبوة تصنیف مولانا معین الدین
که ابو یزید قدس سره گوید که لو یجلاوه من النبی صلی الله علیه و آله و سلم ذرة لم یقم لها ما دون العرش
اگر یک ذره از مقامات محمدی صلی الله علیه و آله و سلم به عالم ظهور آید عرش و ما دون آن در پر تو نور او بسوزد
و بهم سخن سلطان العارفين قدس الله روحه که فرمود در بحار معارف غواصی کردم چون بجز معرفت حضرت رسالت
پناهی صلی الله علیه و آله و سلم رسیدم میان خود و او هزار مقام دیدم که اگر بیکه نزدیک میشدم سوخته میشدم بهای

و ان سوخته دولت و صالت دل ما
یک حرف نخوانده از کمال دل ما

ای سوخته سطوت جلالت دل ما
در دفتر کن نکان اگر در نگر و

لطیفه دوم نقل است از کتاب نزهت الابرار از معراج آن سرلج و حاج شعله آفتاب عالم تاب نبوت حضرت
رسالت مرتبه جلالت منقبت محمدیه علیه و شریف النجیه و لطائف المابده از افق رفعت دار شاد و تابید بر عالم
کون و فساد و بید و روی زمین ملو از نور دعوت او شد و شعاع شمعش باطراف آفاق رسید و سرا پرده
عزت و دولت و ملت او از قاف تا قاف کشیدند زمینیان دیده ظاهر و باطن خود را بجمال باکمال باو کسل
ساختند آتش غیرت آسمانیان افروخته شد و جان مصفا ی ایشان از اشتیاق دیدار با مقدار آن سید مختار
صلی الله علیه و آله و سلم سوخته گشت زاری کنان دست تضرع و نیاز بر آوردند و حال شوق و ذوق بدیدار آن

عروس عالم عنایت بحضرت بی نیاز بودند که الهی باران نصرت فرماید تا نزول بجانب زمین کنیم و لبهای خویش
 با سلام تراب عتیبه بارگاه سیدانام علیه افضل الصلوة والسلام مزین نمایم ندان حضرت کبریا در رسید که خاموش باشد
 مانیز میخواهیم که عالم بالا و طارم اعلیٰ محل رحمت و انوار حضرت ماست بحضور قدم آن عالمیقدار مشرف سازیم
 اگر فرشتگان آسمان اول را بفرماییم که بقدم شریف آن سرور کائنات علیه افضل الصلوة والسلام واکل
 التیمات مشرف گردند هر آینه که در زمین نگنجد چون فرشتگان آسمان اول فرود آیند و چندان آدمی و پری
 و وحوش و طیور جای گیرند چون فرشتگان آسمان دوم فرود آیند و چندان از اینها جای گیرند چون فرشتگان
 آسمان سوم فرود آیند و چندان از اینها جای گیرند چون فرشتگان آسمان چهارم فرود آیند و چندان از اینها
 جای گیرند و چون فرشتگان آسمان پنجم فرود آیند و چندان از اینها جای گیرند و چون فرشتگان آسمان ششم فرود آیند
 و چندان از اینها جای گیرند اگر فرشتگان آسمان هفتم فرود آیند و چندان از اینها جای گیرند چون ساکنان
 سدره المنته فرود آیند و چندان از اینها جای گیرند و همچنان چون وارندگان کرسی و حاملان عرش گروه گروه
 فرود آیند هر کدام و چندان از اینها جای گیرند عرش اعظم اشرف اجرام مکونات است بقدم مكرم آن مقدم
 عالم قدم مزین و منقح فرماییم و آتش شوق بدو گماریم و وقت صطبار از او برآیم و دمار از صلوة و صبر و برآیم تا بی حجاب
 وسیله اصحاب روی بجانب ماهند و بر همه آسمانها و محب جناب قدسیان و عرشیان سایه اندازد و لیکن از ذوق
 التقا و شوق لقای پایچ کس از ایشان نه پرواز و شمار ابدیدار او مقطر و مستبشر گردانیم منقطر و مترصد بودند آن
 زمان که بمقتضای الامور و مهونه باوقاتها وقت آن وعده رسید که سال دو و ده هم از بعثت بود هر ده ماه
 قبل از هجرت و سن مبارک پنجاه و دو سال و یک ماه بود لطیفه سوهم نقل است از کتاب حیره الانسان
 تصنیف خواجہ احمد بغدادی چون نوبت معراج آن سرور صلی الله علیه و آله و سلم رسید فرمان حق تعالی بجهنم
 و میکائیل و اسرافیل و عزرائیل علیهم السلام و عرش و حاملان عرش را و کرد و بیان و قدوسیان و لوح و قلم را
 و نه فلک را و هشت بهشت را و حوران و قصوران را و جمله فرشتگان مقرب را و لوح یک لک ببت چهار
 هزار پیغمبران را و آفتاب و مهتاب و جمله ستارگان را ندا در رسید که شما آرزوی زمین جمال آن حضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم میکنید حاجت همه را برآوردم و دیدار حبیب خود صلی الله علیه و آله و سلم همه اینها را چون بیند ندا در رسید
 ورنه فلک خلاقه شادی و افتاد و در هر مقام فرشتگان فرشتا و بساطهای نور گسترانیدند و همه خود را با بیار استند
 و هشت بهشت و نه فلک را زینت کرد و در باز حکم حق تعالی بر عزرائیل مرود رسید که ای عزرائیل امشب آن
 شب است و عاے ترا قبول کنم و طوق لعنت از گردن تو دور کنم ایس علیه اللغه گفت خداوند مرا و من
 این است که امشب و ام غفلت بر خلایق اندازم تا هیچ کس بیدار نباشد و بر مشغولی من کسی دعای بکنند

و بر مراد خود کس گناهکار و عاقلند که امشب مقبول است و من در لوح محفوظ دیده ام که درین شب کسی بیدار باشد
پنجم باشد و اگر یک کس از امت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم بیدار باشد گناه تمام اهل عالم آمرزیده شود
و هشتاد و هزار سال است که منتظر این شبم ندآور رسیده که ای ملعون تقدیر ما در حق تو چنین است که من و انجم هیچکس
ندانند ابلیس علیه اللعنه شادمان شده و ام غفلت بر خلائق انداخت و بعد از آن بجزیریل علیه السلام فرمان در رسیده
که یا جبرئیل درین شب هیچکس غمگین نباشد زیرا که ما درین شب ابلیس را غمگین نگذاشته ایم بیست

که لے جبرئیل گوش میکنم بجان
بذوق فسرح زندگانی کنید
بگردیم خبر سند در این زمان

ند لے رسید از خدا لے جان
درین شب همه شادمانی کنید
که ما امشب ابلیس را لے گمان

لطیفه چهارم نقل است از کتاب معراجین که فرمان حضرت جبار در رسیدن فرشته خواب که نام وی دوست
که ای روحا خواب بر بیداران افکن روحا خواب بر بیداران افکنند و هیچکس بیدار نماند مگر امهانی فرمان آمد
هیچکس بیدار هست میداندمی پرسد گفت خداوند یک پیر زن بیدار مانده است که امهانی باشد پس بانی
دوست تو میکند فرمان شد که بروی نیز خواب بگذار روحا خواب بر امهانی گذاشت امهانی همچنان استاده سر روی
هناده در خواب شد لطیفه پنجم از کتاب تاج القصاص آورده که خداوند تعالی فرشته آفریده است که روحا
نام دارد و او را فرشته خواب میگویند و آن فرشته را خاص یک چشم آفریده است بفرانی چند طبقه زمین آن فرشته
بآن چشم بعرض میگرد و لوح فرو خواند و او را باز چشمهای دیگر است بعد از آدم تا قیام قیامت
بآن چشم از لوح میخواند و باین چشمهای نگر و مخلوقان و ایشان را میداند و هر مومنی و یا کافری بخشد آنچه که بوی
خواهد رسید و خواب باو نماید تا اگر غمی باشد ساخته بود و اگر شادی باشد آراسته بود اگر آنکس کافر باشد الزام و حجت
بود و اگر مومن باشد آن نمایش او را اظهار کر امت بود چون فرشته روحا فرخته را چیزی بنماید شیطان عهد کند
تا خفته را بیدار سازد و آن خواب از وی بگسلد هر چه فرشته نماید اندک بود و موافق و آنچه شیطان نماید بسیار
بود و مخالفت و گفته اند هر چه فرشته نماید و یونیز نماید همچنان اگر چیزی بود که در برابران دست نباشد و از نمایش
آن عاجز بود هر چیزی که نیک بیند باید و استن که آن از فرشته است از دیونیت و آن دیدن فرشتگان
و پیغمبران باشد و جامع قرآن و باران و ابر و آسمان و ستارگان و آفتاب و ماهتاب و امثال آن و هر کیکی
از اینها خواب بیند هر آنچه از فرشته بود لطیفه ششم نقل است از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا
معین الدین آورده که خطاب مستطاب بفرست جبرئیل علیه السلام در رسیده که یا جبرئیل امشب صومعه طاعت
و زایه عبادت را بگذار و او را دو تسبیح و تهلیل خود را موقوف کن و پر طافوسی و آنچه مرصعه قدوسی بخلیه

و خلل فردوسی بیارای کمر خد متکاری را بر میان بر بند و کلاه فرمان برداری بر سر نه که دوست ناغسلار میخواهد
در دنیا کسی نسبی نیست که با وی راز گوید بروی را بمقام قرب برسان تا قدم بفرق کمونات نهد کونین زیر قدم
آرد و راز و نیاز خود را عرضه دارد تا حاجاتش روا کنم و مها قش کفایت کنم و در دلش را دو اکتم بیت

شاه من بر که روم حلیه چه سازم چه کنم | اگر این در و دلم را تو دوا کنی

و میکائیل را بگو تا کلید ارزاق از دست بنهد و سرافیل را بفرست تا ساعتی ضرور را موقوف گذارد
و عزرائیل را وصیت کن تا دست از قبض او رها کند و منکر نکیر را نیز حکم کن که عذاب قبول از مشارق مغارب
بردارند و فرشتان نور و ضیاء را بفرمای تا اطباق سموات را بجای و رب نور و مکشسه سرور فرو و بند و نیتیان صدف
صفار الگوی تا کوس جود و عطار او را قطار و اکناف عالم بجا فرو و کوبند و رضوان را دلاله فرما تا در جات
مبشت برین را آئین بند و مالک دوزخ را بفرمای تا در کات دوزخ را با قفال حلم و تسکین مقفل گردانند
و بجار از توج ساکن شوند و ریاح از تنسیم باز ایستند و افلاک از سیر و سلوک آرام گیرند و زبانیه از تردد آلود
بر آسایند و حوریان سراچه خلد برین را بگوئی تا مجامع و قمار می و اطباق جواهر شاری بر شرفات تصور حبت
صف بر صفت کشند و حاملان عرش را مقرر کن تا فلک اطلس را لباس مقدس بپوشانند و درین شب امر
کرده ایم که تا پیر و های عرش مجید را بردارند و محارب عرش را بسیار ایند و قنایل آفرینند و کرسی اتاج قدس
بر سر نهند و در های بیت الممور را باز کنند و در هر محرابی مجری از نور بنهند و آدم صفی و نوح نبی و ابراهیم خلیل
و موسی کلیم و عیسی مجرب و سایر انبیا صلوات الله علیهم اجمعین را انهر کن و ارواح با فرشتان را بار و لوح قدس
معطر گردان و در بهشت عنبر شربت و براتی از جمله بر اقامتای حبت اختیار کن بعد از آن بزین رو و از جمیع
مقابر از مشارق و مغارب عالم عذاب را بردار و سر تا سر دنیا را همه بعطر محبت و بخور مودت معطر کن بعد از آن
بغرب زمین رو و از طریق شام به شیرب زمین عبور کن و از شیرب تجری گذر فرما و از حری بقبیلہ قحطانیان رو
و از قحطانیان قبیلہ بنی کنانه را اختیار کن و از کنانه قبیلہ بنی مضر و از مضر قبیلہ قریش و از قریش قبیلہ
بنی هاشم و از بنی هاشم قبیلہ بنی عبد المطلب را طلب ساز و در میان ایشان جوانی ست سرقدی ماه خند
عطار و منظری ز بهره پیکری آفتاب علمی بهرام حشمتی مشتری و یاری کیوان مقداری از دست ساقی روزگار
جامهای بلا و محنت چشیده و سر در عباده اندوده و غم کشیده با ادب بر سر بالین او رو و بگوئی که بیت

امشب شب قدرت بشتاب	قدر شب قدر خویش دریاب	آرایش سرمدی ست امشب
معراج محمدی ست امشب	خوش دولت آن شب که چون وز	گشت از قدم تو عالم افروز

لطیفه هفتم نقل است از کتاب حیره الانسان تصنیف نواجه احمد بغدادی چون فرمان حق تعالی در رسید

که ای جبرئیل در بهشت برو و هفتاد هزار فرشته مقرب را نیز با خود ببرد آن بر آن که از برای سواری آنحضرت
صلی الله علیه و آله و سلم آرزو دارد و از شکستگی خود غمگین است بر آن براق را شاد کن و سلام من بخشد
صلی الله علیه و آله و سلم برسان و بگو که اشب نوبت جلوه دیدار تو اینجاست بیا و عجایبهای مریدین ^{نظم}

که ای شهباز قاف قدس قدرت بر آتق آفریدم از عطا یا سبک رو تیز رفتار و ملک طیر بخدمتگاری آن شاه لولاک همی خواهد ترا همسر سازد	نشین در آشیان باغ جنت خوراکش ز عطران و خلقتش نور سحر دم و سحر سم و فلک سیر بگول تازده محبوب بردمند در دولت برویش باز سازد	باغ خلد قبل از خلق اشیا چراگاه خیالش ز گس حور عنافش گیر و زین طاق افلاک سلامت میرسانم از خداوند چون مهر جبرئیل علیه السلام و بهشت

بمقام براق هزار سید نو هزار شهر براقها دید و در هر شهری نو هزار قطار براقان دید و درازی هر قطاری هجرت خدای
و دیگری نداند جبرئیل علیه السلام نظر کرد آن براق را که از برای سواری آنحضرت علیه الصلوة و السلام بودند دید فرمان
خدای تعالی در رسید که ای جبرئیل این براقها از برای سواری امتان محمد اند ^{نظم} صلی الله علیه و آله و سلم و براقهای محمد
صلی الله علیه و آله و سلم بجانب راست اند جبرئیل علیه السلام بجانب راست نظر کرد و دیوانی دید از کبریا و دران دیوان
دری دید از بلور و دران در قتل زالماس بود و جبرئیل علیه السلام گفت خداوند این در چگونه بکشایم نداندر رسید که بگوی
لا اله الا الله محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم چون جبرئیل علیه السلام این کلام را بر زبان انداخت آن در بیفتاد
و آن در کشاده شد چون جبرئیل علیه السلام اندرون دیوان درآمد هفتاد و هفتاد هزار قصر از مر و ارید و هفتاد هزار
قصر از یاقوت و هفتاد هزار قصر از زمرد و هفتاد هزار قصر از مرجان و هفتاد هزار قصر از الماس و هفتاد هزار قصر
از زبر و هفتاد هزار قصر از نقره بید و درازی هر قصری هفتاد و ساله راه بود و در هر قصری هفتاد هزار حلقه براقها بود
و در هر حلقه هفتاد لک براقها بود و هر یک از حلقه و جمالی و هر یک را فری و زینتی و کمالی چون جبرئیل علیه السلام آنها را
بید و حیرت باند گفت خداوند اکدام براق برای حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم بگیرم نداندر رسید که ای
جبرئیل از ان روزی که این براقها برای محمد صلی الله علیه و آله و سلم آفریده ام همه در خوبی خود مغرور اند و هر یک
و در دل خود این گمان دارد که حبیب خدا صلی الله علیه و آله و سلم بر پشت من سوار خواهند شد اما یک براق است که در پیش
براقها ایستاده است هشتاد هزار سال است که از شکستگی خود میگریزد و در دل خود میگوید که چندین هزار براقها از من بهترند
من کجالاتی سواری حضرت محمد رسول الله باشم و همه براقها میگویند که ما چه قدرت داریم که دم گستاخی بنیم این
براق میگوید که شما بزرگ و لائق اید همه این براقان بغروریت خود این جواب میدهند که استستی جبرئیل من
عجز و شکستگی را دوست میدارم تو همان براق را برای سواری حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم بگیر چون جبرئیل

علیه السلام آن براق را گرفت همه براقها بانگ بر آوردند گفتند ای جبرئیل ما غلط کرده بودیم و ما بر خود گمان داشتیم
جبرئیل علیه السلام گفت شکر خداست بجا آرید که همراه این براق بودید همه شکر خداست بجا آید آوردند و در سینه
که من بچشم را محروم نگذارم بروایت دیگر چنین منقول است که جبرئیل علیه السلام در میان جمله براقان براقی
وید ضعیف و نحیف دار و نزار نظر جبرئیل علیه السلام بر او افتاد آن براق را بران صفت بید گفت چون است
ای براق که از جمله این مرکب و جناب ترا چنین ضعیف می بینم براق جواب داد که یا جبرئیل من میدانم که تو
صاحب سرقرانی و امین وحی رحمانی مراد باطن سوزی و توری هست چندین هزار سال شده که تا ایشات
داوه اند که در معراج که شب الف است تو مرکب خاتم انبیا و سید پیغمبران صلی الله علیه و آله و سلم خواهی بود هزار
سال از سالهای اتقی بر من بچاره گذشت و درین امید میوزم و میگذارم گاه و در انتظارم بپست کند گاه امید
دیدارم هست کند و گاه یاران من چون آب رقیق را همی خوردند و من آب از دیده بریزم و گاه یاران من در معراج
جنت چرا کنند و من از اشتیاق همی سوزم پس حی آمد بجبرئیل علیه السلام که آن براق محمداً صلی الله علیه و آله و سلم
این براق است و این مرکب دوست ما خواهد بود باز حکم خدای تعالی بجبرئیل علیه السلام در سینه که ای جبرئیل این
براق را در حوض کوثر بشوی جبرئیل علیه السلام این براق را در کوثر غسل داد و بیرون کشید هفتاد هزار رنگ
نور و هفتاد هزار نقش گوناگون ظاهر شد باز جبرئیل بکلمه ب ابلیل نین کرامت بروی نهاد و دو کلام استقامت
و رو بانش انداخت و خاشیه عزت بر دوش گرفت انگاه جبرئیل علیه السلام عنان او را گرفته او را بر یو رکمال
و جمال بیار است و چندین هزار تحف از خزائن خلد برین برداشت و از فرق تا کفل و مرن گردانید و غلقه
در نه فلک افتاد و حوران و اندهای شادی بنواختند و جبرئیل علیه السلام همراه هشتاد و یک فرشته مقربان شدند و همراهی
هر فرشته مقرب هفتاد هزار فرشتگان و در دست هر فرشته طبقهای نور و شعلهای نور بود و فرمان آمد که ای جبرئیل و میکائیل
و اسرافیل را نیز با همراهی خود ببر و همراه هر یک از ایشان نیز هفتاد هزار فرشتگان دیگر بودند و در پای

میر و م چون گوی سرگردان بوی میدان او	تا سر من گوی گرد و درخشم چو گان او
و باز ی نل و کس زو بدول مجروح من	مردم از شرمندگی کالوده شد چو گان او

فصل سوم در ذکر آمدن جبرئیل علیه السلام با فرشتگان مقرب
بر در خانه امهانی از برای آن حضرت صلی الله علیه و آله و صحابه و سلم

مشتعل است بر هفت لطیفه اول نقل است از تفسیر زادا المذکرین آورده اند که چون جبرئیل علیه السلام
از بهشت روان شد و از شش آسمان فرود آمد چون بدر آسمان دنیا رسید ناگاه مرغی از پیش برآمد بانگ

بر جبرئیل علیه السلام زد و گفت ای جبرئیل زینهار تا بر محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم نزوی من ترا نگذارم نظم

بنگاه کی مرغ نیکو جبین	بیامد بامر جهان آفرین	گرفت او سر را پیکتیل	بگفتش کجا میروی جبرئیل
بفرمود جبرئیل سازم خرام	روم نزو پیغمبر یکنام	بامر خداوند جان آفرین	بمعراج آرم در از زمین
بگفتا که که میگذارم ترا	روی نزو آن خواهی دوسرا	جبرئیل علیه السلام گفت ای مرغ از وبال خودنی ترسی	

که مرا باز میداری ای مرغ از حضرت می آیم که بگفته تو توقف نکنم بر شهابی میروم که بسخن مرغی باز گردم فرمان
در رسید که ای جبرئیل درنگ کن و بگذار تا بالا رود و سخن که دارد بگوید جبرئیل و میکائیل و اسرافیل با همه فرشتگان
در اینجا توقف کردند آن مرغ روان شد از هفت آسمان در گذشت و از سدره نیز گذشت زمان بود که آمد
باز بدینارفت دیگر بار باز آمد همچنان از عرش گذشت و باز آمد و گفت ای جبرئیل اکنون دستوری شد
روان شوید جبرئیل علیه السلام میگوید که گستاخی کردم دست در پر با فر اوزدم و گفتم ای مرغ بغزت جلال پروردگار
بگویی که تو چگونه مرغی گفت من ترول محمد صلی الله علیه و آله وسلم گفتم کجا رفته بودی گفت بحضرت حق تعالی
عرض نمودم که بار خدایا محمد صلی الله علیه و آله وسلم میگوید که مشب مرا بالا بحضرت میخوانی اجازت هست که سخن
گویم فرمان در رسید که بیا و سخن بگو گفتم محمد علیه الصلوة والسلام میگوید که اگر امت مرا بخشی بیایم فرمان شد که
بر و بگو که بیا بخشیدم باز گردیدم گفتم خدایا محمد صلی الله علیه و آله وسلم میگوید که اگر فردای قیامت بایشان
حساب آسان کنی بیایم فرمان شد که دل جمع دار که بکرم خود حساب برایشان آسان کنم و همه را بیا مرزم

ولسوف یطیعون ربک فترضی اذهب فان غفرت لحدی باعی	ای که بر ظالمان گمراز گیر
فیض کرم از اهل بهر باز گیر	ای کرده ترا خدای چون دیده عزیزی

چون در و از ده آسمان باز شد جبرئیل علیه السلام بر نیافرود آمد عذاب از جمیع مقابر از مشارق و مغارب عالم
برداشت و سراسر تمام دنیا را بطهر محبت و نور مودت مطهر گردانید بعد از آن بر سر بالین آنحضرت صلی الله علیه
و آله وسلم آمد و تحت بجا آورد و مقام او را زیارت کرد و بدست نیاز گوشه چادر او را بر گرفت و به نفس نسیم خود
زلف معطر او را بجنبانید تا زلف مشکین او خبری یابد و جان پاک و بوی شود و برق با و عرضه شد نو فک شمع

که براق بر در آمد فاذا فرغت فانصب ان	شب از روشنی دعوی روز کرد	شب آسمان مجلس افروز کرد
شب بود به از هزاران شب	سراسر پرده هفت سلطان سر به	بشلم همش بود هر کوبه
برآمد و گوشت نجیب خریر	ز نور مه و زهر و نیزش فراغ	چو روشن شبی بی نیاز از چراغ
شب از روشنی برده از روز گوی	عس بود در خواب عیار نیز	شب و روز آینه شد و دور

خوش آن شب که این بود از چیز

از یوسف زلیخا	شب و بیاچه صبح سعادت	ز دلهای روز افزون زیادت
ز قدر او مثالی لیلیه القدر	ز نور او مثالی لیلیه البدر	سواد طره اشس خجالت ده حر
بیاض غره اش نور علی نور	نیش جعد سنبل مشانه کرده	هوایش اشک شبنم وانه کرده
بسمار ثوابت چرخ سیار	بسته بر زمین در پای ادبار	گرفته گرگ و میش آرام در وی
گوزن و شیر با هم رام و روی	طرب را چون سخن خندان از لب	گر زبان روز محنت زو شبلا شب

لطیفه و وصف از تفسیر سوره یوسفی بنده قاضی حمید الدین ناگوری نوشته اند که جبرئیل علیه السلام در میان بود که عشق را فرمان شد که ای سرعشق بصورت جبرئیل شو برو و حبیب مرا صلا الله علیه و آله و سلم بیدار کن و بحضرت مایار و گوی که یا ایها المزمحل قد السیل که ای سرو پای پیچیده بر خیز القصد حضرت جبرئیل و میکائیل و هیرائیل و عزرائیل علیهم السلام و هشتاد و یک فرشته مقرب بآفاق بر در خانه امهانی رسیدند آن سیف السنه در میان نیام آسوده بودند جبرئیل علیه السلام و میکائیل و اسرافیل و عزرائیل و دیگر فرشتگان مقرب را در بیرون گذشته خود در کلبه امهانی در آمدند چون بدرون رفتند با دلب تمام بر در استادند و

هر که اورا ادب مجلس شایان نبود گوازی در نگذارید که سلطان آمد

جبرئیل علیه السلام با خود گفت دست آن ندارم که پای خواجه را صلا الله علیه و آله و سلم بمال گستاخی کنم سر خود را بر پایی او در آورم باشد که سعادت بیایم پس جبرئیل علیه السلام تا که خود را بکف پای خواجه عالم صلا الله علیه و آله و سلم بود و خود

ناک قدم قوی شوم عیب گیر بنده چو قدیم گشت گستاخ شود

تارک جبرئیل علیه السلام از کافور آفریده شده است او خود نمیدانست که این علم برکت قدم حضرت محمد مصطفی صلا الله علیه و آله و سلم تابانی که در بازار عشرت خواجه عالم صلا الله علیه و آله و سلم جبرئیل را بهم سجده و تسبیح و شکر

نفسه فدای لا القدسای انما جعل السعرة وقایة الکافور

لطیفه سوم نقل است از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین که چون جبرئیل علیه السلام بخلوتخانه سید المرسلین علیه افضل الصلوة والسلام در آمد و ندانست که خواجه را علیه الصلوة والسلام چگونه بیدار کند چرا که مأمور بود با یتفاظ آنحضرت صلا الله علیه و آله و سلم بلطف نه بعنف اینجاد و روایت بنظر سیده یکی آنکه فرمان آمد که ای جبرئیل تو در سباش تا من بنده خود را بلطف از خواب بیدار کنم چنانچه گرد تو هم و طلال پیرین من ضمیر منیرش نگرود و غبار خوف و خشیت بر خاطر خاطر آئینه مثالش نه نشنیده جان ساعت خواجه عالم صلا الله علیه و آله و سلم چشم مبارک باز کرد و جبرئیل علیه السلام را بر سر بالین ایستاده و دید بر وایت دیگر آنکه از جبرئیل علیه السلام منقول است که مرا بوحی الهی چنان معلوم شده بود که ترتیب نهاد و ترکیب غالب من از کافور حبت

بوده حکمت آن نمیدانستم تا در شب معراج دانستم و آنچنان بود که در عین ایقاف آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم از خواب متاعل بودم که بچه کیفیت از خواب بیدار گفتم تا ملهم شدم بآنکه روی خود بر پای مبارکش ننهم چون روی خود بر کف پای مبارکش بالیدم تا برودت کافور با حرارتی که از لازمه خواب ست مقارن گشته آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بلطف از خواب بیدار شدند حاصل آن وقت دانستم که حکمت در خلق من از کافور آن بوده که تا آن شب سبب ایقاف آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم باشد بلطف نه بکلف القصد چون بر د کافوری بدان فرقد سالی برسید نرس چشم بکشادند جبرئیل علیه السلام را بدیدند که همچون گل نیلوفر در مقابل آفتاب جمال آن سرور می خندید حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند که من این یاخی جبرئیل ای برادر جبرئیل از کجا رسیده را باعی

این باد روح پرور اذان کوی دلبر است	وین آب زندگانی اذان جوی کوثر است
ای باد بوستان مگرت نافه در میانست	وی مرغ آشنای مگرت نامه در بر است

فی الحال سر از بالین برداشته دانستند که او درین وقت به بشارت بزرگ رسیده گفتند که ای برادر جبرئیل این چه حال است که عالم از نور منور شده و هوای حرمه مغیر گشته است جبرئیل علیه السلام گفت ای مہتر عالم صلی الله علیه و آله و سلم شب شب ظاهر است معراج است شب شب است و تہاج است شب شب است و شاد است شب شب است و آزاد است رباعی

خرم آن لحظه که از دوست اشارت برسد	بوصالش ز پی بجز بشارت برسد
خانه دل که شد از دور حوادث ویران	و گیر اندر دستم او بمارت برسد

طبیقة چهارم نقل از کتاب روح الارواح آورده اند که چون مہتر جبرئیل علیه السلام این آیت آورد که سبحن الذی اسماى بعبدہ لا یلاؤنہ فکف سید صلی الله علیه و آله و سلم بر خیزید تا که شما را ببرم حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند که ای جبرئیل اگر برنده توئی سبحان چیست و اگر برنده اوست تو در میان چه کنی ای جبرئیل اگر خود را نو آورده ما را نیز تو به برو و ما را نیز از آلا بامر ربک فرمودند حضرت جبرئیل علیه السلام و آله و سلم چون ترانے فرمان خدا تعالی قدم نهادن چاره نیست پس برنده ما خداوند است جبرئیل علیه السلام گفت یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم خدای تعالی شما را میخواند و مرا برای طلب شما فرستاده فرمان این است که در عالم بالا که رکعید و نظر در عالم بالا اندازید آسمان همه تن دیده شده تا جمال شما بیند فلک همه اعضا گوش کرده تا کلام شما شنود و سالهاست که این پیر بکود پوشش در طلب شما سرگردان است امشب سرگردان خود را در یابید و میست

عسرت که در غم تو چرخ دولاب	می گیرد وی ناله دمی ریز و آب

بر خیزید که چندین هزار گوی زرین در میدان سیمین برای شما افکنده چو گان هست بدست بر گیرید و در جولان شوید شاه تخت رسالت بر عرش بر آید و خدمت آورده هر کسی را قبول فرماید آسمان هفت طبق پیر دینار

آورده و زمین طشت روئین بر نبات کرده است و حفرة القدس در هوای شما کنبدمی تند و رضوان در زمین
 جنت الخلد برای شما تخت میزند بر و شش و آئین را با ع
 در خانه شستنت نمیداد سود | آن روز که مه شدی بنی دفتی | کا تخت نامی عالمی خواهی بود
 فصرت متفکرا بان هذا امر غامض الداعی والقاعد جبرئیل یعنی من متفکر شدم که این کار پوشیده است
 خواننده و کشنده جبرئیل است در قصه پدر خود ابراهیم علیه السلام نازل گردم آورفته بود و قال انی ذاهب الی
 دبی سیصدین اعتماد بر جبرئیل بنود و لهذا جبرئیل علیه السلام را گفت اما الیک فلا مرا میخوانند و من خود نمیروم اعتماد
 بر جبرئیل چگونه کنم از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که مرا کجای میبری برای آن پرسیدم که تا بدانم که جبرئیل میدانست اگر
 میدانم دانم که معراج من براندازه علم جبرئیل است و اگر نماند دانم که معراج من براندازه علم جبرئیل است جواب داد
 ایما یرید ربک تا آنجا که پروردگار تو خواست است فقلت حیث ما یکون هناك قال الله تعالی علم باز گفتم یا جبرئیل
 لو کان لك علم فاجبرنی اگر ترا علم هست مرا خبر کن گفت لا سبیل فی علم الله تعالی چون جبرئیل این گفت
 دل با قوی گشت و بیار امید گفتم که جبرئیل علیه السلام مخبر است اما برنده ذوالجلال والا کرامت باز پرسیدم که
 ای جبرئیل بیج میدانی که مقصود از این بردن من چیست گفت یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم اگر
 این سر بر من کشف میکردند شمارا نمیخواندند و لیکن این میدانم چشم فرشتگان هفت آسمان در راه از
 بهر سفر شماست و مقربان و روحانیان و کرم و بیان و حمله عرش مشب از گفتن تسبیح خاموش گشته اند و منتظر آمدن
 شما اند و اهل بهشت از غلمان و ولدان و دانشداران شما اند و مرتبه شما از همه پیغمبران بلند تر است و گفت یا رسول الله
 صلی الله علیه و آله و سلم خداوند تعالی شما را سلام میفرماید که انت ابدانی هو الامة مشب آغاز از حق است
 است خود کن و بیادریای رحمت باین و عنایت مآور حق امتان خود مشاهده کن و درین سخن اشارتی است آن
 آنست که پادشاه عالم جل و علا عزیز ترین خلق و بهترین انبیا را هزار هزار کرامت بر دانا و سر حکایت عاصیان
 است او بگوید تا کمال فضل و استغنائی او عالمیان را معلوم شود زیرا که از عادت فقیران آنست که برای گرفتن صید
 و دام سازند و از عادت پادشاهان آنست که برای صید کردن آهوا سپان بخرند که قیمت هر اسبی هزار دینار باشد
 پادشاهان را قدرت هست که برای خسیس نفیسه را در بازند و پیغمبران هر یک باز سفید حضرت اند و براق بهشتی که کرب
 انیار است حق تعالی انبیا را همچون باز و بنال صید را کرده است ای بنده مؤمن در تحت این اشارت بشارت
 است ترا و آن آنست که چنان است که حق سبحانه و تعالی میفرماید که اے بندگان اگر من خواستم که
 شمارا عقوبت کنم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را با هزار هزار کرامت برای شفاعت کردن
 شما بحضرت خود نمی بردم پس شرم دارید از خداوند کریم و در طاعت تقصیر نکنید را با ع

ولها چون نور لطف او زنده شوند
بسیار شوند از عزت آزادی

من واسطه چون برق درخشان شوند
وانگه ز برای لطف تو بسنده شوند

انگاه پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم گفتند یا اخی جبرئیل چندین فرصت هست که کسی را خبر کنم گفت نه و حکم نیست و گفت
مرا چندین فرصت هست که طهارت پاک سازم و غسل پاک سازم گفت هست لطیفه پنجم نقل است از کتاب
معارج النبوت تصنیف مولانا معین الدین رحمة الله علیه فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم خواستم که غسل
کنم و طهارت پاک بجا آورم فرمان آتی در رسید که ای جبرئیل در بهشت برو و از حوض کوثر برای حبیب من صلی الله علیه
وآله وسلم آب بیا من هنوز گریبان بختاده بودم که رضوان بهشت دو ابرق از یاقوت حاضر گردانید پراز آب کوثر
و طشتی از زمرد اخضر و مرا و را چهار گوشه بود بگوهر آراسته که فرغ آن بنان آسمان میرسد آنگاه خطاب از حضرت
وهاب آمد که یا جبرئیل تو حبیب مرا صلی الله علیه وآله وسلم پرده داری کن و یا میکائیل تو حبیب مرا صلی الله علیه
وآله وسلم جامه داری کن و یا اسرافیل تو حبیب مرا صلی الله علیه وآله وسلم طشت داری کن یا رضوان تو حبیب مرا
صلی الله علیه وآله وسلم آب ریزی کن و یا سید عالم صلی الله علیه وآله وسلم تو سر و تن خود را بشود آهنگ حضرت کن
حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم اول وضو ساختند و بعد متوجه غسل شده سر و تن شستن جبرئیل علیه السلام
حلقه از نور در بر آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم پوشانید و عمامه از نور بر فرق مبارک او نهاد بر وایتی آنکه آن عمامه
رضوان بنام آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم پیش از خلق آدم علیه السلام بهفت هزار سال منعقد ساخته بود و
چهل هزار فرشته برگردان عمامه تعظیم تمام استاده و به تسبیح و تهلیل مشغول بودند از عقب هر تسبیح صلوة بر آنحضرت
صلی الله علیه وآله وسلم تقدیم میسازند تا آن شب که عمامه را جبرئیل علیه السلام بیاورد این چهل هزار فرشته
بآن عمامه همراه بیامند و زیارت آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم را دریافتند و گویند که آن عمامه را چهل هزار طراز
بود و بر هر طراز چهار خط نوشته بود خط اول محمد رسول الله خط دوم محمد بنی الله خط سوم محمد خلیل الله
خط چهارم محمد حبیب الله صلی الله علیه وآله وسلم و رنگ عمامه معلوم نشد که چه رنگ است حضرت محمد مصطفی
صلی الله علیه وآله وسلم آن عمامه ابدست مبارک خود بر سر خود نهادند و باین خوبی و زیبایی بود که همه فرشتگان عصا
و پیغمبران متحیر ماندند و از دیدنش چشم ایشان سیر نشد و یک خلعت دیگر از درگاه رب العزت میرسد که
آن بوقت خود مهین میگردد و آنگاه جبرئیل علیه السلام روای نور در بر آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم افکند
و پاجامه از نور و نفیسن از زمرد و سبز در پای مبارکش در آورد و کمر بند از یاقوت سرخ بر میاننش بست و تازیانه
از زمرد و سبز بدست مبارکش داد که هر قطع چهار صد مرارید بود و هر مرارید چون زهره تابان پس جبرئیل
علیه السلام دست مبارکش را گرفته از خانه به بیت الحرام آورد و اشعار

انجی بروش آن ساعت از احترام	حریم حرم را به بیت الحرام	بگذاشت آن مسجدای مودره
به پهنل و سید و پانزده	و گرسید و هفده و آن طول آن	چنین داده اند او تادان نشان
ستونهای آن مسجد از اعتبار	بقدر اودان چار صد سی و چار	زمین حرم معدن ایمنی است
در آن بقعه کامل آدمی است	از آن نام آن گشته مسجد حرام	که صید اندان خطه آمد حرام

لطیفه ششم نقل از کتاب معراج تصنیف مولانا عبدالرحمن بن جنید و اعطای شیرازی در خبر است که چون حضرت صلی الله علیه و آله و سلم اول با طهارت بودند باز الهام در رسیدی جبرئیل محمد صلی الله علیه و آله و سلم باز طهارت فرمود آب طهارت او را بجا فطرت دار که قطره در زمین نریزد و جبرئیل علیه السلام ابرق از یاقوت پراز آب زمزم آورد و طشتی از زمزم داخل و وضو کنانید و آب طهارت او را بچهار قسم تقسیم نمودند قسم اول را جبرئیل علیه السلام بستود و پر خود را بآن آب مطهر و منور گردانید و قسم دوم را بمیکائیل سپردند تا بنمره اعلی ملائکه قسمت کنند و قسم سوم را بنجراته غیب بردند و آنرا ذخیره روز قیامت کردند تا چون حریق عذاب آشکارا گردد و آتش نعمت الهی فروغ بر آرد سید مقربان یعنی جبرئیل علیه السلام آب قسمت سوم طهارت سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم را برد و نوح تا بان بپاشد تا شدت آن آرام گیرد و قسمت چهارم را بپیل صراط بزد تا شعله آن فرو نشیند و گذشتن پل صراط بر بندگان آسان گردد و عاصیان امت سالم مانند از شر آن و ضرر آن بایشان نرسد چون حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم از طهارت فارغ شدند و در رکعت نماز گذاردند لطیفه هفتم بروایتی آنست که سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم در سقایه زمزم وضو ساختند و هفت نوبت طواف و دوایع تقدیم رسانیدند و بعد از ادای تمام اسبوع در حجر حطیم با ستراحت نشستند و در آن محل جبرئیل با ملائکه تحقیق شوق آن صدر بدر عالم مشغول شدند ملائکه طشتی از طلا ملو از حکمت و عرفان و مکرمات و ایمان آوردند و آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم مصلح گردانید سینه بکینه اش را از گو که بالای سینه اش ثبکا فتنه و دل مطهرش را بیرون آوردند و میکائیل علیه السلام سه طشت پراز آب زمزم آورد و داندون سینه و عروق آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم را آب شستند و بهر گل که در وی بود بیرون بردند و بعد از آن دل مبارک او را جبرئیل علیه السلام بیرون آورد و ثبکافت و شست و از ایمان حاکم که در آن طشت طلا بود ملو گردانید و محل او باز نهاد و بروایتی شوق صدر آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم چهار مرتبه واقع شده مرتبه اول در طفولیت واقع شد در بنی سعد نزد حلیمه سعدیه که شیر دهنده ایشان بود و مرتبه ثانی در ده سالگی شوق صدر واقع شد و مرتبه سوم نزد بعثت واقع شد و مرتبه چهارم در شب دوشنبه نبوت و هفتم ماه رجب واقع شده زیرا که شب بسیار بزرگ بود با وجود آنکه شب معراج آنسرور صلی الله علیه و آله و سلم در آن شب بوده است بروایتی لیلۃ القدر را نیز با نسبت میکنند تحقیق واروده است درین باب حدیث متعدده مذکور است در کتب احادیث

بعضی گفته اند که شق صدر در حالت کودکی از جهت آن کردند که نادل مبارک او چون دل انبیا شود و در شب
 معراج هست آن که دند که تا حال او چون حال ملائکه شود و تقبول دیگر آنست که شق صدر در حالت طفولیت
 از برای آن بود که هوای بیرون رود و در شب معراج اذان کردند که تا کمال ایمان و نبوت داخل می کنند
 و عبارات و روایات مختلفه منقول است از کتاب روضه الاحباب در قصه شق صدر آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم خارق عادات واقع شده که عقل از شنیدن آن مدبوش و حیران میماند تا بدین چه رسد زیرا که عادت
 چنان جاری شده که اگر شکم کسی را بشکافتند و دل او را بیرون آید البته هلاک شود و این امر آنحضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم هیچ ضرر نرسانید و اذان یسج در دوالم نیا فتد این ابی حمزه رحمة الله علیه که از صوفیان محبت بوده
 گوید که حکمت در شق صدر آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم واقع شده آنست که قوت یقین او زیاده شود زیرا که
 چون بیند که او را در آن یسج آسیبی نمیرسد و یسج در دوالم نمی یابد دل او ثابت و مطمئن گردد و از مخاوف و مهالک
 عادیه شود و لهذا در وصف آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم وارد شده است که کان الشیخ الناس اعلام
 حالا و مقالا در شان اوست تعالی فرموده که ما ذاع البصر و ما طغى العکاه فرمودند حضرت محمد مصطفی صلی الله
 علیه و آله و سلم جبرئیل عم دست مرا گرفت و از مسجد حرام به بطحای مکه بیرون آورد و میکائیل و اسرافیل علیهما السلام با
 آنجا دیدم و با هر یک هفتاد هزار فرشته بودند و هشتاد و یک فرشتگان مقرب دیگر بودند و در دست هر فرشته طبقهای
 نور و شعلهای نور بود و بر دوش غاشیه از نور بود و همه صف در صف کشیده چون مرادیند ششمهای خود را پیش کردند
 و سرفرو آوردند و فلما رأی خاضعوا لیک تحت و سلام بتقدیم رسانیدند و تعظیم و احترام کما ینبغی بجا آوردند
 و من نیز بر طبق آن بایشان پیش بروم ایشان مرا برضای خداوندی و کرامتهای در غایت ارجمندی بشارت
 دادند و بشارت تعالی من حمد خداوند تعالی را بجز زبان نماند حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم گفتند
 خواستم که تا سجده شکر بجا آورم در سر من فرو خوانند که ای محمد صلی الله علیه و آله و سلم وقت خدمت نیست خدمت
 بجا آوردی اکنون عطا و کرم است نه وقت خدمت و مروت لطیفه ششم نقل است از کتاب
 معراج تصنیف مولانا عبدالرحمن بن جنید و اعطاشیرازی آورده است که چون جبرئیل علیه السلام آمد تا
 آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را به عالم بالا برد و همچنانکه آفتاب جمال او در عالم صین تافته همچین در عالم غیب
 نیز بتابد فرمود که ای جبرئیل هر سوره از رسول پیشین که او را معراج بود در مقدمه آن معراج او را ریاضت
 و چند روز در بدایت حال امتحان سلوک کرده چنانچه موسی کلیم را علیه السلام چهل روز و شب وزه فرمود تا مدت
 سیصد و بیست و حق کمال گرفت حیت قال و وعدنا موسی ثلاثین ليلة و اتممتها بعشر فتم میقات سربه
 ادبیین لیلته و پس مراد مقدمه این معراج ریاضت نبوده است جبرئیل گفت ای زبده اولاد آدم شما از ان عزیز ترید

که شمارا در بند اضطراب و مقدمه ریاضت در آید چه شمارا از حضرت عزت و اخلاص و الطاف و اعطاف پیوسته است
و دل مبارک شما بصیقل و اراده و انجی مصفا و نورانی شده اکنون که شوق تو کمال گرفت وصال نقدیک لمح از تو
بسالمای دیگر برابرست و تو در اصل مطهری و در صفات کمال مقدسی ذات ترا صفات بر کمال ست و صفات ترا
حلیت جلال بر تمام اگر خواهی که عبادت آری احوال تو و مراسم احوال تو در مدارج صدق و مناجات عشق قواعد
در رسوم عبادت اهل زمین و آسمان گرد و لای سید مطهر و سند اطهر از نور پاک ذات و صفات ترا قید انتظار مد و
ریاضت نمی باید شیوه انتظار اهل ملکوت شمارا بود تا بحال شما نظریا بند و شمره ریاضت دیگران را باید تالسم کوی تو
گذر کنند بلکه انتظار آتشی است که بر ارواح طلالا علی گماشتند تا بنظر شافرو نشیند و ریاضت دایمی است که بر راه
سائر انبیاء و رسل نهادند تا در مقام تادیب شایسته گردند و صحبت شمارا بایسته گردند اکنون دو پرچم بپایان رسید
و نوبت دولت تو رسید انبیا و زمره مقربان عالم بالا را درین شب مبارک بخدمت شما فرستاده اند تا در بیت المقدس
متابعت شما کنند و برسم تهیت تکبیر نماز در عتب شما در بندند و هر عالم صلی الله علیه و آله و سلم قلب بهترین
اولاد آدم مقام شما از هر دو برترست هم از ریاضت و هم از انتظار که خدای تعالی شما را از عدم وجود آورده و آورده است
در غایت کمال و انصاف بصفت جمال اکنون وقت آن آمد که قدم مبارک در رکاب براق آری تا اهل آسمان
وزمین را خلعت نجشی و مقربان دیده انتظار می کشاده اند و ارواح انبیا بقرار و ناله آرام شده اند و وقت
آنست که از عرش و فرش بگذرید و با نور فیض الهی مشرف و مکرم شوید انگاه حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه
و آله و سلم مرکبه دیدند ایستاده هودا بینه ابیض طویل فوق الحما درون البغل یعنی
براق را دیدند که دران جا ایستاده از حمار بلندتر و از استر پست تر است

سیان همان قوم نیکو نهاد	یکه مرکبه دید تازی نژاد	نظر کرد سلطان خیر البشر
که آن مرکب از استر پست تر	ولیکن بلند است اوان حمار	بصورت چنان خوب زیبا نگار

فصل چهارم در ذکر اوصاف براق شریف اخلاق مشتمل بر ده لطیفه

لطیفه اول در تفسیر زاد المذکرین آورده اند که هر اندام آن براق از جوهر دیگر آفریده شده و از مزواید
و گوش او از زمره و زبرجد انصهر بود و جبین او از یاقوت و بران نوشته که لا اله الا الله محمد رسول الله
و چشمان او از شبه بود چون مرغی تافته و بینی او از کهربا بود و لب او از یاقوت بود و دندان او از زرد بود
و گردن او از یاقوت سرخ بود و موی پشانی او از مرجان تر بود و موی گردن او از عفران تر بود و هر بار که سر
بفشاند مشک از سرش نثار گشته و نور از هراته موی او پدید آمد و هر تار موی او را یک مروارید
آویخته بود چون قدم روی خاک هم و شنائی گرفته و پشت او از زرد بود و شکم او از نقره بود و فرج او از مشک

شهاب چشم بهرام چشم زهره جهت عطار و فطنت جوزا شامل ثریا حامل قطب ثبات سهیل حرکات مرصع بال طلع یال عنبر دم لولو شم سنبل موی قمر فل موی آدمی موی فرشته خوی بوستان چرخ ریحان خور ماشیه نور جنت مرصع کوثر مشرع فصیح زبان طلیح بیان سریع السیر کثیر الخیر تیز گام تندرام زمردین بجام زبرجد سنام یا قوت زین ستاره جبین گران رکاب سبک شتاب باد پای آتش رمی آب رفتار عنبر غبار تیز گوش چابک هوش خوش عنان مشک افشان زرین نعل نرگس لعل غاشیه نور ماشیه خور دندان در صدف آخر کهر بای دلربای ابریشم رگ اندیشه تنگ ارغنون سهیل مدور نعل معطر نعل مشتری دمام مخمرواظم بصر بر قدم قدم بر بصر چاکل خوش قیامت

براق شتابنده مانند برق	سنام شمع خود رشید و نور خرق	سهیل بر اوج عرب تافته	ادیم بمن رنگ از ویافته
بریشم گه بود لولو ستم	دوده چو لولو برابریشم	از ان خوش عنان تر که آید گمان	وزان تیز و تر که تیز از گمان
چنان شد که از تیزی گام او	سبق بر دوشش آرام او	قدم بر قیاس نظر میکشاد	مگر خود قدم بر نظری نهاد

و نیز بعضی از فصاحتی متاخرین سرعت سیرش را چنین تعیین نموده اند

چند بر زمین خوش باد پای	پرنده در هوا فرخ هائی	چون نظر سینت فداک گردی	جو فکر سپهر سی گیتی نوری
نه دست کس عنان او بپوه	نه پای از رکابش گشته سوده	چون دل که بتان دارد فرغ	نمیده دان او آسب و غ
ز زمین برین پشت نازینش	نمیده بخ از کس شپت زینش	اگرش بایسته آخر بهر خوردن	اگر قتی شغل آن گردون گردن

پس جبرئیل علیه السلام رکاب او و میکائیل علیه السلام عنان او گرفت و گفت یا رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم سواری شوید و قدم در راه نهید که ملائکه اعلی و مقربان عالم بالا در انتظار قدم شریف شما اند ایامات

مهد بر چرخ ران که ماه توئی	بر کواکب دوان که شاه توئی	استان را بر پاییه خویش	طرح نو کن ز جعد سایه خویش
عطر سایان شب بکار تواند	سبز پوشان در انتظار تواند	تازه تر کن فرشگان را فرش	خیمه زن بر سر پاییه عرش
عرش را دیده بر فروز نور	فرش را شقه در نور و زور	لطیفه سووم روایه آنست که چون نظر خواج عالم	

صلی الله علیه و آله وسلم بر براق افتاد و سر مبارک در پیش افکندند و مخزون وارول باندیشده دادند بحیریل علیه السلام خطاب آمد که ای جبرئیل از حبیب ما پرس که تعقل را سبب چیست و توقف از برای چیست آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند که یا جبرئیل اکنون من از خانه بیرون آمدم و خلعت و نواخت یا فتم و ملائکه مقرب از برای استعاضای من از جناب حضرت عزت با عزار و اکرام تمام آمده اند و براق براق برق رفتار از برای سواری من همراه آورده اند با خود اندیشیدم که فردا اتمم از مقابر بیرون آید با شکمهای گرسنه و تنهای برهنه با گنجان بر گردن و دست چندین مظلوم و دامن و پنجاه هزار ساله راه قیامت در پیش نهاده و سی هزار ساله راه پل صراط

باریک بر روی دو رخ کشیده آن فقیران بی بضاعت قطع این مسافت بجه استطاعت توانند کردن و این
 راه بکدام قدم انبیش بر توانند گرفت فرمان آمد که ای حبیب من صلی الله علیه و آله و سلم غم و اندوه بر خاطر عاظم
 راه مده که هرگز این نظر عنایت مخصوص گردانم چنانکه براق کرامت بدین خانه تو فرستادیم بر سر قبر یک انبیت عالی همت تو
 براق بر فرستم و همه را سوار کرده بیکبار از پل صراط بسلامت بگذرانم و پناه هزار ساله راه قیامت را بطرفه العین و زیر
 قدم ایشان بگذراند و در بهشت عنبر سرشت برسانم قوله تعالی یوم نخشع للمتقین الی الرحمن و هذا نقل است
 از کتاب معراج تصنیف مولانا عبد الرحمن بن جنید و اعطاء شیرازی آورده که چون نظر آن سرور صلی الله علیه
 و آله و سلم بر براق افتاد گفتند یا جبرئیل الله رزقنی من الکرامات ما لا نهایت له و اجعلنی را کب لهذا
 المركب فجل لا متقی من هذا النصب حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند گفتیم ای جبرئیل
 خداوند تعالی مرا چندین مرتبه بگو که آفرانهای نیست و مرا سوار این مرکب گردانید امت مرا ازین نصب بجهست
 جبرئیل گفت ای سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم خوشدل باش و خاطر جمع دار و بد که امت شمارا مرکب بسیار
 خواهد بود و امت شمارا در دنیا مرکب طاعات باشد که آن مرکب امت ترا در روز قیامت بخشند و از عشر
 مرکب عنایت ایشان را تا به بهشت رسانند و از بهشت مرکب کرامت ترا بمقام خلوت رساند که صفت آن
 مقام این است که للذین احسنوا الحسنی و زیاده معنی لقاء ملک غفار جل جلاله لطیفه چهارم
 نقل است از کتاب نزہت الابرار که فرمان حضرت باب الغر حبل و علا در رسید که بیاتانا غر جمال و جلال الشوی
 بیاتانا قای بقای نادریابی بیاتانا منظور انظار با نور و الجلال ما گردی بیاتانا حساب و عذاب بر تو و امتانت حرم
 کنم بیا که نعمت و راحت بر ایشان تمام کنم و کار ایشان بنظام کنم و جای ایشان را در دار السلام کنم بیا که من
 بخودی خود بر تو سلام کنم بیا که هر دو عالم بکام کنم بیاتانا آن ناز نفیم و نور عظیم که از برای امتانت آماوه کرده ام
 مشاهده نمائی و بایشان این مژده رسانم تا مشقت و بلا و محنت و عنا که در دنیا میکشند بامید این کرامت
 و عطا بر ایشان آسان شود بیاتانا جاه و مرتبه و تقرب بحضرت امقربان و مقولان آسمانیان و زمینیان را
 بنمایم بیا که که در خزائن اسرار و معارف خود که از قدم عالم هر کرده بنام تو بود بر قلب مصفا تو که عرش عظیم است بکشایم

بیا بیا که مرا با تو نسبت جانی است	بیا بیا که مرا با تو از پنهانی است	بیا بیا که تو سر و برین این چینی
بیا که خلوت ما را تو شمع انجمنی	بیا که من بتو مشتاقم و تو محتاجی	بیا که ملک دلی را تو صاحب تاجی
بیا که گنج دنی بر دولت ثنائی کنم	بیا که ملک ترا بر تو پائدار کنم	بیا که هر چه تو خواهی ترا مسلم شد
بیا که ملک تو بر جهان مقدم شد	بیا که مخزن اسرار خود کنم جانت	بیا که دنیا و عقبه کنم بفرمانت
لطیفه پنجم نقل از کتاب پنج اقصا آورده که خداوند تعالی حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم را گفت		

بیا سخنان ظاهر زبان جبرئیل علیه السلام با تو فرستادم تا بر خلق رسانی بواسطه آن اکنون ما را با تو سخنان است
 که نه جبرئیل باید بداند و نه اسرافیل و نه میکائیل بل جمیع ملائکه و سایر مخلوقات میخواهند که سر غیب با تو گویم تا و سخنی
 الی عبدلما اوحی لطیفه ششم نقل است از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین چون حضرت
 علیه الصلوٰة والسلام خواستند که بر براق سوار شوند براق تنه می نمود و توسنی آغاز کرد و گفت بعضی را یکرکبی الی
 النبی التهامی الالبی القریشی محمد بن عبد الله علیه الصلوٰة والسلام صاحب القرآن حضرت رسالت نباهی
 صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند که انا محمد رسول الله جبرئیل گفت ای براق بحق آن خدای که وحدانیت صفت است
 که پیغمبر نزد حق تعالی گرامی تر از محمد علیه السلام بر تو سوار نگشته لرزه بر براق افتاد از حیاطات عرق اند
 متقا طر گشت و خود را بر زمین چپانید تا خواجۀ عالم صلی الله علیه وآله وسلم بروی سوار شدند لطیفه ششم
 در زاد المذکرین آورده که فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم چون قصد کردم که بر براق بنشینم و آنچه بنایند
 بنشینم فابی الدواق عنی براق شموسی کرد و سر کشی نهاد جبرئیل علیه السلام در گوش آن براق گفت ای براق
 اگر تو این سید را نمی شناسی حق تعالی کون و مکونات را از جهت او آفریده و خلایق را بسبب او پیدا کرده و
 و از عرش تا فرش بطریق او موجود گردانیده این آن سید یکده عصر است و حیات اوست و انک لعلی خلق عظیم
 صفت خلق اوست طه کیفیت طهارت و هدایت اوست و لیس مصداق رسالت و تحقق اوست و النجم
 اذا هوی کیفیت نزول اوست و شب معراج از شام و الضحی و الیل اذا سجدی شاهد قربت اوست از حضرت
 کبریا و مصداق آمدن بحضرت رب الارض و السماء براق گفت ای جبرئیل اوصاف همین است که بر من کشادی
 و لیکن نام این سید را صلی الله علیه وآله وسلم گوی تا بدایم جبرئیل گفت گویم نام آن در تو بیت فیند غیبت
 و در انجیل طاب طاب و در زبور داود علیه السلام فارسی طای تو در صحت آدم علیه السلام مشفق است و در
 صحف شیبء ارمیا و در صحف ابراهیم ؑ احم است و در براور عیسی القا و میگویند و در بحر ابراهیم القا هر
 میگویند و در کوه ها و در عید الجبار میخوانند و در میان پرندگان عید الشار میگویند و در میان جنیان
 عید الغیاث میگویند و در میان ماهیان اوابی الرحمة میگویند و در میان شیاطین نیز بنی الرحمة میخوانند
 و در آسمان دنیا عید الخالق نام است و در آسمان دوم عید الرزاق نام است و در آسمان سوم عید الصمد
 نام است و در آسمان چهارم مصطفی و در آسمان پنجم و ششم مرتضی و در آسمان هفتم ابوالقاسم نام است
 و حله العرش اوجلیب میگویند و کروبیان او را احمد میگویند و در زمینیان و در قرآن نام او محمد است
 صلی الله علیه وآله وسلم چون براق نامهای مبارک حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم را شنید از بیم
 عرق کرده خود را بر زمین چپانید لطیفه ششم بر دایت دیگر آن است که چون در آن شب براق

تستدے نمود جبریل علیہ السلام بانگ بر دے زد کہ این چہ ہے حرمی ست کہ تو میکنی مگر شنیدہ
کہ این کیست کہ بر تو می شنید خلاصہ ہر وہ ہزار عالم ست و سلاۃ اولاد آدم ست مطلع انوار سبحان الذی
اسری ست مہبط اسرار فاضی الی عبدہ ما وحی ست عالی علم دنی فقل لی والی حرم فکان قاب قوسین
اواد فی الطیب بیمار ان گناہ است انیس بیداران سحر گاہ ست اویب مودبان در گاہ است حبیب مقریان لی مع اللہ
است معلم بہ تعلیم فاعلم ان لا اله الا اللہ ست مکرم تکرم و کفہ باللہ شہید است محمد رسول اللہ است رباعی

شب ہے ست کہ از حال گدا آگاہ است	در روز قیامتش شفاعت خواہ است
در وصف کمال او چگویم اورا	از بس کہ محمد رسول اللہ است

براق گفت ای امین وحی الہی وای بیک قدس شاہنشاہی برین درشتی کن کہ حاجتمند و ازین سید برگزیدہ ہر وہ ہزار عالم

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم التماس وارم نظم	براق پسندیدہ آواز کرد	نہ از دل خویش آغاز کرد
کہ من قدر این بدر دانستہ ام	بصدور زمان قدر خود بستہ ام	دلے وارم از لطف آن التماس
ز انعام این اعلم جملہ تاس	کہ در ہر دو عالم قبول کند	مبادا کہ فرودا ملو لم کند
بود در حشرش ہزاران براق	درینجا بمانم من اندر فراق	مزدگر کند شرط با جان من
کہ فرو نشیند ببالای من	رسول خدا سر فراز ہمہ	نشاط ابد عنمگد از ہمہ
پذیرفت ازو شرط مسموع داشت	دل مرکب خویش مجموع داشت	کہ فرود سازم تو از خویش دور
سمندم تو باشی مشوئے حضور	ملائک برین شرط کردش گواہ	پناہ امم کس نکردی تباہ

خواجہ عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گفتند بگوی تا بتقدیم رسانم براق گفت یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم شب کہ
بدولت سعادت شما مشرف شدہ ام و بر وجہ افزای راحۃ طیبہ جان آسای شما برآسایم و بدان خوبی آرام گیرم چون فردای
روز قیامت شود چندین براق برق آسای عالم آرای فلک پیامی در قدم مبارکت کشند نباید کہ باہنا التفات نمودہ
نظر از حال من بردارید و قدم در رکاب دیگرے درآرید و مرا ضایع بگذارید یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم قمت
آن عذر من شب مراد من برآرید و بعد از ان قدم در رکاب من درآرید خواجہ عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم قبول فرمودند
و گفتند کہ انشاء اللہ تعالی در روز قیامت مرکب من تو خواہی بود برین مقرر شدہ براق تکمیل آن حضرت صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم نمود لطیفہ منہم بعضے گفتہ اند کہ چون شفقت رسالت و رافت نبوت عہد براق فرمودند
براق گفت یا مہتر عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم باین ہمہ از شما یاد گاری خواہم تا برگردن خود قلاوہ بسازم و از ان
برگردن خود طوقے کنم سید عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم التماس وی اجابت فرمودند و از زلف مشکین خود و تار
باوی بخشیدند براق آن را بدست نیاز گرفتہ برگردن خود بست و تا قیام الساعۃ در شمار آن شراب طرب آن وصال

خواهد بود لطیفه و هم در کتاب حیرت الانسان تصنیف حضرت خواجه احمد بغدادی حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم گفتند ای جبرئیل وقت سحر است ابو بکر صدیق را نصبت بد هم که امامت کند و بر او ماعطی نماز نکشند و منتظر و حیران نشوند و گویند که پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم کجاست و چه شد فرمان خدای تعالی بجبرئیل علیه السلام رسید که ای جبرئیل محمد را صلی الله علیه و آله وسلم بجوی که نماز فجر تو همراه اصحاب در بهین جا خواهد شد نه و بیا و در دل ایچ غم مدار حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم از شنیدن این خبر بسیار خوش حال شدند لطیفه یازدهم از تفسیر سوره النجم آورده که چون خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم خواستند که قدم مبارک در رکاب براق آرند جبرئیل علیه السلام گفت یا رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم فرمان آنست که توریث بجبرئیل و نه بوز و فرقان را بخوانی انگاه بر براق سوار گردی خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم گفتند که ای جبرئیل این کتب بمن نیامده اند بعضی عبری و بعضی سریانی و فرقان هنوز تمام منزل نشده است درین ساعت این کتب چگونه بخوانم جبرئیل علیه السلام گفت ای خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم سه بار قل هو الله احد را بخوان و قدم در رکاب براق در آور و ثواب این چهار کتاب را بستان حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم سه بار قل هو الله احد را بخوانند و قدم مبارک در رکاب آوروند

باب هفتم در بیان سوار شدن آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم بر بالای براق و رفتن بسوی مسجدی و بیان آن سخنانیکه در راه واقع شده از عجائب و غرائب دیدن

مشتمل است این باب بر پنج فصل

فصل اول در ذکر نشستن آن حضرت صلی الله علیه و آله وسلم بر براق و غاشیه برداری اسرافیل

مشتمل است بر هشت نکته نکتة اول نقل از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین آورده که چون خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم براق مبارک در آور و نشستند قال الشیخ الرومی قدس سره

برق رفتار بر براق شست	تازیش زیر تازیانه بدست	چون در آور و در رکابش پای
کبک علوی خرام جت از جای	هر چه را دید زیر کام کشید	شب لکه خورد مه لگام کشید

فطر در عالم باطن کردند همه عالم بهیوش دیدند و تمام روی زمین از نور منور شده بود و درختان دنیا همه بر زمین افتاده بودند و کوهها همه پست شده بودند و درودها همه برقرار مانده بودند و ستارگان بجای خود مانده بودند و درخشش باو هم نبود و در دنیا یک مورچه بیدار نبود و نوبت نه فلک بود که همه فرشتگان بیدار بودند همه در خدمت

من غاشیہ برداری مشب را بچندین ہزار سالہ طاعت خریدہ ام و بر مراد ہر دو جہانے برگزیدہ ام و آبخنان بود کہ ای سید عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چون خداوند تعالیٰ مرا بیا فریدہ دو رکعت نماز بزرگ عرش بخد مت بگذارم و ہفت ہزار سال و ران دو رکعت نماز بماندم چون تمام کردم فرمان در رسید کہ اسے اسرافیل طاعت پسندیدہ آوردی چہ خلعت میخواہی گفتم آگہی خلعت را حوالہ خاکساران امت و پیروان ملت آن صاحب دولت کردم کہ نام او بانام خود و ساق عرش نوشتہ و از حضرت تو این تمنا دارم کہ چون این بندہ پسندیدہ از کتم عدم بعالم وجود آید یکساعت توفیق خدمت او کرامت فرمائی فرمان آمد کہ ای اسرافیل اجابت کردم اور شب گرامتے خواہ بود دوران شب از نقطہ گاہ زمین بجادرا فلاک عروج نماید و ابواب خزائن خود بمفتاح شہود بکشاید و اورا از مکہ بمسجد اقصیٰ برم و از آنجا بفلاک برآرم تا ترا دستورے و ادم کہ از مکہ تا بیت المقدس غاشیہ برداری او کنے یا محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اگر مرا ازین خدمت باز داری من در میان ملکوت شرمسار و بمقدار کردم شتوی

شاہ فلاک جیشی و آدم سپاہ	جملہ بہان سایہ تو نور آگہ	آن ملکی کز سرشاہ منشی	غاشیہ بردوش ملائک منی
تو شہ ما جملہ بفرمان تو	خواجہ توئی با چو ظالمان تو	چون تو ز ناواری ناگہی	آمدہ پیش ہمہ دست تہی

مستخرجہ نقل از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین چون خواجہ عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم عنان براق را کشیدہ میداشتند جبرئیل علیہ السلام گفت یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم عنان اورا گذارید و ار سال نمایند کہ سی ماہ برست میداند کہ کجا پیاید رفت حاصل الامر روان شد بترتیب عت می نمود کہ در بارہ او حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چنین فرمودند کہ ان ترکمتا سارت وان حرکتنا طارت ایضا کما فی الحدیث البخاری و المسلم یضع خطوۃ عندا قطعہ طرفہ فحملت علیہ فرمودند کہ رویش رفتن او بر مراد من بود اگر خواستی کہ با ستد با ستائے و اگر خواستی کہ برو بختے چون بہا لار سیدی پایش دراز گشتی دو دست او کوتاہ شدے و چون فراز نشیب رسیدے بالعکس دست او دراز گشتے و پائے او کوتاہ شدے تاریخ و تشویش بمن نہ شدہ مستخرجہ نقل از کتاب قصص الانبیاء کہ چون پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بارہ راہ رفت یک آواز صعب شنیدند حضرت رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بخود بلرزیدند و لون روی مبارک گہشت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از ہمت جبرئیل پر سیدند کہ این چہ بانگ باہمت است کہ دل جان من از ہمت آن بلرزید ہمت

یکے بانگ باہمت آمد بگوش	زمین گشت در زلزلہ باخروش	چنین بانگ صعب شنید آبخنان
بہ تن لرزہ آمد بدل اضطراب	ز جبرئیل پر سید صدر جهان	بگو این چہ بانگ است میکن بیان

جبرئیل علیہ السلام گفت یا بنی اللہ بدانکہ ازان روز باز کہ خدای تعالیٰ دوزخ را بیا فریاد گرمی و دوزخ شگے تر قیدہ بود الی یومنا بقعر زمین آن سنگ میرفت این زمان بقعر زمین رسیدہ است این آواز صعب

که شنیدید از آن سنگ است **مکمل** از کتاب معراج النبوة تصنیف مولانا معین الدین که
بعد از آن جبرئیل علیه السلام آنحضرت را صلی الله علیه وآله وسلم وصیت فرمودند که یا محمد صلی الله علیه وآله وسلم
اگر در راه آوازهای شنوید ملتفت نشوید و اگر کسی شمارا خواند اجابت نکنید و هر چه از شما پرسند جواب ندهید
و مرا بیشتر خواهید دید **مکمل** از کتاب معراج بن فرمودند حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم
جبرئیل علیه السلام و فرشتگان از من جدا شدند فقال لی جبرئیل علیه السلام المیعاد بیننا بیت المقدس
جبرئیل علیه السلام گفت میعاد میان ما بیت المقدس است حکمت در جدا شدن جبرئیل علیه السلام چند چیز بود
یکی آنکه اگر جبرئیل با من بود هر چه که در راه پیدا می آمد بامن عرض کرده ناچار من بمشورت و اشارت او
تمام میکردم حق تعالی تنها کرد بر او و قدر خویش میکشید و اسرافیل علیهما السلام بمقام موعود باز گشتند

فصل دوم در ذکر جدا شدن فرشتگان از رسول عالمیان و خواندن منادیان و التفات نامودن سیدانش و جان صلی الله علیه وآله وسلم

مشتمل است این فصل بر دو لطیفه و نه محکمه لطیفه اول نقل از کتاب معراج تصنیف مولانا عبدالرحمن
بن جنید و اعطای شیرازی بدانکه چنین مروی است که حضرت رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم عنان براق
از دست ارسال فرمودند فلما مشی البراق فی الطريق پس چون براق بر فتن آمد زمانی برفت فرمودند
که آواز منادی شنیدم که از دست راست من بانگ بر من میزد که یا محمد صلی الله علیه وآله وسلم علم السلاک
قف ای محمد صلی الله علیه وآله وسلم نه بار منم بایست و سخنی با تو گویم بروایت دیگر آنست که فرمودند از جانب
دست راست خود آواز شخصی را شنیدم که میگفت یا محمد صلی الله علیه وآله وسلم الخانات الطریق
ای محمد علیه السلام بشتاب بمن که از راه صواب براه خطا منحرف شدی پس من بران التفات نکردم پس فراتر
شدم باز منادی دیگر از دست چپ من آواز داد التفات نکردم و بگذشتم و بیشتر شدم باز منادی دیگر از پس
پشت من آواز داد که یا محمد صلی الله علیه وآله وسلم بایست باو هم التفات نکردم و بگذشتم و دیگر منادی از بالای من
آواز داد که التفات نکردم باز از زیر من آواز آمد که بایست جواب ندادم و بگذشتم پس صورتی از پیش خود دیدم بمثل
عجوزه که خود را بهزاران زینت آراسته بود و جامه های زیبارو به بند های مرداریدار کردن آویخته نقل از کتاب بنی نامه

منقش بعد نفس بر خوسته	بزبور تن خود بیاراسته	بسی گوناگون جامه و برش	بسی عجوه عجب اندر سرش
بظاہر عروس چو ربهشت	بباطن چنان بود بدویشت	بظاہر دلارام و لدار بود	بباطن دل آزار و خواری بود
بگفتای محمد یا پیش من	نظر کن بحسن فن خویش من	بیاتاد آغوش گیرم ترا	بیاکز جهان در پذیرم ترا

کہ ہر کس ملو خوشگوار آئند چو عزت ندیدند خوار آئند دل و جان خیر و خشت گرفت برو کرد نفرت و نفرت گرفت
 آن عجزہ گفت یا محمد علیہ السلام جی الی ای محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بجانب من بیا یک سخن دارم با تو
 گویم جوابش ندادم و اندک نگاہ بدنبالہ چشم کردم درین حین جبریل و میکائیل و اسرافیل علیہم السلام
 را دیدم جبریل علیہ السلام گفت احسنت یا محمد صلی اللہ علیہ وسلم نیکو کردید کہ التفات بہیچ یک از انہا
 نکردید مژگانے باد شمار کہ امت شما از یہودی و از ترسانی و از گبری و از صابی و عذاب دینارستند آن
 داعی کہ شمار از سوی راست خواند داعی و منادی یہودی بود و اگر شما و را اجابت میکردید امت شما از پس شما
 بیشتر یہود شدندے چون التفات نکردید از یہودی رستند و آن دیگرے کہ شما از سوی چپ آواز داد
 منادی ترسیان بود اگر اجابت میکردید امت شما از پس شما ترس شدندے و آن سوئے کہ بانگ زد و
 ابلیس بود علی قولہ اگر جواب میدادید امت شما تابع او شدندے و آن چارم داعی مجوس بود و اگر اجابت میکردید
 امت شما بعد وفات شما لبر میشدند و آن پنجم کہ شمار از فوق آواز داد منادی صاہبپان اگر جواب میدادید امت
 شما صابی میشدند و آن ششم کہ شمار بخود خواند صورت دنیا بود کہ غور آراستہ بود اگر اجابت میکردید امت
 شما اختیار دنیا میکردند و در غم دنیا ہلاک شدندے نیکو کردید یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اورا التفات
 نکردید او بسی مردمان را فریفتہ است و از راہ بردہ و بایچکس و فاکرہ از عزیزان بگریزد و با سفلہ کان و آرمیزہ و از
 وقت آفرینش حق تعالی بویہیچ نکردہ است و پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم میفرماید کہ اگر دنیا نزد حق تعالی قدرتی
 یک شربت آب بہیچ کافر نہادے جبریل گفت یا محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نیکو کردید کہ نگاہ نکردید و اگر نہ امت شما
 بدنیامشغول شدند و از دین بماندے امت شما ہر چند بدنیآ آویزند و لیکن دین را از برای دنیا بپاوندند و از بہر
 دے از دوستی مولی برگردند و لیکن بدنبالہ چشم اندک با و نظر کردید پسے از امتان شمار ماندہ شوند بدنیافرادی قیامت
 بحساب دے بمانند حضرت رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گفتند کہ حلال دنیا را حساب و حرام دنیا را عذاب است
 و نیز گفتند کہ دوستی دنیا سرچہ خطا ہست و حق جل و علازندگانی دنیا را آب مانند کردہ است قولہ تعالی انما
 مثل الحیوۃ الدنیا کماء انزلنا من السماء و حکمت و مثل آنکہ چند بود مرابلین دار را و حجت بود مرابل عقاب را
 و آب مانند کرد و از آنکہ اندک منفعت کند معنی دیگر آنست کہ آب چہری ست کہ ہمیشہ از بالا بہستی میرود و از پستی
 بالا بر نیاید یعنی بالیمان و ضعیفان سازد و با کریمان و سخیان نہ پروازد و معنی دیگر آنست کہ آب قطرہ قطرہ بارہ
 و جمع شود و از ناوہ وان یکبارہ بیرون رود و بچکان دنیا دم دم جمع شود و آخر جمع کنندہ را ہلاک سازد و یکبارہ
 برو و از جمع کردن دنیا سہ آفت است یکم بخت بسیار و دم بوقت مرگ دریغ بسیار دوم بغیبت شمار بسیلہ و از
 دنیا ہر چہ رزق حلال بکار و در روز قیامت ہر دے شش دانگ شود و چہل حصہ سلازند و از ہر حصہ سولے

گفت یکم آنکه از کجا حاصل کردی دوم آنکه بجا بکار بردی سوم آنکه از بهر چه کار بستی و از بهر این گفتند رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم که در ایشان است من در بهشت در آیند پیش از تو نگران است من پانصد سال اگر چنین نبودم سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم در ویشی اختیار نکردم بعد از آن حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم شکر خداست تعالی بر زبان رانند و گفتند الحمد لله که ازین آفات رستگاری یافتیم در کتب معتبر چنین آورده اند که اگر آسمانها و زمینها کاغذ گرد و درختان عالم قلم شوند و همه خلایق کاتب شوند خواهند شکر آن بنده که از صفاتی عقیدت یکبار بگوید که یارب یا شکر آنکه حق تعالی گوید بنده من و بنویسد همه خلایق از نوازش آن عاجز شوند و کاغذ فانی گردد و بینتهای آن نرسد به هزار احسان و فضل باینده کرده پس همه آن نامه بنده که بسته و باینده گفته که ای بنده من تا بندگان بدانند که بنده خود را نیکو میدارد و آنچه در بهبودی است میدهد غزل

چه داند آنکه نه از اهل معرفت باشد	که هر چه دوست کند عین مصلحت باشد
حقیقت آنکه سزاوار قرب جانان نیست	دل که در چشم دنیا و آخرت باشد
بران سرم که کنم سر فدای خاک رهش	فقر بنی سر و پارا چه معذرت باشد
ز بندگان همه تقصیر خدمت آید لیک	ز پاوشاه همه فضل و مرحمت باشد
اگر عتاب فرستی همه عنایت لطف	و گر خطاب کنی جمله تربیت باشد
که باشم اینکه سر خاک کوی او کردم	در آن مقام مرا خود چه منزلت باشد
جنید خسته که جان در وفای جانان داد	عجب مدار اگر اهل معرفت باشد

لطیفه دوم نقل از کتاب معراج تصنیف مولانا عبدالرحمن بن جنید واعظ شیرازی قسوس بنده
 مؤمن چون ملک تعالی توفیق رسول صلی الله علیه و آله و سلم داد تا دران جهان این داعیان اجابت نکرده
 ملک تعالی شمش چیز در بدل آن باز داد و از راه پیش هدایت داد و یهدایک صراط مستقیم و از چپ
 او نصرت داد که وینه برك الله نصرًا عنینا و او خلعش عصمت داد که واللہ یصلک من الناس و از زیر
 قدس استقامت داد که لولا ان شبتناک و از فوقش رفعت داد که و رفصا لک ذکرک و از زیر قدس
 قربت داد که دلی فتدلی فکان قاب قوسین او ادنی فاما حکمت و رین خواندن منادیان و انتفات
 تا نمودن سید انس و جان صلی الله علیه و آله و سلم آن گفته اند که پیوسته خاطر شریفش متالم میبود که احوال
 امتان من بعد از من چه قرار گیر و وثبات و استقامت ایشان در دین چگونه باشد خاطر مبارکش را باین
 نوع منصوبات تسلی دادند تا دانند که حق تعالی همه را بر دین اسلام کمال که م ثابت خواهد داشت مصداق قوله
 تعالی یشبث الله الذین امنوا بالقول الثابت لکنه اول از کتاب مذکور رسول صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند

کہ از انجا را ہی شدم نجلستانے رسیدم جبریل علیہ السلام گفت یا رسول اللہ از براق فرود آئید در اینجا نماز گذارید
 فرود آمدیم و نماز گذاریدم جبریل گفت این زمین را یا رسول اللہ میدانی چه جانی ست گفتم اللہ اعلم گفت
 این زمین شربست نکتہ دوم از کتاب مذکور فرمودند پیغمبر علیہ السلام چون از اینجا دور گذشتیم
 و صحرائی رسیدم از براق فرود آمدیم و نماز گذاریدم جبریل گفت این زمین را دانی یا رسول اللہ چه جانی
 ست گفتم اللہ اعلم گفت این مدین ست و آن طور سینا و درخت موسی علیہ السلام ست نکتہ سوم
 از کتاب مذکور فرمودند پیغمبر علیہ الصلوٰۃ والسلام بر براق سوار شدم بعد از آن بزمین فراخی رسیدم و در آن
 زمین کوشکها دیدم جبریل علیہ السلام گفت در اینجا نماز کن از براق فرود آمدیم و در کعت نماز گذاریدم گفت این
 موضع را بیت اللحم گویند کہ جای ولادت عیسی علیہ السلام ست نماز خوانده بر براق سوار شدم نکتہ چهارم از کتاب
 مذکور در صحیح مسلم ابن عباس رضی اللہ عنہما روایت میکند کہ حضرت رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در شب معراج
 بوادی از رق بگذشتند پس فرمودند کہ این کدام وادی ست گفتند کہ این وادی از رق ست پس فرمودند گویا
 ہتر موسی علیہ السلام را می بینم کہ از ثنیہ فرود می آید و آواز تلبیس جبرئیل بر کشید نکتہ پنجم از کتاب مذکور فرمودند
 کہ چون حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بر ثنیہ ہر شا بگذشتند فرمودند کہ این ثنیہ کدام ست گفتند کہ این
 ثنیہ ہر شاست پس فرمودند کہ گویا ہتر یونس بن متى علیہ السلام را می بینم کہ بر ناقہ سرخ سوار ست و جبہ
 از صوف پوشیدہ و مہار ناقہ او از لیف خرباست و تلبیس جبرئیل را می گویند نکتہ ششم از کتاب مذکور فرمودند
 حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چون فراتر شدم گاوی دیدم گشتہ و خلق بر او گرد آمدہ اند گرہی پوست او را
 می بردند و گرہی سر او را می بردند و گرہی شکنبہ او را و گرہی سر گن او را و گرہی خون او را و گرہی گوشت خالص
 او را می بردند گفتم یا جبرئیل این چیست گفت این مثل ملتہای مختلف ست کل حزب بما لدیم فرحون گرہی
 در باطلے آویختہ و دست ہمیشہ دینے زدہ و تو خالص بیافتہ نکتہ ہفتم در کتاب مفتاح البقاہ چنین
 آورده اند کہ آن شب کہ حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بمعراج میرفتند در راہ گاوی را دیدند کہ کشتہ بودند
 از جبرئیل پرسیدند کہ من ہولاء این طائفہ کہ باشند گفت آنہا کہ سرش می بردند یہود بودند و آنانی کہ دنبالش
 می بردند ترسایان بودند و آنانی کہ شکنبہ او می بردند گبران بودند و آنانی کہ گوشت خالص او را می بردند ہمت
 توانند چون بانسی کے آواز داد جواب نہادند و دیگرے آواز داد جواب نہادند از جبرئیل سوال کردند کہ من ہولاء
 جبرئیل گفت اول یہود بودند و دوم نصاری اند سوم مجوسی اند اگر جواب ایشان میداویے ملاحظہ ہو دے کہ
 دست تو کیش ایشان گرفتندے اکنون کہ جواب نہادید امید باشد کہ است شمار انکجاہ دار و از دین اسلام برگردند
 نکتہ ہشتم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چون از انجا در گذشتیم فرشتہ را دیدم

که پرهای او سوخته و افتاده رسول صلی الله علیه وآله وسلم از جبرئیل پرسیدند که این فرشته را چه بوده است
که چنین شده است گفت خدای تعالی ویراید سی فرستاد که اهل آن قریه را هلاک سازد چون بخار وید رسید
باله کوکب شیر خواره بگوش و آمد و لش بسوخت باز گردید حق تعالی او را قهر کرد و آتش با و فرستاد تا پرهای
او را بسوخت پس پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم گفتند یا جبرئیل هل توبه و ما هی ای جبرئیل ایچ توبه هست
او را یا نه و اگر باشد چه باشد جبرئیل گفت ندانم تا بروم از حضرت خداوندی باز پرسم در ساعت برفت و باز آمد
گفت یا رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم خدایت سلام میفرستد و میگوید که توبه و آست که ده نوبت بر تو
که محمدی صلی الله علیه وآله وسلم صلوات فرستد پس پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم نیز یک آن فرشته آمدند
فرمودند که ای ملک توبه تو آن است که ده بار بر من صلوة فرستی آن فرشته ده بار بر حضرت صلی الله علیه وآله وسلم
صلوة فرستاد و در حال پرهای باز دادند تا به پرواز آمد آسمان رفت و ازین واقعه غلغله و فرشتگان آسمانها
افتادند گفت الایا ایها الاخوان صلوا و سلوا علی المصطفی المهادی النبی المجد علیہ الصلوة والسلام
امام جمیع المسلمین خیرهم و افضلهم و هو المصطفی یا محمد علیه صلوة الله ما صالحه و تسلیه ادام فی الارض **شعر**

بفرست تحفه صلوات از میان جان	بر صدر بدر عالم مقصود انس و جان
بفرست تحفه صلوات از سر صفا	بر روضه منور پر نور مصطفی

نکته پنجم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم فرشته دیدم که مرا پیش آمد چهار
حد و جامه بدست او بود یک سیاه و یک زرد و یک سفید و یک سبز بر من عرض کرد و گفت هر کدام از اینها که
خواهی اختیار کن من سفید و سبز را اختیار کردم جبرئیل گفت احسنت یا محمد صلی الله علیه وآله وسلم
صواب کرد و دید جامه سیاه جامه و وزیر خیان است قوله تعالی سر ابله من قطران و تفتنه و جوهم النار
و زرو جامه کافران است اما سفید جامه روشن و لان است و دنیا فتنه شرح الله صلاه الاسلام فهو علی نور من به
و سبز جامه بهشتیان است و بهشت اگر جامه سیاه اختیار میکردید بهشت شما بدین افتادندی و اگر زرد اختیار میکردید بهشت
بکفر افتادندی چون سفید و سبز را اختیار کردید لاجرم است شما در دنیا با معرفت باشند و در عقبه در جنت باشند

فصل سوم در ذکر دیدن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم عجائبات و غرائب در راه بیت المقدس

شکل است بر یازده محله نکتته اول از کتاب معراج تصنیف مولانا عبدالرحمن بن جنید و اعظا شیرازی
فرمودند که حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم چون فراتر شدم سه تن دیدم که پیش آمدند یک پیرو یک کهل
یکی جوان جبرئیل گفت ازین هر سه هر کدام که خواهی اختیار کن که از برای تو فرستاده اند من جوان را

اختیار کردم جبرئیل گفت صواب کردید که پیر دولت ست و کمل نجت ست و جوان عافیت ست دولت و نجت را بقا نمود و میگردد و عافیت باقی ست خود را و امت خود را عافیت هر دو جهان حاصل گردید **نکته** دوم از کتاب مذکور آنکه امین باشی در مسکن خویش و قوت سازی از کسب خویش تنه خالی از علت و عیالت با مساعدت و قوت با قناعت اشارت شریف آنکه هر کراورش نور قناعت بود و عایش را اجابت بود و روزیش را برکت بود از پلیس بعین عصمت بود و با ملک تعالی خلوت بود و در نوح جان خفت بود و در مناجات موانعت بود و بدین مرگ بشارت بود و در گور رح و راحت بود و در حد و سعت بود از منکر نگیر او را ملاطفت بود و غزل

ای دل کشا بش از در اهل صفا طلب	دولت زمین پیروی مصطفی طلب
در بایست که دیده جان را جلادوی	از آستان پاک بنی طویا طلب
گنجی ست عافیت که بشاها نیرسد	آن گنج نامه گر طلبی از گدا طلب
بس عاجز اند خلق یکس التجا مکن	هر آرزو که میطلبی از خدا طلب
در نیستی گریز هستی کناره گیر	اوج سریر ملک بقادر فنا طلب

نکته سوم نقل ست از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون فراتر شدم مردی را دیدم که تخم در زمین میکشت و در ساعت بر می آمد و در ساعت میدوید گفتم یا جبرئیل این چیست گفت این مثل مؤمن ست با کردار نیک که همی کار و هم در وقت بر میدوید پیش از آنکه بآن جهان برسد **نکته** چهارم از کتاب مذکور منقول ست که فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون پیشتر رفتم سگی را دیدم که از دوسه شیر میدوید و شیدند و کسان دیگر از دوشندگان می ربودند گفتم یا جبرئیل این چیست گفت این مثل سلطان ظالم ست که از خلق میستاند و ادویه باد میستاند **نکته** پنجم از کتاب مذکور که چهار گره چهار چیز نا صواب کنند و صواب انکارند و جای هر چهار و درخ ست اول عالمانی که از برائے دنیا علم آموزند و برائے طلب دنیا خلق علم آموزانند فخلق من بعد هم خلف و رثوا الکتاب یا خذون عرض هذا الا دنی و یقولون سیغفر لنا و ان یا لهم عرض مثله یا خذوه و هم قوی که از حرام مال جمع کنند و با سراف خرچ کنند زهر یا کلا و یقتنعوا و یلههم الاموال سوم قومی که مال جمع کنند و زکوة ندهن الذین یکفزون الذهب و الفضة و لا ینفقونها فی سبیل الله فبشرهم بعذاب الیم چهارم آنکه سلطان که بظلم از ضعیفا مال بستاند و بمطرب و مسخره و اهل فساد خرچ کند احشر الذین ظلموا و ازواجهم **نکته** ششم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون فراتر شدم مردمانی دیدم که سرهای ایشان بسنگ میگوشتند و در ساعت زنده می شدند گفتم یا جبرئیل

این چیت گفت این شل کابل نمازان ست که بوقت نماز کاهلی کرده اند نکته هفتم از کتاب مذکور
 فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم چون پیشتر شدم و دو یک دیدم که بر آتش میجوئید و روی
 گوشت پاکیزه و صاف بود و در یک دیگر گوشت گنده و مردار می پختند و گریه گوشت پاکیزه میگذاشتند
 و پلید میخورند گفتم این چیت جبرئیل گفت این مثل آنکس که زن حلال خود را با می کند و او بی حرام
 میگرد و نکته هشتم از کتاب مذکور امی عزیز من سه گروه سه چیز دارند آنرا بگذارند و سه چیز دیگر مشغول
 شوند این هر سه از فعل لیثان ست نه از فعل موحدان کی آنکه حلال خود را بگذارند و قصد حرام کنند و من
 يفعل ذلك يلقى اثمًا ايضا عتله العذاب و هم آنکه عیب خویش را بگذارند و عیب دیگران را
 گویند و لا یفتب بعضکم بعضًا سوّم آنکه مال خود را نگاه دارند و قصد مال دیگران کنند انما یا کلون
 فی بطونهم نارا و سیصلون سعیرا اگر کم آن بود که عیب مردمان نخواهد و میخواهد و مال خود بخت و
 عیال خود نگاه دارد و قصد حرام نکند و دیگر فرمودند نکته نهم از کتاب مذکور فرمودند چون پیشتر شدم گرد
 دیدم که برهنه ماوراء گفتم یا جبرئیل این چیت گفت این مثل گریه که زکوة ندهند برهنه و تشویر زده
 باشند در قیامت نکته دهم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم چون پیشتر شدم عجب
 دیدم در راه افتاده هر که بدان میگذشت جامه او را میدید گفتم این چیت گفت این مثل قطع الطريق ست که
 هر که براد شود راه بروی می بربند و کالای او را می ستانند و مثال آن مردمان که کس از زبان ایشان نرهد غرض که
 مومنان را بزبان خراب کنند بعد از آن این آیت را بر خوانند که ولا تقعدوا بكل صراط توعده و لا تصدن عن سبیل الله
 نکته یازدهم از کتاب مذکور بدانکه راهزنان هفت گروه اند کافران راه مؤمنان میزنند برای نگرته اقلوا
 المشرکین فوارج راه مسلمانان میزنند برای مصیبت و من یشتاق الرسول من بعد ما تبین له الهدی
 مرایان راه عامه میزنند برای طمع ریاست و یجبون ان یجحدوا بما لم یفعلوا بازاریان راه بر شتران میزنند
 برای تجارت من کان یرید العاجلة عجلنا له سلطان راه بر رعیت میزنند برای ولایت اولئک هم
 الظالمون و زوان راه بر اخصیا میزنند برای غنیمت انما جزاء الذین یحاربون الله و رسوله
 ان یبلیس و در وقت نزع راه بر آشنایان میزنند برای عداوت ان عبادی لیس لک علیهم سلطان

فصل چهارم در ذکر بعضی از عجائب و غرائب دیگر که در راه بیت المقدس
 بنظر انور آن سرور صلی الله علیه وآله وسلم آمده

مشتمل بر ده نکته نهم اول نقل از کتاب معراج تصنیف مولانا عبدالرحمن بن جنید و اعطای شیرازی

فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون بیشتر مردم مری را دیدیم که دلوے در چاه افکنده چون بر میکشید و بر سر چاه میرسید تنی میگشت و دیگر همچنان مشغول بود و میکشید گفتیم یا جبریل بن حبیب گفت این مثل بد بختان مرائی که کار بریا میکنند و هیچ میبهرند و بدست ایشان هیچ نیست و از ثواب محروم اند الذین ضل سعیرهم فلا یحیوۃ الدنیا و هو یحسبون انهم یحسنون صنعا آری صنعتی که کجا فروختی و هاستودی دیگر بار نتوان فروخت طلعتی که درین جهان به شنای خلق و بر روی مردم فروختی در قیامت ثواب نیابی اگر باز ابروام بکند تا بوفت راصید کنی حاققت باشد عاقل آن ست که بوفت را ابروام بند و تا باز راصید بکند هیچ عاقل بطاعت بشریف دنیا می خیس صید نکند و کمال عاقل آن باشد که دنیا و عقبی برای رضای مولی خدا کند تا باشد که ضای راصید کند عاقل

گر بسم زد در خلوت ما باز آئی	سعی کن خواجه که از روی ریابا د آئی
جهد کن تا شود آئینه جانت روشن	تو که صفائی ز در اهل صفا باز آئی
در حریم حرم کعبه مجالت ندهند	مگر آن محطه که از راه خطا باز آئی
آن زمان از همه در دیت بخشند دوا	که بیک بار ز تدرید و ا باز آئی
ای دل اگر گشتن فردوس طمع میدری	تا گزیر ست که از باغ سرا باز آئی
باز سلطان ازل باشی اگر بر دو جهان	پای افشانی و از روی هوا باز آئی
چون جنید از نظر اهل خدا میطلبی	اندر آن کوش که از غیر خدا باز آئی

نکته دوم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون بیشتر مردم سوره اخه دیدیم خرد گاوے ازان بر می آمد هر چند بازمی کوشید و سعی میبرد که در اینجا باز شود نمی توانست گفتیم این چیست گفت این مثل سخن بدست که از دمان ناپاک بر آید بعد ازان پشیمان شود ازان گفتن و خواهد که باز گردد باز نشود نصیحت بشنود عزیز چند کار کن که هر که آن کند پشیمان شود و ظلم کن و لو ان للذین ظلموا ما فی الارض و دعای بد کن که هر که دعای بد کند با و باز گردد پشیمانی سود ندارد و بتان کن لکل افاکیه التیم در میان خلق فاش شود اگر خواهی که باز گردد و نتوانی ان الذین یحبون ان تشیع الفاحشه نظم

شب معراج حضرت دید سنگی	در آن سنگی یک سوراخ سنگی	اذان سوراخ یک گاو ی بر آمد
که نتوانست دگر آن شب آورد آمد	ز پیک آن حضرت سرور پر سید	چه گاو دست این بجای خود بگنجید
گفت آن پیک سی سلطان عالم	وای سرافسترا و لا د آدم	و بان امتان تست سوراخ
سخنهای پریشان گاو بی شاخ	سخن گرازد دمان ناگه بر آید	که نتواند دگر آنجا در آید

نکته سوم از کتاب مذکور ابن عمر رضی الله عنهما روایت میکنند که چون حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم را

بمعراج می بردند عفریت از جن برید که شعله از آتش داشت حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم را میطلبید که تا اذیتی بوی رساند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم هر نوبت التفات میکردند و را میدیدند پس جبرئیل علیه السلام گفت یا رسول الله بیا مؤمنان را کلماتی و سخنی چند که چون آنرا بخوانند شعله آتش آن فرو نشیند گفتند بلی تعلیم کن پس جبرئیل علیه السلام گفت یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم گویند که اَعُوذُ بِكَمَاتِ اللّٰهِ التَّامَّاتِ الَّتِي لَا يَجَاوِزُهُنَّ بَدْوٌ وَلَا فَاجِرَةٌ مَّا خَلَقَ وَذُرَّاءُ وُجُوهِهَا مِنْ فَنَاءِ مَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَخْرُجُ فِيهَا وَمِنْ فَنَاءِ مَا ذُرَّاءُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمِنْ شَرَفَتِ اللَّيْلِ وَفَنَاءِ النَّهَارِ لَا طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ يَا رَحْمَنُ این عمر که راوی این حدیث است میگوید که چون پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم در آن شب این را بخوانند آتش او فرو نشست و خداوند تعالی برکت این دعا و اسما لشکر شیطان را براند و در حدیث است که هر کرا اگر فرغی تشویش و دوشته رسیده چون این دعا را بخواند خلاصی یابد نکته چهارم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم مردی را دیدم که حرمه و پشته بهیزم فراهم آورده بود و هر چند میکوشید که آن را بردارد و نمیتوانست بر پشت و نیز بر بالای او زیاد می نهاد پس مرا عجب آمد گفتم یا جبرئیل این چیست گفت این مثل حرص بر دنیا است که آنچه دارد بشکر آن نمیرسد و نیز زیاد می کند آری حرص و گناه دل را سیاه کند عمر را تباه کند بنده را بی اعتبار کند هر چند حرص بیشتر دل سیاه تر هر چند گناه بیشتر از خدا دور تر پس بنده را واجب است که از گناه اعراض کند و از عذاب حق تعالی ترسد و من یفعل ذلک یلق اناماً یضاعف له العذاب یوم القيمة تا تواند از حرص و زیادتی اجتر از نماید و شکایت نکند و درین بادیه عمر بباد داده رضایده و قناعت کند تا که بمقصد علی برسد غل

که شکایت نکنیم از بلائی برسیم	اندرین بادیه آن وقت بجائی برسیم
برکشاید در و ناگه بعطائی برسیم	بسیج شک نیست کزین همت عالی مارا
کاخر الا مر با و از در آئی برسیم	در پی قافله عشق پیویم اسیر
رنج پیچیم ز ره تا که بجائی برسیم	گرچه در راه طلب هست عطا بسیار
چه عجب باشد اگر ما بدوائی برسیم	در دمنیم شفا خانه جودش عامست
هم بسیر رشته تدبیر دوائی برسیم	دست لطف از بکشاید گره از کار جنید
تا بهین نظر او به بهائے برسیم	بر در خدمت آن باب علا میگردیم

نکته پنجم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون ادا بخاور گذشتیم مردی را دیدم که خمهای پر را خالی میکرد و خمهای خالی را پر میکرد و چون آن معاینه کردم جبرئیل علیه السلام پرسید که این چیست گفت یا رسول الله این خمها که دیدید پر میشود و خالی میگشت مثل صاحب ملک دنیا و نفعها و ثقل من بعض

الى بعض اخر ويحول من قوم الى قوم اخر اين مثل ملك و نيا و نسيم اوست از بعضه در بعضه ميرسد و از قومی
 بقومی می گردد و تلك الايام نذا و لم يابن الناس لغز من تشاء و تذلل من تشاء **نکته** هشتم از کتاب
 مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون از نجابتی شرم مروی را دیدیم که طشتی را از زیر خاک پنهان
 میکرد این طشت از زیر خاک بیرون می آمد و ظاهر میشد از جبرئیل پرسیدم که این چیست گفت یا رسول الله
 صلی الله علیه و آله و سلم این مرد را دیدید که طشت را در خاک پنهان می کرد باز ظاهر میشد این مثل اعمال است شما
 است که ایشان اعمال صالحه خود را پنهان دارند پوشیده نمایند حق تعالی او را ظاهر گرداند کل من یصله منهم فی
 غسق اللیل لکعتین یبصرهما حمیة العرش هر که در شب تاریک سخت از مت شهادت نمازد و رکعت نماز گذارد و محل عرش
 را بناید بر امت تو شنا گویند و لیستغفرون له و برای او از پروردگار آمرزش خواهند و در قیامت نیز قدر آن
 طاعت بماند من کثر صلواته باللیل حسنت وجهه فی الزهراء ایضا قوله تعالی سیما هم فی وجوههم
 من انوار السجود **نکته** نهم از تفسیر معینی فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون بیشتر شرم قومی
 را دیدیم که تخم در زمین میرنجتند و در هوا میسازند و بر سر ایشان ابر تاریک بود گفتیم حال شما چیست گفتند
 مدیده شده که ما در زمین تخم میکاریم و بکشت ما آب نمیرسد و این ابر که بر سر است قطره نمی بارد پرسیدم کی جبرئیل
 این چیست گفت یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم اینکه دیدید تخم میباشند و نمی درویدند و ابر نه باران
 که دیدید عمل المنافقین و المرائین عمل منافقان و مرایان است هر چند که منافقان و مرایان عمل بسیار کنند
 چون بے اخلاص است او را نفع نباشد **فرد**

قلب روی اندود نشانند و بازار حشر	خلایع باید که از آتش بیرون آید سلیم
نکته هشتم از تفسیر معینی فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون بیشتر شرم مردم پیش من آمد فی یلکة لقمة اعطانی و دست او لقمه او بود مراد او آن لقمه را از دستم و وضعت فی فمی و در دهان خود نهادم هر چند آن لقمه را بیشتر میخواخیزم حلاوت او بیشتر می یافتم از جبرئیل پرسیدم که این چیست گفت این لقمه را هر چند خائیدی حلاوت بیشتر یافتی آن خشم فرو خوردن است هر چند که صبر بسیار کنی نفع او بیشتر باشد و هم مثل قرآن خواندن است هر چند قرآن بسیار خوانی حلاوت و لذت بسیار یابی نکته نهم از کتاب جنت الفردوس و تفسیر سوره و النجم آورده که فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون بیشتر شرم فرشته در نزد من آمد و آنچه از نور بدست گرفته سر پوش بالای آن خواججه نهاده پیش من آورد پرسیدم یا انجی جبرئیل این خواججه چیست گفت یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم حق از بهشت فرستاده است شمارا و امت شمارا چون جبرئیل علیه السلام سر پوش برداشت از خوشبوی آن دل من مطر گشت و در خواججه چهار کاسه بود	

یکی از شراب دوم از آب سوم از شهد چهارم از شیر فرمان شد که یا محمد صلی الله علیه و آله و سلم ازین چهار کاسه
یکی را اختیار کن حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم گفتند که من شیر را دوست دارم فرمان شد که بیا شامم گفتم
بسم الله الرحمن الرحیم نقل است که هر که یکبار از صدق دل گوید **بسم الله الرحمن الرحیم** چهار هزار طاعت حسن پذیرفته
در نامه اعمال می ثبت کنند و چهار هزار مصیبت و سید از نامه اعمال وی محو کنند و چهار هزار درجه در بهشت بنام وی کنند غل

که بدانند هر دلی اسرار بسم الله را	تا نه بیند هر نظر اسرار بسم الله را
عارف باید که داند ابتدا و انتها	تا تواند فهم کرد اسرار بسم الله را
و اصلان عشق از آن ذوق نهایت یافتند	کز بهایت دیده اند آثار بسم الله را
بموجبیل در هوای گل توای عشق ساز	گر تماشا می کنی گلزار بسم الله را
عقده از دل برکشاید کافر ز نار دار	گر کنی از صدق دل اظهار بسم الله را
گنج قرآن را اگر خواهی که بکشانی جنید	رو کلید گنج دان اسرار بسم الله را

فرمودند شیر را نوشیدم و قدس در کاسه داشتیم جبرئیل علیه السلام گفت خوش باد یا محمد صلی الله علیه و آله و سلم
مر شما را اگر آب را اختیار میکردید جمله امت شما در آب غرق میشدند و اگر شراب را اختیار میکردید جمله امت در شهوت
و شراب گرفتار شدند اما شیر را اختیار کردید امت شما سلامت ماندند و قدری شیر که در کاسه ماندید هم
امت شما در عذاب و دوزخ گرفتار خواهند شد حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند بیارتا باقی را هم بیا شامم
فرمان در رسید که اکنون قلم گرفته را چه در مان ست نصیب همان قدر بود که خوروی جفت القلوب عاها و کائنات چون
جبرئیل این گفت خواجه عالم صلی الله علیه و آله و سلم گریان شدند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند
که من بسیار غمگین شدم در حال فرشته مقرر بیاید گفت یا جبرئیل خداوند میفرماید که بگو حبیب مرا صلی الله علیه
و آله و سلم که اگر ایشان ترا امت اند مرا بنده اند یک نیمه را بان تا بر حمت خود در بهشت در آرم و بدایتی فقل از کتاب
مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم فرشته پیش آمد و جام بدست گرفته در یکی غسل و در دیگری آب
هر دو را بگرفتم و نوشیدم جبرئیل علیه السلام گفت صواب کردید زیرا که غسل شفاست فی شفاء للناس و آب بقا
است وجعلنا من الماء کل شیء حی چنانکه غسل علت را بر دور حمت حق ذلت امت را بر و چنانکه مختلف است
بعضی سفید و بعضی زرد و بعضی سرخ و بعضی من بطونها شراب مختلف الوان و همچنین امت تو مختلف اند
فمنهم ظالم لنفسه و منهم مقتصد و منهم سابق بالخیرات چنانکه غسل نه موم نبود امت تو
در مصیبت نباشد اگر همه حکما جمع شوند خواهند که موم را از غسل جدا کنند نتوانند تا آگاه که آتش نباشد حرارت
آتش بوی رسد موم جدا شود و آن غسل مصفی خوردن را شاید و آن موم شمع سوختن را شاید و همچنین نیز طاعت

و حیات

و عبادت امت شما با مصیبت و ذلت آمیخته است این اذان و آن ازین جدا نمی شود آتش در راه پدید آورند که وان منکم الا وادها چون امت تو قدم در روی نهند موم مصیبت سوخته شود و غسل طاعت و عبادت بسلامت بیرون آید و دیگر آنکه در آن نخل غسل هست و زهر هم هست اما زهر غسل را زیان ندارد و دیگر آن نخل اگر چه زهر دارد و عزیزش می دارند از برای غسل امت تو اگر چه مصیبت دارند ملک تعالی عزیز می دارد و از برای توحید و دیگر آنکه قدح آب که خوردید صواب کردید زیرا که آب چنانکه جامه را پاک کند توحید و معرفت مصیبت امت را پاک سازد و قولا صدیقا یصلح لکم اعمالکم و چنانکه آب تشنگی را بر د و جان نگاهدارد و جعلنا من الماء کل شئی حی معرفت مصیبت بنده را بر د و توحید را نگاه دارد و بیئت الله الذین امنوا بالقول الثابت و دیگر آنکه آب سبب بقای حیوانات است توحید و معرفت سبب بقای عالم و عالمیان است اگر همه شرک آرند عالم خراب شود و بروایتی آنست که فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم سنگی بزرگ رسیدم در میان آن سوراخ خرد بود و آب از وی بیرون آمد باز هر چند میخواست که بآن سوراخ باز گردد میسر نمی شد از جبرئیل پرسیدم که این چیست گفت این سنگ مثالی بآن است و آن سوراخ نمودار زبان است و آب بر منوال سخن است این تمثالی است مبنی بر تعلیم شما یعنی سخن ناگفتنی از دهان بیرون آید بعد از آن پشیمانی سود ندارد که هرگز آن سخن بد دهان باز نخواهد آمد

فصل پنجم در ذکر سیر نمودن آنسر و صلی الله علیه و آله و سلم مشرق و مغرب عالم را

متمم است بر پنج لطیفه لطیفه اول نقل است از کتاب حیرت الانسان تصنیف خواجه احمد بغدادی فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون پیشتر شدم سنگی دیدم که روشنائی نور آن سنگ تا آسمان بود و در پیش آن سنگ کودک ماه روی سنبلی موشکیو که نور او تا ساق عرش پیوسته بود و میست

رفت در نزد سنگ شاهنشاه	میدرخشید سنگ همچون ماه	پسر نازنین نیکو روی
همچنان با ملاحظت خوشنویس	پهلوی سنگ نشسته آن دلبر	رفت در نزد آن شه سرور

آن کودک پیش من آمد و دست بوسی من کرد و او را در کنار گفتم جبرئیل گفت بشارت باد شما را بسلامت و خیریت و کرامت و او را بسیار التفات کردم از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که این چه کودک است که بسی زیبا و نادرست و مبارک طلعت که دل من بدو میل کرده است و بسیار دوست داشته است جبرئیل علیه السلام گفت یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم این دین اسلام است و موجب رضای ملک علام است و دوستگیر امت شماست و رساننده امتنان را بخدای تعالی است پس خدای تعالی را حمد و ثنا گفتم و از دو ثبات خواستم برای امت خود در دین باز از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که یا جبرئیل صفت این سنگ را بگو که من

شنیدیم که موسی علیه السلام هر یامداد هفتاد بار طواف این سنگ می کرد و جبرئیل علیه السلام گفت یا رسول الله
 خدای تعالی اول این سنگ را بپا فرید چون برای این سنگ خدای تعالی نظر کرد این سنگ از ترس خدای تعالی
 در گریه درآمد و شصت و یک سال گریه داشت و از آن سنگ وزاری این تمام دریاها معلق شد و این سنگ در میان اشک
 خود غرق بود باز خدای تعالی یک نظر کرد این سنگ از هیبت خدای تعالی در لرزه درآمد و بگدخت و آب شد
 چون حق تعالی بر آب نظر کرد آب در جوش درآمد و موج بر آورد و حباب برخاست و در آن حباب حباب گریخت
 و در میان حباب کفک شد و باد بر کفک موهبا شد و خدای تعالی از حباب هفت طبقه زمین را بپا فرید و از کفک
 زمین داد موهبا کوها آفریده شد چون حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم این شنیدند از پشت براق فرو آمدند
 جبرئیل علیه السلام گفت برین سنگ دو رکعت نماز بگذارید که عظمت این سنگ بسیارست حضرت پیغمبر
 صلی الله علیه و آله و سلم دو رکعت نماز داد کردند خواستند که بپوسند آن سنگ بفریاد آمد گفت ای پیغمبر خدای
 هفتاد و هزار سال است که من آرزوی قدم مبارک شما دارم شب آن شب است دعای من بجا شد است
 و قدم مبارک شما بر من رسیده است و دیگر آرزوی من آنست که پای پیچکس بر من برسد حضرت پیغمبر
 صلی الله علیه و آله و سلم بسم الله خوانده قدم مبارک خود بران سنگ نهادند و دعا کردند بفرمان خدای تعالی
 آن سنگ معلق شد و رسید که ای محمد صلی الله علیه و آله و سلم قدم تو برین سنگ افتاده من فردای قیامت
 بر زمین سنگ صلی کنم و تحت خود گردانم چون فردای قیامت شود این سفید گردد همچون نقره و بزرگی این هفتاد
 و هشتاد و نیا باشد لطیفه و هم از کتاب مذکور نگاه حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم بر براق سوار شدند
 جبرئیل علیه السلام گفت ای حبیب خدا صلی الله علیه و آله و سلم حکم خدای تعالی است که جانب مغرب را ما شایسته
 بهینید چون حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم بجانب مغرب ناخفتند و دریاها ی شور از پیش برآمد و یک ساعت
 از تمامی دریاها ی شور بگذشتند و بر دریا ی شیرین رسیدند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم گفتند ای جبرئیل
 چه مقدار راه آیدیم گفت سیصد ساله راه آمده ایم چون حضرت صلی الله علیه و آله و سلم دریا ی شور و شیرین
 را دیدند گفتند چه حکمت است جبرئیل بقدرت خدای تعالی آب دریا ی شور را شیرین در هم نمی شود درین
 سخن بودند که از پیش پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم یک جزیره پدید آمد و در میان آن جزیره هفتاد و هزار ایلیان
 و در هر یایان هفتاد و هزار شهرستان بود و در هر شهرستان هفتاد و هزار مسجد جمعه بود و در هر مسجد هفتاد و هزار
 مسلمان در عبادت خدای تعالی مشغول بودند و ذکر لا اله الا الله محمد رسول الله میخواندند و در حالت ذوق و
 خدای تعالی دیگری را نمی شناختند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم گفتند ای جبرئیل ایشان کیانند گفت
 یا رسول الله ایشان همه امت شما اند و اولاد آدم اند و روه اند که در آن وقتی که قایل بائیل را بقبل رسانید

از موس حضرت آدم علیه السلام چهار برادر خود را بچار جانب دنیا انداخته بود یکی را جانب مغرب
 انداخته بود که این اولاد او امراند دوم را بجانب مشرق انداخته بود سوم را بجانب شمال چهارم را بجانب
 جنوب انداخته بود که مبادا سرکشتن بایل را با آدم علیه السلام اظهار سازند یا محمد صلی الله علیه وآله وسلم
 ایشان را شنیدند نام تو ایان آورده اند و بجز دین شما در میان ایشان دیگر اسلام ظاهر نشده است
 یا محمد صلی الله علیه وآله وسلم ایشان عمر خود را بجز ذکر خدای تعالی صنایع نمی گفتند پیغمبر صلی الله علیه
 وآله وسلم گفتند که جبرئیل چه بود که خداوند تعالی تولد ما اینجای می کرد گفت اگر تولد شما اینجا شد
 هیچکس در میان مکه و مدینه مسلمان نمی شد لطیفه سوم از کتاب مذکور بعد از آن حضرت پیغمبر صلی الله
 علیه وآله وسلم در جزیره دیگر روان شدند دریای دیدند سفید تر از شیر و شیرین تر از انگبین در آن دریا جزیره کوچکی
 از نقره که تمامی زمین او از نقره بود و گرد آن جزیره کشتی های مردمان آن کشتی از آن جزیره غلها پر میکنند
 حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند که از زمین نقره چگونه غلبه پیدا می شود گفت یا رسول الله صلی الله علیه
 وآله وسلم این غلها از آسمان می بارند و در همین سخن بودند که ناگاه غلها از کشتیها پیدا شد چون حضرت پیغمبر صلی الله
 علیه وآله وسلم نظر کردند همه کشتیها بر سر آن مردمان دیدند بعضی همچون باد و بعضی همچون برق می رفتند بر روی
 دریا و پای ایشان بر آب میج می شد حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم گفتند یا جبرئیل ایشان کیانند
 گفت پیغمبر خدای از من می پرس و تماشا می ایشان همین که مرا گفتن این حکم نیست نگاه حضرت پیغمبر
 صلی الله علیه وآله وسلم همراه ایشان روان شدند در یک ساعت چهل ساله راه پس گذاشتند چون نزدیک
 شهر رسیدند بعد از آن همه آنها کشتی ها را از سر خود گرفته بر آب گذاشتند و خود با بر بالای کشتی ها سوار شدند
 و با دواهنای کشتی را بر کشیدند چون خلایق آن شهر کشتی ها را دیدند همه شادمان شدند مردمان کشتی بصورت
 سوداگران از آنها راحت طلب کردند مردم آن شهر همه سلاح آهنی جمع آوردند و همه غلهای کشتی را گرفتند
 و بعد از آن مردمان آن کشتیها تمام دخت آهنی درون کشتیها پر کردند و راهی شدند باز حضرت پیغمبر
 صلی الله علیه وآله وسلم همراه ایشان روان شدند چون آن شهر صد ساله راه پس ماند آنهم مردمان از کشتی ها
 فرو آمدند و بر آب ایستاده شدند همه آن کشتی ها را با همراهی سلاح و راحت و آب غرق کردند و در یک
 لحظه همه آنها از نظر غائب شدند حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم در حیرت ماندند مردمان حقیقی بجز جبرئیل
 علیه السلام در رسید که ای جبرئیل بگو آنچه حبیب ما صلی الله علیه وآله وسلم می پرسد جبرئیل علیه السلام گفت
 ای پیغمبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم چه در حیرت مانده ای همه فرشتگان بودند که رزق بآنها می رسانیدند
 بصورت سوداگران و خلایق آن شهر نمیدانند که ایشان فرشتگان باشند و تمام سال شصت کشتی سلاح آهنی

موجود میسازند بعد از یک سال فرشتگان می آیند و همه رختها را بر ایشان را خرید کرده ایشان را غله و پارچه
 میدهند و حکمت خدای تعالی همین است که آدمی را در کسب و تلاش و مشقت و سبب رزق نمی رساند
 اگر یک سال ایشان در شهر آنها نمانند در شهر ایشان قضا افتد حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم گفتند
 ای جبرئیل مگر زراعت ملک ایشان نمی شود گفت یا رسول الله زمین ایشان آهین است هرگز
 خدای تعالی زراعت درین شهر نکرده است یا محمد صلی الله علیه و آله وسلم ایشان امت توانمند هر شب کفن
 پوشیده در میان قبر میباشند و در شهر کسب میکنند و هیچ امید زندگانی ندارند و ایشان را حضرت خضر علیه السلام
 در دین شهادت آورده اند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم شادمان شدند و روان شدند صد هزار جزیره دیگر در نظر
 افتاد لطیفه چهارم از کتاب مذکور انگاه حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم بجانب مشرق روان شدند
 ناگاه بوی مشک و عنبر و گلاب و کافور در رسید چون حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم نظر کردند دیواری دیدند
 اوزر و رازی آن معلوم نمی شد و بالای آب همچون باد میرفت و در آن دیوار کشاده بود چون بآن دیوار رسیدند
 زمین او از فقره خام بود و کوشک آن از مرجان بود و بعضی قصر از یاقوت و بعضی قصر از زر و درازی هر یک
 قصر سه ماهه راه بود و هر یک گنبد سر در فلک کشیده بود و در هر جای بساطهای گوناگون بود و بهر مقام جوهرها
 شیر بود و بهر چشمه گلاب و شربت پر بود چون پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم در آن قصر رسیدند و در میان هر قصر
 چهار صد جوان در سجده بودند و بعضی ضعیف و پیر بودند و بعضی خردسال بودند و بر سر هر یک تاجهای مروارید و کمر
 از یاقوت و زرد و جامها از حله های بهشتی پوشیده بودند و بعضی در سجده و بعضی دست بر دعا برداشته بودند
 حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم گفتند یا جبرئیل این کدام جای است جبرئیل علیه السلام گفت یا رسول الله
 این جای از بهشت است این را روضه الارم گویند و باغ ارم است که در میان بهشت این مقام آدم
 علیه السلام بود چون آدم علیه السلام در میان بهشت دانه گندم خورد این مقام او چرکین گشت حکم حق تعالی
 در رسید که آدم و حوا را از بهشت بیرون کشید بعد از آن حکم حق تعالی دیگر باره در رسید که این مقام آدم را
 نیز از بهشت بیرون برید و از آن روز که این مقام را از بهشت بیرون کشیده اند از ترس خدا تعالی
 اهل عالم نمی نمایند و ایشان تمام اهل عالم را سیر میکنند و می بینند و ایشان را کسی نمی بیند چون میان
 دو پادشاه جنگ افتد حق تعالی ایشان را بفرستد و هر کراخت و نصرت بخشد ایشان را حکم شود که
 مدد آن لشکر را بکنند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم گفتند ایشان دست بردار داشته اند

چه حاجت میخواهند گفت می گویند که بار خدا یا مارا در دنیا باز زنده گردان که در راه تو شهید شویم امروز
هفتاد بار اگر زنده گردانی هفتاد بار در راه تو قتل شویم زیرا که چون مرتبه شهادت دانسته اند نظم

شهیدان که در راه حق مرده اند	یقین دان که ایشان همه زنده اند	کنند سیر و اطمینان
ولیکن نه بیند این مردمان	اگر جنگ سازند و دشمنان	بهر کس که نصرت دهد کردگار
شهیدان در آن دم بامر آله	مدد میرسانند بآن سپاه	و عا کرده گویند ای چاره ساز
بدنیا فرستان بکن زنده باز	و گریزه در راه تو ای خدا	که اجر شهیدی بسیاریم ما

چون نبی صلی الله علیه و آله و سلم این مرتبه شهیدان را دیدند خود را هم دعا کردند لطیفه چرخ نقل از کتاب کور
بعد از آن حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم بجانب شمال روان شدند ناگاه غبار و گرد در نظر افتاد و در میان
غبار نظر کردند خلایق همه دیدند که غریب است گرفته خاک می بیزند و گرد از دست ایشان بجانب عالم
میرود حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم گفتند یا جبرئیل ایشان کیانند گفت یا رسول الله ایشان همه
فرشته می باشند و این گرد غفلت است که بجانب هزار عالم میرود و بر دل خلایق این گرد غفلت می نشیند
ایشان از مرگ غافل می شوند و از غفلت ترس حق تعالی از دل ایشان برخیزد و اگر این گرد غفلت نباشد
همچو کس در جهان شادمان نباشد و از خوردن و آشامیدن بیزار شوند و هیچکس در جهان نین و پادشا ہی نکند
بعد از آن بیشتر روان شدند تا به چنین عجائبات و غرائب بسیار دیدند که شرح آن در نوشتن نگنجد عبدالباقی عباس
رضی الله عنهما روایت میکند که حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم در شب معراج هفتاد هزار شهر را مسلمان
کردند و از بی هر شهری هفتاد هزار ساله راه بعد از آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در تحت قطب سینه

باب هشتم در بیان رسیدن آن سرور کائنات خلاصه موجودات نتیجه مقدمه
لولا که شمس و افعلاکت سمرغ قاف قبول طاووس بانغ ملایع و ما محمد الا رسول
صلی الله علیه و آله و سلم بزمین مبارک بیت المقدس و آن سخنهاییکه در مسجد قصى واقع شده

مشتل است بدو فصل

فصل اول در ذکر بنا کردن حضرت سلیمان علیه السلام مسجد قصى را

حاوی بدو آیه و نکتة اول نقل از کتاب حدیث صحیح بخاری و مسلم چنین آورده اند که پیش از رسیدن آن حضرت

صلی الله علیه وآله وسلم بمسجد قصه حکم چنین رفته بود که ای جبرئیل یک لک ببت چهار هزار پیغمبران را با استقبال حبیب خود حاضر گردانیده ام باید که محمد را صلی الله علیه وآله وسلم نزد مسجد اقصی رسانی فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم در ساعت قریب بیت المقدس رسیدم چنانچه نقل از سیر منظوم آورده اند که نظم

چو آمد با قصه رسول کرام	منور شد از نور شهر شام	از نورش تو گوئی مگر آفتاب	بر آمد جهان سیه یافت تاب
نیش و پس او ملک بشمار	روار و زنان از یمن و یسار	انگهیائی بهر مس قنار	قدم سوی بیت المقدس نهاد

نکته دوم از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم جمیع اهل طایفه کرام را دیدم که از آسمان با استقبال من آمدند و مرا از حق تعالی بشارت بکرامت دادند و هر من بر این طریق سلام کردند السلام علیک یا اول یا اخو یا حاشی گفتیم این چه نوع تحیت است و این اسامی بر من چه معنی اطلاق می کنند گفت بدست که شما اول کسی خواهید بود که شفاعت کنید و ثناعت شما را قبول نمایند اول شافع و شفیع بدست که آخر انبیائی و مشرخلایق روز قیامت در قدم شما واقع شود و آنک را اخوان نبیاء و ان السفیر بلای و اقامت است چون روایت برین عنوان وارد شده بود محمول بر این معنی گشت و الا مناسب آن می نمود که اولیت آن حضرت صلی الله علیه وآله وسلم عبارت از سبقت وجود او باشد بر سایر موجودات و آخریت او بحسب بقیت که بعد از همه انبیا بیعت شده امگاه جبرئیل علیه السلام مرا از براق فرود آورد و در مسجد درآمد که امر وزا و اباب البنی می گویند جبرئیل علیه السلام مرکب مرا بر حلقه که انبیا علیهم السلام مرکب خود را بران می بسته اند بحلقه از حریر بهشت بر بست بعد بر آستانه بیت المقدس نظر کردم و در آنجا نوشته اند که هر که درین مسجد در آید چنانچه برگ از درخت بوقت خزان فرود یزد آنگاه او همچنان بریزد و هر روز هزار رحمت فرو می آید و این مسجد در ملک شام است حضرت مهتر داود و مهتر سلیمان علیهما السلام بعد از بنای کعبه پیل سال آنرا بنا کرده اند و عمارت و جن را بفرمود تا در اطراف جهان در بر و بحر منتشر شدند تا در وسیم فراوان و انواع جواهر و یاقوت رنگارنگ از معادن و اماکن خویش جمع کردند آنگاه دیوارهای مسجد را از رخام سبز و زرد و سفید بساختند و ستونهای او از بلور و سفهای آن الواح و جواهر و بجای خشتهای پنجه خشتهای فیروزه و زرین افکندند و دیوارهای آن نگینهای جواهر رنگ برنگ و لؤلؤ بشاندند چون شب درآمد از روشنائی آن جواهر گویا هزاران مشعل و شمع افروخته بودند نکته سوم نقل از کتاب معراج تصنیف عبدالرحمن بن جنید و اعطاشیرازی آورده که از عجایبها که حضرت سلیمان علیه السلام در آن مسجد ساخته بودند دیوارهای او سفید و زیبا نمودی و هر فاجر و بدکار که در آن نگرستی روی خود را سیاه و ناخوش دیدی

بین سبب سے فاسقان و بد کرداران از فوق و بد کرداری باز گشتند و توبہ کردند نکستہ چہارم
از کتاب مذکور آوردہ کہ ایضا در زوایای مسجد عصای ساخته بودند کہ ہر کہ فرزند پیغمبر بودے
اگر دست بسوی او فرا بردے اور ایسی گزندے رسیدے و از دیگران ہر کہ دست بر بروی دست او بسوختے
چون سلیمان علیہ السلام از بنای او فارغ گشت بدرگاہ رب العزت دست تضرع برداشت گفت اللہم اسئلك
لمن دخل هذا المسجد خطیباً ان لا یدخلہ سعیراً و لا یدخلہ خال احد یصلی فیہ کتین فخلصا فیہا الاخرج
من ذنوبہ کھیئتہ یوم ولیدتہ و لا یدخلہ مستلب الا تیب علیہ و لا خانفت الا امنہ و لا سقیم الا شفیتہ و لا مسجد
الا خصبتہ و لم یحسبہ و بعد ازان قربان کر و گفت بار خدایا اگر این دعا را اجابت کردی قربان پذیرفتہ گردان
دران روزگار نشان قبول قربان آن بود کہ آتش سفید از آسمان فرود آمدے و آن را بر گرفتے و همان ساعت
آتش فرود آمد قربان لبر گرفت حضرت سلیمان علیہ السلام دانست کہ دعائی می مستجاب شدہ است پس شکر
خدای تعالی را بجائی آورد پس آن مسجد بران صفت ہمی بود تا ہر روزگار بخت نصر کہ بنی اسرائیل مستولی شد
و از ایشان خلقی بکشت و آن در و سیم و جاہر کہ دران مسجد بکار بردہ بودند ہمہ را بخت نصر گرفت و باز گردید بین
بابل و آن مسجد چنان خراب ماندہ بود تا ہر روزگار خلافت امیر المؤمنین عمر خطاب رضی اللہ عنہ مسلمان را
بفرمود تا باز عمارت کرد و نہ چنانکہ امر و دست نکستہ چہارم از کتاب مذکور اگر کسی سوال کند کہ چون آنسرور
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را بمعراج می بردند چرا اول مسجد القصے بردند و بعد ازان بمعراج و از اول او را از کہ
چرا نبردند جواب آنست کہ زیر کہ محشر خلایق دران زمین خواہد بود خدای تعالی خواست کہ تا برکت قدم
آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بدان موضع رسد تا محشر بر خلایق آسان شود و برکت قدم و بیت

زمین قیامت دران منزل است	عجب روز پر حسرت و مشکل است
دران جا بیامد شہ کائنات	کہ آسان شود حشر را مشکلات

نکستہ ہشتم بعضے چنین گفتہ اند کہ ویرا اولاد بیت المقدس بردند زیرا کہ مجمع ارواح انبیاست تا ایشان
را در اینجا بر انگیزند و دیدار حضرت محمد مصطفی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را ببینند و گفتہ اند کہ وی را با آنجا رسانیدند
از بہر آنکہ تا چون کفار قریش او را بیا دمایند در آنجا خبر دہد نکستہ ہفتم از کتاب مذکور بعضے گفتہ اند کہ بقاء
وزمین فاضل سے محل است مسجد الحرام و مسجد القصے و مسجد رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در مدینہ کما قال
النبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم لا تشلہ لرحال الا لثلاث مساجد المسجد الحرام و المسجد الاقصی
و مسجدی هذا حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مکہ و مسجد خود رسیدہ بودند پس در شب معراج او را
بمسجد القصے رسانیدند تا ہمہ فضائل و محاسن رسیدہ باشد نکستہ ہشتم از کتاب مذکور بعضے گفتہ اند

که بیت المقدس قبله انبیا بوده است و منازل و مشاهد و هجرت گاه ایشان ست ب العالمین خواست
 که سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم آنرا به بینند و برکات و آثار انبیا علیهم السلام بایشان برسد و در هجرت
 و زمین قدس با سایر انبیا برابر باشد الذی بالکناحوله آن مسجدی که برکت و اودیم برگردان شهر آبادان ست
 آب و درخت بدانکه آن زمین که در آن برکت و اودند زمین مقدس ست نکته نهم از کتاب مذکور طهارت
 و قدس و برکت در وی آنکه منازل و مقابر انبیا ست و مبطوحی حق ست و جای تقبید عابدان ست و
 مسکن صالحان ست بروایتی آنکه دوازده هزار پیغمبر در کن آن مسجد خفته اند و آن مسجد دوازده هزار محراب دارد
 و در هر محراب پیغمبری خفته اند و در زیر پای هر پیغمبر قندیل می افروزد و در سه کن مسجد خلایق نماز میگذارند
 و این چنین مسجد خوب در عالم نیست نکته دهم از کتاب مذکور هر آب شیرین که در زمین ست از اصل
 صخره بیت المقدس ست که بیرون می آید اول از آسمان فرود می آید بصخره و بعد از آن تمام زمین متفرق شود
 عن عباده بن ثابت رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم صخره بیت المقدس علی
 نخل من نخیل الجنة و تلك النخلة علی نهر من انهار الجنة علی ذلك النهر اسیة بنت مزاحم و مریم
 بنت عمران و نطمان علی اهل الجنة الی یوم القيمة و قیل تقدیره بالکناحوله من قرئ الشام و کنوزها
 لنهریه من ایلتنا بر دیم محمد صلی الله علیه و آله وسلم تا بنمایم با و از نشانیهای قدرت با آنچه بکس ننمودیم
 و این نشانیها آن عجائب و غرائب آیات بود که از پیش ذکر کردیم و غیر آن من لا یتکلم فی الله و الوقوف
 علی مقاماتهم و مواضع عباداتهم هو السمع البصیر بربهم که او آن خداوند شنواست
 همه گفتارهای اقرار مومنان بمعراج و انکار کافران بمعراج و بنیاست همه اعمال و احوال بندگان

صامت

۶

خداوند سمیع حق توانا	تدیم و قادر و دانا و بینا	برافرازند عرش معلی
پدید آرند این چرخ غمرا	برحمت پرده پوش هر گنهگار	رحیم و منعم و غفار و ستار

نکته یازدهم از کتاب مذکور بعضی گفته اند که برکت او آنکه در پیرامون آن مسجد آنها و درختها و میوه ها
 بسیارست نکته دوازدهم از کتاب مذکور بعضی سوال می کنند که چه حکمت بود که حضرت محمد مصطفی صلی الله
 علیه و آله وسلم را از مکه بیت المقدس بردند و از اینجا بر آسمان بر آوردند از مکه چارپایه آسمان بردند و این
 سوال را چهار جواب گفته اند جواب اول آنکه حکمت بیالابدون خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم از بیت المقدس
 با آسمان تا عجائب راه مابین مکه و بیت المقدس به بیند تا بعضی ازان پند مومنان باشد و بعضی ازان حجت
 بر کافران گردد جواب دوم آنکه حکمت آن بود که کافران طعنه میزدند و میگفتند که مسجد انبیا و زمین ایشان
 مسجد بیت المقدس ست اگر تو پیغمبری ترا ازان مسجد و ازان زمین نصیب یستی حق تعالی حضرت محمد مصطفی

صلی الله علیه وآله وسلم را آنجا رسانید و طعن و دشمنان را دور گردانید جواب سوم آنکه بیت المقدس بحضرت ملک قدوس
بنالید و نصیب خود از خدمت حضرت محمد مصطفی در خواست نمود گفت خداوند امر نصیب از خدمت حضرت
محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم روزی گردان حق تعالی حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم را در آن زمین
بر و تا شرف آن بقعه مبارک بقدم حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم تمام شود چهارم جواب آنکه آن بقعه
مبارک بقدم انبیا و عبادت ایشان میمون و مبارک شده بود بخت نصیب او شده بود کافر بیت المقدس
دست یافت و او را خراب گردانید و بانواع فساد او را ملوث گردانید حق تعالی حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله
وسلم را آنجا برد و او را بقدم آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم مشرف گردانید تا بیکت قدم حضرت محمد مصطفی صلی الله
علیه وآله وسلم بیت المقدس اذان الواث و انجاس پاک گردد و درین سخن اشارت بشارت است و آن آن است
که یک ساعت تشریف قدم مبارک حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم یافت از جمیع نجاستها پاک شد
پس طی که در همه عمر دوستی آن پیغمبر باشد اولی ترست از نجاستها و فساد پاک گردد و فردای قیامت از همه عتوبه تبارکاری پدید

ای آنکه ترا حسن من هست خبر	خواهی که بیانی بن امکان نظر
آن آینه که قابل عکس من است	آن روی محمد است در روی بنگر

فصل دوم در ذکر آمدن آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بدرون مسجد اقصی و اقتدار کردن پیغمبر آن محبوب سبحان

مشتمل است بر دوازده نکته اول از کتاب معراج تصنیف مولانا عبدالرحمن بن جنید و اعظ شیری
فرموده اند حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم چون در مسجد اقصی درآمد درون مسجد خلق عظیم دیدم که جمع شده اند
همه صورتهای خوب و جمال زیبا و لباسهای لطیف و در پیش هر یک شمع از نور بود گفتم یا جبرئیل ایشان
کیانند قال هم اخوانک من الانبیاء و المرسلین صلوات الله علیهم جبرئیل علیه السلام گفت
ایشان برادران شما اند از انبیای مرسل ایشان تازه بودند مشتاق لقای شما بودند و در تمنای جمال شما از
دنیا نقل کردند و بحضرت خود با جلال رسیده اند و درخواست کردند تا حق تعالی ایشان را بشرف ملاقات شما
مشرف گردانید حق تعالی دعای ایشان را مستجاب گردانید و بر لای قضای حاجات ایشان این شب را
تعیین گردانید اکنون ایشان همه برای دیدن جمال شما حاضر شده اند حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم
فرمودند من خواستم تا در صف آخر بنشینم میکائیل علیه السلام بازوی راست من گرفت و اسرافیل علیه السلام
بازوی چپ من گرفت و جبرئیل علیه السلام پیش در آمده گفت طرقتوا السید و لاد آدم راه دهید که سید اولاد آدم می آیند

چون انبیا و مرسلان علیهم السلام این بشنیدند همه یکباره از جای خود برخاستند و سلموا علی
وعظمونی و تواضعوا لک همه انبیا علیهم السلام بر من سلام کردند و تعظیم نمودند و فروتنی نمودند
و بقلای من شاد شدند و خدای تعالی را بشکرانه این کرامت سجده کردند و با سع

و ائتش بوجود خویش بر خجگان
پروانه صفت وجود خود یا فنگان

بایسم ز خود وجود پر داخته گان
پیش رخ چون شمع توشبهای وصال

نکته دوم در تفسیر امام زاهد و در تفسیر مطالع مسطور است که قال علیه السلام قد خلت بیت المقدس
فا حیا الله الرسل و هم ثلاثاء و ثلث عشر نبیا فوحی الله تعالی الی و اسأل من ارسلنا
من قبلك من رسلنا پس فرمودند خواجه علیه الصلوة و السلام در بیت المقدس در آمد حق تعالی
سید و سیزده پنجم مرسل را زنده گردانید پس حق تعالی وحی فرستاد بمن که و اسأل من ارسلنا
من قبلك من رسلنا اجعلنا من دون الرحمن الهة یعبدون سید این مرسلان را پسر که جزا
آلله هست که او را توان پرسنید همه مرسلان بر وحدانیت خداوند تعالی گواهی دادند و مراد آن بود
که انبیا و پیش تو تجدد توحید آرند تا خلق را معلوم شود که تو بر درما چنین منزله داری و با سع

اندر نظرم کشیده محنت من
کز بهر تو هست وصل من منت من

ای باده مرا نه از بر جنت من
مگذار همه جهان و بر خیز و بیا

حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم میفرمایند که از ابراهیم علیه السلام سوال کردم که منان در تو دعوی میکنند
گفت بزارم از آنچه ایشان میگویند و از موسی علیه السلام سوال کردم که جهودان در تو دعوی میکنند گفت بزارم
از آنچه میگویند ایشان نکته سوم در لطافت القصص آورده که همه انبیا گفتند سید ما همه ایمان بتوانه کردیم
و عهد بستیم و اذا خدا الله میثاق لبین لما اتیتکم من کتاب و حکمة ثم جاءکم رسول مصدق لما
معکم لتؤمنن به و لتصرنه قال اقررت و اخذتم علی ذلکم فاذن جبرئیل علیه السلام پس جبرئیل
بانگ نماز گفت انبیا صف راست کردند و قائم شدند و مهتر جبرئیل علیه السلام اقامت بکبر و سلطان انبیا صلی الله
علیه و آله و سلم چنین میفرمایند که من در اندیشه شدم که امامت کند و کرا پیش خواهند فرستاد و بیشترین گمان من
در حق مهتر ابراهیم علیه السلام بود که منصب امامت بدو منسوب است علم کرامت بر امامت بواسطه او منسوب است
ان ابراهیم کان امة قانتا و محراب مصلی بنام او کشیده اند که و اتخذ و امن مقام ابراهیم مصلی فظننت انی امیت

که آید بحراب گردد و امام
بدو گفت ای خواجه و دوسرا

نخو گفت سلطان عالی مقام
بحراب آورد آن شاه را

که صف هست که فدا بل نیاز
که دستش گرفت جبرئیل امین

چو گرفت جبرئیل بانگ نماز
بین فکر بزرگده عالمین

توئی اعلم جمله اهل بشر توئی در سما نبوت قمر امامت نمایان سروران توئی سید سرور مهتران
 فرمودند رسول صلی الله علیه وآله وسلم درین اندیشه بودم که حضرت جبرئیل علیه السلام سر دست من گرفت و بحجاب بر
 گفت تقدیم یا مقدم یا محمد صلی الله علیه وآله وسلم پیش رو که اعلم توئی و در مقدمه امامت اقدم توئی و بر فلک
 نبوت ماه توئی و در جمع رسل شاه توئی و السلطان اذا حضر فهو بالامامة اولی ازین جا معلوم شد که مرده
 مقتدی نباشد آنکه پیش گورپیری رود سر تراشد آزا اعتباری نیست از آنکه ولی بعد از نقل از ولایت معزول
 شده و او را وقت کار فرمائی نمانده سلطان انبیاء صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند که چون در محراب پیش ختم
 و در رکعت نماز بگذاریدم جمله انبیایا من اقتدا کردند در رکعت اول بعد از فاتحه الم تکیف خواندم و در رکعت
 ثانی کایلف قریش خواندم و بر ولایتی آنکه فرمودند بعد از فاتحه در رکعت اول سورة یوسف خواندم و
 در رکعت ثانی بعد از فاتحه سورة مریم خواندم و سلمت تسلیمة الا تمام سلام نماز و اوم نگاه دست بدعا
 کشادم و امت خود را دعا کردم قالوا امین همه بنمیزان و ملائکه آمین گفتند و درین سخن اشارتی ست و
 درین اشارت بشارتی ست و آن آنست که چون دعا کننده حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم بودند
 اجابت کننده خداوند تعالی و آمین گوینده ملائکه و انبیاء بودند آن دعا مستجاب است هرگز رنبت پس دعای
 که در آن وقت مکر مستجاب شده است گمان مبر معاصی تو بدل شود و گناهان تو متغیر شود و لا تبدل الحکات الله رب العالمین

ایدل منکر زینخودی در چپ و راست	قربی که هست نزد مشوق کراست
نوسید مشوز مفلسی در ره عشق	مشوق هر آنچه دارد از بهر تراست

نقل از طالع شمس حضرت خواجه حمید الدین ناگوری عجب آنچه نماز چهارگانی مسافر و دگانی کرد و موجب
 همین ست آنکه مسافر را نظر بر مقصد بود و در نظر حضور باید و آنچه خواهی عالم صلی الله علیه وآله وسلم در مسجد
 اقصی نماز گذاریدند موجب همین ست که مسافر بودند نظر بر مقصد داشتند عند صلیک مقتدر و فرو

جانم چو مسافرست در عالم تو	ز ان میل کن به بعبه آدم تو

نکته چهارم در کتاب قصص الانبیاء مسطور است که بعد از فراغ نماز حکم حق تعالی چنین شد که هر کسی ثنا گوید
 خدای تعالی را اول حضرت آدم علیه السلام و آخر حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم ثنا گوید بعضی از این
 انبیاء به ثنای پروردگار جل و علا مبادرت نمودند فضائل و خصائصی که بآن مخصوص بودند بیان فرمودند اول حضرت
 آدم علیه السلام گفت شکر و ثناء خدای را که مرا از گل آفرید و خلیفه گردانید و بهشت را بر من مساج گردانید نکته پنجم
 از کتاب روضه الواعظین آورده است که آدم صلی الله علیه و آله صلوات الله و سلامه علیه پیش از ارتکاب زلت بدولت
 صفوت خود مستظهر بود و اوصاف کمال خود بر الواح جاه و جلال رقم بر میکشید و میگفت من آن صاحب کمالم

که تحمیر طینت من بقبضه سینه حضرت طینة ادم بیدی اربعین صباحاً بستند بصف جلال و جلال تشبیه
قواعد بنیت من بمقتضای فاذا سویته منسوب بجانب حضرت ذوالجلال جل جلاله خطیب حکمت بر خلقت که
خطبه خلافت بنام من خوانده که انی جاعل فی الارض خلیفه خطا ط قدرت تعظیم شیت و مداد معیت بر صفت صغیر
بنیت من که سوا و نامه اسرار احدیت است و گنجنامه کنوز مود صمدیت باصل موافق و نقل مطابق ثبت فرموده که
خلق الله تعالی ادم علی صورته و مرغ روح که از گلستان قدم بفضای صحرائی کرم در طیران در آمده بود آشیان
در حدیقه قالب من گشت که و نفخت فی من روحی قبله از مره ملک در مجامع فلک و وقت سجود و شوق محراب جود من بعد که فقوا
له ساجدین مناکب مواکب ملائکه سموات مطیبه سینه تخت من گشته مرتب از انکه جناب متکای شتهای شوکت دولت من در پناه

آن قوم که صد هزار چندان من اند	در فضل و کمال جمله حیران من اند
از دولت بنده گی آن شاه جهان	خلق دو جهان بنده فرمان من اند

ظلمه انظر اذ مر الی نفسه بالترکیب کواکبه بکی المعصیة والقیمة فی عین البلیة و نادى فی الملک و المملکوت
بالشکوی و عصی ادم به فغوى بعد اذان حضرت بهتر ادریس علیه السلام گفت شکر و ثنا مر خدای عز و جل که
مر ابرگزید پیش از همه پیغمبران و در بهشت و آرزو و بعد اذان حضرت فوج علیه السلام گفت شکر و ثنا مر خدای عز و جل که
عز و جل که عمر من از همه پیغمبران دراز گردانید و بدعای من طوفان فرستاد و دشمنان مرا هلاک گردانید و نقل است
از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین بعد اذان حضرت ابراهیم علیه السلام گفت الحمد لله
الذی اتخذنی خلیلاً احمد و سپاس مر آن خدای را که بخت برگزید و ملک عظیم من ارزانی داشت و مرا تنها
امتی خواند که ان ابراهیم کان امة قائماً لله حنیفاً و مقداً اگر دانید و از آتش نمرود خلاصی داد و آزار بر من بود
و سلام گردانید بعد اذان موسی علیه السلام گفت الحمد لله الذی کلمنی تکلیماً احمد و سپاس مر آن خدای را
که مرا کلیم خویش خواند و مرایشش آیت و آله که از جمله معجزات ظاهره و باهره است مخصوص گردانید اول آنکه
از سنگ حقیر و دوده چشمه کشید از برای من بیرون آورد و دوم از برای امتان من انزال من وسلوی فرمود
سوم ابر را بر سر سایه گستر گردانید چهارم فلق بجزای من تقدیم رسانید پنجم هلاک فرعونیان بدست من
ظاهر گردانید ششم تورات را بمن ارزانی داشت هفتم مرا امتی داد که لغت ایشان گفت که و من قوم موسی امة
یهدون بالحق و به یهدون بعد حضرت داود علیه السلام گفت الحمد لله الذی علمنی الذیور احمد و سپاس
مر آن خدای را که مرا کلیم زبور کرامت فرمود و منت بر من نهاد و بالجان مشهور و مخصوص گردانید و هلاکت جالوت
بدست من نهاد و مرا حکومت و خلافت و فضل خطاب ارزانی داشت بعد اذان حضرت سلیمان علیه السلام
گفت الحمد لله الذی سخر لی الراح و البحر و الشیطان احمد و سپاس مر آن خدای را که باد و باران صخر من گردانید

و لشکر و لیوان و پریان را در فرمان من در آورد تا هر چه از محارِب و تماشیل و کاسهای بزرگ بر مثال حوض
 و دیگهای بلند و دیوارهای بزرگ استوار و برای من ساختند و زبان مرغان من تعلیم فرمود و مرا ملک عظیم کرامت
 فرمود که وصف کمال او کاینکه لا یذبح فی لاحد من بعدی ست و ملک و مال مرا ملکیب ساخت بخشنه که نسبت
 آن مال را حساب علی قیاس انگاه حضرت عیسی علیه السلام گفت الحمد لله الذی جعلنی کلمه منه و روحاً منه
 حمد و سپاس مر آن خداوند را که مرا کلمه خود گردانید و روح خود خواند و مثل مرا مثل آدم ساخت و مرا در شکم مادر تعلیم کتاب
 خود فرمود و گنج حکمتی که در گنج زوایای معانی منانی تورات و انجیل و زبور مخفی گردانیده بود با من ارزانی
 داشت و گنجی از گلاب برداشتم و صورت مرغی ساختم و دم اندرونی میدم بحال قدرت خود زنده گردانید و برای
 ابرص واکه را بمن حواله فرمود و مرا در آسمان برآورده از همه آلیش مطهر ساخت و مرا و مادر مرا را از شر شیطان
 و پناه خود در آورد که شیطان را هیچ نوع بران تسلط نبود حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم گفتند چون
 انبیاء علیهم السلام از محامد خود فارغ شدند من نیز حمد آتی و ثنای پادشاهی را بتقدیم رسانیدم گفتم که حمد و
 سپاس مر خداوند را که مرا رحمت خواه عالمیان گردانید و بر سائر خلایق و مجموع طوائف مرا مبعوث ساخته
 بشیر و نذیر ایشان گردانید و فرقان بمن عطا فرمود که در وسیع بیان اشیا مندرج است امت مرا بهترین نعم گردانید
 ایشان را بقسط و عدل خواند و آخر گردانید و سینه مرا شرح کرد و وزیر را بمن وضع فرمود و نام من بلند ساخت مرا
 فاتح و خاتم خواند نکته ششم از کتاب مذکور در بعضی روایات برین کلمات از صفات کمال و موته
 جاه و جلال که حضرت آتی جل جلاله آن حضرت تخصیص فرموده است افزوده اند و آن این است که فرمود الله
 الله الذی جعلنی فاتحاً حمد و سپاس مر خداوند را که مرا فائق گردانید و شکافنده و کشاینده کرد و گویند که مراد از آن
 کشایش روز بدر بود و اتقاد و اتق ساحت تا آسمان برکت من باران بهارید و فاتح ساخت نکته هفتم
 در تفسیر فاتح اینجا چنین گفتند و الله اعلم که اول قبری که در قیامت شکافنده قبر من باشد و مرا خاتم
 گردانید یعنی انبیا را بر من ختم کرد تا بعد از من هیچ پیغمبری نباشد و مرا اول و آخر و شاهد و مزی و بیشتر و نذیر است
 و داعیاً الی الله باذن و سر اجامه بیا گردانید و مرا قرآن محمد خواند و در انجیل احمد و در کتاب تقدم حامد و در زبور
 محمود و در غیر حاشر و عاقب و رحمت خواه عالمیان گردانید و سپاس مر حضرت او را که تمامی ساخت روی زمین را
 مسجد من و خاک او را حکم آب داد و مرا از فتوحات او هدایا و غنائم کرامت فرمود و بنحو تیم سوره بقره مکرر گردانید
 و سبع مثانی و قرآن عظیم ارزانی فرمود و خیر الامم یعنی بهترین امتان بمن داد و مرا علم و بیان توحید و قرآن
 بر سبیل تسهیل کرامت نمود و ملائکه خود را با من فرستاد و از برای امت من تا بقیام قیامت در توبه و بشارت
 و حوض کوثر عطا داد و چون هر پیغمبری را دعای مستجاب داده بود مرا ذخیره آن شفاعت اهل کبار است من

کرم فرمود خواجه علیه الصلوة والسلام فرمودند که چون من از بیان محامد و مفاخر فارغ شدم همه رسول علیه السلام پیش آمدند حضرت مهتر آدم علیه السلام پیش آمد گفت مرحبا یا ولد الصالح تا گمان نبری که رسول علیه السلام را بفرزندی خودی آر است لیکن خود را به پدری مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم می آر است که اب و جد علی باب ابن ذی شرف و علی بر رسول الله عدنان گفت ای فرزندی یک نخت بدانکه من در بهشت ترک امر آگهی نموده دانه گندم خوردم باید که امشب از حق تعالی عذر تناول دانه گندم ترمی باید خواست بعد از آن حضرت نوح علیه السلام گفت ای سید پیغمبران بدانکه فرزندی من کفنان از جمله اهل کفر بود در عذاب آب هلاک گردید من گفتم ان ابني من اهلی حق تعالی گفت انه لیس من اهلک ای سید عالم طبع دارم که بگفت ان ابني من اهلی بوسیلت منخور شوم حضرت ابراهیم علیه السلام اشارت بعاشرا بنیا فرموده گفت هذا افضلکم محمد صلی الله علیه و آله وسلم بعد از آن حضرت موسی علیه السلام گفت حلقه روی بجنبانیدم گفتم که اللهم اجعلنی من امة محمد صلی الله علیه و آله وسلم دانم که آن بر تو فراموش نگردد و بعد از آن انبیا علیه السلام روی بمن آوردند گفتند که ای محمد صلی الله علیه و آله وسلم حق تعالی ترا امشب بکرامتی مکرر فرموده که هرگز از اولین و آخرین بآن مشرف نگشته و نخواهد شد زینهار تا توانی تخفیف از برای امت خود مسالت نما

نکته هشتم از کتاب معراج تصنیف مولانا عبدالرحمن بن جنید واعظ شیرازی آورده که حکمت چه بود که حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم همه پیغمبران را در مسجد قضی امامت کرد و نیک حکمت آن بود که حق تعالی ذکر حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم را بر همه انبیا مقدم کرد چنانکه در حدیث آمده است که پیش از وجود آدم و عالم نام محمد رسول الله را بانام خود بر ساق عرش در یکجا مکتوب کرده بود بروایتی حق تعالی نور حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم را پیش از آفرینش مکونات شش لک سال آفریده بود چون حق تعالی ملائکه ملکوت و مقربان آسمانها را بیا فریاد بران نور کل موجودات درود و صلوة فرستادند چون حق تعالی حضرت مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم را بر کل مکونات از ملائکه و انبیا مقدم کرد تا همه بانوت او اقرار کنند و باو ایمان آرند حق تعالی خواست که آن تقدم ازلی را اظهار کند و ملائکه و انبیا را بفرمود تا در شب معراج باو اقتدا کنند تا معلوم شود همه که آن پیغمبر همه مقدم است بر با

آن خواجه که اصل بود او بود قدم	برداشت بسوی عالم اصل قدم
یک شعله نور روی او بود که کرد	اظهار وجود کون او کتم عدم

نکته نهم از کتاب مذکور حکمت دیگر اینکه حق تعالی همه پیغمبران را زنده گردانید تا همه باو اقتدا کنند تا همه بدانند که همه انبیا را درجه اقتداست و حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم را درجه مقتدا و متبوعی است و انبیا می دیگر را در جنب حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم درجه نبوت و رسالت است انبیا می دیگر را

منزلت مشفوعات است و او را درجه شفاعت است چنانستی که حق تعالی میفرماید که ای محمد صلی الله علیه و آله وسلم
 لو ان منی ومن آن تو ام و همه کون و مکونات تبع تواند و دوستان تو و دوستان من اند و دشمنان تو و دشمنان
 من اند و کوفین هر چه در نزد من عزیز است تو نزد من ازان عزیز تری نکته و هم از کتاب مذکور آورده که حضرت
 رسالت پناهی صلی الله علیه و آله وسلم پیش از همه انبیا مذکور بودند و بعد از همه انبیا مبعوث شدند حکمت یکی
 آن بود که آخر همه انبیا مبعوث کردن بسبب فضل و شرف او بوده زیرا که اگر پیش از همه پیغمبران او مبعوث
 شدی حال ازمین دو خالی نبود می یا آنکه شریعت او را شریعت دیگر منسوخ کرد می یا نکرد می اگر شریعت او
 ثابت بود می منزلت او چون منزلت صحف آدم و نوح و ابراهیم بود می علیه السلام و اگر شریعت او را شریعت دیگر منسوخ
 کرد می پس آن شریعت ناسخ شریعت او بود و الناسخه خیر من المنسوخ حق تعالی سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم
 را در آخر الزمان مبعوث گردانید تا شریعت او ناسخ شرع و مطلق طابع گردد نکته یا زده هم از کتاب مذکور
 حکمت در مبعوث شدن او بعد از همه پیغمبران آن بود که در مانده بار سم و عادت آنست که طعامهای که لطیف تر
 و پاکیزه و شیرین تر بود پس از همه طعامها بیا رند تا که ختم با حسن اطعمه شود جناب حق تعالی حضرت محمد مصطفی صلی الله
 علیه و آله وسلم را آخر همه انبیا مبعوث گردانید تا همه عالمیان را فضل و شرف او معلوم گردد و ختم نبوت با او کرد تا خلایق
 بدانند که اگر کتابی از قرآن عزیز تر بود و یا پیغمبری از حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم مکرم تر بود و
 ختم نبوت با او شده نکته و وار و هم از کتاب مذکور و نیز عرف و عادت آنست که مهمانی که از همه
 عزیز تر باشد در ضیافت بعد از همه بیا یاید تا که کسان که پیش از او آمده باشند در انتظار می ایستند و او منتظر هیچکس
 نباشد چنانستی که حق تعالی فرمود ای سید برگزیده اگر ترا پیش از همه پیغمبران مبعوث کنم ترا در زمین تا آن زمان
 مکث باید کرد که یک لک و هشت و چهار هزار پیغمبران و رسل مبعوث همه پیغمبران را پیش از تو بیا رم تا ایشان
 و امتان ایشان زیر زمین منتظر تو و امت تو باشند و عادت کریمان آنست که چون دوستی بد و رسد همه محبوسان
 محبت او از زندان رها کنند چنانکه مهتر یوسف علیه السلام بدین تقای دوست خود مهتر یعقوب علیه السلام همه
 بندگان خویش را آزاد کرد پس من اولی تر است حق تعالی محبت محمد رسول الله صلعم بر همه بندگان رحمت کند ریاعی

ای رحمت امسال جهان پار جهان	در راه غم تو گل جهان خار جهان
پیوسته ازان کشاده داری و رخویش	تا مست جهان داند و همشیا رهبان

و رجعت الی الحدیث چون پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم از حمد و ثنای الهی فارغ شدند جبرئیل علیه السلام
 با پیغمبران گفت که مصافحه کنید با حضرت محمد صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله
 و سلم اول کسی که دست مرا بگرفت حضرت مهتر آدم علیه السلام بود بر سر من بوسه داد و گفت ای فرزند شایسته شرف ما

از تست و بعد از آن حضرت مهتر ابراهیم علیه الصلوة والسلام از جای برخاست مراد کنار گرفت بر پشانی من بوسه داد
 در آن دم بگفت جبرئیل امین که ای جمله پیغمبر مسکین کنون دست بوسی فخر جهان
 بسازید ای جمله سروران بیامد چو آدم علیه السلام بوسید از فرق آن نیکنام
 بگفتا که مارا کرامت ز تست تمامی فضل و شرافت ز تست پس انگه تلمی آن انبیا
 گرفت مصطفی را چو اندر کنار پس انگه تلمی آن انبیا بوسیده دست همان پیشوا

فرمودند حضرت خواجه صلی الله علیه وآله وسلم بعد از آن همه پیغمبران علیهم السلام هر یک دست بوسی
 من می نمودند و مبارکباد می کردند و مرجامی نمودند بعد از آن همه پیغمبران بمقام خود با بازگشتند

باب نهم در بیان توجه نمودن آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم از مسجد قصى بجانب
 این گنبد فیروزه گون آسمان و آنچه در این آسمان زمین از عجائب و غرائب بین

مشتمل بر سه فصل است

فصل در ذکر زوایانی که از صخره بیت المقدس بر آسمان دنیا نهاده اند و
 بر آمدن آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم ببارق از آن زوایان

محمول بر هفت لطیفه است لطیفه اول نقل از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین فرمودند
 حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم جبرئیل علیه السلام دست مرا گرفت و بر صخره آورد چون بر صخره برآمد معراج
 دیدم قال النبی علیه الصلوة والسلام لما خرجت من المسجد الا قصیر رأیت معراجا درجا تھا علی الصخرة موضوعا
 و راسها الی السماء الدنیا متصل یعنی فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم چون از مسجد قصى بیرون آمدم
 دیدم براق استاده سوار شدم معراج دیدم که دو سر داشت یک سر او بر صخره نهاده بود و سر دوم با آسمان دنیا
 متصل بود بر وایتی آن معراج را دو پر بود از دم و سبز اگر پرے از آن بگسترانید بر تمامی دنیا محیط شدی
 و بر وایتی مر آن معراج را سه پایه بود و بر وایتی چهار پایه بود و بر وایتی او را پنجاه و پنج پایه بود احد منکبیه من
 الباقوت الجماء مکلة بالذهب الثانی من الزبد جدا من خضراء محلاة بالیاقوتة یک بازوی آن معراج
 از یاقوت سرخ بود آراسته از زر و بازوی دوم از زبرجد سبز بود مکمل بیاقوت و الدرجات بعضها ذهبیة
 و فضیة و بعضها لؤلؤیة و بعضها زبرجدیة پایه های او بعضی از زر و از نقره و بعضی از لؤلؤ و بعضی از
 زبرجد و ما هو من ذهب مرصعة بالیاقوتة پایه که از زر بود بیاقوت مرصع بود و ما هو من الباقوتة مرصعة باللالی

و پایه که از یاقوت بود با انواع آلامی مصعب بود و ماهو من لؤلؤة مکلة بالجواهر پای که از لولو بود و مرصع بجواهر بود
و بر هر پایه چهار صد فرشته نشسته بودند گویا ماسه بودند از مطلع خود طالع شده هر یکی را تاج بجواهر مکمل بر سر و
آن معراج را پنجاه مقام بود از مقامی تا مقام دیگر هفتاد ساله راه بود و هر مقامی را بفرشته مقربی تعیین نموده اند
هر یکی از ان فرشتگان را پنجاه هزار فرشته دیگر از جمله توابع بودند همه آنها را یکدیگر ابشارت میدادند و بسوی من
ابشارت میکردند و این معراج محل آمد و شد ملائکه علیهم السلام است که از ان معراج فرود می آیند در وقت مرون
که دیده با خیره می شود و تیزتری می نگرند در ان وقت آن معراج مرئی می شود بر وایتی آن است که از بهشت معراج
چهار صد هزار فرشته بودند و از چپ معراج چهار صد هزار فرشته بودند و هر فرشته را دو پر بر سر بود و نظم

رسول خدا مقصد کل شئی	که مقصود قاصد بود نام وی	بدان صخره بناد پای عزیز	بمعراج کرد اندم آهنگ نیز
هماندم که بردشت از صخره پای	سبک صخره بادی برآمد طایر	نذاش دل صحبت آن انیس	بشد تا که گرد و رفیق جلیس
چه گر سنگ بدل نخواه دید	بجز چشم خود جای جوهر ندید	پیمیر جو صخره هوا گیر یافت	که از از و بسوی او می شافت
پیمیر و بان پر ز شد و شکر	در ناب سفتش که قف یا جگر	در ان جای که صخره وقف بلند	یک انگشت دیگر حرکت نراند
کنون تخیان در هوا مانده باز	بشیش گذارند مردم ناز	درین معجز از وی نباشد غریب	که قدش بلند است نه من صلب

لطیفه دوم از کتاب معراج النبوة تصنیف مولانا معین الدین و در کتاب معراجین و نه همت الابرار
چون حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله و سلم باصح روایات بر براق سوار از معراج پای مبارک بر
پایه اول نهاده بودند که زمین بفریاد آمد ناله و فغان بردشت نظم

در ان دم که سرور پیغمبران	روحان شد ز معراج بر آسمان	برون ز زمین ناله سوزناک
ز غصه دل خوشی تن کرد چاک	که واحد ترا شاه لولاک رفت	بسوی سما از سر خاک رفت
مهر جبریل علیه السلام بانگ بر زمین زد و یا ارض اسکن انی من بیارام زمین گفت چگونه آرام گیرم که آرام جانم میرود	آن دل که با خود داشت با دست نام میرود	دیگر میرس از من نشان کز کف عنانم میرود

حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله و سلم بر معراج پایه پایه بالا میرفتند و در چه درجه رفت میکردند
و فرشتگان میگفتند که مرحبا بک یا محمد صلی الله علیه و آله و سلم و از پایه پایه دیگر او چهل ساله راه بود
بر پایه اول هزار فرشته بودند و بر پایه دوم و هزار فرشته بود و بر پایه سوم سه هزار فرشته بود برین حسنا
بر تمام درجا گذارند لطیفه سوم از کتاب نه همت الابرار نقل است ملائکه در پایه های معراج بودند تسبیح
پروردگار میگفتند و از دهان ایشان درو یا قوت میرخت پس آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم

کیفیت آن فرشتگان از جبرئیل علیه السلام پرسیدند گفت یا رسول الله این فرشتگان چندان چندان
 فرشتگان پایه معراج اند از ان زمان باز که ایشان آفریده شده اند عدد ایشان بجز حق تعالی کسی نداند
 و سرای ایشان در شیب پرهای ایشان است یک از ایشان از ترس حق تعالی نظر بجد خود نکرد و اند
 و تسبیح می گویند و گریه می نمایند و نمیدانند که آب چشمهای ایشان بجا میرود لطیفه چهارم از کتاب
 معراجین فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون از زمین بگذشتیم در هوا صفا مرغان دیدم
 که عدد ایشان چندان که خدای تعالی دانستیم یا جبرئیل این مرغان از کجا آمده اند گفت یا رسول الله از ان
 وقت که خدای تعالی ایشان را آفریده است همین جای باشند بر پر خود بیضه دهند و هم آنجا بچه آرند و هم در هوا
 بزرگ میگردند و روزی ایشان خدای تعالی بایشان میرساند لطیفه پنجم در اخبار الملوک آورده است
 بدانکه بالای بسط زمین هوای لطیف است و در ان خلایق بسیاری باشند که نفس خود آنجا زنده میمانند
 و همچنین در هوای کثیف که آن آب دریا است و بالای آن آب ابر است و بالای ابر مرغانند که در پریدن
 ایشان نه در آسمان سکونت دارند و نه در زمین و صورت ایشان بماند و نفس ایشان نفس اسب
 ماند و گیسوی ایشان چون گیسوی زنان و پهای ایشان چون پهای مرغان در گوش خود بیضه می دهند
 و در پشت خود بچه میدارند و در هوا خواهند بود تا روز قیامت و بالای ایشان هوای تنگ است و لطیف تر است
 ازین هوا و این مرغان آمد و رفت دارند در هوا و هوایی که فروتر ایشان است چنانکه مرغان آبی در آب باشند
 و در ان هوا همچنان قرار دارند لطیفه ششم در تاج القصص آورده است که مرغان هوا را ناکند و زنانه
 ایشان آن بود که تاجت ایشان بر جای بود با جفت دیگران جفت نمیگیرند و اگر بگیرند از ایشان زنا بود
 و هر مرغی که چنان کند پرش بریزد و بر زمین افتد و دیگر بهواراه نیابد آنگاه از دو حال بیرون نباشد یا خلاقش بخوردند
 یا دوانش از هم بدزدند بشنوائی مومن مرغی که او را نه ثواب است و نه عقاب اگر زنا کند چنین می شود و آنرا که ثواب
 و عقاب باشد اگر زنا کند حال او چگونه باشد و لقد همت به و هم بها لطیفه هفتم از کتاب معراجین
 آورده که آن معراج را بیک روایت هفده پایه بود ای بنده مؤمن ترا نیز هفده رکعت نماز دادند که
 الصلوة معراج المؤمن باین معراج را از قدم از سربنه مادی چون بسجود برسی قاب قوسین تو بود حضرت
 محمد صلی الله علیه و آله و سلم در انجا از گفتند تشریف مومن اینجا را از گوید هنوز تکبیر سلام نرسیده باشد تشریف
 قرن و منفرت یافته باشد فردا هفده رکعت نماز بر تن جان بلکه هفده هزار عالم دان
 فصل دوم در ذکر بعضی از لطائف و اشارات که تعلق بمعراج دارد
 مثل ست بر چهار لطیفه اول حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله و سلم را معراج بود

چندین پایہ کہ بدان بحضرت پروردگار رسید بنده را نیز معراجی است و آن معراج طاعت است هر که قدم بآن معراج نهد و جهد کند بقرب حق تعالی برسد و پایہ های این معراج یکی عبادت است و یکی طهارت و یکی نماز است و یکی روزه است و یکی زکوٰۃ و یکی صدقہ و یکی حج و امر معروف و نہی منکر و قرائت قرآن و تعلیم علم و صلہ رحم و قہد یتیمان و مراعات اہل رعایت و حقوق مسلمانان و تفویض و توکل و صبر و شکر و قناعت و رضا و رجا و خوف و خشیت و تقوی و ورع و انابت و محبت و شوق و زہد و استقامت و صدق و خلاص و صفوت چون بندہ مومن مخلص برین معراج قدم نهد و دود کہ بجل مشاہدہ و مقام رضا و لقاء خداوند سبحانہ و لقاء برسد انشاء اللہ تعالی غزل

ای مرغ وحشی تلبے محبوس باشی در قفس	شوری در افکن خویش از قید برہان بکنش
دام طمع را پارہ کن صیاد را آوارہ کن	زان پیش خود را چارہ کن کاغذ نگہبان ز پس
تو شاہ باز دولتی نے نے ہمارے ہمتے	یہ سیرغ قاف قمر تہی خود را میالا چون گس
یکبار بالے برفشان بردست شہ خود را رسلان	زان دست اگر خواہی نشان از پای بجشایں جس
لے موسی راہ طلب در شعبہ وادی عجب	تا نگذری راہل نسب بونی نیابی دین قبس
چون رہ بمعنی یافتی ویدار مولی یافتی	چون من و سلوی یافتی بگذر ز قنار عدس
یارب جنتی بے عمل دار و دے بس باخل	شاید کہ در رود ازل ویرا شوی فریاد رس

لطیفہ دوم از کتاب معراج تصنیف مولانا عبدالرحمن بن جنید واعظ شیرازی بزرگان گفتہ اند کہ معراج پنج حرف است ہر حرفی اشارت بمرتبہ از مراتب حضرت رسالت پناہی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم است دوران سری ست آن ماہ فلک جلالت صم اشارت ست بمصروف فن اوست بر براق تا مسجد اقصیٰ سع علو و رفعت اوست بر افق اعلیٰ لر ویت دیدن اوست حضرت عزت را ااعراض اوست از دنیا و عقبہ ج اشارہ است بآنچہ جاری شدہ میان او و خداوند تعالیٰ از اسرار و آیات کلمات المیمہ مدارای الہول علیہ السّلام عند الملک الاعلیٰ والعلین عزۃ عند شاہد کل بنجوی والراء رفعة عند الخالق الوہابی والالاف انبساط مع عالم السر والنجفی والجمیم جاہتہ عند ملکوت الاعلیٰ الطیف سوم از کتاب مذکور اگر کسی سوال کند کہ چرا حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را بمعراج در آسمان بردند بعد آنکہ خداوند جل جلالہ قادر بود بر بردن او با آسمان بے معراج چنانکہ ادریس علیہ السلام را برد و ابراہیم و عیسیٰ علیہما السلام را جبرئیل علیہ السلام بردہ بود جواب گفتہ اند کہ از برای تخصیص و تفضیل اوتا و را خاصیتے باشد و فضیلتے باشد کہ هیچ نبی مرسل نبودہ است لطیفہ چہارم از کتاب مذکور بعضے گفتہ اند کہ خدای تعالیٰ بحضرت محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چہار دہ پایہ معراج داد

و آن چهارده چیز این بود که صدق و تقوی و توکل و تواضع و تقبذ و قتل و تله و اخلاص و امر معروف و نهی منکر و تبلیغ و جهاد و هتک امت

فصل سوم در ذکر بعضی از عجائب غرائب که در مابین آسمان و زمین و نظر انوار آن سر و صلح آورده

مشتمل بر ده لطیفه لطیفه اول نقل از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا مسین الدین آورده که حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند چون بیایه لبست چهارم رسیدیم آنجا فرشته دیدیم بزرگ چنانچه دست کشاده بود هفت طبقه آسمان و هفت طبقه زمین در میان دو انگشت گرفته و نیز در میان دو انگشت او هفتاد هزار فرشته دیدیم و پرهایی ایشان از مر و اید یافته بر سر هر یک تاجی از مر و اید بود و جامها از طلاهای بهشت و کمر بند از یاقوت و زمر و یاقوت از نور پوشیده بر من سلام کرد و اظهار بشاشت نمود و گفت یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم پیش از خلق آدم علیه السلام به لبست پنجم هزار سال بر سر این معراج مقام من تعیین نموده اند و از آن روز باز محبت شما یا رسول الله در صمیم قلب خود می یابم و بزبان پیوسته بدرود و تحیت شما مشغولم و در اینجا انتظاری قدم شمارا می برم تا این شب باین دولت مستعد شدم لطیفه دوم از حبابک تصنیف مولانا جلال الدین سیوطی روایت کند ابوالشیخ از وهب ابن منبه و او روایت کرد از رسول صلی الله علیه و آله و سلم بد رستی و راستی و کبریائی که مرخداست عز و جل حوی در هوا دیدم که فراخی آن هفت برابر زمین است و نازل می شود در آن هفت فرشته از آسمان پس بر میکند آب که در اطراف اوست در دست خود و غسل می کند از مویهای سر و بدن او قطره های نور می چکد و آن مویهای سر و بدن او را غیر از باری تعالی و گیرے شمارا و را نداند که چه مقدار است و از آن هر قطره نور که از سر و مویها می چکد الله تعالی فرشته می آفریند که تسبیح می کند مجموع تسبیح خلق لطیفه سوم چنین آورده اند که بران نهر آن معتد از فرشتگان از آسمان نازل می شوند که عدد آن فرشتگان را غیر از حق تعالی دیگرے نداند و بران نهر جمع میشوند فرشتگان پس بهر دو دست خود از آن نهر پر کرده بر سر خود می اندازند و غسل می کنند و هر قطره که از مویهای سر و بدن ایشان می چکد قطره های نور می شود و باری تعالی از آن هر قطره نور بقدرت خود فرشتگان می آفریند که تسبیح میکنند مجموع تسبیح خلق چون آن فرشتگان مرادیدند همه بر من درود فرستادند لطیفه چهارم از کتاب اخبار المملکت و از کتاب معارج النبوة آورده است که فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم آنکه بدریائی رسیدم که مفاک می و صد ساله راه بود هر جا نوری که در بر بجز می باشد درین دریا بود و باران رحمت بر نباتات از آن دریای بار و دام این دریا اخضر است و این دریا معلق است در هوا حضرت جبرئیل علیه السلام گفت یا رسول الله این دریائی است که میدیدید شما آن در زمین بر سر خود و یک قطره از آن نیچو و رنگ آن دریا از غایت مفاکی کبود است و کبودی آسمان از رنگ آن دریا است

بروایت دیگر آنکه گرداگرد دنیا را کوه قاف گرفته و آن از یاقوت سبزست از رنگ او که بودی آسمان ست
و گویند که در ده خورشید بهجت متوج آن دریا ست و این آفتاب و مهتاب را بروی جاری کرده اند حضرت
رسالت پناهی صلی الله علیه و آله و سلم سوگند یاد کردند که بدان خدای که جان محمد صلی الله علیه و آله و سلم در قبضه
قدرت اوست جل جلاله اگر نه آن دریا بروی آفتاب حجاب شدی هر چه بروی من ست از تاب آفتاب
بسوختی از اشجار و احجار و غیر آن و اگر این دریا بروی ماه نقاب نکشیدی مجموع خلایق مفتون حسن ماه شد
تا بحدی که عبادت او کرد و بمعبودی او را پرستیدندی باز فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم بالای
آن دریائی دیدم که کفوف خوانند و درو خلایق چندان ست که عدد آن خدای تعالی و اندو آن دریا بر پشت
با دست و از آب آن دریا حق تعالی قوم نوح علیه السلام را در طوفان غرق کرده ست و بالای آن دریا هواست
تنک تا آسمان و نیاست پس در آن هوا مرغان می شمار دیدم که صفها زده بودند و پرها در هم کشیده بودند
و عدد ایشان خدای تعالی و اند چون ایشان رسیدم همه مسخرن شدند و سلام کردند گفتیم یا جبرئیل اینها
چه می خوانند گفت یا رسول الله تا جبار عالم آسمانها و زمینها بیا فریده است ایشان بخنن در هوا می باشند
تا قیامت و در همین جا بمیرند و در قیامت اندرین هوا باز زنده می شوند که یک تار ه موی ایشان نرزد و
بر زمین نیفتد باز فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم بالای آن دریائی آتشی ست که آزاد و نیست
و از آن آتش صاعقه می افتد و آوازه می آید از هوشنیده می آید از زمان حجب را پاره کند و بیرون افتد
و آنجا که فرمان شود بران بزند و ازین آتش حق تعالی جان را آفریده است قوله تعالی و خلق الجن من نار
من ناره و همین معنی مسطورست اگر گویند این همه چیزها که ذکر کردید چگونه ست که میان ماه و روشنائی آفتاب حائل
نی شود جواب آنکه بخنن آب آن دریا از غایت صفاروی ناست که هیچ حائل نمی شود و اگر این حائلها برود
و مصافقت هوا نباشد جانور طاقت گرمی هوا ندارد و مؤید این همه که گفتیم در میان زمین و آسمان خلق ست
قول خدای تعالی ست که خلق السموات و الارض و ما بینهما خدای تعالی آفرید آسمان و زمین آنچه
در میان آسمان و زمین ست و آن آفرینش این بود که مذکور شد لطیفه حکیم از کتاب مذکور المعراج تصنیف
مولانا عبید الرحمن بن جنید و اعظم شیرازی فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون بالا تر شدیم رأیت
بحر اطوله و عرضة و عمقه لا یعلم سوی الله دریائی دیدم که طول و عرض و عمق او ندانند مگر خدا تعالی از جبرئیل
امین علیه السلام پرسیدم که نام این دریا چیست گفت نام این دریا ناصیه ست و در آن دریا ماهیان دیدم
که مثل کوه های بلند و لکل حیوت منها سبعون الف رأس و فی کل رأس سبعون الف وجه فی کل وجه
سبعون الف فم و فی کل فم سبعون الف لسان و بکل لسان یقول لا اله الا الله محمد رسول الله

اللهم اغفر لامة محمد عليه السلام وارزقنا لقاء محمد عليه الصلوة والسلام واجعل لنا نصيبا من
شفاعته هراي را از ایشان هفتاد هزار مرتبه هفتاد هزار روزی است و در هر روزی هفتاد هزار
و دهان ست و در هر روزی هفتاد هزار زبان و بر هر زبانی گوید که لا اله الا الله محمد رسول الله بار خدایا امت
محمد را صلی الله علیه وآله وسلم بخش و پیامرزد و ما را دیدار حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم روزی گردان
و نصیب از شفاعت او را روزی کن رباع

در بحر غم تو غوطه خواهم خوردن	یا غرق شدن یا گم آردن
این کار مخاطبست خواهم کردن	یا سرخ کنم روے خود یا گردن

حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند که از جبریل علیه السلام پرسیدم که بیچ دریای ازین
بزرگ تر هست یا نه گفت یا رسول الله خدای تعالی شش صد هزار دریا آفریده است که طول و عرض و عمق
هر یک از آن دریا شش صد هزار مثقالین دریاست و ماهیان آن دریا با بقدر نرسیده اند حق تعالی آن
ماهیان را بسوی دریای فضل خود راه نمایند است ویدخل الطرب فی قلوبهم و حق تعالی ایشان را راه
عدل می نماید خود ایشان از هیبت عدل در جنبش می آیند و نفس میزنند و با سر و روی کشند حضرت حق تعالی
از هر نفسی از انفس ایشان هفتاد هزار فرشته می آفریند که سرهای ایشان زیر عرش است و پاهای ایشان
در زیر هفتم زمین است و آن فرشتگان تسبیح و تهلیل و حمد خدای تعالی می گویند ثواب آن همه مرثا را و امت
شمار است و حق تعالی گناهای آن شمارا بیامرزد و حضرت محمد صلی الله علیه وآله وسلم چون این سخن
شنیدند گفتند الحمد لله الذی جعلنی افضل الانبیاء و امتی افضل الامم رباع

گاه که مش بلطف خواند مارا	گاه که نقش ز قهر اند مارا
حاصل تو بدانکه اندرین هر دو جهان	جز حضرت او کس نداند مارا

لطیفه ششم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم چون بیشتر فتم
رایت ملائکة قاعدین علی کف فیها ماء عذب فلات و حصاة جواهر و یافقون فرشتگان
دیدم که بر لب جوئی نشسته بودند که آب آن جوئی شیرین و گوارا بود و سنگریزه او از جواهر و یاقوت بود
و بین ایدیه کتاب موضوع بنظرون فیها و در پیش آن فرشتگان کتاب بود که در آن کتاب
سیدید بنظرون عینا قطره الدمع و لما یقع علی الارض لیشد و یصیر جواهر او یواقیتا
و لایا و یقع فی النهر از چشمهای آن فرشتگان اشک می بارید چون آب چشم ایشان بزین میرسید
بسته می شد جواهر و یواقیت و آلی می گشت و در آن جوئی می افتاد از جبریل علیه السلام پرسیدم که اینها

کیانند جبریل علیه السلام گفت ایشان مؤکلمان بودند که کل ریح میبویست علی فاحیه فی العالم
برحمت او بعد از آنکه باید یحضر هر بادے بعالم و در بر حمت یا بعد از این همه بدست ایشان است
گفتم یا جبریل سبب گریه ایشان چیست گفت یا رسول الله از آن روز باز که ایشان آثار عذاب
خدا را بر ابلیس لعین دیدند اندام بیم آن میگردیدند گفتم یا جبریل از آب چشم ایشان جواهر
و آلی چون میشود گفت یا رسول الله این نمودار تبدیل معاصی امت شماست کما ان دموعهم
تتبدل بالجواهر فکذا معاصی امتک تتبدل بالطاعة چنانکه اشکهای چشمهای ایشان بجواهر بدل
میشود و همچنین گناهان امت تو بطاعت بدل می شود فاولئک یبدل الله سیئاتهم بحسنات رباعی

آنرا که رخ نوحه چون ماه بود	خورشید فلک غلام آن شاه بود
هر بد که بقصد آن نکور و بود	معتبول طبیعت شه نشا ه بود

فرمودند خواجه علیه الصلوة والسلام چون بالاتر شدم نجرانه باور رسیدم باور ایهنقا و سلسله بر بسته بودند
هر سلسله را بدست هفتاد هزار فرشته داده اند تا نگاه میدارند آن فرشتگان را دیدم تسبیح می گفتند و در پید
و یا قوت از دمان ایشان مبارید و هر یا قوت هفتاد میل طول و عرض داشت لطیفه هفتم
از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون
بیشتر شدم بفلک رسیدم دریائی دیدم بر روی آسمان کشیده چنانچه دامنش بر زمین رسیده مانند سر پرده
و هر آسمانی را همچنین دریائی است که ستارگان بر روی آن دریای فلک چون شناوران شنای کنند
و کل فی فلک یسبحون فرمان آسمی جل و علا در رسید بفلک که از دور خود بادا ایستد فلک با مستاد
و تمکین من نمود تا قدم بر فرق نهاد و بیشتر روان شدم لطیفه هشتم از کتاب حیره الانسان تصنیف خواجه
احمد بغدادی فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون از دریای فلک در گذشتیم جبریل علیه السلام گفت
یا رسول الله نظر بجانب عالم کنید که در زیر قدم شما چگونه می نماید چون پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم نظر بجانب
این عالم کردند تمامی مشرق و مغرب را پر آب دیدند و در میان او یک چیز مانند طبق می نمود و در درون آن طبق سه چیز بود

گفت جبریل امین با حبیب	نظر کن درین دم بسوی قشیب
نظر کرد آن شاه عالی جناب	همه روی دنیا شده پر ز آب
بشل طبق حیرت اندر میان	که سه شمع بود روی منور بآن
بجبریل گفت آن زمان شاه دین	بر روی زمین دیدمش آنچنین

حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم گفتند یا جبریل تمامی روی دنیا پر از آب است در میان آن چیز

بمثل طبق می نماید و در میان آن سه چراغ معلوم میشود و جبرئیل علیه السلام گفت که یا رسول الله این مانند طبق تمامی
روی زمین است و این سه چراغ هر سه شهر اندیکه مکّه دوم مدینه سوم بیت المقدس باز جبرئیل علیه السلام گفت
یا رسول الله اکنون بسوی آسمان نظر اندازید چون پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم بسوی آسمان نظر کردند هر یک
ستاره مانند کوهی معلوم می شد و بعضی از آنها بزرگتر بودند چون بیشتر شدیم درازی ستارگان معلوم نمی شد
لطیفه نهم روایت میکند ابو هریره رضی الله عنه که حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند که در هوا
و خلایق و غبار و شورش چند شنیدم از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که چه حکمت است گفت یا رسول الله
اینها شیاطین اند که پیش چشم بنی آدم در می آیند تا حجاب ایشان شوند تا فکر و ملکوت و اسرار آسمان
نشانند اگر اینها نبود بنی آدم غرائب و اسرار ملکوت میدیدند که در آسمان اول است امیر المؤمنین علی
کرم الله وجهه از حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم پرسیدند که مجرّه چیست رسول صلی الله علیه وآله وسلم
فرمودند که کشتان که در آسمان شهبامی نماید بطریق سفید از جنوب تا شمال راه فرشتگان است که فرود می آیند
و از آن راه طوفان فوج علیه السلام نازل شده بود و گفته اند که کشتی حضرت نوح علیه السلام را فرمان رب الفرت
جل سلطان و رسید که گرد کعبه معظمه را طواف کند و در آن محل کشتی بر بالاس کوفه بود و هیچ پستی و کوه و
بلندی نمی نمود و هم ازین گفته اند که چون مجرّه در میان راست ایستد مقابل کعبه باشد چون مجرّه در
آسمان در محل منین قرار ندارد و چنانکه کواکب انتقال است و موازنه و دوران فلک در هر شبی در محل دیگر نماید
و نزدیک بعضی آنکه کواکب را سه قسم کرده اند مظلم و مضی و سحابی این مجرّه از قسم سحابی است که ستارگان
سفید و ریزه بجا شده اند و سفید می نمایند از سبب خردی ایشان تفرقه نمی توانند کرد و قوله تعالی
و السقف المرفوع و سوگند باین سقف بلند بروشت یعنی باین آسمان پر کشیده و تخصیص قسم بآن
آنست که خلقش عجیب است و در وی عجائب بسیار است چون ماه و ستارگان و دی و آفتاب و رخسان
و هاشندگان و فرشتگان باز رفعت و سطبری که او دارد بی ستون از زیر و سنی علاقه از زبر و در جو هوا
او را خدای تعالی نگاه میدارد و دیگر از آن روز باز که آفریده است در هوا میگردد و دیگر آنکه چندین هزار
سال است که میگردد هرگز در و در و شکاف پیدا نیامده است و من فطوره اما منافع وی آنست
که چون روشنی روز از جانب اوست و آرام شب از تاریکی اوست و باران از سوی وی و اعمال
بندگان بسوی وی و دعای محتاجان بسوی وی و نزول رحمت الهی از سوی وی لطیفه دهم
آورده اند که یاران از حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم پرسیدند که یا رسول الله قفل آسمانها از چیست
و درهای آسمان بچه چیز بسته شود حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم گفتند که قفل آسمانها کلمه کفر است

وہر کہ کافر شد و کفر اختیار کرد ہرگز کردار اور آسمان نبرند و رحمت از آسمان بروی فرود نیاید چون ہمہ در ہای آسمان بروے کشادہ نگردویکے از اصحاب پرسید کہ یا رسول اللہ کلید آسمان از چیست فرمودند کہ کلید طیبہ و توحید است چون از ول پاک و اعتقاد صافی توحید گفت در حال در ہای آسمان بروے کشادہ گردود و ہر طاعتی کہ کند با آسمان برند و رحمت حضرت حق سبحانہ و تعالی بروے آمدہ باشد چون دفاتش رسد فرشتگان در حال جان اورا با آسمان برند آنجا کہ علین است بروہ گذارند

باب دہم در بیان رسیدن آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم با آسمان اول و دیدن حضرت اہم علیہ السلام و حضرت نوح علیہ السلام و دیدن ماہ و دیدن عجائب و غرائب دیگر

مشتمل بر چہار فصل

فصل اول در ذکر کیفیت کشادن اسماعیل باب آسمان او در آمدن آن شہر یارایوان
حفظا و واسطہ آفرینش رضی اللہ عنہ وسلم و علی آلہ البرۃ الاتقیاء

معمل برو دادہ لطیفہ لطیفہ اول از کتاب معراجین آورده است کہ فرمودند حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چون با آسمان اول رسیدم رأیتُ سماء علیہ باب من ذہب احمر و علیہ حلقة من زبس جد اخضر عضائد ہایا قوۃ حراء و عتبتہا من کالے فرمودند کہ آسمانی دیدم و بروی وری دیدم از سرخ و حلقة او از زبرجد سبز و بازو ہای وی از یاقوت سرخ و آستانہ او از مروارید بود فصاح جبرئیل علیہ السلام یا اسمعیل افتح الباب فقال اسمعیل من علی الباب فقال انا جبرئیل قال من معک فقال معی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ففرح بہ و فتح الباب یعنی جبرئیل علیہ السلام اسماعیل را آواز داد کہ در را بگشای اسماعیل از درون آواز داد کہ کیست بر در گفت منم جبرئیل گفت با تو ہمراہ کیست جبرئیل گفت محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم پس خوشحال گردید اسماعیل گفتن جبرئیل علیہ السلام

رسول خدا امی پر علوم بسوی فلک راہ پیا شدند چو در حلقہ پرو را میں درست چہ میخواست ہی اندر سپی چستی چہ حال ست اکنون درین تیرہ شب	ولیل جنان خوا جہ چین و روم چو بہمانہ پیودہ شد در سبیل پرد گفت و ربان چرخ نخست بگو تا بد ائم و رین حال کار بگو تا چہ جوئی بد ائم سبب	ز خود روح قدسی بیالاشدند در آسمان زواخی جبرئیل درین شب بدین جایگہ کیستی شوم واقف سر پروردگار بپاسخ چنین گفت پر یک جلیل

که اینک درین در منم جبریل چنین بود پاسخ که آن شاه من فروغ فلک دید که قدسیان بگفتش بے نور این دین فروز	ملک گفت قیسی پاک زلیت محمد رسول است همراه من ملک گفتش آخبر بگو زود دین شب کفر را کرد روشن چو روز	عجب عالی مشب رفیق تو کسیت چراغ منیر آفتاب جهان که مبعوث شد سید المرسلین لطیف و دوم

از کتاب حیرت الانسان تصنیف حضرت خواجہ احمد بغدادی چنین آورده که حضرت رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودند کہ نظر بجانب در آسمان کردم قفل آن در از یا قوت دیدم و در آن قفل نوشتہ کہ لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ و در ازی آن قفل پانصد سالہ راہ بود و در آن آسمان بستہ بود و این در را باب حفظ نام است از روز بنای آسمان این در بستہ شدہ است و این شب مرا حکم شد کہ ازین در ترا با آسمان ببرم فرمودند حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در دست فرشتہ بموکل کلیدی از الماس بود مدت ہفتاد ہزار سال منتظر استادہ بود کہ حکم شود کہ این در را باز کنم آن فرشتہ با مرخدا ی تعالی کلید در قفل نهاد کہ بکشاید ہر چند کہ قوت کرد باز نشد آن فرشتہ از ہیبت بر خود لرزدیدن گرفت نظم

موکل در انجای نبش بستہ بود کہ تا کہ شود حکم از کردگار ہمان شب بشد حکم پروردگار نشد باز آن قفل حیرت فرود	کلیدی ز الماس کبرفتہ بود کند باز در را حکم خدا کلیدش بدان قفل کرد استوار و ترس خدا لرزہ بروی قنادر	شدہ منتظر سال ہفتاد ہزار در آید از آن خواجہ دوسرا کہ ہر چند از روز و وقت نمود بر آمد در آہ چون از نهاد

درین زمان فرمان حضرت یحون در رسید کہ ای اسماعیل بگو کہ لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ چون اسماعیل نام آنحضرت علیہ السلام بر زبان راند قفل آن در بافتاد و آن در کشادہ شد حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم لبس اللہ الرحمن الرحیم گفتند و در آمدند و آوازہ آن قفل چنان شد کہ در نہ فلک غلفہ افتاد و از ہر مقام فرشتگان از جای خود برخاستند و باو بایستادہ شدند لطیف سوم از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا مبین الدین فرمودند حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چون با آسمان دنیا رسیدم و از در او در آمدم آسمانی دیدم بغایت صاف گویا آبی ست کہ می جنبد برواتی این آسمان از زمین آفریدہ شدہ است نام وی فیماست و از آسمان اول تا آسمان دوم پانصد سالہ راہ است سبطی آسمان نیز پانصد سالہ راہ است فرمودند حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چون آن فرشتہ موکل جانب من نگاہ کرد گفت مرحبا بک یا رسول اللہ یا علی

تو از ہر در کہ باز آئی بدین خوبی و زیبائی بزیور ہا بیار آیند و سقتہ خوب رویان را	درے باشد کہ از رحمت بروی خلق بکشانئی توسیمین تن چنان خوبی کہ زیور ہا بیارائی

فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم فرأیت ملکاً لا یسأ حلة خضره فرشته دیدم که دستار با جواهر مکتل بر سر نهاده و حله سبز در بر پوشیده و کمر بند مرصع بر میان بسته و پا جامه از نور پوشیده طوله مثل آدم و قدح همچون قد حضرت آدم صغی الله بود و صباحة وجهه کصباحة یوسف و خوبی روی او همچون یوسف علیه السلام بود و نزد می کلام او همچون ابراهیم خلیل بود آن فرشته بمن سلام کرد و جواب سلام او دادم گفتم یا جبرئیل این کیست گفت این اسماعیل است خازن آسمان و نیاست چنان دیدم که وصف نور جمال او نتوان کرد و این تسبیح را میگفت که سبحان الملك العظیم الاعظم من لیس کثله شیء و هو السميع البصیر و اسماعیل بر کرسی از الماس بود و دیدم که گرد و گرد و کرسی اسماعیل هفتاد هزار فرشته بودند و زیر دست هر فرشته صد هزار فرشته دیگر بودند همه ایشان موکل آسمان دنیا اند و اسماعیل با همه ملائکه آسمان با استقبال هر آن و فضل خدای تعالی و حق من بشارت داد فجاءت الملائكة فی ایدیهم اطباق من نور و خطی ط پس فرشتگان بیامدند و بر دستهای ایشان طبقهای نور و خطها بود گفتم یا جبرئیل ایشان کیانند قال تشریف المطیعین من امتك و الخطوط براءة العاصیین عن العقوبة گفت یا رسول الله این طبقهای نور تشریف مطیعان امت شماست و این خطها براءات عاصیان است از عقوبت فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم ففرحت ببشارة النعم من به بشارت ایشان شاد شدم لطیف چهارم فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم در آسمان دنیا هفتاد هزار علم سفید دیدم تحت کلی علم سبعین الف نقیب و وزیر هر علم هفتاد هزار نقیب بودند و بر هر نقیب هفتاد هزار فرشته همراه بود همه دستارهای مکتل بر سر جامه های سفید پوشیده و هر یک کمر بند در کمر بسته بر یک کرانه آن علم نوشته که الملك لله و بر کرانه دوم نوشته که من ذا الذی یقرض الله قرضاً حسناً و ملائکه میگفتند که اللهم اغفر لامته محمد صلی الله علیه وآله وسلم لطیف پنجم از کتاب اصول المعراج تصنیف شیخ فرید الدین عینی چنین آورده که چون پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم با آسمان اول رسیدند فرشته دیدند که همراه خود کعبه کلان است در دست او حربه بود از آتش با هیبت و تند نشسته حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم پرسیدند که یا خدیج جبرئیل این که ام فرشته است و چه امر ما مورست جبرئیل علیه السلام گفت یا رسول الله این فرشته عظیم خلقت را همو اکیل نام است و بدست او حربه از آتش و دوزخ است بدان سبب که هر که در کفر بمیرد چون عزرائیل روح از بدن او کشیده میخواهد که بر اطباق سموات برآرد و چون با آسمان اول میرسد همو اکیل دیده می پرسد که این کیست عزرائیل علیه السلام میگوید که امی برادر همو اکیل من عزرائیل و همراه من این بنده کافر فاجر که در کفر مرده الحال روح او را در جبین که در ریه اندوزد بامی دوزخ است اندازم این فرشته در غضب می شود آن کافر را بگزشتین میزند

چنانکه جبهه او ریزه ریزه میشود باز عزرائیل علیه السلام بحکم خالق مختار جسد او را درست میکند و بحضرت حق سبحانه و تعالی مسألت می نماید که قادر بر دور و گار حکم به برادر من همو اکیل باشد که این بنده بد کردار را بگذارد تا او را بدرگاه تو حاضر آرم بعد ازان هر چه در باب او فرمان تو باشد بجا آرم چون عزرائیل علیه السلام این مناجات بدرگاه حق جل و علا سازد حکم مقدس در باب آن بنده کافر فاجر می شود که او را بگذارد چون فرمان حق جل و علا میرسد فی الحال همو اکیل علیه السلام بگوید که برادر اندر آئی و این بنده بد حال بد کردار را همراه ببر چون عزرائیل علیه السلام آن بنده کافر فاجر را بحضرت حق سبحانه و تعالی میرساند فرمان آید که ای بنده ما ترا صحت بدن و اویم و نعمتهای گوناگون با تو از زانی داشتیم چرا بفرمان ما گردن نهادی و تقصیر کردی آن بنده سرنگون کرده ماند بعد ازان حکم حق تعالی می شود که ای عزرائیل او را در سجین بیند از لطیفه ششم از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین که فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم با آدم صلی الله علیه و آله ملاقات کردم بهمان صورت و قد و قامت که داشت در وقت خلق خود بر بالای تختی از مروارید سفید نشسته و لباسهای از نور پوشیده حق تعالی ارواح اولاد او را فرمود تا پیش آدم علیه السلام بروند و بروی عرض میکنند چون روح مومنی بیند شادمان شود و گوید روح طیب من بدن طیب و برآی او رحمت و مغفرت میخواهد بعد ازان از پیش او آن روح را با علی علیین می برند قوله تعالی کلا ان کتبنا کلابا و رقی علیین چون روح کافر و یا منافق بیند غمگین گردد و بروی لعنت کند گوید که روح خبیث من بدن خبیث بعد ازان او را دران آتش سجین فرستند کلا ان کتبنا الفجار لفی سحیین بعد ازان جبرئیل علیه السلام گفت که یا رسول الله این پدر شما آدم است علیه السلام روید بروی سلام گوید حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم از براق فرود آمدند و سلام کردند حضرت آدم علیه السلام خندان و شگفته از تحت فرود آمدند و جواب سلام آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم بجا آوردند و بغل گیری کردند و لشکر گزاری مبادرت نمودند و گفتند مرحبا لابن الصالح الحمد لله الذی اکرمک من سلسله و تسبیح ادم علیه السلام این بود سبحان الجلیل الاجل سبحان الواسع الغنی سبحان الله و مجده سبحان العظیم و بحمده و استغفر الله بر جانب دشت راست آدم علیه السلام در می دیدم که بوی خوش ازان میدید و بر جانب چپ او در می دیدم که بوی ناخوش ازان می آمد و آدم علیه السلام هر بار که جانب راست دران در نظر میکرد و میخندید و هرگاه بر جانب چپ درین درگاه میکرد و میگریست حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم از جبرئیل علیه السلام سوال کردند ما هذان البابان گفت آنچه بر زمین اوست در می رست بر جانب بهشت که ارواح سعادی بنی آدم ازان ممر به بهشت در می آیند و آنکه بر بسیار است در می رست بسوی دوزخ که ارواح اشیای ازان در بد دوزخ در می آیند

چون آدم علیه السلام در آن می بنید بشا به ارواح طیبه مرتج و مسرور میگردد و در آن دروگیر بخلاف این فرمودند
 حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون از نجابتی شدم بحضرت نوح علیه السلام رسیدم سلام کردم از تحت
 مرصع کاری خویش برخاست و معافه کرد و بدین من شادمانی نمود گفت الحمد لله الذی ارانا وجهک
 و این تسبیح را در خود میکرد میگفت سبحان الحی الحکیم سبحان الفرد الکبیر سبحان الحی العزیز الکرم
 لطیفه ششم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون از نجابتی شدم
 جماعتی از فرشتگان دیدم که همه صفها بر کشیده بودند بقدم قیام ایستاده بودند بخشوع و خضوع سرود
 پیش انداخته این تسبیح را میگفتند که سبوح قدوس ربنا ورب الملائکة والروح از جبرئیل علیه السلام پرسیدم
 که عبادت این فرشتگان این است گفت از روز خلق آسمانها باز تا قیام قیامت عبادت این فرشتگان
 چنین است یا رسول الله از حق تعالی درخواست کنید تا این عبادت را بر شما و امت شما کرامت فرماید طلبیدم
 کردم فرمود و قیام در نماز فرض گردانید بر شما باد که نهاد و نیک بجای آید بعد از آن از جبرئیل علیه السلام پرسیدم
 که یا جبرئیل عدد این فرشتگان چند باشد گفت بیج آفریده عدد ایشان نداند و ما یعلم جنود ربک الا هو
 لطیفه هفتم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم براق را روان کردم بر
 جماعتی که ششم بزراعت مشغول بودند و میگشتند و همان ساعت میدویدند و یکی به قصد بر میداشتند
 از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که اینها کیانند گفت یا رسول الله آنها که خدمت و طاعت از برای خدای تعالی
 و صدقه از برای خدا دهند مگر نشنیده که حق تعالی فرموده که مثل الذین ینفقون اموالهم فی سبیل الله
 کمثل حبة انبثت سبعة سنابل فی کل سنبلة مائة حبة لطیفه هشتم از کتاب مذکور فرمودند حضرت
 پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم بجماعتی رسیدم که فرشتگان سرهای ایشان را بنگ میگوشتند و باز بکالت
 اول باز میگشت و باز میگوشتند پرسیدم که یا جبرئیل اینها کیانند گفت یا رسول الله اینها در نماز جمعه و جماعت
 کاملی کرده اند و رکوع و سجود نکرده اند و در اوقات ادا نکرده اند قوله تعالی قوی للمصلین الذین هم
 عن صلواتهم ساهون لطیفه نهم از کتاب مذکور چنین فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم
 چون بیشتر شدم بجماعتی رسیدم که برهنه و گرسنه و تشنه زبانی ایشان را میرانند بشارب طعام و دوزخ چنانچه
 بهائیم راه پیراگاه رانند از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که اینها کیانند گفت یا رسول الله اینها کسانی اند که منع
 زکوة کرده اند و بر فقیران رحم نکرده اند قال الله تعالی والذین یکنزون الذهب الفضة ولا ینفقونها
 فی سبیل الله فلیشرهم بعد اب الیمر لطیفه یازدهم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه
 و آله و سلم چون بیشتر شدم بجماعتی رسیدم که بمقراض آتشین لب و دهان ایشان را می بریدند باز هاندم بحال خود

یاد میگشت و دیگر باره می بریدند و ساعتی مکث میکردند و جبرئیل را پرسیدم که اینها کیانند گفت یا رسول الله ایشان آن طائفه اند که بر پادشاهان در می آمدند و خوشامدی می کردند ایشان را دروغها و تحولات ایشان را تصدیق میکردند و ظلم و فسق ایشان را نمی کردند و بعد احسان و دالالت نمی نمودند قال الله تعالی ولا تزنکوا الی الذین ظلموا فتمسکم النار لطیفه و از دهم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون بیشتر شدم با گردی بگذشتم که گوشتهای اندام ایشان را می بریدند و بدان ایشان میدادند تا بخورند از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که اینها کیانند گفت طائفه اند که سخنها باز می گویند و نسبت مردمان کرده اند قال الله تعالی ایحب احدکم ان یاکل لحم اخیه میتا فکرمه تموه

فصل دوم در ذکر دیدن آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم ماه عالمجاه را

مشتمل بر ده لطیفه

لطیفه اول فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون بیشتر شدم برگرد و سه بگذشتم که رویهای ایشان سیاه کرده بودند و چشمهای ایشان از رق ساخته و لبهای زیرین ایشان در زیر قدمهای ایشان می کشیدند و لبهای زیرین ایشان بر سر افکنده بودند و ریم و خون و فساد و زهرهای ایشان میرخت و ایشان را بقدرهای آتشین حیمم که عبارت از خونابه و زردابه و وزخیان است میدادند ایشان همچون خران بانگ می کردند از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که اینها کیانند گفت یا رسول الله ایشان شارب النحر اند از امت شما قال الله تعالی انما الخمر والمیسر والانساب والاکلام رجس من عمل الشیطن لطیفه دوم از تاج القصص آورده است که هر که می در دست گیرد آن دو فرشته که مؤکل اند از وی گریزند و گویند که مان تا بخوری که خدای تعالی می بیند پس چگونه بود حال بنده که قدح می در دست فرشته می گوید که بخور و پیغمبران می گویند که بخور خدای تعالی می گوید که بخور شیطان می گوید که بخور و شیطان می کند خطاب آید با فرشتگان که به بینید این منی حرمت را که انعام ما بر داشته است و فرمان دشمن برده با وی در ساخته گویند که الهنا بکبرش جای گرفتن است خطاب آید که او را جایی بلیه کردن است او را بیا از ما بید که اگر ما را نمیخواهد ما نیز او را نمی خواهیم ای عزیز با رضای غرض بایست ساخت اگر اوستاند کسی نتواند داد و اگر او بد کسی نتواند ستد او را نگاه دار تا او ترا نگاه دارد و هر که از خدای تعالی بترسد همه کس از او بترسند و هر که او را فرمان برد همه کس او را فرمان برند همه عمر و پستش او خرج کن که حساب خرج او نخواهد شد از آزار حق ترس و دنیا پرست مباحش لطیفه سوم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون از اینجا بیشتر شدم برگرد و دیگر بگذشتم رویهای ایشان بصورت خوک مسخ گشته از فوق ایشان عذاب و از تحت ایشان عذاب پرسیدم که یا جبرئیل ایشان کیانند گفت یا رسول الله اینها

طائفة اند که گواهی بر دفع داده اند قال الله تعالى الا من شهد بالحق وهم يعلمون لطيفة چهارم
نقل از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم چون
بیشتر شدم ماه را دیدم که پشت به پشتیان سعادت نهاده گاهه در مقام بلالی در پر تو انوار جلالی مانند ایام ضیا
چون نسیم صبا خوش نفس و گاهه در مقام بدری در منزل شرف و صاحب صدری بر مثال عهد جوانی
چون قدح آب زندگانی در حس بوده پیش آمده عنان براق را گرفت و گفت رباعی

آهسته ام خانه بیاسای د	وز طاعت خود خانه بیارای د
تا دست دل از دامن غم باز کشم	بنشین ز سر مراد از پای د

خواجہ فرمودند صلی الله علیه وآله وسلم بزبان حال که منازل افلاک در پیش دارم با حضر آنچه داری در نظر آری
گفت ای خواجہ صباغ و کان بیع منم و صنایع این کان رفیع منم چندین هزار رنگ مختلف و لون متفاوت
که در گلهای بهار و میوه های اشجار و منظر نظرات فاعتبر و ایاد الی الا بصاری گرد و همه اثر آثار تابش هم
صباغ او ستاد هم نقشیند کامل خواجہ صلی الله علیه وآله وسلم اشارت فرمودند که ای ماه شرمنداری که این
بضاعت مزجات را بر طبق عرض نمی اگر تو صباغ ربی من آن صباغ او ستادم که از خم بلع صا انزل الیک
از رنگبار صبغة اعدا طلس هفتاد و دو رنگ ستفارق امتی الی ثنین فبقی ارم هر که بالا ترا از استاد
و کان بکشاید در انجمن فلک و مجمع ملک من مرورهای والنشق القمر خواهد میست

ای کوس دولت تو ملک بر فلک زده	عشق علم ز سینه هر یک بیک زده
آئینه دار طلعت تو بوده آفتاب	خرگاه زر طناب از ان بر فلک زده
مه لاف حسن و بفلک لاجرم شکافت	از پنجه سیاست تو آن فلک زده

لطیفه پنجم در قصص الانبیا آورده است که فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم آفتاب از آسمان
چهارم طالع می شود و ماه از آسمان دنیا و ماه در فلک مقابل آفتاب است هر مقداری که هر شب نور آفتاب
بر روی افتد بسبب حسابی که خلایق را است چنانکه سپری نزدیک چراغ بری تمامی روشنائی را پوشد هر چند دورتر
کنی نور چراغ بیشتر شود چون از حد دور تر داری تمامی خانه روشن گردد چون ماه از کمال روشنائی با آفتاب
فردی یک می آید روشنائی او کم میشود چون بدو نزدیک شود بی نور میگردد و آن یک شب یا دو شب است که منزل
نماید و افزایش نور ماه در نصف اول است و گاهه در نصف آخر گفته اند که آسمانها بطریق بام اند یعنی پهن
و در هر آسمان ستاره هست که قیمی را می بیند روشن میدارد و زحل و قوسم آسمان است و قمر در آسمان اول
ست در طرف زمین و این قول را وجهی نیست زیرا که مخالف آیات است چنانچه فرمودم ترکیف خلق الله

سبع سموت طباق مخالف اخبار با که یا و کردیم اگر گویند که آسمان بر شکل قبه بودی بایسته که میان ماه و روشنائی آفتاب حائل گشته با چندان سطریمی که دارد و آنچه میان هر آسمانی پانصد ساله راه است این میلیم و می بینیم که سفیدی میان ماه و آفتاب میگرد و همه منطبق است و مقببت نیست جواب گویم که این سوال حجبی ندارد زیرا که باری تعالی آسمانها را از جواهر مصفا و آبدار آفریده است که میان ماه و ستارگان که در آسمانها آفریده حائل نمی گردد و حکم آسمانها همچنان است که روشنائی چراغ از طرف شیشه صاف می نماید بیت

برمه داد گواره خاک را

رها کرد بر انجم افلاک را

لطیفه ششم آورده اند که حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند که هر یک آفتاب و ماه تابا حق تعالی برگردد و نشانده که آن گردون را سی صد و شصت گوشه است و بر هر گوشه فرشته هست که او را می کشد چون ماه فرو شود و او را بر عرش بر بند خدای راجل جلالة سجده کند و از او میان شکایت کند که ایشان گناه بسیار می کنند و بدون تو هر چیز را می پرستند مرا دستور ده تا هم اینجا باشم و ایشان را خدایت کنم فرمان آید که باز گردد و همچنان بکار خود مشغول باش تا روز پسین حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند که حق تعالی آفتاب را از نور حجاب آفریده که بعرض نزدیک تر بود و ماه را محو گردانید فحقونا اية الیل و جعلنا ایتة النهار بصرة سیاهی که در میان ماه مانند خطهای باشد آن نشان عکس دنیا است و روایت دیگر آنست که آن سرور موجودات صلی الله علیه و آله وسلم با نگشت مبارک اشارت نمودند سیاهی ماه اذان است و در تفسیر آورده که ماه و وازده کر و رسی هفت لک هشتاد هزار کر و رست و بر و ای می آورده که این سیاهی که در میان ماه مانند خطهای کشیده مانده آن سیاهی نورست کرد بر گرد او و نوشته شده که لا اله الا الله محمد رسول الله لطیفه هفتم آورده اند که از برای بر آمدن و فرو رفتن ماه در کرانه های آسمان مشارق و مغارب آفریده است پس هر روز از مطلع دیگر بر می آید و در مغرب و گیر فرو میرود و اگر گویند که در کلام مجید جا که رب المشارق و المغرب کفته و در جلے رب المشرقین و رب المغربین کفته است این چگونه باشد جواب آنکه مشارق و مغارب این است که گفته شد هر روز بدل می شود و در آن سلس تفاوت است بحساب معلوم گردد اما مشرقین و مغربین آنکه در آن وقت روز نهایت در آمد می و انقضاست کو تا بهی میرسد و ریافتن آن روز آخر تابستان و زمستان معلوم گردد و گوئی این هر دو وقتی که کمال نقصان می گردد و معتبر است و آنچه در میان است محسوب نیست حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند که حق تعالی فرود آسمان و نیاور یابی آفریده که آن دریا موج ندارد و در هوا بفرمان حق تعالی چون سایه بانه منطبق مانده از مشرق تا به مغرب پس ماه تاب و جمله ستارگان سیاره در ظرف آن دریا اند و گفته اند که بخدائی که جان محمد صلی الله علیه و آله وسلم

در قبضه قدرت اوست اگر ماه بیرون آید جهانیان از حسن ماه آشفته گردند تا بعدی که ماه را پرستند مگر
 آنکس که او را حق تعالی در پناه عصمت و آرد و ماه برمی آید برابر او سیصد و شصت فرشته می باشد بر پا باز
 کشاده گردون را میکشند و تسبیح و تقدیس و تهلیل و تکبیر بخدای تعالی می گویند باز از ه ساعت شب در روز
 چون فرو می شود بالای برند و بعرش میرسانند و آنجا ما هتتاب رب العزت جل جلاله را سجد می کنند و فرشتگان
 موکل نیز بسجود میروند چون فرمان می شود باز او را در فلک می آرند و ما هتتاب از ان باز روشنی میدهد تا وقت
 فرو شدن در حدیث است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند که این ماه میرود در زیر عرش و خدای را
 جل جلاله سجد می کند و بخت بازگشتن دستور می بخوابد چون دستور می یابد جل خود بازی آید چنانچه
 در قرآن است والشمس وضحاها والقمر اذا تلهها و تفسیر نوشته اند که ای تتبعها لا خذ التور منها
 یعنی ماه پس روی آفتاب می کند تا نور از وی بگیرد و دیدن سبب که فلک ماه زیر فلک آفتاب است همیشه آنکه
 نیمه ماه سوی آفتاب است پیوسته روشن می باشد و آنکه طرف زمین است تاریک پس هرگاه که ماه آفتاب قران
 می کند یعنی در یک منزل هر دو را روشنی افتد تمامی نیمه نورانی سوی آفتاب بود و تمامی نیمه مظلم سوی ماه توان دید
 و آنکه سیاه بیند خلق پندارند که ماه در پرده است آن مقدار که روشن است بیرون آمده است همچنان
 است که سیاه جرم ماه است که بران هیبت دیده می شود لطیفه هشتم بدانکه گرفتن ماه را خسوف گویند
 و خسوف آن است که همه گرفته شود و دریائی که مذکور شد ماه در ظرف آن دریا میگردد حق تعالی وقتها معین کرده
 که در ان اوقات ماه را مبتلا گرداند و بندگان را بنماید که ایشان را قدری و قوتی در نفس خود نیست
 چنانچه منجمان کفار کو اکب را صانع می گویند زیرا که اگر صانع بودی از روشنائی که وصف کمال است
 ایشان است در تاریکی که عیب تمام است نیفتانده و آنکه عاجز و ناقص باشد خدائی را نشاید اما چون
 وقت معین در میرسد گردون ماه را فرشتگان باشند که ماه را در قعر ظرف آن دریا اندازند آن غایت خسوف
 است وقتی که روزی گردد و ستارگان ظاهری گردند و اگر بعضی وقت ماه در ان قعر افتد همان مقدار ماه پوشیده
 می گردد و دیگر نمیناید چون ماه درین عقده می افتد فرشتگان موکل دو گروه میشوند یک گروه ماه را طرف گردون
 جدا کرده از وی آرند و گروه دوم گردون را جانب اوی برند بدانکه منجمان بر آنند که خسوف آن است که ماه را
 براس و ذنب که جرم ایشان سیاه است گذری افتد ایشان را حجاب نور این می گردد و آنکه در گرفت ماه
 سیاه می نماید آن جرم را براس یا ذنب است زیرا که براس یا ذنب ماه را حجاب و حائل می شود و از برای آنکه
 فلک شان برتر از فلک ماه است و این خسوف بحالتی که میان ایشان می شود اهل سنت و جماعت گویند
 آنکه سیاه می نماید جرم ماه است نه براس و ذنب زیرا که بعظمت ماه سیاره دیگر نیست که او را تواند پوشید و از حساب علما

مکرمیتند زیرا که حق تعالی فرموده است که الشمس والقمر بحسبان لطیفه ^{نهم} آورده اند که اگر ماه گرفته شود هر کسی تنها بنام زود عا مشغول شود تا انگاه که ماه را بشود و هر مسمی که پیش آید چون باد سخت یا هوای یک شود یا دشمنی پدید آید مشغول شدن بنام زود عا سنت است لطیفه و هفتم در ذکر ستارگان آورده اند که هر ستاره سه جزو است جزوی معلق است بآسمان عرش و از ان روشنائی بهفتم آسمان است و جزو معلق است بدنیامند قندیل از ان روشنائی آسمان است و دیوان را بوقت استراق سمع آن ستارگان میرانند جزو معلق است و گفته اند که جلگی دو نوع اند یکی نوع برای نگسار کردن دیوان آفریده اند اینجا دو مراد تواند یا عین ستاره را بردیو میزنند یا از ان ستارگان آتش جدائی شود که آن دیو را می سوزد نوع دوم سیاره اند یعنی روز از ایشان معرفت سمت قبله حاصل می آید و آن ستارگان دوازده اند چنانکه مشهور اند و آنکه حل می گویند و ثور می نامند سبب آنکه آن ستارگان در طلوع بتصور بصورت بره گاومی نماید با آنکه در فلک بره گاو نیست و هر کوبی عبارت از ده و بست ستاره دارد و بعضی بزرگ در روشن است که در نظری آید و کواکب همین دوازده اند بر بست منزل منقسم شده و هر ماهی ماه در یک منزل باشد چون ماه به بست و هشت روز میرسد و شب پنهان میماند گوئی منزل ندارد و لیکن نام منزل این ستار طین طین ثریا و بران هفده فرقه نشتره طرفه جهبه زبره صرغه عواساک زبانه عنقه اکلیل قلب شوله لغا هم بدره زیاج سعید سعید مسعود و احیه مقدم مؤخر و شاه و سر ازین منازل باین محل آوردن آن بود که چون ماه درین منازل فرود می آید و بس باشد که از ته بالای این منزل میگذرد و یا در می افتد یا اندک می رسد زیرا که سریع السیر است و منازل بطی السیر است و گفته اند که این کواکب صد بست و یک درجه سیر دارند و مقدار هر درجه نوزده فرسنگ است هر فرسنگ سه میل و هر میل چهار هزار سن و هر سنه بست و چهار انگشت میانه و گفته اند که تمامی ثوابت در کره هشتم اند که از ایشان آرایش کرده اند که آن آسمان و نیاست و آن آدمایش ایشان است درین آسمان چنانچه در قرآن مذکور است که اِنَّا زَيْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزَيْنَةٍ مِّنْ كَوَاكِبٍ تَارَهُ هَفْتِ سَتِ و آن اینست زحل و مشتری و مریخ و شمس و قمر و زهره و عطارد و زو یک ترا زین ماه است و دور تر زحل و هر یکی ازین ستارگان در رفتن و استادن چپ و راست مخالف یکدیگر اند چنانچه حق تعالی آفریده است و مقدار کرده از ازل تا ابد از ان تغیر نخواهد بود که جلگی ستارگان دو نوع اند یکی آنست که آنرا چشم در می یابد و جرم هر یکی را جدا تواند کرد بسبب بزرگی و روشنائی و آنکه تعلق بعلم علما دارد و هر یک هزار بست شمس گفته اند قول اول صحیح است و نوع دوم آنست که چشم آنرا نیکو در نمی یابد و جرم یکی از دیگر جدا نتوان کردن بسبب

خردی و اندکی نور و هر یک را در دیدار و خلقت و جمله آن سخن بسیار است که آن از علم نجوم بیرون و جنس اول که در نجوم است سه نوع است مظلم و مضی و سحابی مضی آنست که روشنائی او بر زمین افتد و جرم او شعله شعله افروخته ماند و مظلم آنست که روشنائی ندارد و سحابی آنست که جرم او پاره ابر سفید را ماند و قله جرم آفتاب از همه کواکب بزرگ است بمقدار صد شصت هفت پاره زمین و ثلث زمین است و جرم ماه یک نیم دقیقه است و جرم مریخ یک پاره چند زمین است ببت هفت و جرم زهره یک دقیقه است و چهار ثانیه و جرم عطارد ده رابعه است اما اختلاف در آنست که این ستارگان جهات دارند یا نه بعضی گفته اند که جهات ندارند اما تن دارند و لیکن ایشان را اجسام نگویند و اجرام گویند فرق میان جسم و جرم آنست که جسم صاحب حیات را گویند و جرم صاحب وجود را گویند و اجرام را حق تعالی می گرداند چنانچه آسیا را گردانند و بعضی از منجم گفته اند که ستاره از بخارات زمین است که طرف آسمان رفته است و در هوا جمع شده این قول باطل است زیرا که اگر چنین بود اینها را روشنائی نبود مگر در روز چنانچه بخارات دیگر که در سرپوش جمع گرد و روشن نباشد مگر آنکه روشنائی برود افتد چنانچه قطره های نم که بر سر درختان بود آن روشن نبود مگر در روز اگر گویند که ستارگان در شبهای زمستان خیره اند و در تابستان کمتر بود از اندکی بخارات جواب گویم که اگر ستارگان از بخارات زمین بودند بایستی که در زمستان کمبودی زیرا که در زمستان بخارات فرو می آید و آنکه در تابستان اندک دیده شود از آنست که هوا از غبار پر می شود و در زمستان بفرود آمدن برف و باران صاف می گردد و ضرورت روشنی بسیار در نظر نمی آید و دیگر آنکه اگر از بخارات بود بایستی که درین صورت تفاوت ظاهر نگشته مدام بر یک هیئت بود و در صحرا و بیابانها که بخارات کمتر است کم نموده چون چنین است معلوم شد که این ظن باطل است ان الظن لا یغنی من الحق شیئا اعتقاد برین باید داشت که این کواکب بتقدیر حق تعالی پیدا اند نه از بخار و غیر آن همه آیات است بر هستی حق تعالی و این کواکب جماد است یعنی چنانچه چندین سنگ و جواهر روشن است و اگر گویند که بعضی ستارگان در آسمان بالا تر اند چگونه در نظری آیند معین است و مقرر است که چون روشنائی بغایت دور افتد از نظر غائب گردد جواب گویم که کواکب را بار می تعالی چنان نور داده و با عظمت آفریده است که اگر چه مسافت بسیار است انقطاع نه پذیرد و روشنائی دیگر قیاس نتوان کرد آسمانها را الله تعالی چنان صاف آفریده است روشنائی را حجاب نمی شود چنانچه حق تعالی فرموده است که والسماء والطارق وما أدبر لک والطارق النجم الثاقب و در تفسیر گفته است که نجم ثاقب زحل است که نور او از هفت آسمان در گذشته و باطل زمین رسیده و ثقب سوراخ را گویند و این معنی بحسب قدرت حق تعالی عجیب و غریب نیست تا او را چنان نور داده که یا این را چنان صاف

آفریده که حائل نمی تواند شدن و هر بار که این ستارگان رو بر زمین نمایند همه میوه های زمین از نگار ایشان نگار گیرند و هر بار که ماه روی نماید همه نگارین رویان با سان روی در کشند عبد السلام بن عباس رضی الله عنهما روایت کند که خدای تعالی دو چیز است که آفریده است یکی دانائی و دیگر نگوئی و دانائی بفرشتگان داد و نگوئی را با ستارگان

فصل سوم در ذکر بعضی از عجائب و غرائب دیگر که در آسمان اول بنظر انوار آن سرور صلعم در آمده

ششست بر سیره لطیفه لطیفه اول از کتاب معارج النبوة فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم چون پیشتر شدم بقوم بگذشتم که شکمهای ایشان بر آسایده و رنگهای ایشان زرد گشته و بندها بر دست و غلها بر گردن نهاده چون خواهند که بر خیزند شکمهای ایشان فرو بر کشند تا بروی در افتند زیر و بالای آتش فرو گرفته پرسیدم که اینها کیانند جبرئیل علیه السلام گفت یا رسول الله ایشان را بواخوار اند قال الله تعالی الذین یا کلون الربوا لا یقومون الا کما یقوه الذی یتخبطه الشیطان من الممس لطیفه دوم از کتاب مذکور فرمودند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم چون پیشتر شدم برگروه دیگر پرسیدم که بکارهای آتشین ایشان را می گشتند و خون سیاه و گنده از ایشان میرفت و باز زنده میشدند و باز ایشان را می گشتند تا بد از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که اینها کیانند گفت یا رسول الله اینها طائفه اند که خون ناحق کرده اند و خون مومنان ریخته اند قال الله تعالی ومن یقتل مؤمناً متعمداً فجزاءه جهنم خالداً فیها لطیفه سوم فرمودند حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم چون پیشتر رفتم برگروهی از زنان بگذشتم که رویهای ایشان سیاه کرده بودند و چشمهای آنها از زرق ساخته و جامهای آتشین پوشیده و فرشتگان ایشان را بگزهای آتشین میزدند و ایشان چون سگان و خوکان بانگ میکردند از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که اینها کیانند گفت یا رسول الله اینها زنانی اند که شوهران خود را آزوده اند قوله قوامون علی النساء لطیفه چهارم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم چون پیشتر شدم برگروهی از زنان دیدم که موی سر آویخته اند پرسیدم که یا جبرئیل اینها کیانند گفت یا رسول الله اینها موی خود را از نا محران پنهان نداشته اند و گروه دیگر از زنان دیدم که ایشان را می افکندند مار و کژدها بر پستانها و شکمهای ایشان میگزیدند از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که اینها کیانند گفت اینها زنانی اند که فرزندان خود را شیر نداده اند تا فربه شوند و بی دستوری شوهران فرزندان دیگران را شیر داده اند در کتاب انیس الارواح از تصنیف خواجه عثمان هارونی آورده اند که حضرت امیر المومنین علی رضی الله عنه روایت می کند از حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم هر آن زنی که از شوهر خود دوری کند و نجواش او را ضعیف نباشد پس همه نیکیهای خود را ضایع کند

و دور شود از نیکبها همچنان که مار از پوست بیرون شود و بزه چندان باشد که ریگ بیابان و اگر زن بمیرد و شوهر
از وی راضی نباشد پس هفتاد روز از دوزخ بروی بکشایند و اگر خوشنود باشد هفتاد درجه در بهشت بنشیند و
تنبیه الغافلین امام ابوليث سمرقندی آورده اند که هر آن ننی که باشو هر خود بروی ترش بگردد و ستارگان
که در آسمان باشد بروی گناه بنویسند انگاه فرمودند که اگر شوهر از یک سوراخ بینی هم رود و از یک سوراخ
خون رود زن آنرا بزبان لیسیده گیرد آن خدمت هم حق شوهر گزاریده نشود و بجای نتوان آوردن پس فرمود
که اگر کسی را بغیر خدا سجده کردن روا بودی پس میفرمودم که زنان مرشوهران خود را سجده کنند لطیفه پنجم
از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون پیشتر
شدم برگزیده دیگر بگذشتم که همه محبوس بودند میان دنیا و آخرت در هوا معلق استاد بود و بر هر یک دو فرشته
غلیظ نصب کرده که از منافذ چشم و گوش و بینی ایشان آتش بیرون می آید و بدست هر یک ازین فرشتگان
عمود از آتش داده که هر عمود را هفتاد شاخ است و اگر یک شاخ از آن بر کوه ابو قیس نهند بگذارد
و بدین عمودها این فرشتگان آن گروه را میزدند و این تسبیح می گفتند که سبحان القادر المقتدر
سبحان المنتقم علی عدائه سبحان الملك العظیم از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که ایشان
کیانند گفت اینها منافقان اند قال الله تعالی ان المنافقین فی الدارک الاسفل من النار قال عن
وجل یخادعون الله و هو خادعهم لطیفه ششم از کتاب مذکور فرمودند حضرت محمد مصطفی صلی الله
علیه و آله و سلم چون پیشتر شدم طائفه دیگر را دیدم که طبقهای آتشین بر سینة ایشان نهاده و رویهای ایشان سیاه
و چشمهای از رق و جامهای قطران سیاه پوشیده و فرشتگان عذاب میکردند و عمودهای آتشین می زدند از
جبرئیل علیه السلام پرسیدم که اینها کیانند گفت ایشان مطربانند لطیفه هفتم از کتاب مذکور فرمودند
رسول علیه السلام گروهی دیگر را دیدم که در وادیهای آتشین ایشان را میسوختند و باز تازه میشدند و باز میسوختند
جبرئیل علیه السلام گفت اینها نافرمانان پدران و مادران اند قوله تعالی فلا تقل لهم انا و لا تنصروهم
و قل لهم اقول لا کریم لطیفه هشتم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم بعد از آن
فرشته دیدم بصورت خروس سفید از جبرئیل علیه السلام پرسیدم این چیست گفت یا رسول الله چون این مرغ
در مقام خود بوقت سحر آواز میکند همه خروسان روی زمین بر آواز وی بانگ میکنند باز گفتم یا جبرئیل فی چه میگوید
در آن آواز خویش گفت دعای کند گناهکاران امت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم که اکی بیامرز و نگاه دار
آنانکه نماز بجاعت میکنند از امت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم از نیاست که حضرت رسول صلی الله علیه
و آله و سلم فرمودند که خروس سفید را دوست دارید که در وادیهای آتشین از هنرهای من بهیت و حمیت و شجاعت

و سخاوت و شفقت و بیداری شب و نماز خاص گاه و بسیار می عیال و صلابت و جمال لطیفه ششم از کتاب زاد المذکرین آورده که فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون پیشتر شدم گریه را دیدم که با چشمهای ازرق شده و روی ایشان سیاه و لبهای زبرین ایشان بر سینه افتاده و لبهای زبرین ایشان بر پیشانی چسبیده و ایشان در عذاب سخت بانگ خروگاد میکردند گفتم ای جبرئیل ایشان کیانند گفت یا رسول الله ایشان سرودگویان و شاعران باشند که از بهر دنیا مردمان را مدح گفته اند لطیفه و هفتم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون پیشتر شدم گریه را دیدم که طلبهای آتشین بر سینههای ایشان نهاده بودند و پیراهنهای قطران پوشانیده بودند ایشان را عذاب سخت میکردند گفتم یا جبرئیل ایشان کیانند گفت اینها کسانی اند که با از چنگ و طنبور و غیره نشاط کرده اند لطیفه یازدهم از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین که فرمودند چون پیشتر شدم در آسمان اول هفتاد هزار فرشته دیدم همه از برای دوستان ابوبکر صدیق و عمر فاروق و عثمان ذی النورین و علی ابن ابی طالب رضی الله عنهم آمرزش میخوانند و همه این فرشتگان در آسمان اول سوره تبارک میخوانند و نام حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم در آسمان اول مجتبه میخوانند لطیفه دوازدهم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون پیشتر شدم فرشته دیگر دیدم که بر زبر کرسی نشسته بود مرا در چهار روی بود یک روی او چون روی آدمی بود و یک روی او چون روی گاو و یک روی او چون روی سنج و یک روی او چون روی مرغ بود و بر وایتی بجای سنج شمر و بجای مرغ کوس گفته اند هر روی او را زبان مناسب بود بان تسبیح میگفت که سبحان من یزق کیف یشاء سبحان من یری و لا یری و هو بالنظر لا علی و بر روی سنج این تسبیح را میگفت که سبحان من یسبح له الخلائق اجمعون سبحان من یزق یا مفضل و از روی طیر این تسبیح را میگفت سبحان الجواد المفضل سبحان من یسبح له الطیر فی اوکارها سبحان من رزق الطیور یا جم و روی دیگر که چون روی آدمی بود تمام تن او چنان بود که نصف بالای او از برت بود و نیمه سفلی از آتش بود و آتش برت را نمیکند تحت برت آتش را نمی نشانند و تسبیح از آن زبان این میگفت که سبحان الذی البت بین الثلج و النار و القدین قلوب عباد الصالحین و بر وایت دیگر سبحان الذی یؤلف بین عباد المؤمنین از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که این فرشته کیست گفت یا رسول الله نام این فرشته حبیب است و بر وایت دیگر نام او رحمت است حق تعالی این فرشته را بجمال قدرت خود آفریده است و او را برابر با مومل گردانیده تا بر با هر وضعی که اراده الله تعالی بآن تعلق گرفته بآنجای میرساند و نام این فرشته بر وایت دیگر عدست و سبب ایجاد عدد از سحاب است که ابر را میرانند و آواز عدد از آن پدید آید چون برابر اظهار عتف کند برق ظاهر گردد و قال الله تعالی الم تر ان الله یزجی سحابا ثم

یؤلف بینه لطیفہ سیر و ہم از تفسیر معینی آورده که دعای رعد مجرب است هر که بانگ رعد بشنود بگوید سبحان من لیج الرعد بمجده والملئکة من خیفته وهو علی کل شیء قلیل بن عباس رضی اللہ عنہما گفت هر که از شنیدن رعد این دعا را بخواند اگر آذ آسب صاعقه ترسیده باشد این دعا را بخواند نیکو شود و صاعقه با و نرسد

فصل چهارم در ذکر بعضی از عجائب و کرامت دیگر که در آسمان اول نظر آنرا آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در آورده

مشمول است بر شش لطیفه لطیفه اول نقل است از کتاب معارج النبوت تصنیف مولانا معین الدین فرمودند حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چون از اینجا پیشتر شدم بدریای بزرگ رسیدم عجائب و غرائب و روی بسیار بود که بوصف است نیاید و آب وی سفید تر از شیر و موهبا بر می آورد بر مثال کوهها از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که نام این دریا چیست گفت یا رسول اللہ نام این دریا را بحر الحیوان میگویند چون وقت نشر اموات شود ازین دریا باران بر زمین بارانند و اعضا و اجزای ریزیده و بوسیده را باین آب ترکیب کرده باز زنده گردانند قال اللہ تعالی الذی خلقکم ثم رزقکم ثم ممیتکم ثم یمحیکم

دران دم که آید قیامت چنان	شود امر از کردگار جهان	ازین بحر بار و بر وی زمین
بدنهای بوسیده گردد عجبین	شود جمله ترکیب اندامها	اعاده شود و در بدن جانها

لطیفه دوم از کتاب ارشاد العارفین آورده که فرمودند حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چون از اینجا پیشتر شدم یک جماعت از فرشتگان دیدم از جبرئیل علیه السلام پرسیدم اینها کیانند گفت یا رسول اللہ اینها هفت فرشته اند که حق تعالی موکل کرده است ایشان را بر آسمانها چون کراما کاتبین عمل بنده را بر آسمان اول بر بند آنگه در آسمان اول ست گوید که عمل بر روی آن بنده باز زنید که مرا خدا تعالی فرموده است کسی که غیبت کند نگذار که عمل او را بر آسمان بر آرد پس عمل بنده دیگر را بر بند آسمان دوم که غیبت نکرده است آن فرشته که در آسمان دوم ست گوید که این عمل بر روی آن باز زنید که مراد ازین عمل غرض دنیا بوده و مراد فرموده که هر که عمل کند و در میان مردم فخر کند با و راه ندیم پس عمل بنده دیگر را بر بند بر آسمان سوم که فخر نکرده است پس آن فرشته در آسمان سوم ست گوید که عمل بر روی بنده باز زنید که عمل او را راه ندیم زیرا که حق تعالی فرموده است که آن بنده و مجلسها تکبر کرد پس عمل بنده دیگر بر آسمان چهارم که تکبر نکرده آن فرشته گوید عمل این بنده بر روی آن باز زنید که حق تعالی مرا فرموده که عمل او را راه ندیم زیرا که وی هیچ کلمه نکرده مگر آنکه عجب دران بودی پس عمل بنده دیگر را بر بند بر آسمان پنجم که عجب نکرده آن فرشته که در آسمان پنجم ست گوید که عمل این بنده بر روی او باز زنید که مرا فرموده اند که عمل او را راه ندیم زیرا که وی حسد کردی بر مسلمانان پس عمل بنده دیگر را بر بند بر آسمان ششم

که حد نکرده آن فرشته که در آسمان ششم است گوید که عمل این بنده بر روی او باز نیند که خدای تعالی مرا فرموده
 که عمل او را راه ندهم زیرا که او رحم نکردی بر کسی که او را بلای رسیدی پس عمل بنده دیگر بر بند آسمان هفتم که چنین نکرده
 آن فرشته که در آسمان هفتم است گوید که عمل این بنده بر روی او باز نیند که خدای تعالی مرا فرموده است که عمل او را
 راه ندهم زیرا که هر عملی خاص که از برای خدای تعالی نباشد نگذارم و بی این عمل خدای را نخواسته است و لیکن
 نام آوازه بزرگی خود را خواسته است پس عمل بنده دیگر را بر بند چنین خواسته تا از هفت آسمان بگذراند و بدرگاه
 خدای تعالی رسانند و جمله فرشتگان گواهی دهند که عمل خاص است خدای تعالی گوید که شایسته و نگاهبان
 بنده منید و من مطلع بر دل و ایمان این عمل از برای من نکرده است بر او باد لعنت من و جمله فرشتگان من پس حب
 است خرومند را که خود را ازین کار با نگاه دارد تا که معاقب گردد لطیفه سوم از کتاب ارشاد العارفین تصنیف
 ابولیت سمرقندی آورده که حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم میفرمایند که غیبت از زنا بدتر است با وجود آنکه
 در زنا شش خصلت بدست سه خصلت در دنیا و سه خصلت در آخرت اما آنکه در دنیا باشد اول آنکه در ویشی
 بفرزاید دوم عمرش کوتاه شود سوم آنکه در دنیا کم غرت شود یعنی بی آبروی باشد اما آن سه خصلت که در آخرت
 باشد اول آنکه خدای تعالی بر او غضب کند دوم حساب او را بدشواری کند سوم او را بدو نفع اندازد
 و باین همه عذاب که زنا کار را خواهد شد عقوبتی که غیبت کننده را باشد ازین همه بدتر باشد اتی بمرت آبروی
 حضرت مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم جمله امتیان حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم را از زنا نگاه داری
 و از غیبت کردن نیز نگاه داری و همه را پیش از مرگ توبه بفرموده ای و همه را رحمت کنی لطیفه چهارم
 در تفسیر معنی در قصه معراج حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم چنین فرمودند که تو مرا دیدم که بر منبرهای
 نور چون کله خلاص بر زبان رانده از دهنهای ایشان نور بیرون آمد از جبرئیل علیه السلام پرسیدم
 که ایشان کیانند گفت یا رسول الله ایشان مؤذنان باشند که بانگ نماز را بلند گفته اند و قوم دیگر را دیدم
 که بانگ نماز میگفتند اما نور نبود و گردنهای ایشان شکسته بود گفتم اینها کیانند گفت اینها مؤذنانی که
 بانگ نماز را آهسته گفته اند لطیفه پنجم از کتاب انیس الارواح از تصنیف خواجه عثمان هارونی آورده اند
 که فرموده اند که هر که من را دشنام دهد همچنان باشد که مادر خود را زنا کرده باشد چنانست که فرعون یابری که در
 بحیر موسی علیه السلام بیرون آمده باشد باز فرمودند که هر که من را دشنام دهد عای او مستجاب نشود تا چند روز
 اگر مرده باشد توبه عاصی مرده باشد لطیفه ششم در تفسیر سوره و انجم در خبر است که حضرت رسول صلی الله
 علیه و آله وسلم فرمود در آسمان دنیا بفرشته بگذشتم که بگوید که او را سلام و اوداد و لیکن این را
 خود بر نخاست فرمان آمد که حبیب من بر تو سلام کرد تو پیش او تعظیم بر خاستی اکنون حکم آن است که از برای تعظیم او

بر خیزی و تاقیاست نه نشینی و بر حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم صلوة فرستاده باشی ایات

یکه از ملائک در آن جا بود	نشسته بجایش نه بر پای بود	بیامد محمد علیه السلام
سلامش و اگر دانا احترام	داد آن فرشته مراد را جواب	نه برخاست با عزت آنجناب
در آن دم ندانم از سوی رب	بسوی فرشته ز روی غضب	حبیب من آمد ترا چون به پیش
چرا بر نه جنبیدی از جای خویش	کنون بهر او قائم از جای باش	و رویش فرستان و بر پای باش
نه نشینی بر جای تا نفع صور	جزای تو نیست کردی غرور	تقل از کتاب مذکور شیخ

شرف الدین یحیی منیری آورده که وقتی حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم مر جبرئیل علیه السلام را پرسیدند حال شما چگونه است گفت یا رسول الله از آن زمان که یکم از میان رانده درگاه حضرت حق سبحانه و تعالی شده است بچکس را قرار و آرام نمانده است از ترس حضرت حق سبحانه و عظم نواله

باب یازدهم در بیان رسیدن آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بآسمان دوم و دیدن حضرت مهتر یحیی علیه السلام و دیدن عجائب و غرائب دیگر

مشتمل بر فصل است

فصل اول در ذکر کیفیت کشادن و لایل باب آسمان دوم را

متضمن بر نه لطیفه است لطیفه اول از کتاب معارج النبوت تصنیف مولانا معین الدین در کتاب تاج القصص آورده که فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم چون بآسمان دوم رسیدم این آسمان را بغایت نورانی دیدم چنانکه چشم از مطالعته او خیره گشته و خداوند تعالی آسمان دوم را از زبرخ آفریده و بروایتی از نقره خام آفریده و نام وی قید و مسمت و در او از مرداریدست و درازی آن دو هزار ساله است و آن در باب القدر نام است و نقل بر وی از یاقوت نهاده و بران در نوشته که لا اله الا الله محمد رسول الله جبرئیل علیه السلام پیش آمده در رکبوت و گفت در اینجا شاید که تا بهترین خلایق بگذرد و بمقصود خود برسد بواب و گهمبانان آواز دادند که من هدا کیت که درین شب ظلمانی درین درگاه ربانی آمده و آتش عشق در خرمن اعمال ما زده جبرئیل من گفت منم جبرئیل ایشان گفتند با تو همراه کیست جبرئیل علیه السلام گفت با من محمد پیغمبر آخر الزمان است صلی الله علیه وآله وسلم ایشان گفتند ای جبرئیل خلعت پیغمبر در روی پوشانیده اند و خلق فرستاده اند جبرئیل علیه السلام گفت آری ایشان گفتند مرحبا و اهلا خوش آمدی و نیکو که با آوردی انگاه در آسمان را بگشایند

در آن زمان در همین صباحت طالع در بابی طاحت علیه و علی السلام

و فرشتگان بآدم ناشادی نمودند و یکدیگر را بشارت میدادند و مرا سلام و تحیت میگفتند فرمودند حضرت پیغمبر
صلی الله علیه و آله و سلم چون نظر کردم فرشته دیدم که بر کرسی نورشسته و گرد بر گرد او هفتاد هزار فرشته ایستاده
که هر یک از ایشان را دویصد هزار فرشته دیگر لشکر و سپاه بودند بر ایشان سلام کردم همه جواب سلام من بپندیدند
و مرا بکرامات بسیار بشارت دادند از نزد حق تعالی گفتم یا انبیاء جبرئیل این کدام فرشته است گفت تام این ولایت
ست و مهتر فرشتگان آسمان دوم است چون نزدیک آن فرشته رفتم و سلام کردم جواب سلام من داد بر من
ورود و ثنا گفت و تسبیح آن فرشته این بود که سبحان الله کما یسبحه الله مسبحه لا اله الا الله کما هله
المصلون و الحمد لله کما حمده المحامدون و الله اکبر کما اکبر المکبرون و لا حول و لا قوة الا بالله
العلی العظیم کما حوله المحولون و احاطه به علم الله اضعا فاما مضاعفه دلائل مهتر فرشتگان
با جمیع ملائکه بمن گفتند هیچ میدانی یا رسول الله تا ما را از کی باز بصلوة و نجشایش امت شامان ست گفتم نه
گفتند که پیش از آفرینش آدم علیه السلام بدو هزار سال مشب حاجت بایان بشما آن ست که عذر تقصیرهای
ما را از خدای تعالی بخوابید پذیرفتیم و دو رکعت نماز ادا کردیم همان ست که خدای تعالی فرمود که لکن
طبقاً عن طبق یعنی البته سوار شوئی و نشینی تو ای محمد صلی الله علیه و آله و سلم بر طبقات و منازل آسمان
در شب معراج از آسمانی تا آسمان دیگر بگذری و بمنزل اصلی برسی **عزل**

آمد به برج آسمان ماه شری یا منزلت	ای ماه مهر فروز من باد امبارک منزلت	خلوت سراجی شمیم دل این شسته و آن رفته ام
فراوشین جان من هر جا که بنواهد دلت	ای شاه جان مرجا باز آمدستی از درم	باشد کزین غما فرج یا بم به بخت مقبلت
توسر دباغ جنتی از جوی جان برخواسته	یا شاخ طوبی کاسمان بنشان در آب گلت	من بودم عشق ترا در جان لجا کرده ام
کانه روی آب گل انم گنج محلت	گشتم خاک منزلت باشد که برابگذری	براکذر تا بگذریم از آسمان در منزلت
من حاصل مرد و جهان به رضایت داده ام	اگر آن ترا حاصل شو سلطان بستان حاصلت	لطیفه دوم از کتاب

معارج النبوت تصنیف مولانا معین الدین فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون از نجاب
پیشتر شدم عطار در ایدم که در افلاک و فترام و منی و حل عقد در پیش نهاد ده گاه نقطه دریای قیر بنوک
خامه بر حقیقه شب از مشک از فر فرقم میزد و گاه از قاروره کافور تزیین نقش بیاض بر دیباچه روزگار
ظاهری گردانید چون نظرش بر مرکب مرکب حضرت خواجه صلی الله علیه و آله و سلم افتاد با استقبال
جناب آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم پیشوا آمد و این نیاز مندی عرضه داشت نمودر با سع

ای دل شده فتنه رخ ماه و شست	عاشق شده جان بران خنهای خشت
در کلبه مادم در آفرینشین	تا جان و دل خسته کنم پیشکشت

حضرت خواجہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اشارت فرمودند ای عطار و ما حضرت چه داری گفت صدر آسمان من دارم
 که سجالات و محاسن فلک منعم برقم قلم کرم من می نگارم کنگره برج جوزا بنام من است جواهر و اسرار غرور و غلا در درج
 احتشام من است منشور فضل و کمال بنام ارباب جاه و جلال من می پردازم اکنون چون قلم از سر قدم سازم
 حضرت خواجہ علیہ الصلوٰۃ والسلام فرمودند کہ لے عطار و اگر صد دیوان سبع مثانی بر مثال آسمانی تو داری
 سبع مثانی کہ در صدر منشور قرآن است من دارم اگر کنگره جوزا بنام تست هشت باغ رضوان با صد هزار حور
 و قصور گلشن برای جهان بنام کترینه ملازم از ملازمان عالی مقام من است هنوز تو از گنج گنجینه عدم قدم برون
 نهاده بودی کہ خوان سالار فطرت در ضیافت خانه شہودت قرص وجود ترا بر گرد خوان لا جوردی آسمان
 نهاده بود کہ مائده پر فائده نور بہ ہرم حضور در مہمانخانہ ظهور بنام من گسترانیدہ بودند کہ اول ما خلق اللہ تعالیٰ
 نوری پس کہ در ضیافت خانہ ابدیت عند ربی طعام احتشام و هو یطعمنی و لیسقنی نوشیدہ باشد
 باین ما حاضر محقر تو کہ سرود آمد لطیفہ سوم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چون
 از اینجا پیشتر شدیم بحاجت از ملائکہ رسیدیم کہ صفہا بر کشیدہ در رکوع بودند این تسبیح می گفتند کہ سبحان الوارث
 الواسع سبحان الذی یدرک الابصار و لا یدرکہ الابصار سبحان العظیم الاعظم از جبرئیل علیہ السلام
 پرسیدیم کہ اینہا کیانند گفت یا رسول اللہ این فرشتگان در رکوع تواضع و خشوع دارند تا مخلوق شدہ اند و ملائکہ
 مکررہ اند و آسمان سوم را ندیدہ اند از جبرئیل علیہ السلام پرسیدیم کہ عبادت فرشتگان آسمان دوم چنین است گفت
 آری از خدای تعالیٰ درخواست نمایند تا این عبادت را بشاودات شاعطا فرماید و عاگردم رکوع در نماز بر من امتنان
 من فرض گردانید لطیفہ چہارم از کتاب صحیح بخاری و مسلم نشاپوری روایت میکند کہ فرمودند حضرت پیغمبر
 علیہ الصلوٰۃ والسلام چون پیشتر رفتم در آسمان دوم مردی را دیدم کہ مسح و مالیدہ روی بود گفت پیغمبر جبرئیل این
 کیست گفت سید شہد است از ہمہ گناہی بالاست اعنی حضرت یحییٰ ابن زکریا علیہ السلام است خدای
 تعالیٰ در وصف حضرت یحییٰ علیہ السلام چنین فرمودہ کہ یا یحییٰ خذ الكتاب بقوة و اتيناك الحکم صبیئاً
 وحناناً من لدنا و زکوة و کان تقیاً نقل از کتاب حیرۃ الانسان تصنیف حضرت خواجہ احمد بغدادی
 حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در مقام حضرت یحییٰ علیہ السلام رسیدند یحییٰ علیہ السلام گفت یا محمد صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم من در دنیا در بیت الاقصی مہربوت شمارا دیدہ ام و عجائب معاینہ شد کہ در آن وقت کہ شمارا
 در یای خوف غسل می کردید از آن یک قطره بر من افتادہ بود کہ من در خوف در جا قبول شدہ ام نقل است
 کہ یہودان یحییٰ ابن زکریا را شہید کردند و آفتاب چہل روز بر دے گریہ کرد و بر وایتی سید الشہد اذان سبب خوانند
 کہ در روز ماندہ ایشان پیشوای ایشان در بہشت یحییٰ علیہ السلام خواہد بود و در خبر است کہ روزی اطفال با حضرت

یحیی علیه السلام گفتند بیاتابا هدیگر بازی کنیم و اوسه ساله بود جواب داد که ای اطفال خداوند تعالی بار از جهت بازی
نیافریده است امام ثعلبی آورده که حضرت یحیی علیه السلام در کودکی پیغمبر بوده و بشرف رسالت مشرف شده و بنبر
نشین بوده و و غط میفرموده و زاهد و عابد بوده و دائم در مقام خوف و ترس بوده چنان گریه میکرد که روی
مبارکش خون آلوده میشد مادرش می گفت یحیی بگذار که تا با پنبه رویت را پاک کنم که من ازین حال تو
نه طاقت شدم جواب میگفت که دعی یا امالا ای مادر مرا بحال خود بگذار که از عذاب و قهر خدا وندی
می ترسم نقل است که عیسی علیه السلام بر خلاف یحیی علیه السلام در مقام رجاء و امیدواری بوده و دائم از لطف
و مرحمت خداوندی سخن می گفت روزی هر دو بهم رسیدند حضرت یحیی علیه السلام گفت ای عیسی علیه السلام من چنان
باتو می رسم ترا خداوند می بینم گویا از عذاب و قهر خداوندی ایمن شده عیسی علیه السلام گفت ای یحیی علیه السلام چون باتو
می رسم ترا بسیار گریان و لول خاطر می بینم گویا از رحمت و کرم خداوندی ناامید شده درین گفتگو بودند که ندای
آید که افضل شما نزد من که خداوند من ظن رحمت و کرم بمن طمع دارد که سبقت در رحمتی علی غضبه
و عقاب چنانچه حضرت لسان الغیب خواهد حافظ شیرازی فرموده اند که غزل

طمع ز فیض کرامت مبر که خلق کریم	گفته نبشده و بر عاشقان نبشاید
جمیل است عروس جهان دلی بهشدار	که این مخدره در عقد کس نمی آید

حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم گفتند که در نزد یحیی علیه السلام رفتم و بشرائط تحت بجا آوردم
جواب سلام من گفت و گفت مرحبا للاح الصالح والنبی الصالح لطیفه چشم در تاج القصص
آورده که ای بنده بر هر یک از مایان شمس فرشته موکل اند چهار ایشان حافظان اند و دو کاتبان
اعمال و اقوال شما اند هر کارے که شما کنید در میان این شمس فرشته باشد پس یقین بدانکه گناهان تو
پنهان نخواهند ماند و آشکارا خواهد شد پس آنروز همه سرها آشکارا شود و یوم تبلی السرائر آن کاری کن که فردا
شمر مسازگردی قوله تعالی یوم تبلی السرائر نزد بعضی آن باشد که از کردار با پر سنه و یگان گیان سوال
کنند که چرا حرام خوردی و بحرام چرا نگاه کردی و مال کسان را چرا گرفتی و چرا از من شرم نداشتی و نترسیدی
و جمعه گویند که یوم تبلی السرائر آن است که در شبانه روزی بست و چهار ساعت است و در هر ساعت
صد هشتاد و سه دم از بنده بر می آید و فردا میرود پس در هر شبانه روزی چهار هزار و سه صد و دو دم باشد
چون این جمله را با دو صد هفتاد و روز قیاس کنی شمس هزار چهار صد هشتاد و دم آید و دو صد هفتاد و روز نه ماه
باشد این مقدار دم میزند و در هر روز دو سوال است که ای بنده آن کخط این دم بر آوردی در چه کار بودی
چون فردا بر روی چه کار کردی چون نه ماه را این سوال باشد بنگر که عمر تو چند است و ترا چه مقدار جواب باید داد

یوم تبلی الشراک نخواهد بود که خدا تعالی از تو سوال خواهد کرد و باید که سوال را اندیشیده باشی و آماده کرده باشی کمترین سوال از تو آن باشد که بهر دمی که زده باشی سه سوال کنند گویند که آن دم سر و چگونه فرو بری و دم گرم چنان بر آوردی و در میان این دم زدن چه گفتی و چه اندیشه کردی قال النبی صلی الله علیه و آله وسلم لا یزول عبد اس و الی القوم یوم القيمة حتی یسأل عن خمس عن عمره فیما افناه و شبابه و مالی اکتسبه فیما ذالنفقه و ما ذاعلم فیما علم بنده از شرم این سوال سرفکند و هزار سال از هوش برود چون هوش باز آید فرشته گوید که احب ربک حاضر باش تا کار نیک کن بوقت سوال در جواب فرو نمائی لطیفه ششم از کتاب معارج النبوت تصنیف مولانا معین الدین فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون از اینجا پیشتر شدم نفرشته گزشتیم که مراد را بهفتاد هزار سر بود و بر هر سر هفتاد هزار روی بود و بر هر روی هفتاد هزار دهان و بر هر دهان هفتاد هزار زبان بود و تسبیح میگفت الحمد تعالی را بهفتاد هزار لغت که هیچ لغت بنیت دیگر نماند و یک تسبیح او این بود که سبحان الخالق العظیم الاعظم سبحان الله و بحمد الله و برایت دیگر بران منتظم ساخته که سبحان الله و بحمد الله استغفر الله در خبرست که هر کرا عیش بروی تنگ شود در میان سنت و فرض باید او این تسبیح را درود خود کند عیش فراخ گردد بعد از آن از جبرئیل علیه السلام احوال این فرشته را پرسیدم گفت یا رسول الله این فرشته ایست که موکل بر روزیهایی خلایق است تا رزق هر بنده از مائده کرم الهی روز بروز تا روز قیامت آنچه مقدرست بآن زیاده و نقصان بوی میرساند بحکم خالق اللیل و النهار و نام وی قاسم است نزدیک او رفتم و سلام کردم بر هر زبانی که دشت جواب سلام مراد او درود بر من فرستاد گفتم بآن فرشته که یا قاسم حقیقت رزق بندگان بر من یک یک بیان نمائی گفت یا رسول الله بنده صادق کسی است که از برای روزی دل آویخته ندارد و بدل فراغ و رطاعت حق تعالی مشغول باشد حقیقت بدانکه آنچه در روز ازل مقدر شده آن چیز بدو خواهد رسید و در روزان کم نخواهد شد یا رسول الله اگر بنده سالها بدیده و روی بپوید همان قدر که در روز ازل تقدیر خدا تعالی برای او نوشته است آن ناخواسته باو بدید و بنده در راه طریقت ثابت قدم کسی است که دل و از برای رزق آویخته نباشد که امروز خوردم فردا چه خواهم خورد پس این چنین بنده را در سخنان شریعت بدین و بدویانت گویند باز گفت یا رسول الله چنانچه بنده را مرگ جوین است و مهر جا که میرود رزق نیز و نبال او شده میرود و اگر بیدار است رزق در پهلوی او است و اگر خفته است نیز رزق در پهلوی وی است یا رسول الله بنده را باید که غم نباشد که رزق در کف او نوشته است کار خدا تعالی را بفرغ دل کند که هر چه نصیب است بالراس و العین در پیش او است بنده را باید که در طلب مولی باشد تا هر چه در ملک ملک مولی است

که باش تا حبیب من آید آنچه شتران ست همه سخنها از وجود با جود دست از و پرسی مراد تو حاصل شود نظم

چو اندر سماے دوم آشکار	بیامدنی از عدم در وجود	دران دم که جبریل ز امر وود
روان گشته با امر پروردگار	بهر اشتر بود صندوق بار	بید اندران اشتران قطار
بحیرت شده جبرئیل امین	در آمد و رفت مفهوم نه	بدایت نهایت چو معلوم نه
نداد ندا و رانثانی اذان	پرسید از جمله پیغمبران	همی خواست تا داندش ستراین
حبیب من آید برون از عدم	که ای جبرئیل صبر کن بی ملال	ند آمد از حضرت ذوالجلال
شوی واقف از ستراین ماجرا	بگوید ترا خواهی دوسرا	شب قرب ایخار سد محترم

پس جبرئیل علیه السلام پرسید که ای اصل وجود موجودات بگو که این شتران چه می برند حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم تقسم نمودند و فرمودند که یا جبرئیل بروی که ازان صندوق را از شتر بکشا و یا جبرئیل علیه السلام یک صندوق را آور و زیر که در هر شتر صندوقی بار بود با قفل حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند که یا انخی جبرئیل قفل این را بکشا چون بکشا ند حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم چه می بینند جبرئیل در میان این صندوق ست و نظر کردند و دیدند که در درون صندوق آسمانها و زمینها و کوهها و شجرها و شهرهای معمور و اسلامها و کفرها و تنجانه و کعبه و کلیسا و فلکها پر از فرشته و عرش و کرسی و لوح و قلم و ملائکه مقرب همه میگویند که لا اله الا الله محمد رسول الله و دران عالم نیز شب معراجی ست که جبرئیل دیگر همین حضرت محمد را صلی الله علیه و آله وسلم بمعراج می برد قفل از بزرگی که در کتاب بحر المعانی آورده است که پس حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند که چون با جبرئیل علیه السلام پیشتر شدم بر چشمه آبی رسیدم مردی را دیدم باریش سفید چون مرادید از خود برخاست و تعظیم تمام پیش آمد و بر من تحیت و درود فرستاد گفت السلام عليك یا رسول الله جواب سلام او را با دو دم گفتم ای بنده خدای مرا بچه شناخته گفت یا رسول الله هفتاد هزار سال ست که مرا آرزوی لقای شمانی اختیار ساخته و شب و روز در من بدرگاه حق تعالی همین بوده که آبی دیدار حبیب خود را بنمایا رسول الله این شب بمراد و مقصود خود رسیدم و من از اهل قریشم و یک قبیلہ در نجاهل قریش ست بعد ازان حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم گفتند ای جبرئیل بپوش در صندوق را و قفل کن که دران صندوق و همانیز و هر یک صندوق عالمی مثالین عالم تعبیه ست و در هر عالم محمد صلی الله علیه و آله وسلم منم بعد ازان جبرئیل صندوق را بشتر بار کرده و در مهار بست شتران روانه شدند

فصل دوم در ذکر دیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم گراما کاتبین و منکر و نیکوکار

مشکل ست بر سه لطیفه لطیفه اول در زاد الاخرت و در اخبار الملکوت آورده که حضرت رسول

علیه الصلوة والسلام فرمودند که در آسمان دوم دو فرشته دیدم یکی روشن همچون ماه شب چهارده بود
 دوم مهیب بود پرسیدم که یا اخی جبرئیل اینها کیانند گفت یا رسول الله اینها کرامات کاتبین می باشند
 گفتم کرامات کاتبین چند فرشته اند گفت چهار فرشته اند دو در روز و دو در شب کتابت اعمال
 بنده گان را می کنند بعد جبرئیل علیه السلام پیشتر آمد گفت ای کرامات کاتبین سلام کنید بر سید کونین
 علیه السلام آن دو فرشته تواضع تمام پیش آمدند و سلام کردند جواب سلام ایشان دادم آن دو فرشته
 گفتند که مرجا یا سید کونین آسمانها را بحال خود منور گردانیدید گفتم یا کرامات کاتبین شمار از بر ای چه
 کرامات کاتبین می گویند آنها گفتند یا رسول الله هر آدمی دو فرشته اند یکی راستیها و نیکوکار را می نویسد
 بدوم خبر نمی کند و دوم در چپ بدیهار را می نویسد و آنرا از یار خود پنهان میدارد چون آدمی نشیند یکی بر پشت
 می باشد و یکی بر چپ چون آدمی روان گردد یکی پیش میرود یکی از قفا میرود و چون نجس دیگری نزدیک مردم
 نزدیک قدم و جای نشست آن فرشتگان میان دو کتف است و قلم ایشان زبان آدمی است و ذوات
 ایشان خلق و سیاهی آب دهان و تخته دل آدمی برین سیرت تار و زمرگ اعمال آدمی را می نویسند
 کرامات کاتبین گفتند یا رسول الله فرشته راست بر فرشته چپ امیر است چون بنده نیکی می کند آن فرشته
 راست در حال می نویسد چون بنده بدی می کند فرشته چپ میخواند که بنویسد فرشته راست میگوید که ساعته
 توقف کن شاید که توبه کند همچنین تا هفت روز از کتابت باز میدارد و اگر درین میان توبه و استغفار کرد
 آن گناه را نمی نویسد و اگر توبه نکرد یک بدی می نویسد باز کرامات کاتبین گفتند یا رسول الله چون بنده میرود
 او را در گور نهند آن دو فرشته می گویند که خداوند امارا بر بنده خود موقوف کرده بودی این نشان آن بنده در دنیا ماند
 اگر فرمان شود بر آسمان بر آیم از حضرت عزت جل سلطان فرمان شود که آسمانها از فرشته پرست و تسبیح می گویند
 شما هر دو در گور آن بنده باشید تسبیح و تحمید و تهلیل و تکبیر مرا بگوئید و ثواب آن را در کتاب اعمال بنده بنویسند
 تا روز بعثت یا رسول الله کرامات کاتبین چهار فرشته اند یکی او نگاهبان است و دو فرشته مشهور اند که در روز
 کتابت اعمال بنده میکنند تا ناز شام و دو فرشته دیگری آیند و این دو نامه بار گرفته بالا میروند و در نماز
 باندازد باز می آیند و این دو بالا میروند تا تمامی عمر مردم و یکی نگاهبان مردم است از آفات دیوان و پریان
 بحکم نص و روایت دیگر آنست که کرامات کاتبین هر روز دیگر می آیند باز کرامات کاتبین گفتند که اعمال در صحیفه
 سفید نویسند پس شما در اول عمر و آخر عمر نیکی کنید تا که ببرکت آن نیکی گناهان میان عمر شما آمرزیده شود
 و گفته اند که آنچه بنده می کند بنویسند تا بعد که ناله بیارند ابراهیم می نویسد چنانچه در قرآن آمده است ما لفظ
 من قول الالدیه رقیب عتید یعنی در حضرت حق چیز دیگری ننویسند با آنچه بنده کرده و گفته ایم

نویسند و کم بیش نمی کنند و رقیب محاکمان را گویند و عقید حاضر را گویند یعنی فرشتگان حاضرند و آنچه بنده میگوید
و میکنند در دفتر نگاه میدارند و همه چیز را از بد و نیک می نویسند و آنچه بنده میگوید میگویند و نکرده است آنرا هم می نویسند
و گفتند آنچه در آن ثواب و عقاب است آنرا هم می نویسند و کرامات بتین گفتند که آنرا نمی نویسند تا آغاز فصل
یا بقول نکنند و گفته اند که بجز درخواست نمی نویسند چه خواست نیکی نیک است و خواست بدی بد اگر گویند که این
خواست را فرشتگان چگونه در می یابند جواب گفته اند که درخواست نیکی بوی خوش برایشان میرسد و در بدی
بر عکس آن بود لطیفه دوم در شرح عمده و در اخبار المملکت و در تفسیر زاد المذکرین آورده که فرمودند
حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم ازینجا پیشتر شدم و دو فرشته دیگر دیدم هر دو سیاه و گریه چشم داشتند که از ایشان
میست تر ندیده بودند و ایشان را از چشم خون روان بود چون دو وادی از آتش از دهان و بینی و گوش
و تن ایشان بر میست و در دست یک عمود از آتش بود و بر دست دیگری گرز از آتش بود و هر عمود
را هفتاد شاخ و هر شاخ اگر بر کوه زده که بگداخته گفتم یا جبرئیل اینها کیانند گفت یا رسول الله ایشان
منکر و نکیر اند و ایشان جواب و سوال در گور آورده می پرسند گفتم یا انخی جبرئیل ایشان را سلام کنم یا نه گفت
چرا ندید پس نزدیک ایشان رفتم و سلام کردم جواب سلام من دادند و مر جابانم و ند گفتم یا منکر نکیر شما در گور
جواب و سوال از مرده بچه نوع می پرسید گفتند که یا رسول الله چون مرده را در گور بیهوش آن پرسم که من ربك
وما دینك و من نبیك یعنی خدای تو کیست و دین تو چیست و پیغمبر تو کیست چون بنده نیکیست
و مومن بود جواب با صواب گوید که ربی الله و دینی الاسلام و نبی محمد رسول الله او را گویم که نه
کنو ما للعروس یعنی خواب کن یا چون خواب کردن نوع و رس و اگر بنده بد نبخت بود و توفیق باله جواب
نا صواب گوید که لا دریت یعنی نمیدانم او را بعمو و آتشین عقوبت کنیم تا انگاه که خدای تعالی خواسته باشد
آورده اند که پیغمبر را در گور جواب سوال نباشد و اطفال مؤمنان و کافران را سوال بود حضرت پیغمبر
صلی الله علیه و آله و سلم گفتند که یا منکر نکیر راحت و عذاب تن را باشد یا روح را گفتند هر دو را باشد روح
را در بر بریدن بداند و تخیان که در دنیا بوده است چون بحالت گناه یکجا بوده اند و در راحت و عذاب هم
در یکجا باشند باز گفتم یا منکر نکیر کسی را که دو گان خورده باشند یا سوخته و یا غرق شده تن او را چگونه عذاب
کنند گفتند حق تعالی او را بقدرت خویش زنده گرداند و همه اعضای او را جمع کند بعد سوال و جواب
شود و اگر کسی خود را بکار و زنیاز هر خورد خود را هلاک کند و او بمیرد در حالت اسلام او را چه حال بود و در آخرت
چه باشد جواب دادند که مستحل نیست یعنی که حلال نیست و به پندارند که مومن فاسق باشد و اگر مطلق حلال
میدارند بعد کافر باشند باز منکر نکیر گفتند که یا رسول الله چون کافر را مرگ رسد فرشتگان عذاب فرود آیند

دور تر نشینند تا آن زمان که ملک الموت در آید نزدیک سر او نشیند جان از تن او بیرون آرد و چنانچه
از غدر شده بیرون آرند یعنی بدشواری و سختی جان از قالب جدا گردد و هر چه در میان آسمان و زمین
است بروی لعنت کنند و آن آواز بجز مردم و پیری جمله جانوران همه بشنوند و آن جان را بسوی
آسمان براند چون آسمان رسد راه نیابد و منادی بفرمان خدای تعالی ندا کند که این را بسوی
خوابگاه او برید چون بیارند منکر نکیر باهول تمام در آیند خود را در کشند آواز ایشان مانند رعد و چشمهای
ایشان مانند برق تابنده باشد و زمین را با شکلهای خود در کشند و آزار نباشانند و بگویند که ای فلان
خدای تو کیست گوید که ندانم منادی از جانب گور او آواز دهد پس او را بمودهای آتشین فرو کوبند
و گور بروی چنان تنگ گردد که پهلوی و در یکدیگر در آید گویند که در آن دم مرد زشت روی
نزدیک او در آید گوید ترا که آموخت بفرمان خدای تعالی کاهلی کردی و در معصیت زود شتافتی
این مرد گوید که جزاک الله تو کیستی گوید که من که دار باطل تو ام این مرد حیران شده از اینجا جایی
خویش در دوزخ بیند تا روز قیامت و گفته اند که مومن تا هفت روز در گور باشد و کافر چهل روز
این سخن احتمال معافی دارد یا این خواهد بود که این گوشت و پوست باشد بعد صورت دیگر با و در آید
تا از گور بیرون آرند و در مقام دیگر لایق او جای دهند **نقل است** از کتاب مولود البنی از
مؤلفات مولانا جلال الدین محمد بن حسین شیرازی آورده که فرمودند رسول صلی الله علیه و آله
و سلم در دیدم مقفل و دو صد هزار فرشته گرد آن طواف می کنند معلوم شد که آن در گنجینه اُمت
ماست و ثواب آن در وفات اعمال اُمت ما درج خواهند کرد و بطیفة سوم در عمدة الاسلام آورده اند
که فرمودند رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم چون از اینجا پیشتر شدم در آسمان دوم آواز نعلین شنیدم
از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که یا جبرئیل این آواز نعلین کیست جبرئیل علیه السلام گفت این آواز
نعلین بلال است رضی الله تعالی عنه

فصل سوم در ذکر درود گفتن فرشتگان

بر رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم

نقل از کتاب حیرة الانسان تصنیف خواجه احمد بغدادی آورده اند که مهتر جبرئیل علیه السلام بجانب دست راست
حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم و مهتر میکائیل علیه السلام و همه فرشتگان بجانب دست چپ بودند و بعضی
از فرشتگان پیش استقبال آمده می رفتند چون حضرت پیغمبر علیه الصلوة و السلام پیشتر شد و فرمان

حق تعالی در رسید که ای جبرئیل بگو این فرشتگان را که درود با و از خوش بخواهند نگاه همه فرشتگان با و از بلند درود بخوانند چون از درود فارغ گشتند باین ابیات مترجم شدند

مهد بر چرخ سان که ماه توئی	بر کو اکب دوان که شاه توئی	تا زه ترکن فرشتگان را فرش
نیمه زن بر سریر پای عرش	عرش را دیده بر فروز بنور	فرش را شقه در نور و زور
بگذر از عرش رو با و ادنی	را از خود گو بجزرت موئی	وصلی الله علیه و آله وسلم

باب دوازدهم در بیان رسیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بآسمان سوم دین حضرت یوسف صدیق و حضرت داود و حضرت سلیمان علیه السلام و دیدن عجائب و غرائب دیگر

مشتمل بر دو فصل

فصل اول در ذکر کشادن کوکبائیل باب آسمان سوم را

محمول بر یازده لطیفه لطیفه اول نقل از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا مسین الدین و در تاج القصص آورده اند که فرمودند حضرت پیغمبر علیه الصلوة والسلام چون بآسمان سوم رسیدم آسمانی دیدم تا بان و روشن خدای تعالی آسمان سوم را از یاقوت سرخ آفریده است و در او از در سفید و قفل بران در نهاده و بر قفل نوشته که لا اله الا الله محمد رسول الله و نام این آسمان زیلون است و سطحی این پانصد ساله راه است و مسافت وی نیز پانصد ساله راه است و بزرگی او چندان که دو آسمان را با هفت طبقه زمین در میان وی نهند چنان نماید که سر در میان بیا بان جبرئیل پیش آمده در را بگفت بواب گفت کیست بر در جبرئیل علیه السلام گفت منم جبرئیل امین پر سید که با تو همراه کیست گفت حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم باز پرسید که حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم مبعوث گشته اند گفت بے گفت الحمد لله رب العالمین در را بگشادند تا اندرون در آمدیم فرشته خازن را با عظمت بسیار بر کرسی زینت شده دیدم و هفتاد هزار فرشته پیش او صف زده این تسبیح را میگفتند که سبحان ذی الملك و الملکوت سبحان الملك المحی الذی لا یموت جبرئیل علیه السلام گفت یا رسول الله هر که از امت شما این تسبیح را بخواند بعد داین فرشتگان حق تعالی او را ثواب کرامت کند و تکملة المطالفة آورده که سیصد هزار فرشته تابع او بودند و هر یک را سیصد هزار فرشته دیگر بودند بران فرشته رفتم و سلام کردم جواب سلام مرا گفت و بر خاست و تعظیم تمام پیش آمد و باد تمام تحیت بجا آورد گفت ما اسمای یعنی چیست نام تو

ن ان شاه اسرار قلم ماه انوار کس

مع الذین اتقوا والذین هم محسنون ازین درهم و دینارے کہ گدائی و بی نوائی بدست آری چکنم لطیفه
سوم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر علیه الصلوٰۃ والسلام چون ازینجا پیشتر گذشتم فرشتگان دیدم
بسیار همه صفها بر کشیده و مجموع ایشان در سجود بودند بر ایشان سلام کردم از سجده سر بر آورده جواب سلام
من دادند و باز در سجود رفتند و در سجود خود این تسبیح را میگفتند کہ سبحان الخالق العلیہ سبحان الذی
لا مقدر ولا ملجأ الا الیہ سبحان العلی الاعلیٰ از جبرئیل علیه السلام پرسیدم کہ عبادت فرشتگان آسان سوم
چنین است گفت آری یا رسول اللہ از حق تعالی درخواست نمایند تا این عبادت را بشما و امت شما عطا
فرماید طلب نمودم عطا فرمود در هر رکعت دو سجده فرض گردانید بنا بر آنکہ این ملائکہ سر از سجده بخت سلام من
برداشتند و باز سجده کردند و دو سجده شد لطیفه چهارم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر علیه الصلوٰۃ
والسلام چون پیشتر شدم بفرشته رسیدم کہ بر کرسی نور شسته مرا در این مقام و سر بود و هیچ سرے بسر و گیر نیماند
و مرا در این مقام و هزار پر بود و هر پر یک چندان فی که از مشرق تا مغرب و بر حوالی این فرشته فرشتگان عظیم الجثه دیدم
طول هر یک دو صد هفتاد ساله راه بود این فرشتگان جماعتی را عذاب میکردند و مجموع آتشین می کردند
چنانکہ در زیر عمود ریزه ریزه می شدند و آتش در ایشان می گرفت و می سوختند و باز جان خود می گشتند از
جبرئیل علیه السلام پرسیدم کہ نام این فرشتگان چیست و سبب عذاب این قوم چیست گفت یا رسول اللہ
نام این فرشته مو حائیل است و این گروه کہ معذب اند جباران و متکبران امت شما اند حق تعالی بن ملک
با معاونان موکل گردانیده است بر این قوم تا ایشان را باین طریق عذاب میکند تا روز قیامت تسبیح این ملک
استماع نمودم این بود کہ سبحان من هو فوق الجبارین سبحان المسلط فوق المسلطین سبحان المنتقم
ممن عصاة لطیفه پنجم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم چون ازینجا پیشتر
شدم حضرت داؤد و حضرت سلیمان علیهما السلام را دیدم کہ هر دو بر تختهای خود نشسته اند حضرت داؤد
علیہ السلام بر تخت لعل نشسته و حضرت سلیمان علیہ السلام بر تخت مروارید نشسته اند جبرئیل علیه السلام
گفت یا رسول اللہ بر ایشان سلام گوئید حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از براق فرود آمدند بر ایشان
سلام کردند و تحیت بجا آوردند آنها جواب سلام باز دادند و از تختهای خود فرود آمدند شرط تحیت و تعظیم من بجا آوردند
و مرا بشارت بکرامات دادند گفتند امشب در شفاعت امتیان تقصیر نکنی تسبیح حضرت داؤد علیہ السلام این بود
کہ سبحان الخالق النور سبحان التواب الوهاب سبحان الشدید العقاب و تسبیح حضرت سلیمان
علیہ السلام این بود کہ سبحان الملک الملوک سبحان القاهر الجبار سبحان من الیہ تصیر الامور نقل
از کتاب حیرة الانسان تصنیف حضرت خواجہ احمد بغدادی چون حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در مقام حضرت

سليمان عليه السلام رسيدند حضرت سليمان عليه السلام گفت يا رسول الله در دنيا در بيت الاله قضي مهر نبوت شما را
 ویده بودم و معاینه شد که در آن وقت از انگشت مبارک شما یک قطره نور بچکید و از آن انگشتی پیداشده بود
 که مرا عطا شد و من از آن انگشتی سليمان گشتم لطیفه ششم از کتاب معارج النبوة فرمودند حضرت
 پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم از نجا پیشتر شدم بدریائے رسیدم بغایت عظیم که به چکس وصف او نتواند کرد
 الا خدا می تعالی از جبرئیل امین علیه السلام پرسیدم که نام این دریا چیست گفت یا رسول الله این دریائی است
 که او را بحر النعم میگویند و مقدار آن از آب این دریا بود که بدینا فرستادند عبارت از طوفان فوح علیه السلام است
 و این دریا هفت برابر دنیا است از مشرق تا مغرب و از زمین تا آسمان و سوگند بر آن خدای که شمار پیغمبر بر حق
 آفریده است این دریا از هفت دریا بزرگ می باشد اگر الله تعالی عشر عشر ازین دریا را بفرستد بر اهل زمین
 هر آینه غرق کند اهل زمین را و زیاده شود بر کوهها هفتاد و گز لطیفه هفتم از کتاب معارج النبوة
 فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم چون از نجا پیشتر شدم جمعی از معصومان را دیدم که می گفتند
 که محمد محمد صلی الله علیه و آله وسلم و در آسمانها به چکس از ایشان مقدم تر نبود از جبرئیل علیه السلام
 پرسیدم که یا اخي جبرئیل این جماعت فرشتگان چگونه قوم اند گفت یا رسول الله آنها اشرف و مقدسان
 آسمان اند چنانچه سادات اهل بیت اشرف و بزرگان زمین اند و این فرشتگان بزرگان و اشرف
 آسمانند گفتم یا جبرئیل این کرامت بچه شرافت یافته اند گفت یا رسول الله از برای آنکه در دل ایشان
 نام مبارک شماست آنکه نام محمد صلی الله علیه و آله وسلم بر زبان رانند و مقدم ترین اهل سماست و آنکه
 حب محمد صلی الله علیه و آله وسلم در درون جان دارند و بین که مرتبه او عند الله چگونه باشد ابو هریره
 رضی الله عنه روایت کند از حضرت محمد صلی الله علیه و آله وسلم چون بنده مومنی فرزند خود را محمد نام
 کند هرگاه که آن فرزند را بنام خواند یعنی محمد گوید تمام حله عرش لبیک یا ولی الله جواب او را گویند بعد از آن
 گویند که بابت بشارت باش یا ولی الله که ترا در مزد با مشرکت است یعنی در طاعت و عبادت ما شریک و اجر
 آن با تو کرامت فرمایند و حق تعالی او را در روز قیامت ثواب حله عرش ارزانی فرماید و نیز در معارج النبوة
 آورده است چنین فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم هر که بحبت من فرزند خود را محمد نام کند فردای
 قیامت ماور و پیر و پسر هر سه را شفاعت کنم لطیفه هشتم از کتاب اخبار المملکت آورده که حضرت
 محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند چون از نجا پیشتر شدم فرشتگان دیدم که بر سیرت غازیان
 می رفتند و بلبندی هر یک یکساله راه بود و بچپان تن دارد و بر اسپان ابلق سوار شده و جامه غازیان از نور
 پوشیده و اسلحه غازیان بر خود داشتند از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که اینها کیانند گفت غازیانند گفتم از کجا

می آیند و بجا میروند گفت یا رسول الله از آن روز باز که مرا از سدره المنتهی بر زمین فرستاده اند ایشان را
 همچنین می بینم و نمیدانم که از کجا می آیند و بجا میروند چون در دنیا کسی از خدا تعالی مدد نمی خواهد
 حق تعالی ایشان را از برای مدد آنها فرستاند و تسبیح ایشان این بود که سبحان الکی الذی لا یموت
 لطیفه نهم از مطلع الانوار آورده است که ارواح شهیدان در قالب پرندگان سرخ باشند روز در مرغزار
 بهشت پروازی کنند و شب در قنادیل عرش جای و قرار گیرند و برایشان فرمان رسد که ای بندگان
 من از درگاه من چیزی آرزو برید گویند خداوند پروردگار چه آرزو بریم روز در مرغزار بهشت پروازی میکنیم
 و شب در قنادیل عرش جای میگیریم چیزی آرزو نداریم باز فرمان رسد البته چیزی آرزو برید چاره نیابند
 آرزو برید گویند که خداوند امارا باز نده گردان و باز در دنیا فرست تا یکبار دیگر در راه تو کشته شویم حق تعالی
 جهاد فرمود رسول صلی الله علیه و آله وسلم بقوله تعالی یا ایها النبی جاهدا لکفار و جهاد و دوست انک
 الذین یقاتلون فی سبیلہ و قتال فرمودوا قتلوا المشرکین کافه و کشته شدن غازیان سوگند یاد
 کرد که و النازعات غرقا و با سپان ایشان سوگند یاد کرد که و العادیات ضحکا حضرت رسول اکرم صلی الله
 علیه و آله وسلم فرمودند که ان الله تعالی یحب الشجاعة ولو بقتل حیه فضل مجاهد بر فرشتگان چون
 فضل پیغمبران بر امتان گفتم ای فرشتگان رشاک می برید بر مجاهدان که حق تعالی ایشان را پایگاه بلند
 داده چنانچه حق تعالی فرموده است و فضل الله المجاهدین علی القاعدین دمه جته جهاد العبد فی
 سبیل الله صرة خیر من الدنیا و ما فیها یعنی یکبار غزاکرون در راه خدای تعالی از دنیا بهتر است و
 چیزی که در دنیا است و گفت یک ساعت در راه خدای تعالی ایستادن بهتر است از عبادت شصت
 ساله و گفت اعمال العبد عندا لجهاد فی سبیل الله بمنزلة خطاف اخذ بمنقاره من ماء البحر
 حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم گفتند در های بهشت کشاده نشود مگر از تیغ مجاهدان و فرمودند
 حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم چون غازیان از خانه بیرون آیند از گناہان چنان پاک شوند که
 گویا از مادر نوزاده باشند بشمار هر چیزی که خدای تعالی آفریده برای او نیکی بنویسد و بر هر قدمی که در وقت
 رفتن و آمدن نهاد درختی در بهشت برای او نهال کنند و در قاتق الحقائق تصنیف ابولیس سمرقندی
 آورده که فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم که خدای تعالی شهید را پنج چیز کرامت کرده است که
 یکم ادم از انبیاء انداده است و مرانی از انداده است اول آنکه ارواح جمیع انبیاء روح مرانی ملک الموت
 قبض می کنند و روح شهید را حق تعالی بقدرت خود قبض سازد و دوم آنکه همه انبیاء او را غسل داده می شود
 شهید را غسل نباشد سوم آنکه همه انبیاء او را نیز کفن کنند و شهیدان را کفن نباشد چهارم تمامی انبیاء او را

نیز مرده نام کنند و شهیدان را زنده خوانند و نجم آنکه همه انبیا امتان خود را بخصوص شفاعت کنند و من نیز همچنان
اما شهیدان جمیع است را شفاعت کنند فرمودند حضرت پیغمبر علیه السلام الجنة تحت ظلال السيوف
یعنی بهشت در زیر سایه تیغ است لطیفه و هم در حسن اقصص چنین آورده که در آسمان سوم ملائکه اند که
ذی الجحش عظیم اند یعنی بعضی از ایشان دو بال دارند و بعضی از ایشان سه بال و بعضی چهار بال و بعضی
شش بال دارند و فرشته باشد که او را چند روی بود بر هر روی چند دهان و بر هر دهانی چند زبان و بر هر زبانی
حق سبحانه و تعالی را بمعنی خاص حمد و ثنا و تسبیح گویند و ایشان را اصوات مختلفه باشد بصورت جلال
میگویند که سبحان الذی لا یموت و ایشان صف صف ایستاده اند که هرگز نشینند و گویند که ایشان
مرصوفند و هیچ یک ازین ملائکه روی او را که در هلیوی اوست ندیده اند و رنگ روی او و هیئت او را
نمی شناسند از خوف و هیبت حق سبحانه و تعالی لطیفه یازدهم در کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر
صلی الله علیه و آله و سلم چون از اینجا پیشتر شدم بدریای بزرگ رسیدم که از زبان آتش برمی آید و مضطرب
بود موجهای او و آواز بزرگ بود و دران فرشتگان ایستاده بودند هرگاه که نظر کردم بایشان بهوش شدم
چون بهوش باز آمدم از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که یا انخی جبرئیل این دریای چه نام است گفت یا رسول الله
این دریای تری است و نام او صعیق است یا رسول الله ملاقات نیست که صفت کنم بعضی از عجایب او را

فصل دوم در ذکر بعضی از عجایب دیگر که در آسمان سوم منظر آنست و صلی الله علیه و آله و سلم آورده

مشتمل است بر بهشت لطیفه اول آنست عبد الله بن عباس رضی الله عنه منقول است که حضرت رسول
صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند که حق سبحانه و تعالی بر سه دریاست و سه گروه در آنجا غرق خواهند شد یکی در
سیاست و دیگر در ریای عقوبت و دیگر در ریای رحمت و ریای سیاست برای ظالمان است و ریای عقوبت
از برای دشمنان است و ریای رحمت از برای عاصیان است آنجا که دریای سیاست است هیچ ظالم نباشد که دران
غرق نشود و آنجا که دریای عقوبت است هیچ دشمن نباشد که بران غرق نشود و آنجا که دریای رحمت است هیچ
عاصی و گناهکار نباشد که دران غرق نشود و از گناهان بیکبار پاک شود قال الله تعالی سلام علیکم کتب
لکم علی نفس الرحمة لطیفه دوم در کتاب اصول المعراج تصنیف شیخ فرید الدین عینی آورده که فرمودند
حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم چون نظر در آسمان سوم کردم آنجا فرشته دیدم که چندان فرشتگان
دیگر با گز آهنین نزدیک او ایستاده و زنجیرهای آهنین در پیش او نهاده فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله
علیه و آله و سلم از جبرئیل امین پرسیدم یا انخی جبرئیل بن کدام فرشته است نام او چیست و کبرام کار منسوب است

درود فرستد آن جاب منخرق می شود و آن دعا از آسمان در گذرد و اگر درود نفرستد آن دعا بر سر و
 باز گردد لطیفه هفتم در تفسیر کبیر و شرح شفا آورده که حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم در شب معراج
 مردمانی دیدند که بر بالای اسپان ابلق سوار بودند همه سلاح در پوشیده می رفتند پی در پی یکدیگر دیده نمی شد
 اول آخر ایشان را پس حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم پرسیدند که یا اخی جبرئیل ایشان کیانند گفت
 یا رسول الله از آن روزی که آفرینش من شده است همین می بینم و نمی دانم که از کجای آیند و کجا می روند پرسیدند
 حضرت علیه الصلوة والسلام و جبرئیل علیه السلام یک ازین سواران را که چند مدت شده است که پیدا
 شده اید آفرید گفت یا رسول الله نمیدانم غیر از آنکه الله تعالی در هر چهل هزار سال یک ستاره پیدا میکند از آن
 زمانه که مرا آفریده است چهار هزار ستاره در حضور من پیدا شده است ایضا حضرت رسالت پناه صلی الله
 علیه و آله و سلم دیدند که در آسمان از قدرت الهی دریایست مانند باد صرصر روان است و از آن زمانه
 که آسمانها و زمینها پیدا شده است تا روز قیامت معلوم نمی شود که آن دریا از کجای آید و کجا می رود و بعد از
 هر ذره ریگ از آن دریا دنیائیست مانند این دنیا و در هر ذره هفت آسمان و هفت زمین و هفت دوزخ
 و هشت بهشت و پل صراط و میزان موجود است و در این بهشت و دوزخ که ما داریم و آدم و ابلیس
 آن عالم جداست و قیامت و حشر و حساب در آن ذره همیشه می شود لطیفه هشتم نقل از کتاب
 حیرة الانسان تصنیف حضرت خواجہ احمد بغدادی آورده که امیر المومنین عمر رضی الله عنه میگویند که حضرت
 پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند چون پیشتر شدم دیوار سے از مرد دیدم بلند می آن دیوار معلوم نبود
 و بر آن دیوار رسیدم دیدم که در سے از یا قوت در پیش آن در فرشته ایستاده بود که درازی آن پانصد ساله
 راه بود نیمه تن او از آتش بود و نیمه تن او از برف و آن فرشته این تسبیح را می گفت که یا حی یا قیوم
 یا حنان یا منان یا دیان یا سبحان یا سلطان یا برهان یا غفران یا بدیع السموات و الارض
 یا ذا الجلال و الاکرام حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم پرسدند که یا جبرئیل این کدام فرشته است
 و نام این مقام چیست گفت یا رسول الله نام فرشته ملک الروح است و نام این مقام لایوت است از
 عظمت و بزرگی این تسبیح در تن این فرشته نه برف از آتش آب می سود و نه آتش از برف سرد میشود و نگهبان
 این مقام همین است فرشته مهتر جبرئیل علیه السلام را دید شناخت و بادب تمام برخاست و سلام کرد و گفت
 یا جبرئیل این شخص که همراه تو آمده است کیست جبرئیل علیه السلام گفت یا ملک الروح این پیغمبر آخر الزمان
 و حبیب الرحمن حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم است چون نام آنحضرت را شنید زود آن در را بگشاید
 در قدم مبارک آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم افتاد و شکرانه نمود گفت الحمد لله که دیدار حبیب خدای تعالی

دیدم ندائی از حضرت حق تعالی در رسید که ای ملک الروح بگذار حبیب ما را انگاه حضرت صلی الله علیه وآله وسلم
 را اندرون بگذار داشت و جبرئیل علیه السلام در بیرون ایستاده گفت یا رسول الله اجازت هست که من هم در آنجا
 انگاه نداور رسید که یا ملک الروح جبرئیل را نیز همراه محمد صلی الله علیه وآله وسلم بگذار تا در آید انگاه مقرر جبرئیل
 علیه السلام همراه آنحضرت علیه الصلوة والسلام روان شدند چون پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم از دور آمدند
 پیش نظر کردند صف مشایخ دیدند بعضی در سجده بودند و بعضی در تسبیح بودند چون بجانب دست راست نظر
 کردند صف سوخته گان شوق حق تعالی را دیدند که در تن ایشان سفیدی استخوانهای نمودور میان ایشان نهرها
 ۲ معلوم میگشت و از گریه های ایشان جوها میرفت در سوز و گداز بودند از دهنهای ایشان دو دشاره نمود
 چون حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم بجانب دست چپ نظر کردند صف مستان دیدند که سرو پای ایشان
 برهنه بودند و بعضی در جوش بودند و بعضی در خروش بودند و بعضی غلطان و بعضی در چرخ بودند چون حضرت پیغمبر
 صلی الله علیه وآله وسلم بجانب پس نظر کردند صف دیگر دیدند که همه در حیرت بودند بعضی از هیبت ترسان
 و لرزان بودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم در تعجب ماندند گفتند یا اخی جبرئیل ایشان کیانند
 جبرئیل علیه السلام گفت یا رسول الله این آن عالم است که هنوز در زیر برقع است بوجود و در دنیا ظاهر نگشته اند
 و این دوستان خود را خدای تعالی در میان امت شما خواهد ظاهر کرد و این صف که در پیش شما مینایند
 همه زاهدان و طالبان آخرت باشند و این که جانب دست راست می نمایند عاشقانند همچنین از روز
 میثاق مشتاقند و آنکه جانب پس شما ظاهری شوند عارفان باشند که از روز نخست در حیرت ترسان و لرزان
 می باشند و آنکه جانب چپ مینمایند موحدان باشند که از روز ازل مستند چون پیغمبر علیه الصلوة والسلام
 صفت ایشان بشنیدند بهوش شدند چون باز بهوش آمدند همه ایشان در دو فرستادند آن حضرت
 صلی الله علیه وآله وسلم از انجا روان شدند و هر که در آن مقام روی مبارک آنحضرت صلی الله علیه وآله
 وسلم را دید او در دنیا آمد خدای تعالی او را در میان جملة مشایخ قطب گردانید و ایت میکند ابوهریره
 رضی الله عنه از حضرت سید المرسلین و رسول رب العالمین صلی الله علیه وآله وسلم که آنحضرت علیه الصلوة
 والسلام در هر آسمانی شصت سه سال ماندند و شب قدر همچنان قائم بود که غم امت از دل آن حضرت
 صلی الله علیه وآله وسلم نرفت نقل است از کتاب معارج النبوت تصنیف مولانا معین الدین و
 در تفسیر زاد المذکرین آورده که فرمودند حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم گروهی از فرشتگان را دیدم
 در میان آن فرشتگان صورت زیبایی دلربا دیدم که بر تخت زر نشسته چون ماه چهارده در میان
 ستارگان بوده و هزار حلقه مسلسل از زلف بر روی مبارکش افکنده و لایلهای آبدار از جبین مبارکش

پدید آمده و قدش رشک سروسبی بوده و خدش ریاحین لطیف شده نظم

جباله دید از حد بشر دور	ندیده در پری شنیده از خود
شب افروزی چو آب زندگانی	سپه چشی در و عنبر شانی
دهان چون بسته لعش آب داده	دوز لفش چون کند تاب داده
بحسن صورت و شکل شمائل	اسیرش جمله خلقان بصد دل
بنوق تخت زر آن نه شسته	طلائک زیر تختش دست بسته

فرمودند خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که این مرد کیست و اگر و اگر او
کیانند جبرئیل علیه السلام گفت یا رسول الله هذا اخوک یوسف علیه السلام برادر شما یوسف
علیه السلام است و با عباد است نشسته جبرئیل علیه السلام مراد لالت فرمود از براق فرود آمد و سلام کردم
جواب سلام مرا باز داد و از تخت فرود آمد و مرا معانقه نمود و بکرامات الهی مژده گانی داد و تسبیح میگفت استماع
نمودم این بود که سبحان الکرم سبحان الجلیل الاجل سبحان الفرد الوتر سبحان الابلک الابد
نقل است از کتاب حیرت الانسان تصنیف خواجه احمد بغدادی چون حضرت پیغمبر علیه الصلوٰة و السلام در
مقام یوسف علیه السلام رسیدند یوسف علیه السلام گفتند یا محمد صلی الله علیه و آله وسلم من در دنیا و بیت الهی
مهرنوبت شریف شمارا دیدم و از دیدن مهرنوبت شریف شمارا یاد آمده است که در صبح ازل از برای وضوی شما آب
از رویای نور جمال آورده بودند و شما از آن آب وضو کرده بودید و از روی مبارک شما آبی که در طشت افتاده بود
مرا عطا شد و از آن آب غسل کردم که خدای تعالی مرا این جمال داده است و آنکه از هر دو دست مبارک شما بود
بفرشتگان عطا شد که از آن آب وضو صورت فرشتگان منور شد و آن آب که از قدم مبارک شما افتاده بود و همه
عالم عطا شد محبوبان جهان در حسن ظاهر گشته اند و آورده اند که در آسمان سوم فرشتگان تلاوة سوره یس می کردند
و بهتاد بنزار فرشته دیدم که از برای دوستان اران ابوبکر صدیق و عمر فاروق و عثمان ذی النورین و علی بن ابی طالب
رضی الله عنهم آمرزش میخواستند و نام مبارک حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم در آسمان سوم مرتضی می نامند

باب سیزدهم در بیان رسیدن آن ماه آسمان دلبری و آفتاب فلک پیغمبری
صلی الله علیه و آله وسلم با آسمان چهارم و دیدن مهتر عیسی و حضرت یوشی
و ملک الموت علیه السلام و دیدن بیت المعمور و آفتاب و دیدن عجائب و غرائب و غیره
مشکل بر چهار فصل است

فصل اول در ذکر کیفیت کشادن مومیائیل باب آسمان چهارم را

متضمن بر هفت لطیفه اول از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا مسین الدین و در تفسیر
سوره وانجم و در تاج القصص آورده است که فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم چون آسمان چهارم
رسیدم دیدم که آسمان چهارم را از یک دانه مروارید سفید آفریده است و سطحی او پانصد ساله راه است و
ارتفاع آن نیز پانصد ساله راه است و بزرگی او چندانست که اگر هفت طبقه زمین با سه آسمان در وی نهند
چنان نماید که سپر در میان بیابان باشد و مر این آسمان را نام دقت است و در سه دوری بود از زور
و قله از یاقوت سبز نهاده و در آن قله نوشته که لا اله الا الله محمد رسول الله و برین در خازنه دیدم که بر
بالای کرسی نور نشسته و نام آن خازن مومیائیل است جبرئیل علیه السلام پیش آمده در کوفت بواب گفت
کیست بر در گفت منم جبرئیل امین گفت با تو همراه کیست گفت حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم
پرسید که حضرت محمد صلی الله علیه وآله وسلم مبعوث گشته اند جبرئیل گفت آری گفت الحمد لله رب العالمین
بعد از آن در را بگشاد تا اندرون در آمدم دیدم که تابعان مومیائیل چهار صد هزار فرشته بودند که هر یک
از ایشان را چهار صد هزار ملازم بودند حضرت پیغمبر علیه السلام نزدیک مومیائیل رسیدند و سلام کردند و جواب
سلام باز داد و تعظیم بجا آورد و استماع نمود تسبیح او این بود که سبحان خالق الشمس والقمر سبحان
المرفیع الاعلی لطیفه دوم از کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین فرمودند حضرت
پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم چون بیشتر شدیم بفرشتگان آسمان چهارم نظر کردم دیدم که همه بزاور آمده بودند
این تسبیح را می گفتند که سبحان العزوف الرحیم سبحان النور المبین سبحان الذی لا ینحی عنه شیئ
سبحان رب العالمین از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که عبادت اهل آسمان چهارم این است گفت آری
یا رسول الله از حق تعالی درخواست کنی تا که بشما و امتان شمار زانی وارد و طلب نمودم الله تعالی کرامت فرمود
در نماز قعدۀ اخیر بر من و امتان من فرض گردانید لطیفه سوم از کتاب مذکور فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله
علیه وآله وسلم چون از اینجا بیشتر شدیم دریائی دیدم که آب او سفید تر از برف بود از جبرئیل علیه السلام
پرسیدم که این که ام دریا است گفت یا رسول الله این بحری است که این را بحر الشیخ گویند اگر مقدار برف
ازین دریا بیرون افتد اهل سماوات و ارضین از شدت بزدت او همه بپلاک شوند لطیفه چهارم از
کتاب اصول المعراج آورده است که چون حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم با آسمان چهارم در رسیدند
حضرت مهتر عیسی علیه السلام را دیدند که بر بالای کرسی از نور نشسته چون حضرت پیغمبر علیه الصلوٰة والسلام را

بیدند تخت بجا آوردند و گفتند مرحبا بک یا محمد حبیب الله و یا امام الا ولین و الاخرین صلی الله
 علیه و آله وسلم بعد از آن گفت همه ملائکه به بشارت قدمهای شما بغیض عظیم میرسند و منتظر قدمهای شما
 اند بروایتی آنست که حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم در آسمان چهارم بحضرت یحیی علیه السلام نیز ملاقات
 کردند چون از نجا پیشتر شدیم مریم خاتون مادر عیسی علیه السلام و مادر موسی علیه السلام و آسیه رضی الله عنها را
 که زن فرعون لعین بود در آسمان چهارم دیدیم باستقبال من آمدند و مریم رضی الله عنها را هفتاد هزار کوشک بود
 از مروارید سفید و مادر موسی علیه السلام را هفتاد هزار کوشک از زمرد دیدیم و آسیه رضی الله عنها را هفتاد هزار
 کوشک بود از یاقوت سرخ و هفتاد هزار کوشک از مرجان بود لطیفه ششم از کتاب معراجین آورده
 که از حضرت امیر المومنین ابی بکر صدیق رضی الله عنه منقول است که حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله
 وسلم فرمودند که در آسمان چهارم هفتاد هزار علم سیاه دیدیم در هر علم هفتاد هزار نقیب بودند و در فرمان هر نقیب
 هفتاد هزار فرشته بودند کاتبان الثوب الاسود همه جامهای سیاه در بر پوشیده و بر یک طرف آن علم خط سیاه
 نوشته که الجلاله لله و در طرف دوم نوشته که الوحده لله و این فرشتگان میگفتند اللهم اغفر
 للموحدين خداوند موحدان را بیا مژز لطیفه ششم در کتاب اصول المعراج تصنیف حضرت
 شیخ فرید الدین عینی آورده که فرمودند حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله وسلم چون با آسمان چهارم
 رسیدم فرشته را دیدم که کوزه رحمت از هر قسم بر آب سرد و شیرین گرداگرد او نهاده اند حضرت پیغمبر صلی الله
 علیه و آله وسلم پرسیدند که ای برادر جبرئیل بن کدام فرشته است و این کوزه ها در نزد او از هر چه نهاده اند گفت
 یا رسول الله این فرشته مقرب حق تعالی است و نام او صریانیل است کسی که در دنیا به بلائی تشنگی و در ماندگی
 در مانده باشد و التماس بدگاه حق تعالی کند این فرشته را فرمان می شود که در یاب بسنده مرا و او بلا تشنگی
 برهان و سیراب گردان فرشته مذکور از کوزه سرد و شیرین بدان بنده میرساند لطیفه هفتم آورده اند
 که حضرت پیغمبر علیه الصلوة والسلام گفتند که شبی که بشرف معراج مشرف گردیدیم از آسمان چهارم
 نظر انداختیم بر زمین همه روی زمین تاریک نبود و یک روشنی دیدیم که شهرهای هر دو را در آن
 جمعی از فرشتگان بودند از عدد زیاد هر یک از آن فرشتگان را هزار سر بود و بر هر سر هزار روی بود
 و هر روی را هزار زبان بود و هر زبان را هزار زبان بود و تسبیح ایشان بدان زبانها این بود یا الله
 یا صمد یا فرد یا و تر یا حی یا قیوم یا ذا الجلال و الاکرام حفظ هذه المدينة المحفوظة من البلاء
 والوباء والطاعون والزلازل وجميع الافات والبلیات چنین آورده اند که هرگاه که و باشد این عای
 مذکور را باید خواند از برکت این دعا حق تعالی در حفظ خود نگاهدارد و دیگر فرمودند خواجه علیه الصلوة والسلام

در بیرون سواد او نهی است که او بنایت صفا و شیرین و هر که در آن غسل کند چنان از گناه پاک گردد که گویا اکنون از مادر زاده است و بدان جانب آن سبزه زار بارت حضرت پیغمبر علیه السلام پرسیدند که این چه جایست جبرئیل امین گفت یا رسول الله این روشنی زمین سمرقند است و شرفی است آن زمین را که در آن زمین هر که بمیرد و فردا در قیامت حشر او با فرشتگان باشد یعنی او را گناه نباشد چنانچه بگناه محسوس شود و نیز معصوم باشد در میان ایشان اهل عرب گویند که قیل فی الدنيا میحیة فجنة الدنيا السعدیة و من هم سنی و حنفی مذہب باشند

فصل دوم در ذکر دیدن آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم آفتاب عالم تابا

در کتاب معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین آورده که فرمودند حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم چون از اینجا پیشتر شدم خورشید چشید آسای فلک را دیدم که صد هزار کعبه در شکل طشت بر زمین نور افشان از اشراق شان جهانستان از پس و پیش او در افشان از اشراق او ماه بوجود نور در حجاب شب و بخور گر نیخته و از اشراق او مرغ باغبان در نگار تو بیخ آمیخته و صد هزار جلال سیمین و سلاسل زرین از خیمه طناب پرتاب او آمیخته و رشته تعلق و تعلق با وجود انتشار انوار او به از احتیاط باغبان گسیخته چون خبر میمون اثر قدم آن سرور نوید بامید و رود آن مهتر بسمع خورشید انور رسید با استقبال آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم پیش دوید و این رباعی پیشکش آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم آورد در رباعی

ای خواجه که عشق ادلی مایه تست	هر هفت فلک کمینه یکپایه تست	شخصت ز لطافت چون دار و سایه
زان ست که آفتاب در سایه تست	یا رسول الله در باغی	دل بنده زلف تابدار تو کنم
جان چاکر لعل آبدار تو کنم	گر با من دلخسته بر آری نفسی	صد جان اگر بود نثار تو کنم

خواجه عالم صلی الله علیه و آله و سلم روی با آفتاب کرده فرمودند که منازل افلاک در پیش دارم و رنگ را مجال نیست ما حضر چه داری بیار آفتاب گفت پادشاه سر بر چهارم منم سلطان انجم بر گردش هفت طایر منم اگر نه نور من بظهور کوشیدی جگر رنگ در دل کوه با فر هنگ خلعت یا قوتی کی پوشیدی و لعل بنشان شراب ارغوانی که نوشیدی معنی را چون گل آتشین چمن لائق نگین بار باب تکمین من می گردم لاله احمر الباس زعفران بر مثال اوراق خزان پو شام و اطفال ثمرات را در مها و شجرات از خامی ناتمامی من می بزم در سرای زمستان لحاف زربفت در افشان بر بالای سراد و گان من می گردم می گسترانم حاصل که هر چه در ایام وجود کسب کرده ام همه را نثار قدم شریف شما سازم خواجه عالم صلی الله علیه و آله و سلم بزبان حال اشارت فرمودند که اگر تو مشعل دار قلاع افلاکی من آفتاب سپهر لولاهم علم آسمان جلا لقم

گفت با جبرئیل آن سلطان	کیست اینها بکن بمن اعیان	گفت جبرئیل باو که ای سید
آن یک ماه و دیگر سه خورشید	این سخن را شنید چونکه رسول	خاطرش آن زمان بگشت لول

حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم چون این سخن بشنیدند از جبرئیل علیه السلام پرسیدند که ایشان
 کیانند جبرئیل علیه السلام گفت اینها آفتاب و ماهتاب اند حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم
 دل تنگ شدند هم درین وقت خطاب در رسید که ای سید اولاد آدم و امی دنیا چیه بنای عالم دل تنگ مباش
 که از برای دفع نگرانی خاطر فرمان دادیم تا آفتاب و ماه را هر سال رو سیاه گردانند و طناب در گردن اندازند
 و از مشرق تا مغرب بگردانند و این رسوائی در نظر اولم بینظر و ابیار آیند و خلاص و سمت ایشان بدعای
 امت تو شود و انگاه او را باز فرمان آئی از جانب مشرق بر آرند تا روز پسین چون صبح روز قیامت نزدیک
 شود که بد فرمان حق سبحانه و تعالی شود در بر آمدن آفتاب از جانب مغرب سه شبانه روز او را در زیر عرش بدراند
 انگاه فرمان در رسد که هم از جانبی که فرورفته بر آئی و در آن سه شبانه روز ستارگان همه بجای خود ایستاده باشند
 و در آن شب عابدان و زاهدان بحراب گاه میروند آن شب را دانند که دراز شده است چون صبح شود بینند
 که آفتاب از جانب مغرب بر می آید غلغله در خلایق افتد و منادی از آسمان آواز دهد که الان باب التوبة
 قد اخلق فلا توبة و الاخر یبذل در تاج القمص آورده که آفتاب را دو اذوه برج ست حمل ثور جوزا
 سرطان اسد سنبله میزان عقرب قوس جدی ذلحوت اینچنین دل مومنین را نیز دو اذوه درجه است که
 متمیز میشود و شرح القلب و علمانیت القلب و حیات القلب و الاستقامه و السکینه و الامانة و الخوف
 و الرجاء و لهذا سمي القلب لانینقلب فی الکونین بدان اسی مومن چنانکه در عالم آفاق چهار نور
 آفریده است اول آفتاب بر فلک مثال آن در نفس نور معرفت نهاده است در دل چنانچه نور آفتاب
 نقصان نیابد و نور معرفت نیز هرگز خلل نه بیند الا ایمان لا یزید و لا ینقص و دوم نور ماه و مثال آن نور
 عقل است در دماغ چنانچه ماه کم زیاده میگردد و نور عقل نیز نقصان و زیادتی دارد سوم نور ستاره و
 مثال آن در نفس نور علم است چنانچه ستاره راهی برند و نور علم نیز بدایت یا بند چنانچه ستاره بعضی
 نورانی تر است از بعضی کذک بعضی علوم النفع است از بعضی چهارم نور روز است و مثال آن نور چشم
 در نفس چنانچه نور روز منقطع گردد و بظلمت شب کذک نور چشم بواسطه ظلمات عمی مرتفع گردد و باز در آفاق
 چهار ظلمت است آفریده و در نفس نیز مثال آن پیدا آورده اول ظلمت شب است مثال آن در نفس ظلمت است
 دوم ابریره است مثال آن در نفس تاریکی گناه است سوم ظلمت دریا است و مثال آن در نفس ظلمت غم و اندوه است
 چهارم ظلمت کسوف یعنی گرفتن آفتاب و مثال آن در نفس عیاذ بالله تاریکی کفر است و در ریاض المنکرین

که آفتاب را هر روز نور از انوار عرش در وی پوشانند و حرارتی از سر نو بوی میدهند و دیگر آن حرارت از وی سلب میکنند و در جهنم می اندازند چون روز قیامت شود تمامی انوار او را بر عرش منتقل گردانند تا آنکه ظلمت و بغایت و حرارت او به نهایت رسد و مجموع آن حرارتها در جرم آفتاب مندرج گردانند و او را بر کوس خلایق مقداره چهل گز نزدیک بدارند فما ظنکم بحال المخلّاق من حوها والله اعلم و راجع القصص آورده که ای درویش آفتاب در روز قیامت نه چنین باشد که امروز درین جهان هست آفتاب این زمان پشت بطرف مادر دارد و در روز قیامت روی بجانب ما خواهد گردن و رخصت که خدای تعالی هفتاد هزار فرشته آفریده که در دست هر یک سیله و کار ایشان آنست که از کوه برفی که در آسمان چهارم است می اندازند و بر روی قرص خورشید می افشانند تا که حرارت و سستی کم شود و کار قیامت بر خلاف دنیا باشد اینجا پیش یکی باشد و هفتاد هزار مانع و هفت آسمان حجاب با کوههای برف و دریاهای آب در قیامت با حرارت دوزخ بهم شود و خورشید روی بعرضات آرد و یک قد نیزه بر بالای سراسر که آنها تومی لبشره کالقصیر و از وی پناه نباشد که یقول الانسان یومئذین للمفردان روز وای بر کافران که سایه توحید ندارند وای بر عاصیان که سایه طاعت ندارند وای بر توگران که سایه صدقه ندارند و همه دل بر دوزخ دهند که و ساری المجرمون الناس

فصل سوم در ذکر دیدن آن سرور صلی الله علیه و آله و سلم در آسمان چهارم حضرت عزرائیل علیه الصلوة والسلام و کیفیت قبض روح از بدن

نقل از دقائق الحقائق تصنیف ابولیت سمرقندی و نقل از معارج النبوة تصنیف مولانا معین الدین فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم چون از اینجا پیشتر شدم فرشته دیدم که بر نه بر تخت نشسته و آن تخت را چهار گوشه بود یک گوشه او از زرخ بود دوم از سیم خام سوم از کوه چهارم از زرد و بر هر گوشه هفتاد هزار پایه بود بعضی از زرخ و بعضی از سیم و بعضی از زرد و آن فرشته که بر تخت نشسته بود سرتا قدم او همه چشم بود و چشمها در بدن او چون زهره و مرغ میدرخشید و دستار با جواهر مکتل همچون ستاره می تافت بر سر و حلقه آبهشتی در بر و کمر بند مرصع بر و الماس ملون در کمر و جامه از نور نیز پوشیده و از فرق تابا پیش دیدم که نور میتافت چنانچه زهره تابد و از عظمت اوست که اگر بریزند آب تمام دریاهای عالم بر فرق او یک قطره بر زمین نیفتد نقل است از کتاب حیرة الانسان تصنیف خواجه احمد بغدادی فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم که آن فرشته را شش روی دیدم یک بجانب است دوم بجانب چپ سوم بجانب پیش چهارم بجانب پس پنجم بجانب آسمان ششم بجانب زیر زرخ روی که بجانب راست بود چنانچه روی سپهر دسال

و روی خوش شکل بود و روی که بجانب پیش بود چنانچه روی علما پر نور بود و روی که بجانب چپ بود همچون
 روی آتش پر هیبت بود و روی که در پس او بود چنانکه تاریکی در میان غار باشد و روی که بسوی آسمان
 بود چنانچه روی جوانان دلیر باشد و روی در زیر نخل بود همچون مار سیاه بود و بر تن آن فرشته نقشا بود و روی
 که چون مار سیاه بود از آن روی بر تن خود نظر میکرد و قد آن فرشته گلایه بلند و گاه بیهوش میشد و بر پیشانی
 او این اسم نوشته که یا قاهر ذا البطش المتدبیر الدی لا یطاق انتقامه و شش صد هزار
 فرشته از هیبت او پیش بره و نور آمده بودند و فرشتگان بے عدد نیز همچون دانشمندان بر پیش روی او
 قریب ایستاده بودند و بجانب دست راست او همه فرشتگان نورانی دیدم که هر یک تاجهای مروارید
 بر سر و جامهای سبز پوشیده و ماه روی و خندان چنانچه بچکان باشند هر که ایشان را بیدید آرزو کردی
 که هرگز چشم از ایشان بر ندارد و بر دست چپ او نیز همه فرشتگان سیاه و با هیبت و جامهای سیاه در بر
 و کمربند سیاه در کمربند و جامهای سیاه و درشت گوی چون تسبیح گویند از دهان آنها آتش بر آمدی و بیهوش
 هر یک از ایشان حرها و عمودهای گران و نیزه های آتشین گرفته و یکس را طاقت دیدار ایشان نبود
 و در پس او همه فرشته های آتشین ایستاده بودند و آن فرشتگان بگرد او همچون برق می جستند
 آواز ایشان چنانچه آواز زرد بود و روی که بر سر او بود همچون روی پیغمبران و فرشتگان و شهیدان
 بود و در مقابل او دو تخت بود یکی بر زمین و یکی بر بسیار و او میباید هر دو تخت را و چشم خود بر آن لوح دوخته
 و در پیش روی او درختی دیدم بزرگ و بر آن درخت صد هزاران شاخه بود و درازی شاخه را بجز خدای
 تعالی ندیده اند و در هر شاخه ای او برگهای بے عدد بود و هر یک برگ مانند آینه بود و در میان
 هر برگ عکس و نام آدمی معلوم می شد و آن فرشته در پیش خود لوحی داشت که در روی می نگریست
 بنوشته او و نوشته در پیش روی و بے هناده هر ساعت دست دار از میگرد و چیزی از آن طشت
 بگریخته و بدان فرشتگان خوب روی داد و گاه بفرشتگان سیاه روی دادی چون چشم من
 بر روی افتاد لرزه بر اندام من مستولی شد گفتم یا اخی جبرئیل این کیست گفت یا رسول الله این
 فرشته ایست که شب و روز بفرمان خدای تعالی می باشد و در هیچ وقت چپ و راست نمی نگرود
 و با کسی سخن نمیگوید تا که فرمان خدا تعالی نباشد در عجائب المخلوقات آورده که حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله
 و سلم فرمودند که از جبرئیل علیه السلام پرسیدم که نام این فرشته چیست گفت یا رسول الله این فرشته ملک الموت
 و ما دم اللذات و محراب الدیار و تصور خواننده و نام مبارک او عزرائیل است علیه السلام و کنیت او ابوالبقا و ابوالبشر
 و عبد القهار و عامر القبور و یزید ملک مقرب رحم کند و بر هیچ لفل نبخشد و هر جا که رود تاجان نشاند باز نگردد

حضرت رسول علیه الصلوة والسلام فرمودند که ملک الموت را سلام دادم جواب نداد باز سلام کردم از حضرت
 رب العزت فرمان در رسید که اسی ملک الموت حبیب مرا سلام گوئی چون ملک الموت جواب سلام باز گفت چون
 فراز وی رفتم استماع نمودم این سبج را میگفت سبحان فقال لما یزید سبحان الممیت للمخلات و هو حی
 لا یموت سبحان من یعز بالقدرة والبقاء وقصر العباد بالموت والفناء سبحان الفاعل لا یرید
 ممن یمیت ولا یموت ابدا چون مرادید بنگاه من و تنبیه کرد و گفت هر جا بایست رسول الله خدا می تعالی
 ای سبج چیز من عزیز تر از تو و بزرگتر از تو بخلق نفرستاده و هیچ است گرامی تر از دست تو نیست بعد از تخت
 برخاست و من نیز از براق فرود آمدم ملک الموت تحیت و آداب من بجای آورد و بعزت تمام مراد پیش
 خود نشانید جبرئیل علیه السلام گفت یا رسول الله پیش من بچکس بنده خواسته است بعد از آن مراد بر گرفت
 انگاه ندائی از حق تعالی در رسید که یا ملک الموت بیس از حبیب من حل مشکلات خویش را عزرائیل
 علیه السلام گفت یا رسول الله ما المهلكات هلاکت بنده در چه چیز است حضرت علیه الصلوة والسلام
 فرمودند شیء مطاع و هو ی متبع و اعجاب المرء بنفسه یعنی کسیکه اطاعت نجیل کند و هر چه نجیل
 فرماید بدان عمل نماید و پیروی هوا و هوس کردن و عجب و نخوت نمودن یعنی اعتقاد نیکوئی بخود کردن
 چون عزرائیل علیه السلام این شنید فرمود صدقت یا رسول الله منقول است که این چهار مسئله
 بود که مدت چهار هزار سال اسرافیل و میکائیل و جبرئیل و عزرائیل صلوات الله علیه درین مسائل با یکدیگر
 بحث میکردند و جواب او نمیدانستند تا در آن شب معراج آنحضرت تعلیم گرفته بر حقیقت آن مطلع شدند از آن
 مسائل یکی آن بود که عزرائیل علیه السلام پرسیدند و سه دیگر در محل خود مبتن میگردد و باز حضرت پیغمبر علیه الصلوة
 والسلام از ملک الموت پرسیدند که مرا خدشه در خاطر هست میخواهم که دفع آن نمائی گفت یا رسول الله آنچه
 باشد سوال نمایند فرمودند ترا از برای چه اند و گفتم می بینم سبب آن چیست گفت یا رسول الله آنکه حقایق
 تفویض این امر بمن فرموده و امانت آجال و ارواح بمن سپرده من همواره منهنم و ترسانم که باز خواست
 آن در غم نام بعد از آن حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم پرسیدند که یا ملک الموت این همه ویهاترا
 چراست گفت یا رسول الله روی که بر سر دارم از قبض ارواح ملائکه و انبیاء و شهیدان میکنم و روی که
 در پیش دارم از قبض مردان و زنان است تو بکنم و روی که از پس است از وجان کافران و منافقان می ستانم
 و فرشتگان عذاب که از آتش اند میفرستم و روی که از راست است از قبض ارواح نیک نجان درویشان
 می کنم و فرشتگان خوش صورت را میفرستم و روی که از چپ میباشد از قبض ارواح فاسقان و ظالمان
 میکنم و فرشتگان زشت و سیاه روی را بفرستم و روی که زیر نخ است از قبض جان جنیان میکنم و این نقشها

که بر تن من سست نام هر عدد جانور سست و ازین روی روز و شب تن خود را می بینم یا رسول الله خدا متعالی
خواهد که جانهای پرنندگان را و چهار پایان را و درندگان را بگیرد ایشان را از تسبیح خود باز میدارد و نقشهها
آنها از تن ناپیدا گرداند و این داخل من نیست و الله تعالی بعلم قدیم خود جانهای ایشان را بگیرد باز
ملک الموت گفت یا رسول الله یک پاه من بر پل صراط سست و یک پاه من در تحت بهشت سست
یا محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم قبض کنند از روح بندگان بفرمان خدای تعالی منم و حق سبحانه و تعالی
جانهای همه خلقان را بدست من نهاده است و دست من بهفت آسمان و زمین میرسد حضرت پیغمبر
علیه الصلوٰة والسلام پرسیدند که یا ملک الموت این فرشتگان که بر زمین و یسار تواند چه مقدار باشند
گفت عدد ایشان ندانم ولیکن در قبض جان هر بنده شش صد هزار فرشته رحمت و شش صد هزار
فرشته عذاب حاضر شوند تا که ام فرقه بوی مخصوص گردند تا قیامت دیگر با ایشان نوبت نرسد دیگران
بفرستم باز حضرت پیغمبر علیه الصلوٰة والسلام پرسیدند که این طشت چیست گفت این مثال تمام دنیا
است از قاف تا قاف در حیطه اقتدار من است اکنون بقرن من درین طشت سست باز حضرت پیغمبر علیه الصلوٰة
والسلام پرسیدند که این لوح چیست گفت این لوح آجال زندگانی سست گفتم این جریده چیست
گفت روزنامه های بندگان سست باز حضرت پیغمبر علیه الصلوٰة والسلام پرسیدند که این درخت چیست گفتم
این درخت سدره الارواح است که نشان حیات نیک بختان و بد بختان سست چون بنده در دنیا بیمار شود
و اجل او رسیده باشد بر گے که در وی نام فلان ابن فلان سست از چهل روز زرد گردد چون اجل او در رسد
آن برگ از آن درخت جدا شود آسمانیان او را میت خوانند و او بروی زمین چهل روز زنده باشد ازین
لوح نام او ستوده شود باز ملک الموت گفت یا رسول الله دنیا تمام در پیش من خوانی سست که نهاده باشند
طعام در پیش مردے گذارند تا بخورد از هر جائے که خواهد همچنان تصرف سست مراد تمامی دنیا و همه دنیا را
در دست خود چنان گردانم که مردے درم را باز ملک الموت گفت یا رسول الله حقایق معرفت انجام اجل
بر هیچکس نهاده و علامات انتهائے او آنست که چون نسخه بیماری و موت پیش رفع میکنند میگویم آتئی روح
بنده را چون قبض کنم و بر چه صفت بگیرم الله تعالی میفرماید که این علم غیب من است که کسی بروی مطلع نیست
و لیکن این مقدار دانای سازم ترا که چون وقت فوت او برسد بگردانم برای تو علامتی که بدان واقف شوی
گفت یا رسول الله بد رستی که نزدیک موت هفت صف از ملائکه پیدا میشوند یک صف نزدیک ایشان
میگویند مرا و اگر که لا محقق و صف دوم جانب رهت ایشان میشود میگویند که نبشتره بالجنة و صف سوم در پیش
ایشان میگویند که نحن اولیاءکم فی الحیوة الدنیا و الآخرة و صف چهارم نزدیک پایهای ایشان میگویند که یا مؤمن

باللقاء والدوة والخلود في الجنة صف محم میگویند در هوا و لکھ فیہا ما تشتهی انفسکم وصف ششم
در آسمان میگویند مرا در آنجا من غفور رحیم وصف ہفتم ندا کنند از آسمان ہفتم و تِلْكَ اَعْلٰی و انتہ
فیہا خلدون داین در حق کس باشد کہ فرما نہای خدای تعالی را بجای آورده باشد و طاعت کرده باشد
و بدان مستقیم بود و بعد از آن می آید ملک الآثار در نزد بیمار و سلام میگوید کہ ای بندہ خدا من بر گامہای
تو موکل بودم طلب نمودم از مشرق تا مغرب نیافتم گامی از گامہای تو بعد از آن رفتہ بملک الموت گوید کہ
کام فلان بندہ تمام شد بعد از آن ملک الارزاق سلام میگوید کہ ای بندہ خدای من موکل رزق تو بودم تردد
نمودم از مشرق تا مغرب نیافتم لقمہ از رزق تو بعد از آن ملک الارزاق بملک الموت گوید کہ رزق فلان بندہ
تمام شد پس از آن می آید ملک المشروبات و سلام میگوید کہ ای بندہ خدای من موکل بودم بر مشروبات تو جستجو
کردم در شرق و غرب نیافتم یک قطرہ آب از برے تو بعد از آن ملک المشروبات رفتہ بملک الموت گوید کہ
مشروبات فلان بندہ تمام شد بعد از آن ملک الانفاس از در آید و سلام گوید کہ ای بندہ خدای من موکل
بودم بر دمہائے تو بسیار گردیدم نیافتم یکدم از حیات تو بعد از آن ملک الانفاس رفتہ بملک الموت گوید
کہ دمہائے فلان بندہ با خر رسید بعد از آن چهار فرشتہ آیند و از روز و دو از شب اینہارا کلاما کا تبین میگویند
نامہ بندہ را بر آورده با و عرض کنند کہ نظر کن در ہنگامے کہ بندہ در و نظر کند عرق از بدنش جاری شود
از بسکہ از خواندن او برسد ملک الموت گفت یا رسول اللہ اگر بندہ از سعادت مند انست ظاہری شود
خطی از نور و صحیفہ کہ پیش من است و اگر از بدختانست ظاہر میشود خطی از سیاہی بندہ چپ و راست
نگاہ میکند فرشتگان او را گیرند و دو چشم او را پایان اندازند و آنرا از تکیہ بیفکنند پس فرشتہ زد و گشتہ بن
خبر مسکین ملک الموت گفت یا رسول اللہ من در آیم از ہست من فرشتہائے رحمت و انچپ من فرشتہای
عذاب یا رسول اللہ بعضی از انہار و روح را باسانی می کشد و بعضی بسختی ملک الموت گفت یا رسول اللہ
قابض بحقیقت اللہ تعالی است نسبت قبض بمن ملک الموت گفت چون قبض روح می خواہم روح
با من در سخن می آید بمن اطاعت تو نمی کنم تا خدا تعالی با من امر نکند باز میگویم کہ پروردگار من امر کرده است
باز روح ازین علامات برہان میخواید و میگوید کہ پروردگار من مرا پیدا کرده است و مرا در تن در آورده تو
آن زمان حاضر بودی اکنون میخوای کہ مرا فراگیری باز ملک الموت گفت یا رسول اللہ پس سبوی خدا تعالی
باز گردم اللہ تعالی فرماید کہ راست گفت روح بندہ من پس فرمان شود کہ برود در بہشت و بگیر سبب را
کہ بران قدرت من است و بنمای آنرا بر رخ بندہ من ملک الموت گفت رفتہ از بوستان جنت سبب را
میگیرم و بران سبب بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ مکتوب باشد آن سبب را بآن بندہ بنمایم چون

روح بنده آن رانی بیند یا رسول الله با نشاط تمام بیرون می آید ملک الموت گفت یا رسول الله چون
 الله تعالی قبض روح بنده میخواید من از جانب دایان بنده می آیم تا قبض روح او کنم یا رسول الله
 ذکر از دایان او بر آمده بامن میگوید که ترا درین جهت راه نیست از آنکه در دایان ذکر پیر و در گار من است
 من بسوی خدای تعالی باز گردم و گویم که بار خدایا بنده تو چنین می گوید الله تعالی میفرماید که روح او را
 از جهت دیگر قبض نمای پس گفت یا رسول الله طرف دست راست می آیم تا روح آن بنده را قبض نمایم
 دست او بامن می گوید که ترا هرگز بامن راه نیست از آنکه من در راه خدای قلعه صدقه بسیار
 داده ام و بر سر پیمان مسیح آورده ام و بخامه کلام الله و کلام رسول الله نوشته ام و تیغ با کفار زده ام پس
 یا رسول الله از جانب پای روم پای نیز مانند دست راه ندهد گوید که من بنماز جمعه رفته ام و بجماعت
 حاضر شده ام عیادت بیمار را کرده ام و در مجلس علماء در آمده ام پس بجانب گوشه روم گوشه ها گویند که
 برو از جانب ماراه نیست از آنکه دائما ذکر قرآن شنیدیم پس بسوی دیده باروم دید با گویند که برو از
 جانب ماراه نیست باین دیده بارومی مصحف و عالمان را دیده ایم یا رسول الله لا علاج شده بحق
 سبحانه و تعالی باز گردم و گویم خداوند غالب آمد بر من اعضا بنده تو بخت من را تا جان او را چگونه
 شام نگاه الله تعالی فرماید بنویس نامه من بر دست خود بنما بچنان کنم پس روح بنده بر می آید
 ملک الموت گفت یا رسول الله بعضی چنانکه مشروح شد چنان قبض میکنم که از سبب علمای آن بنده
 که در صدر مرقوم شده است و بعضی را امر خدا تعالی همین می شود که ملک الموت به مقصد هزار فرشته
 توداری و هر فرشته را به مقصد هزار فرشته دیگر در تحت فرمان ست بسوی آن بنده بفرست پس ایشان را
 بفرستم که قبض روح اقدام نمایند چون جان بنده نزدیک سینه برسد بنده را اسکرات موت غالب
 شود درین وقت نزع روح شیطان لعین و سوسه کند و در گوش بنده رساند و بگوید که تو خود میدانی که
 گناهای بے اندازه کرده ترا نخواهند بخشید و قطعهای ترا خواهند سوخت بنده بیچاره چه داند که این شیطان است
 بنده خواهد که بیدل شود از حضرت احد قدیم جل و علا فرمان میرسد فرشته را که برو در گوش بنده من بهفت بار
 سلام بگوید که آن مدعی ست و روغ می گوید بیدل شود حاصل الامر که چون جان بنده بملقوم میرسانند آن زمان
 من روح او را گرفته بملکه رحمت میپارم و اگر بدبخت بود بفرشته عذاب میدهم یا رسول الله ملائکه
 روح را گرفته با وج آسمان عروج نمایند و بر بالای آسمان برآرند و فرشتگان آسمان را معطر گردانند و در
 بهفت آسمان نیز چنین باشد معامله تا جان او را البلیین برند و علیین مرغزاری است در بهشت خدای تعالی
 در کلام مجید از ان خبر میدهند که کلان کتابا لبراهیمی علیین و اگر بنده گناهکار و بدکردار باشد جان او را

در همین بر بند و بجهن سنگی است در دبان و دوزخ نیز میفتند زمین و بعد دهر آدمی در آن سنگ سوراخهاست
پس جان بنده گناهکار را در آن سوراخ میکنند چنانچه در قرآن اذان خبر میدهد که کلاان کتاب الفجاء لفی
سبحان یارسول الله اگر بنده از سعادتمندان است الله تعالی حکم میکند که برگردانید او را بمنزلش تا در نظر آرد
آنچه سر زده است پس ملائکه فروز آیند و او را بمنزلش برند و روح او بایشان میباشند پس نهند او را در میان
خانه پس روح نظر میکند و اندو هتاک می شود ولیکن توانای سخن ندارد تا آن زمان که وقت غسل شود
و روح در هر دو پلک چشم بدارد و همه چیز را ببیند در وقت غسل دادن اما مجال دو چیز نباشد یک محکم کردن
دوم جنبیدن آن زمان که غسل بیاید دست در جامه مرده بزند مرده بزبان حال بگوید که ای غسل آهسته
آهسته پیراهن کشای که جان از تن من جدا شده است تلخی جان کنن بعد غسل مرده را غسل ده مرده بزبان
حال بگوید که ای غسل آهسته آهسته بشو که جمال جگر گوشگان و فرزندان خود را به بنیم چون غسل کفن را بر مرده گزند
مرده بزبان حال بگوید که ای دوستان الوداع چون در دلیز خانه آرند گوید الوداع چون در مقامی آرند که وضو
ساخته بود گوید الوداع چون در صحن جنازه خانه آرند گوید الوداع چون نزدیک محلت رسد گوید الوداع
حاصل الامر تمام راه ذکر مرده الوداع باشد چون مرده را در گور فرود آرند آن زمان بزبان حال بگوید که ای
دوستان مرا در اینجا تنها بگذاشتید الوداع یارسول الله بچل که در آن بمیرد گویند که الله تعالی فرشته را
در آن موکل کرده در هر موکل یک اورا ملک الارحام گویند چون علق بچه شود حکم شود که در آمیزند با لطفه که در
رحم مادرش هست خاک زمینی که در آن خواهد مرد پس هر جا که میخواهد میگردد تا آنکه باز میگرد و بموضع که خاک
آن لطفه را از آنجا برداشته باشند پس در اینجا جان بخدای سپارد و درین است قول خدا تعالی که قل لو کنتم فی
بیوتکم لبرئ الذین کتب علیهم القتال الی مضاجعهم فرمودند حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم یا ملک الموت
امشب میدانی که چه مقدار جان قبض کرده ملک الموت گفت یارسول الله ازان باز که تو برین سده درین شب
بست مینج هزار جان قبض کرده ام شب معراج تست حکم حضرت پیر و دروکار جل و علا چنین رفته که درین شب
برکت معراج حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم جان هیچ مورچه را نستانم باز حضرت پیغمبر صلی الله علیه
و آله وسلم فرمودند که یا ملک الموت توانی که جانها را با من نمائی گفت اگر فرمان حضرت حق سبحانه و تعالی باشد بنمایم
درین سخن بودند که از حق سبحانه و تعالی ندا در رسید که یا ملک الموت بنما آنچه حبیب من میخواهد ملک الموت دست باز کرد گفت
یا محمد صلی الله علیه و آله وسلم بمن قدرت خدای تعالی را فرمودند که هر چند نگاه کردم چیزی در دست ملک الموت ندیدم
گفتم یا ملک الموت در دست تو چیزی نمی بینم ملک الموت گفت بدان خدا که ترا براق فرستاده است
اذان وقت باز که جانها را بندگان را می ستانم فرمان خدای تعالی ایچ نمیدانم که در کف من چیست

وصفت خاص و می چسبیت شریعت نخصت نداده است برای این بود که حضرت رسول الله صرح
 نموده اند چنانچه حق تعالی فرموده است که یسئلونک عن الروح قل الروح من امر ربی بیش ازین دستور
 نیافت گوید روح از جمله کارهای الهی است و از عالم امر است الا لا یخلق والا صراحتی است که جان مورچه بتام
 نتوانم تا آنکه فرمان خدای تعالی نباشد و بنده جان و سائنده جان حق تعالی است گفتم از ان وقت باز که خدای
 تعالی ترا آفریده است گاهی از بنجا برخاسته بایستی گفت یا رسول الله چهار بار برخاسته ام بچار آن بود که حکم
 خدای تعالی شد که برو خاک آدم را بیاورفته آوردم دوم از برای قبض روح حضرت آدم علیه السلام سوم
 از برای قبض جان حضرت موسی علیه السلام چهارم از برای قبض جان مهتر سلیمان علیه السلام در
 دقائق الحقائق تصنیف ابولیس سمرقندی در واقعات ابودرداء آورده است که حضرت رسول علیه الصلوة
 والسلام فرمودند که یا ملک الموت مقامات ارواح و مراتب ایشان را یک بیک بیان نما گفت
 یا رسول الله روح اندر روح جاری در روح مقیم در روح امین روح جاری آنست که چون بنده در
 خواب می شود آن روح مشاهد غیب میکند از عجائب و غرائب و روح امین آن باشد که همراه بنده هر جا
 میرود و میباید و روح مقیم آنست که وقت اجل از بنده جدا میشود ملک الموت گفت یا رسول الله روحها
 پانزده نوع است روح انبیا و اولیا و علما و شہیدان و عارفان و مخلصان اهل و فاد پارسا و اهل محبت دستان
 و درویشان و مسلمانان و مشتاقان و روح مسلمانان گناهکار و کافران سخی و کافران گناهکار حضرت رسول
 علیه الصلوة والسلام فرمودند که جای مقامات هر یک را بیان کن گفت یا رسول الله روحها را انبیا
 مقتدی که بر آید از بدن مثل مشک و کافور در می آید و در بدن مرغ سبز و میباید مدام در بهشت میخورد و مینوشد
 و حظ میکند و میباید شب در قندیلها می که آویخته شده اند بر سرش و می نشیند با حور با و در دهمای علما و قتی
 که بر می آید از بدن و میرد آید در بدن مرغ سفید و ساکن می شود در بهشت میخورد و مینوشد و حظ میکند در جنت
 و میباید روز و شب با حور با و در دهمای شهدا که کشته شده اند در راه خدای تعالی و قتی که بر می آید از بدن
 در می آید در شکم مرغ سرخ و باشد در بهشت میخورد و می نوشد و نظری کند تا روز قیامت و روح عارفان اندر خطائر
 قدس و روح مخلصان اندر ظلمت که ندانند که بایشان چه خواهند کرد و روح پارسایان اندر آسمان و نیاور دهمای
 مشتاقان اندر حجب انوار صفات و جاهنهای درویشان در اوصاف مبدل شده و احوال متغیر گشته
 و جاهنهای مسلمانان در بدن مرغ زرد باشد در بهشت میخورد و نیمی آشامد و جاهنهای مسلمانان گناهکار در شکم
 مرغ معلق باشد میان آسمان زمین و جاهنهای کافران سخی در بدن مرغ سیاه می باشد در آتش نیمی سوزد
 و غرق نمیشود در سجین که در تحت هفتم زمین است آنجا میباید و جان کافران گناهکار و منافقان در دوزخ باشد

و نمایند ایشان را بسوی بهشت تا حسرت بخورند حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم پرسیدند که یا ملک الموت
 ارواح مؤمنان را با تنهایی ایشان ملاقات می شود گفت آری گفتم ارواح را از احوال تن خبر سیت یانی
 گفت یا رسول الله ارواح مؤمنان مرده هر شب جمعه می آیند و بر سر گور می رسند و تن را می بینند انگاه آب
 حسرت از دیده می ریزند جسم تر قیده موی سر و پیش رنجته و پوست گوشت از استخوان جدا شده و چون ازین
 ایشان خاک شده از انجا بجائ خود می آیند و در پیش در می استند و زنان را می بینند و زبان می کشایند
 می گویند که ای ساکنان خانه ما و ای قایضان اموال ما و ای نکاح کنندگان زنان ما و این خانه الحال
 شما می باشید ما هم بودیم چنانچه ما اسیر خاک شدیم شما هم اسیر خاک خواهید شد چنانچه ما را تصرف برداشته اند
 شما را نیز خواهند برداشت هوشیار باشید نباید که این دنیا شما را بفریبد چنانکه ما را بفریفت آنچنان که ما
 پشیمان شدیم شما نیز پشیمان خواهید شد چنانکه ما را پشیمانی سودنداشت شما را نیز سود نخواهد داشت
 برادران و ای دوستان فرزندان ما را بنظر شفقت به بینید و دست عافیت از سرفرزدان ما دریغ
 ندرید بعد گویند که ای برادران ما و ای دوستان ما از حموا علینا که هم کنید بر ما و بر ما بنشینید بر غریبا
 رحم آرید و بدید چیزهای ما که محتاج شده ایم بیاره نان و قطره آب اگر چیزی با بند و عاکنان و
 شادمان باز گردند و اگر چیزی نیا بند و عای بدکنان باز گردند و گویند که اللهم قنطرحم من الرحمة
 كما قنطوا من عطائك حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم پرسیدند که اگر کسی را پیوند و اولاد
 نباشد روح او کجا آید گفت در مسجد و شب در مسجد است از شام تا وقت نماز جمعه در مسجد می باشد بعد از نماز
 جمعه در مقام خود می رود و باز پرسیدند یا ملک الموت ارواح مؤمنان مرده را از احوال زندگان خبر می باشد
 یا نه گفت بعضی را ملائکه خبر می کنند و بعضی خود مطلع می شوند گفتم یا ملک الموت اگر روح کسی چیزی بدیند
 از طعام و فائحه و در میان آن قرآن بخوانند بآن کس عین او میرسد یا عوض آن چیز دیگر گفت یا رسول الله
 بر ملائکه حکم می شود که طبقهای پر از نور در گور آن کس برید که فلان کس او را بدید فرستاده است ملک الموت گفت
 یا رسول الله ارواح مسلمانان بعد از مردن تا سی سال بر قبرهای خود می آیند و ده سال اول هر روز هر شب
 می آیند و ده سال دیگر در شبهای جمعه و در روزهای شریف می آیند و ده سال دیگر در روزهای عیدین می آیند
 و بعد از سی سال در گورستان می آیند و بعضی در مقامات می باشند یا رسول الله اگر کسی ایشان را یاد کند
 نیز می آیند و اگر نه بهمانجا در جایهای خود باشند یا رسول الله اگر امتی از امتان ده بار سوره اخلاص در قبر
 بخواند خدای تعالی او را بشمار گذشتگان اجر و جزا بدهد و بر سر هر مرتبه اگر گوید که لبسح الله و علی صله
 رسول الله خدای تعالی چهل سال عذاب و تاریکی و تنگی را از صاحب آن گور بردارد و بعد از آن گوید که